T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

# AYFER TUNÇ'UN HİKÂYE VE ROMANLARINDA KADIN

HAZIRLAYAN
CANAN ERGÜN

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. YÜKSEL TOPALOĞLU

EDİRNE 2018

T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Canan ERGÜN** tarafından hazırlanan **Ayfer Tunç'un Hikâye ve Romanlarında Kadın** konulu **Yüksek Lisans** tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 19-6 maddeleri uyarınca **15.08.2018 Çarşamba** günü saat **13.00**'da yapılmış olup, yüksek lisans tezinin *.....Kabul Edilmesine..... **OYBİRLİĞİ/OYÇOKLUĞU** ile karar verilmiştir.

| **JÜRİ ÜYELERİ** | **KANAAT** | **İMZA** |
|---|---|---|
| Prof. Dr. Yüksel TOPALOĞLU (Danışman) | Kabul Edilmesine | |
| Prof. Dr. Yaşar ŞENLER | Kabul Edilmesine | |
| Dr. Öğretim Üyesi Özcan AYGÜN | Kabul Edilmesine | |

* Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

| | |
|---|---|
| Referans No | 10209543 |
| Yazar Adı / Soyadı | CANAN ERGÜN |
| T.C.Kimlik No | 20359730526 |
| Telefon | 5417809514 |
| E-Posta | Cananergun19@gmail.com |
| Tezin Dili | Türkçe |
| Tezin Özgün Adı | Ayfer Tunç'un Hikâye ve Romanlarında Kadın |
| Tezin Tercümesi | Woman In Ayfer Tunç's Stories and Novels |
| Konu | Türk Dili ve Edebiyatı = Turkish Language and Literature |
| Üniversite | Trakya Üniversitesi |
| Enstitü / Hastane | Sosyal Bilimler Enstitüsü |
| Anabilim Dalı | Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı |
| Bilim Dalı | Türk Edebiyatı Bilim Dalı |
| Tez Türü | Yüksek Lisans |
| Yılı | 2018 |
| Sayfa | 184 |
| Tez Danışmanları | PROF. DR. YÜKSEL TOPALOĞLU |
| Dizin Terimleri | |
| Önerilen Dizin Terimleri | |

29.08.2018

İmza:.....

**Tezin Adı: Ayfer Tunç'un Hikâye ve Romanlarında Kadın**

**Hazırlayan: Canan Ergün**

# ÖZET

Bu çalışma Ayfer Tunç'un bugüne kadar yayımlanan tüm hikâye ve romanlarındaki kadın karakterleri incelemeyi esas alır. Çalışmanın amacı Ayfer Tunç'un hikâye ve romanlarında yer alan kadın karakterleri sınıflandırarak bunları aşk, cinsellik, aldatmak, yalnızlık, ölüm, psikolojik rahatsızlıklar, şiddet ve kıskançlık gibi bireysel olgular ile gelenek, bekâret ve namus, kültürel farklılık, mekân unsuru gibi toplumsal olgular açısından ortaya koymaktır. Belirtilen amaç doğrultusunda Ayfer Tunç'un hikâye ve romanları incelenmiş, elde edilen bilgiler tasnif ve tahlil edilmiştir.

Çalışmamız *Giriş, Sonuç* ve *Kaynakça* dışında üç bölümden oluşur. *Giriş*'te Ayfer Tunç ile ilgili yapılmış daha önceki çalışmalardan bahsedilmiştir. *Birinci Bölüm*'de yazarın hayatı, sanat ve edebiyat üzerine düşünceleri, eserleri; *İkinci Bölüm*'de hikâye ve romanlarının kurgusu verilmiştir. *Üçüncü Bölüm*'de de bireysel ve toplumsal olgular bağlamında kadın karakterler incelenmiştir. *Sonuç*'ta çalışma boyunca elde edilen bulgular ortaya konmuştur. *Kaynakça*'da ise araştırmanın temeli olan hikâye ve romanlar ile çalışma boyunca yararlanılan kaynaklar gösterilmiştir.

**Anahtar Kelimeler:**

Ayfer Tunç, hikâye, roman, kadın

**Name of Thesis: Woman In Ayfer Tunç's Stories and Novels**

**Prepared by: Canan Ergün**

# ABSTRACT

This study is based on analyzing woman characters in all stories and novels of Ayfer Tunç that are published until today. The aim of the study is to exhibit women characters by classifying them in terms of social facts such as tradition, virginity and chastity, cultural difference, space and personal facts such as love, sexuality, infidelity, loneliness, death, psychological disorders, violence and jealousy. According to this aim, Ayfer Tunç's stories and novels were examined, the information obtained was analyzed and classified.

Our study consists of three chapters besides *Introduction, Conclusion,* and *References*. In the *Introduction,* previous researches about Ayfer Tunç are mentioned. In the *First Chapter,* author's biography, works, ideas about art and literature are explained. In the *Second Chapter,* the fictions of novels and stories are given. In the *Third Chapter,* woman characters in the context of social facts and personal facts are investigated. In the *Conclusion* the findings obtained during the study are revealed. In the *References,* stories and novels which our research based on and the sources benefited from during the study are listed.

**Keywords:**

Ayfer Tunç, story, novel, woman.

# ÖN SÖZ

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı, roman ve hikâye türlerinin geliştiği ve bu türlerde çok sayıda eserin verildiği bir dönemdir. Uzun süre klasik çizgide varlık gösteren roman ve hikâyemiz, zamanla modernist ve postmodernist özellikler de kazanmıştır. Bu dönemde konu çeşitliliğinin yanı sıra modernizm ve postmodernizm ile farklı bakış açıları ve anlatım olanakları da edebiyatımıza girmiştir.

Bu dönem Türk edebiyatının önemli isimlerinden olan Ayfer Tunç, kaleme aldığı hikâye ve romanlarıyla üretken ve güçlü bir yazar olduğunu göstermiştir. Yazarlık hayatına geleneksel çizgide başlayan Tunç, yaptığı biçimsel denemeler ve kullandığı tekniklerle modernizmin ve postmodernizmin olanaklarından da yararlanır.

Hikâye ve romanlarında aşk, cinsellik, ölüm, intihar, yalnızlık gibi bireysel konulara yer verir. Bununla birlikte eserlerinin pek çoğunda bireysel meselelerin ardında yatan toplumsal meseleleri de vurgular. Yazar, içerik kadar biçime, dil ve üsluba da önem verir. Farklı anlatım tür ve tekniklerinden de yararlandığı ve güçlü bir üslup kullandığı görülür. Onun eserlerinde "kadın" meselesi de farklı boyutlarıyla detaylı şekilde işlenir. Bu sebeple çalışmamızda ağırlıklı olarak bu noktayı hedef almaktayız.

Bu düşüncelerle hazırladığımız çalışmamız "Giriş", "Sonuç" ve "Kaynakça" dışında üç ana bölümden oluşmaktadır. "Giriş" kısmında yazarla ilgili daha önce yapılmış muhtelif çalışmaları ele alarak tanıtmaya çalıştık.

"Birinci Bölüm"de yazarın hayatı, sanat ve edebiyat üzerine düşünceleri ile eserlerini ele aldık. Yazarın hayatını belli kaynaklara dayanarak "Ailesi, doğumu ve çocukluğu", "Öğrenimi" ve "Çalışma hayatı" başlıkları altında anlattık. Birinci bölümün ikinci kısmında ise yazarın sanat ve edebiyat üzerine düşüncelerini hem

edebiyat üzerine yazdıklarından hem de eserlerinden yola çıkarak ortaya koymaya çalıştık. Ardından yazarın kaleme aldığı eserleri de türlerine göre sıraladık.

"İkinci Bölüm"de Ayfer Tunç'un hikâye ve romanlarını kurgu açısından ele aldık. Bu bölümde *Kapak Kızı, Aziz Bey Hadisesi, Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi, Suzan Defter, Yeşil Peri Gecesi, Dünya Ağrısı* ve *Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura* adlı romanlar ile *Saklı, Mağara Arkadaşları, Evvelotel* ve *Kırmızı Azap* adlı hikâye kitaplarına yer verdik.

"Üçüncü Bölüm"de ise ilk olarak yukarıda saydığımız eserlerde yer alan kadın karakterleri yaşlarına, mesleklerine ve toplumsal rollerine göre sınıflandırdık. Bu bağlamda kadınların en temel toplumsal rolleri olan anne ve eş rollerini esas aldık. Daha sonra "Bireysel Olgular ve Kadın" başlığı altında aşk, cinsellik, aldatmak, yalnızlık/yabancılaşma, ölüm/intihar, psikolojik rahatsızlıklar, şiddet, kıskançlık temaları etrafında kadınları inceledik. "Toplumsal Olgular ve Kadın" başlığı altında da gelenek, bekâret ve namus, kültürel farklılıklar, mekân olguları açısından kadın karakterleri ele aldık.

Çalışmamızın "Sonuç" bölümünde çalışma boyunca elde ettiğimiz bulguları ortaya koymaya çalıştık. Çalışmamızda incelenen hikâye ve romanlarla, araştırma boyunca yararlanılan kaynakları ise "Kaynakça"da gösterdik.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında önemli katkı ve destekleri olan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Yüksel TOPALOĞLU'na ve çalışma süresince desteklerini esirgemeyen aileme ve arkadaşlarım Büşra ve Merve'ye çok teşekkür ederim.

Canan Ergün

Edirne, 2018

# İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... i
ABSTRACT ..... ii
ÖN SÖZ ..... iii
İÇİNDEKİLER ..... v
GİRİŞ ..... 1
BİRİNCİ BÖLÜM ..... 7
1. HAYATI, SANAT VE EDEBİYAT ÜZERİNE DÜŞÜNCELERİ, ESERLERİ ..... 7
1.1. HAYATI ..... 7
1.1.1. Ailesi, Doğumu ve Çocukluğu ..... 7
1.1.2.Öğrenimi ..... 8
1.1.3. Çalışma Hayatı ..... 10
1.2. SANAT VE EDEBİYAT ÜZERİNE DÜŞÜNCELERİ ..... 11
1.3. ESERLERİ ..... 21
1.3.1. Roman ..... 21
1.3.2. Hikâye ..... 21
1.3.3. Yaşantı ..... 22
1.3.4. Araştırma ..... 22
1.3.5. Deneme (E-kitap) ..... 22
İKİNCİ BÖLÜM ..... 23
2. HİKÂYE VE ROMANLARINDA KURGU ..... 23
2.1. HİKÂYELERİNDE KURGU ..... 23
2.1.1. Saklı ..... 25
2.1.2. Mağara Arkadaşları ..... 29
2.1.3. Evvelotel ..... 33
2.1.4. Kırmızı Azap ..... 38
2.2. ROMANLARINDA KURGU ..... 41
2.2.1. Kapak Kızı ..... 43
2.2.2. Aziz Bey Hadisesi ..... 47
2.2.3. Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi ..... 51
2.2.4. Suzan Defter ..... 55
2.2.5. Yeşil Peri Gecesi ..... 59
2.2.6. Dünya Ağrısı ..... 68
2.2.7. Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura ..... 76
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ..... 84
3.HİKÂYE VE ROMANLARINDA KADIN ..... 84
3.1. BAZI ÖZELLİKLERİNE GÖRE KADINLARIN TASNİFİ ..... 84

3.1.1.Yaşlarına Göre Kadınlar ..... 84
3.1.2. Mesleklerine Göre Kadınlar ..... 88
3.1.3. Toplumsal Rollerine Göre Kadınlar ..... 92
3.1.3.1. Anneler ..... 92
3.1.3.2. Eşler ..... 99
3.2. BİREYSEL VE TOPLUMSAL OLGULAR BAĞLAMINDA KADIN ..... 103
3.2.1. Bireysel Olgular ve Kadın ..... 108
3.2.1.1. Aşk ..... 108
3.2.1.2. Cinsellik ..... 117
3.2.1.3. Aldatmak ..... 120
3.2.1.4. Yalnızlık/Yabancılaşma ..... 126
3.2.1.5. Ölüm/İntihar ..... 132
3.2.1.6. Psikolojik Rahatsızlıklar ..... 140
3.2.1.7. Şiddet ..... 146
3.2.1.8. Kıskançlık ..... 153
3.2.2. Toplumsal Olgular ve Kadın ..... 155
3.2.2.1. Gelenek ..... 155
3.2.2.2. Bekâret ve Namus Kavramı ..... 158
3.2.2.3. Kültürel Farklılıklar ..... 161
3.2.2.4. Mekân ve Kadın ..... 163
SONUÇ ..... 166
KAYNAKÇA ..... 172

# GİRİŞ

Tanzimat döneminde çeviriler yoluyla edebiyatımıza giren roman ve hikâyenin Cumhuriyet dönemine kadar belli oranda ilerleme kaydettiği bilinmektedir. Cumhuriyet dönemi çok sayıda ve farklı sanat görüşüne sahip olan sanatçıların varlık gösterdiği bir dönemdir. Bu dönemde roman ve hikâye türlerinde daha yetkin eserler verilmeye başlanır.

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında daha önceki yıllarda ele alınan savaş, Anadolu halkının durumu, ahlakî çözülme, aydın ile halk arasındaki uzaklık, tarihî ve psikolojik konuların yanı sıra 1923'ten itibaren görülen siyasî gelişmeler, işçi sınıfının durumu, kadın, cinsellik gibi konular da fazlaca işlenir. Bu dönemde konu çeşitliği ile birlikte farklı üslup ve teknik kullanımıyla ortaya çıkan çokseslilik söz konusudur. Modernizmin yanı sıra bu dönemde etkili olmaya başlayan postmodernizm ile farklı teknikler ortaya çıkmıştır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında daha önceki dönemlerde eser vermiş olan Halide Edip Adıvar, Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Hüseyin Rahmi Gürpınar gibi isimler yazmaya devam eder. Ayrıca Cumhuriyet edebiyatının ilk döneminde Peyami Safa, Abdülhak Şinasi Hisar, Sabahattin Ali, Memduh Şevket Esendal, Sait Faik Abasıyanık gibi önemli isimler eser verir.

İlk dönemde Halide Edip dışında Müfide Ferit Tek, Şukûfe Nihal Başar, Halide Nusret Zorlutuna, Suat Derviş, Kerime Nadir, Samiha Ayverdi, Safiye Erol ve Peride Celâl gibi kadın yazarlar da edebiyat dünyasında varlık gösterirler.

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının ikinci dönemi, hem yazar sayısının arttığı hem de edebî görüşlerde farklılaşmanın en çok olduğu dönemdir. Dönemin ilk yıllarında Ahmet Hamdi Tanpınar, Kemal Tahir, Orhan Kemal, Tarık Buğra, Aziz Nesin, Samim Kocagöz, Nihal Atsız gibi isimler eser verir. Daha sonra Necati

Cumalı, Yusuf Atılgan, Yaşar Kemal, Attila İlhan gibi isimler önemli eserler kaleme alır.

Altmışlı yıllardan sonra Adalet Ağaoğlu, Bilge Karasu, Leyla Erbil, Oğuz Atay, Sevgi Soysal, Tezer Özlü, Sevinç Çokum, Sevim Burak, Demir Özlü, Ferit Edgü, Tahsin Yücel, Pınar Kür, Necati Tosuner, İnci Aral, Tomris Uyar, Alev Alatlı, Rasim Özdenören, Nazlı Eray, Mustafa Kutlu, Selim İleri, Latife Tekin, Orhan Pamuk, Buket Uzuner, Nazan Bekiroğlu, Ayşe Kulin gibi önemli isimler eser yayımlarlar.

Ayfer Tunç'la yakın tarihlerde doğan Hasan Ali Toptaş, İhsan Oktay Anar, Ahmet Ümit, Sadık Yalsızuçanlar, Kürşat Başar, Murat Gülsoy, Müge İplikçi, Mine Söğüt, Elif Şafak gibi belli bir okur kitlesine ulaşmış yazarlar da günümüzde eser vermeye devam etmektedirler.

Sayıca çok ve son derece güçlü kalemlerin edebî üretimlerini sürdürdükleri bir dönemde edebiyat dünyasına giren ve Modern Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri olmayı başaran Ayfer Tunç, hem öykü hem de roman türünde pek çok eser vermiştir. 1989 yılında *Saklı* adlı öykü kitabı ile edebiyat dünyasına adım atan yazar, bu öykü ile Yunus Nadi Öykü Armağanı'nı alır. Bu eserinden sonra ileride düzenlemeye tabi tutarak yeniden yayımlatacağı *Kapak Kızı* adlı ilk romanını yazar. Bu tarihten itibaren yazarın hem roman hem de öykü türünde eser vermeye başladığı görülür. Hikâye ve romanlarında sağlam bir üslup kullanmakla birlikte biçimsel denemeler de yapan yazar yaşantı, araştırma, deneme, senaryo türlerinde de eserler kaleme alır.

"Saklı" adlı öyküsü ile ödül alan ve edebiyat dünyasının da ilgisini çeken yazar hakkında bu tarihten itibaren pek çok inceleme ve araştırma yazısı yazılır. Bunlardan biri Mustafa Kutlu'nun 1990'da *Dergâh*'ın birinci sayısında yayımladığı ve *Saklı* üzerine değerlendirmelerini içeren yazısıdır. Bu yazıda Ayfer Tunç'un kısa bir özgeçmişini vererek başlangıç yapan Kutlu, daha sonra eser içerisinde bulunan

hikâyeleri tek tek ele alarak yorumlar. Hikâyelerde gördüğü güçlü yönler kadar aksaklıkları da dile getiren Kutlu, yazısının sonunda gelecek vadeden yazarın dilde tasarrufa gittiği takdirde edebiyatımızda önemli bir sanatçı olacağını ifade eder.

Yazarın öyküleri üzerine yazılan yazılardan biri de Handan İnci'nin 2004 yılında *Virgül* dergisinde yayımlattığı "Tunç'un Öykülerinde Deneyimin Aktarılışı" başlıklı yazısıdır. Bu yazıda İnci, Ayfer Tunç'un *Taş-Kâğıt-Makas* adlı kitabındaki öykülerini değerlendirir. Yazarın bu eserinde daha önce kullandığı izlekleri kullanmakla birlikte daha olgunlaşmış bir anlatıma yer verdiğini söyler.

Ömer Lekesiz, 2001 yılında yayımlanan *Yeni Türk Edebiyatında Öykü 5* kitabında hem Tunç'la ilgili yazılmış olan çeşitli yazılara yer verir hem de yazarın "Mikail'in Kalbi Durdu" adlı öyküsünün çözümlemesini yapar. 2006'da yayımlanan *Kuramdan Yoruma Öykü Yazıları* kitabında ise *Aziz Bey Hadisesi*'nin detaylı bir incelemesine yer verir.

Seval Şahin Gümüş ise 2006 yılında *Hürriyet Gösteri*'de yayımlanan "Ayfer Tunç'un Mağara Arkadaşları'nda İroni ve Acı" başlıklı yazısında "Mağara Arkadaşları" öyküsünün çözümlemesini yapar. Anlatıda ironi ve acının baskın olduğunu düşünen Gümüş, eseri bu iki unsur açısından irdeler.

Seval Selçuk ise *Hece* dergisinin 12. sayısında yayımlanan "Ayfer Tunç'un Öykücülüğü ve 'Saklı' Öyküsünün Çözümlenmesi I" başlıklı yazısında yazarın öykücülüğünü ele alır. Tunç'un öykülerini anlatıcı, kişiler, mekân, zaman, izlekler ile dil ve üslûp başlıkları altında değerlendirir. Bu yazının devamı ise *Hece*'nin 13. sayısında yayımlanır. Yazının devamında "Saklı" öyküsü "anlatıcı-bakış açısı", "Süslü Yenge", "Zembilli Göçmen", "küçük kentin insanları", "ben anlatıcı", "zaman ve mekân" başlıkları altında incelenir.

Ayfer Tunç'un öykücülüğü üzerine yapılan detaylı çalışmalardan biri ise Necip Tosun'a aittir. 2006 yılında *Eşik Cini*'nin 4. sayısında yayımlanan yazıda

öyküler hem içerik hem de biçim açısından incelenir. Yazarın öykülerinde aşk, aile, ölüm, yalnızlık, intihar gibi izleklere yer verdiğini söyleyen Necip Tosun, Tunç'un aşktan yaralanmış ya da en büyük yarayı ailesinde almış kahramanları tercih ettiğini ifade eder. Biçim konusunda da yazarın çoğunlukla klasik olana bağlılığını vurgulayarak biçimsel denemeler, postmodern oyunlar yaptığı öykülerinin de olduğunu belirtir.

Abdullah Harmancı *Hece* dergisinin 2004 yılında yayımlanan 87. sayısında hem Ayfer Tunç'la yaptığı bir söyleşiyi hem de yazarın öykülerini ele aldığı "Karanlığın Şarkıcısı: Ayfer Tunç" adlı yazısını yayımlatır. 2010 yılında *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*'nde Abdullah Harmancı ve Ömer Solak tarafından yapılan "Ayfer Tunç Öykülerinde Sevgisizlik Teması" başlıklı yazı yayımlanır. Bu çalışmada Tunç'un tüm öykülerinde var olan sevgisizlik teması örneklerle desteklenerek ortaya konur.

Şebnem Aysan tarafından kaleme alınan "Ayfer Tunç'un 'TAŞ-KÂĞIT-MAKAS' Adlı Kitabında Anlatı(cı)ların Hâlleri" adlı yazı 2014'te *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*'nde yayımlanır. Bu yazıda *Taş-Kâğıt-Makas* adlı kitaptaki tüm öyküleri anlatıcı ve anlatım teknikleri bakımından inceleyen Aysan, Tunç'un içerik kadar anlatım şekline de önem veren ve modern anlatımın olanaklarından yararlanan bir yazar olduğunu ifade eder.

Dergilerde yayımlanan ve hikâyeleri üzerine yoğunlaşan bu çalışmalarla birlikte Ayfer Tunç'un romanları üzerine de muhtelif makaleler yayımlanmıştır. Bu çerçevede yazarın romanlarıyla ilgili yapılan çalışmalardan biri 2005 yılında *Varlık Kitap* ekinde yayımlanan ve Seval Şahin tarafından kaleme alınan yazıdır. Bu yazıda *Kapak Kızı* romanını inceleyen Şahin, çıplaklığın romanda kurguyu destekleyen yönü üzerinde durur.

Zerrin Eren tarafından yazılan "Karnavalesk Roman Örneği Olarak Ayfer Tunç'un Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi" adlı yazı 2011

yılında *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*'nde yayımlanır. Zerrin Eren bu yazısında geleneksel bir roman olmadığı gibi modernist ve postmodernist özellikler de taşımayan eseri, Bakthin'in karnavalesk tanımından ve karnavalesk ile ilgili ortaya koyduklarından yola çıkarak inceler ve şu sonuca varır: "*Ayfer Tunç'un bu romanda, festival kalabalığını andıran roman kişileri yarattığı; grotesk gerçekçilik, grotesk beden, maddesel beden ilkesi, çok seslilik, çok dillilik, Menippea yergisini, taçlandırma/tacı geri alma, ölüm/yenilenme, delilik/akıllılık çift değerlilikleri (dualistic ambivalence), yeme içme, şölen imgeleri, yangın öğesi gibi Bakhtin'in karnavalesk romanı betimlerken sözünü ettiği, her özelliği kullandığı görülmüştür. Bu nedenle, Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi'nin, başlığından, olay zamanı olarak 14 Şubat Sevgililer Günü seçimine kadar son derece titizlikle planlanmış bir karnavalesk roman örneği olduğunu düşünmekteyiz."*[1]

Alper Akçam tarafından yazılan ve 2012 yılında *Turnalar* dergisinde yayımlanan "Kapak Kızı'nda Kahramanlar Karnavalı" adlı yazıda Ayfer Tunç'un ilk romanı olan *Kapak Kızı* ele alınır. Günlük yaşamdaki sıradan olaylardan büyük romanlar ortaya çıkarmayı başaran Tunç'un bu eserinde kalabalık şahıs kadrosu ile bir kahramanlar karnavalı meydana getirdiği belirtilir.

Mehmet Baştürk'ün kaleme aldığı ve 2015 yılında *folklor/edebiyat* dergisinde yayımlanan "Anayurt Oteli ve Dünya Ağrısı'nda Otel (S)imgesi" başlıklı yazıda ise Tunç'un 2014 yılında yayımlanan *Dünya Ağrısı* romanı esas alınır. Ana mekânın otel olduğu romanda mekânın işlevsel bir özellik taşıdığı belirtilir: "*Oteller yalnızlık, evsizlik, yurtsuzluk, geçicilik, köksüzlük, kimliksizlik gibi simgesel çağrışımlarıyla modern zamanlarda "dünya ağrısı"na maruz kalan, varoluş sancısı*

[1] Zerrin Eren, "Karnavalesk Bir Roman Örneği Olarak Ayfer Tunç'un Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. 51, S. 2, 2011, s. 228.

*çeken, kendine ve topluma yabancılaşan roman kişilerinin anlatımında kullanılan önemli sahnelerden biri olarak karşımıza çıkar."*[2]

2017 yılında *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*'nde de Çimen Günay'ın kaleme aldığı "Ayfer Tunç'un Modernizmle Derdi: Faillik ve İktidar" adlı yazısı yayımlanır. Bu yazıda Ayfer Tunç'un *Dünya Ağrısı* ile *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi* romanlarında modernizmden kaynaklı toplumsal ve siyasî sorunlara, modernizmin çıkmazlarına yer verildiği ifade edilir.

Betül Bayraktar'ın yazdığı "Mekânın İronisi: Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi" başlıklı yazı 2017 yılında *Uluslar arası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*'nde yayımlanır. Bu yazıda romanın asıl unsurlarından biri olan mekân üzerinden ironik anlatım incelenmiştir. Bu yazıda, yazarın "deliler evi" ile içeride bulunan 'toplum dışına itilmişlerle' dışarıdaki 'akıllı olduğunu düşünenler' arasına bir sınır çizdiği ve böylece mekân aracılığıyla "deli" ve "deli-değil" kavramlarını sorguladığı belirtilir.

Genellikle dergilerde yayımlanmış bu makalelerle birlikte Ayfer Tunç üzerine üç adet de yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Bunlardan ilki 2012 yılında Osman Akkan tarafından hazırlanan "*Ayfer Tunç'un Öykülerinde Yapı ve Tema*" başlıklı tezdir. İkincisi ise 2016 yılında Hüseyin Öz'ün hazırladığı "*Ayfer Tunç'un Roman ve Hikâyelerinde Yapı ve Tema*" başlıklı tezdir. Tunç üzerine yapılan son çalışma ise Gonca Şarklı Güvercin'in 2017 yılında hazırladığı "*Ayfer Tunç'un Romanlarında Şahıslar Dünyası*" başlıklı yüksek lisans tezidir.

Bütün bu çalışmalardan da anlaşılacağı üzere Ayfer Tunç, bazı yönleri ve özellikleriyle süreli yayınlarda ve yüksek lisans tezlerinde ele alınmıştır. Ancak kanaatimize göre onun son derece dikkate değer olan yönlerinden biri olan "kadın" meselesi bütünlüklü bir şekilde ele alınmış ve değerlendirilmiş değildir.

---

[2] Mehmet Baştürk, "Anayurt Oteli" ve "Dünya Ağrısı"nda Otel (S)imgesi, *folklor/edebiyat dergisi*, S. 84, 2015, s. 142.

# BİRİNCİ BÖLÜM

# 1. HAYATI, SANAT VE EDEBİYAT ÜZERİNE DÜŞÜNCELERİ, ESERLERİ

## 1.1. HAYATI

### 1.1.1. Ailesi, Doğumu ve Çocukluğu

Ayfer Tunç 2 Mart 1964'te Bedri Tunç ile Yıldız Tunç'un çocuğu olarak Adapazarı'nda dünyaya gelmiştir. Babası Bedri Tunç, Bulgaristan göçmenidir. Ailesi zamanında mübadeleyle gelip Adapazarı'na yerleşmiştir. Tunç'un kendisinden dokuz yaş büyük bir ablası vardır. Müdür olan babasının tayininin Mardin'e çıkması üzerine oraya taşınmışlardır. Babası 1968'de Mardin'de geçirdiği trafik kazasında hayatını kaybeder.

Babası öldüğünde Ayfer Tunç üç buçuk yaşındadır. Yaşadığı bu kayıp, kuvvetli bir unutma hâlini ya da kendi ifadesiyle seçici bir hafızayı da beraberinde getirir. Geçmişteki pek çok olayı doğru hatırlayamadığını ifade eden yazar, bu durumu şöyle açıklar:

"*En çok beni sevdiği söylenen birini kaybetmiş olmamın yarattığı acıyla baş etme yoluydu sanırım, acıdan kaçma, kayıp duygusunu bertaraf etme. Benlik kendini korumanın yolunu buluyor, bende seçici hafıza olarak tezahür etti diye düşünüyorum."*[3]

Babasının ölümünden sonra tekrar Adapazarı'na taşınırlar. Karadeniz kökenli olan annesi Yıldız Hanım, otoriter ve güçlü bir kadındır. Eşinin ölümünden

[3] Handan İnci, *Ayfer Tunç'la Karanlıkta Kelimeler*, Can Yayınları, İstanbul 2014, s. 27.

sonra çocuklarını tek başına büyütür, hiç kimsenin hayatını yönetmesine izin vermez. Adapazarı'nda Yıldız Hanım'ın babasının büyük bir evi vardır. Burada teyzeler, dayılar ile yakın otururlar. Ayfer Tunç, her zaman bir arada olan kalabalık bir aile ortamında büyür. Annesi Yıldız Hanım'ın babası Rizeli ve onun annesi ise Abhaz'dır. Tunç, yetişme çağında her iki kültüre de tanık olur.

### 1.1.2.Öğrenimi

Okul çağına gelen yazar, Sakarya İlkokuluna başlar. Öğretmen olan ablasının tayininin İzmit'e çıkması üzerine oraya taşınırlar ve bir süre orada yaşarlar. İzmit'te Hızır Reis İlkokuluna gider. Aile apartmanları yapıldıktan sonra tekrar Adapazarı'na taşınırlar. Burada bütün akrabalar aynı apartmanda oturur. Böylece yazar, yeniden kalabalık aile ortamına dönmüş olur. Bu sırada ortaokul çağına gelen Ayfer Tunç, Adapazarı Merkez Ortaokuluna gider.

Okuryazar bir ailede yetişen yazar küçük yaşta okumaya başlar ve lise çağına gelinceye dek pek çok önemli eseri okur. Çocuklukta yaptığı okumalardan onu en çok etkileyen Milliyet Çocuk kitaplarından çıkan ve Naci Çelik tarafından derlenen *En Güzel Seçme Türk Hikâyeleri*'dir. İlkokulda çocuk kitaplarından sonra Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Fakir Baykurt, Kemal Tahir, Kerime Nadir gibi yazarları okur.

İlkokul sıralarındayken yazma isteği duyan ve ikinci sınıfta Kemalettin Tuğcu'nun eserlerinden etkilenerek yoksulluk temalı bir roman yazmaya karar veren Ayfer Tunç, liseyi İstanbul'da Erenköy Kız Lisesinde yatılı olarak okur. Bu sırada on dört yaşındadır. Şehri ve şehir kültürünü seven yazar kısa sürede buraya uyum sağlar. Lisede çok başarılı bir öğrenci olmadığını söyler.

Küçük yaşta yatılı okumaya başlamak, hem toplumun sorunlarını görme hem de insanları yakından tanıma açısından yazar için önemli bir deneyim olmuştur. *Yeşil Peri Gecesi* adlı romanında bu sırada yaşadıklarından, edindiklerinden büyük

ölçüde beslenir. Yatılı olarak okuduğu bu yıllar, siyasî karışıklığın, sağ ve sol çatışmasının sürdüğü yıllardır. Yazar da bu karışık ve çatışmaların yaşandığı sürece yakından tanık olur. Lise yıllarında Leyla Erbil, Adalet Ağaoğlu, Füruzan, Sevgi Soysal, Tomris Uyar gibi yazarları okur.

Sosyal bilimlere meraklı olan ve Siyasal Bilgiler okumaya karar veren yazar, İstanbul'u sevdiği için burada okumak ister. Üniversiteyi İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde okur. Bu yıllarda da Oğuz Atay, James Joyce, Thomas Mann, Virginia Woolf, Albert Camus, Jean Paul Sartre, Simon de Beauvoir gibi yazarları okur.

Aynı fakültede kendisinden iki sınıf yukarıda okuyan arkadaşıyla evlenir. Eşi de kendisi gibi edebiyatla ilgilenen ve aynı zamanda şiir yazan biridir. Bu evlilik on dört yıl sürer.

Üniversiteye kadar şiir sevmeyen ve şiir okumayan yazar, Edip Cansever'in *Bezik Oynayan Kadınlar* adlı kitabıyla şiire ilgi duymaya başlar ve bu kitaptan sonra o yıl boyunca hemen hemen sadece Türk şiiri okur.

Üniverite yıllarında yazmaya başlayan yazarın ilk yazısı olan "Caz ve Arabesk", *Edebiyat 81* dergisinde yayımlanır. Öykücü kimliğiyle tanınmasına rağmen yazarın yazı hayatına girişi denemeyle olur.

İlk yazısını üniversite sıralarında iken yayımlayan Ayfer Tunç, bu esnada arkadaşlarıyla birlikte *Tanım* adlı bir dergi çıkarır. Bu dergide Edip Cansever'in "Marine Marina Aquamerine" ve "Tenis Öğretmeni Rıza" şiirleri ilk kez yayımlanır. Tunç ve arkadaşları maddi yetersizlik sebebiyle dergiyi ancak iki sayı çıkarabilmişlerdir.

"Saklı" adlı öyküsü *Varlık* dergisi tarafından geri çevrilen yazar, bu öyküyü Yunus Nadi Armağanı Yarışması'na gönderir. Bu yarışmada birincilik kazanarak

1988–1989 Yunus Nadi Öykü Ödülü'nü almaya hak kazanır. Ayrıca *Bir Maniniz Yoksa Annemler Size Gelecek* adlı eserinin Fransızcası ile Uluslararası Balkanika Ödülü'nü alır.

### 1.1.3. Çalışma Hayatı

Ayfer Tunç'un çalışma hayatı henüz üniversite sıralarındayken başlar. Bu sıralarda yazar, mesleğiyle alakalı olmayan muhtelif işlerde çalışır. Bir süre sonra onu *Sokak* dergisinde görürüz. Bu dergi, yazar için hem gazetecilik hem de hayat bilgisi anlamında bir okul görevi görmüştür. Gazetecilik mesleği de Tunç'un yazarlığını besleyen bir unsur olur. *Sokak* dergisinden sonra *Güneş* gazetesine geçer ve burada Ömer Madra, Enis Batur gibi isimlerle çalışır. Onlarla birlikte gazetenin pazar eki olan *P.eki*'yi ve daha sonra Kutlu Özmakinacı ile birlikte *Güneş Gençlik*'i çıkarır. Uzun bir süre *Milliyet Sanat*'a kitap tanıtımları yazar.

*Güneş* gazetesi kapandıktan üç yıl sonra gazeteciliğe tekrar döner ve 1994'te *Yeni Yüzyıl*'a girer. Bu sırada TRT'ye edebiyat uyarlamaları yapar. Tunca Yönder ile çalışan Tunç, kendi öyküleri başta olmak üzere pek çok eserin senaryosunu yazmıştır. "Alafranga İhtiyar" adlı öyküsü de "Ah!" adıyla çekilir.

İlk ciddi uyarlaması Refik Halit Karay'ın *Bu Bizim Hayatımız* adlı romanını senaryo olarak yazmasıdır. Bu senaryo, yüksek bütçe nedeniyle TRT'de oynanmayınca radyo oyununa çevrilir ve arkası yarın olarak radyoda oynanır. İstanbul Radyosu'na da çok sayıda radyo tiyatrosu yazar. Sait Faik'in öykülerinden hareketle yazdığı *Havada Bulut* adlı senaryosu dört bölümlük mini dizi olarak TRT'de yayımlanır.

*Yeni Yüzyıl*'dan ayrıldıktan sonra YKY'de yayın yönetmeni olarak çalışmaya başlar. Burada çalışmaya başladıktan sonra Murat Gülsoy ile tanışır ve böylece "kayıt" temalı Mart-Nisan 2001 sayısından itibaren *Hayalet Gemi* dergisine yazmaya başlar. Burada çalışırken *Kitap-lık, Sanat Dünyamız, Cogito* gibi dergileri

çıkarır. Bu üç dergiye daha sonra *4. Kat* dergisi de eklenir. *Akşam* gazetesi için de bir süre kitap eki olan *Akşam-lık*'ı hazırlarlar. Buradaki çalışma hayatı yazara önemli ölçüde katkı sağlar. Bundan dolayıdır ki yazar "*YKY için bir üniversite daha bitirdim derim, Siyasal ve YKY mezunuyum ben.*"[4] der.

Yekta Kopan ve Murat Gülsoy'la birlikte Ubor Metenga programında öykü çözümlemeleri yapmışlardır. Ayrıca Murat Gülsoy ile birlikte yaptıkları "Diyaloglar" serisi devam etmektedir. Yazarın eserleri Can Yayınları tarafından yayımlanmaktadır.

## 1.2. SANAT VE EDEBİYAT ÜZERİNE DÜŞÜNCELERİ

Edebiyat dünyasına öykü ile adım atan, öykünün yanı sıra roman, yaşantı ve araştırma türlerinde de eser veren Tunç, edebiyat ile ilgili görüşlerini de *Harflere Bölünmüş Zaman* adlı eserinde, ayrıca yapmış olduğu söyleşilerde dile getirmiştir. Okur, yazar, edebî türler, eleştiri, biçim ve içerik, kurgu gibi pek çok konuda fikirlerini dile getiren yazarın bu görüşlerini ve kaleme almış olduğu eserleri göz önünde bulundurarak sanat anlayışını burada ortaya koymaya çalışacağız.

Sanatta taklit duygusunun yaratıcılıkla yarışabilecek nitelikte olduğunu düşünen yazar, yazmaya taklit etme güdüsüyle başladığını dile getirir. İlkokul yıllarında okuduğu Kemalettin Tuğcu kitapları onda taklit etme arzusu uyandırır ve bu çerçevede yazma denemeleri yapar. Hayran olduğu kitaplar dışında günlük hayatı da taklit etmeye başlar.

Türk edebiyatının önemli simalarından olan Edip Cansever, Oğuz Atay, Leyla Erbil, Ahmet Hamdi Tanpınar gibi isimlerden etkilenen yazar, aynı "familya"da değerlendirdiği bu isimlerle yazarlık açısından akrabalığı olduğunu ifade eder. Dünya edebiyatından da Max Frisch'i kendisine yakın bir yazar olarak

[4] Handan İnci, *age.,* s. 194.

görür. İyi bir yazar olmanın yolunun iyi okur olmaktan geçtiğini düşünen Tunç, yapmış olduğu okumalar ile kendini besler ve edebî birikimini sağlar. "Şairler Şiir Yazıyor Ama"[5] başlıklı yazısında önemli şairlerin şiirlerini okumadan şair olmaya niyetlenen, okur olmadan yazar olma çabası sarf eden kişilerden bahsederek bu durumun yanlışlığı üzerinde durur.

Yazarlığın sadece ilham ile yapılamayacağına, bilakis son derece yoğun bir gayret ve çalışmanın şart olduğuna inanan Tunç, nitelikli edebiyatın peşinde olan yazarın yazdıklarıyla geçinmeyi hedeflememesi gerektiğini söyler. Yazdıklarından para kazanmayı hedefleyen yazarın, okuru alıcı gibi görmeye başlayarak edebî risk almaktan kaçınacağını, dolayısıyla yaratıcılık açısından köreleceğini dile getirir. Bu yüzdendir ki kendisi, yazarlığı bir meslek veya iş değil; bir yaşam tarzı olarak görür. "Yazarlık Meslek midir?" başlıklı yazısında bu noktayı açıkça belirtir: "*Geçim amaç, edebiyat araç olabilir mi? Olursa ne olur? İyi ihtimalle hiçbir şey olmaz, geçinmek için edebiyatı araç edinmiş olan yazar, onu gizli gizli amaç halinde tutmaya devam eder, edebiyat anlayışından taviz vermez, kazandığıyla yetinir. Ama kötü ihtimalle edebiyat standartlaşır. Tıpkı pop müzik piyasasına belli aralıklarla ürün yetiştirmek gerektiği gibi, edebiyat piyasasına da belli aralıklarla ürün yetiştirmek gerekir."*[6]

Ona göre okur, yazar için en büyük tuzaktır. Bu nedenle eserlerini kaleme alırken okuru düşünmeyen yazar, okura kapalı gelebilecek ve esasında metne asıl değerini veren kısımları çoğul okumaya imkân veren bir unsur olarak değerlendirir. Yazarın bu genel eğiliminin istisnası olan tek kitap *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'dir. Kalabalık şahıs kadrosuna sahip olan romanda okurun kişileri hatırlamasını sağlamak için onları niteleyen lakap ve sıfatlara yer verilmiştir.

Kadın yazar olarak kadın duyarlılığı ifadesinden hoşlanmadığını dile getirerek bu ifadenin kadın yazarın alanını sınırladığını ifade eder. Ona göre yazarın

[5] Ayfer Tunç, *Harflere Bölünmüş Zaman*, Altkitap 2007, s. 78-79.
[6] Ayfer Tunç, *age.*, s. 66–67.

da yazının da cinsiyeti yoktur. Nitekim beklenilenin aksine o yazmış olduğu eserlerin pek çoğunda erkek anlatıcı kullanır.

Ayfer Tunç, popüler kültürün ön planda olduğu günümüzde bir yazarın gittikçe etkisi artan ve hissedilen bu kültürü görmezden gelemeyeceğini söyler. Ancak bunu söylerken yazarın popüler kültürle olan ilişkisinde önemli bulduğu hassas bir noktayı vurgular. Ona göre niteliği önemseyen bir yazar, kendisini bu kültürün malzemesi hâline getirmemeli; bu kültürün ortaya çıkardıklarını kendi edebiyatında bir malzeme olarak kullanmalıdır. Doğru olan budur. Ne var ki günümüzde popüler kültürün malzemesi hâline gelerek niteliksiz eser ortaya koyan pek çok yazar vardır. Bu yazarlar başarılarını metinlerinin kalıcılığı ile değil, metnin ulaştığı kitlenin büyüklüğü ile ölçmeye başlamışlardır. Popüler kültüre yönelik olarak ticari kaygıyla kaleme alınan bu eserler edebiyatta kalıcılığı sağlayamayacak, hızlı bir şekilde tüketilip unutulacaktır.

Sanat ve edebiyat üzerine düşündüğü yazılarında Ayfer Tunç, sadece "yazar" kavramını ele almaz. Bununla birlikte "okur" kavramını da irdeleyen Tunç, eskiye oranla kitap satışında artış olmasına rağmen nitelikli okur sayısının oldukça azaldığını belirtir. Günümüz okuru, tercihini öyküden ziyade romandan yana kullanmaktadır. Yazar, bu durumun okurdaki bütünlük duygusundan kaynaklandığını düşünür. Ona göre iyi bir okur türler arasında ayrım yapmayarak metni üslubu açısından değerlendirmeli ve kendini besleyecek okumalara yönelmelidir.

Okur üzerinde düşündüğü makalelerinde Ayfer Tunç, iki tür okur tipinden bahseder. Bunlardan ilki, sadece kendini iyi hissetmek için okuyan okur tipidir. Bu okur tipi popüler kültürün ortaya çıkardığı tüketmeye odaklı insan topluluğudur. Bu kesim, edebî esere bir okur olarak değil müşteri olarak yaklaşmaktadır. Bu nedenle bu okur tipinin kitaplarla ilgili değerlendirmeleri de tüketici görüşünden öteye gidemez. Diğer okur tipi ise karakterle özdeşleşmeden "yakıcı insanlık hâllerini" hissedebilen nitelikli okurlardan oluşur ve bu okur tipi, kitaplar üzerine daha doğru değerlendirmelerde bulunur.

Bunlarla birlikte Ayfer Tunç'un üzerinde durduğu ve düşündüğü kavramlardan biri de edebî eleştiridir. Eleştiriyi, edebiyatı işlevsel hâle getiren ve geliştiren bir araç olarak değerlendirir. Güçlü bir eleştirinin ancak güçlü bir edebiyatta var olabileceğini dile getiren yazar, bizde eleştirinin zayıf olmasının edebiyatımızın da yeterince güçlenememesine sebep olduğunu belirtir. Tunç'a göre eleştirmenin görevi sahip olduğu sınırsız yorum özgürlüğü ile yazarın yarattığı kurgu içinde var olan düğümleri çözerek eseri açımlamaktır. Bu açımlamanın sonucunda ortaya çıkan birikimler edebiyatı vasatlıktan kurtaracaktır. Dolayısıyla edebiyatımızın yüksek seviyeye ulaşması için bizde öncelikle eleştiri türünün gelişmesi gerekmektedir.

Türler arası ayrımın giderek silikleştiğini düşünen Tunç, kendisinin de yazdıklarını bir tür altında tanımlamaktan uzaklaştığını ifade eder. Nitekim tür gözeterek yazmak da metnin "özgünlüğünü ve özgürlüğünü" engeller. Metni önemli yapan unsur türü değil, taşıdığı estetik değerdir. Bu nedenle temel meselesi edebiyat olan yazar, yazmadan evvel tür konusunda bir karara varmaz. Nitelikli eserler de ancak tür kısıtlaması yapılmadığı ve edebiyattan bir beklenti içine girilmediği durumlarda ortaya çıkabilir.

Türler arasında hiyerarşi kurmanın doğru olmadığını düşünse de şiirden daha üstün anlatı olmadığını söyleyerek şiiri, diğer türlerden ayrı bir yere koyar. "Söz sanatlarının anası" olarak nitelediği şiirin sadece duygulanmak amacıyla ortaya konan bir tür olmadığını vurgular. Ona göre şiir hayatımızı açıklama özelliğine sahip bir türdür. Nitekim *Yeşil Peri Gecesi* adlı romanında içeriğe uygun olan şiirleri alıntılayarak şiirin bu yönünü göstermeye çalışır. Edebî türleri bir aileye benzettiği yazısında romanı, ailenin ciddi, ne yaptığını bilen çocuğu olarak nitelendirir. Şiir ise ailenin haylaz, havai ve biraz da hayırsız çocuğudur. Dikkat çekici değerlendirmesi ise öyküyü edebiyatın gayri meşru çocuğu olarak nitelendirmesidir. Bu yönüyle öykünün diğer türlerden ayrı kendine ait bir dünyası olduğunu vurgular.

Okurda istenilen etkiyi yaratabilmek açısından kurgunun önemli bir araç olduğunu vurgular ve kurguyu ön plana çıkaran iyi yazarların var olduğunu belirtir. Hikâye ve kurgunun birbirini mayalayan iki unsur olduğunu ve metnin bu mayalanma sonucunda ortaya çıktığını ifade eden yazar, mayanın her zaman tutmadığını, tuttuğu durumlarda iyi edebiyatın ortaya çıktığını söyler. Zaman zaman klasik çizginin dışına çıkarak biçimsel denemeler yaptığı görülen yazar, içeriğin biçimden yarım adım önde olduğunu düşünür. Ona göre edebiyatın temel meselesi biçim arayışı ve üslup sorunlarından ziyade içerik meselesi olmalıdır. Çünkü edebiyat sahip olduğu içerik ile insan ruhunu ortaya koyacak ve eserle karşılaşan kişinin iç dünyası ile yüzleşmesini sağlayacaktır. Edebiyat, toplumu değiştiremese de yazanı ve okuyanı insanlaştırma kudretine sahiptir. Dolayısıyla günümüzde toplumun ihtiyacı olan değerler edebiyat ile üretilecektir. Bununla beraber içeriğin biçimle desteklenmesi gerektiğini dile getirir ve bu görüşüne uygun olarak *Suzan Defter* adlı eserinde içeriğin gerektirdiği bir biçimi tercih eder.

Kurmaca ile gerçeklik arasındaki bağa değinen yazar, gerçekçi bir yazar olmasa da edebiyatının her zaman gerçekle bir bağının olduğunu vurgular. Burada vurgulanan gerçeklik yazarın kendi tecrübelerinden, kendi yaşanmışlıklarından ve gözlemlerinden esere yansıyanları kapsar. Dolayısıyla onun eserlerinde gerçek hayatta var olan mekânlara, insanlara ya da olaylara rastlamak mümkündür. “Kırmızı Azap”, “Serim Düğüm Çözüm” gibi öykülerinde metnin kurmaca olduğunu vurgulasa da hikâye ve romanlarında gerçekle bağı olan mekân, olay, insan gibi unsurlara yer verir.

Eserlerinde hayattan bir kesiti anlatmak yerine kahramanların geçmişine de giderek hem geleceği etkileyen olay ve durumları ortaya koymaya çalışır hem de çocukluktan başlayarak ölüme götürdüğü kahramanlar ile hayat döngüsünü tamamlamak ister. Bu yönüyle ölüm onun eserlerinde ön plana çıkan temalardan biridir. Bunun yanı sıra insanın gösterdiği en büyük cesaret olarak değerlendirdiği intihar izleğine de sıklıkla yer verir. “…*hikâyelerimdeki intihar ya da ölüm süs değil,*

*varoluşla yüzleşmenin sonucudur."*[7] diyen yazar, bazı eserlerinde ölümü bir metafor olarak kullanır. Eserlerinde yer verdiği en önemli temalardan biri de aşktır. O, aşkı herkesin anladığı şekilde değil, yakıcı ve acı veren yönüyle, tenselliğe indirgemeden işlemeyi tercih eder. *Suzan Defter* adlı eseri bu "yakıcı aşk" kavramını en iyi yansıtan eseri olarak karşımıza çıkar. Ölüm ve aşk temalarının yanı sıra iktidar, şiddet, sevgisizlik, aile gibi temalar da onun edebiyatında önemli yer tutar. Aile, kahramanların çocukluk yıllarındaki ruhsal travmanın yaşandığı ve ömür boyu sürecek psikolojik sorunların kaynağı olan ortam konumundadır. Tunç'un kahramanlarının pek çoğu asıl yarayı ailede alan ve bu yaranın acısını ömür boyu duyan kişilerdir. Yazar kültürel, siyasî ve toplumsal konulara da roman kişileri üzerinden değinmeyi tercih eder. Bireyin trajedisini hazırlayan unsurların başında toplumsal sorunlar gelmektedir.

Anlatmaya bağlı edebî metinlerin en önemli yapı unsurlarından biri zamandır. Forster'ın da belirttiği gibi*"...her romanda bir saat vardır."*[8] ve edebî metinde bulunan bu zaman diliminin uzunluğu ve sunuluş biçimi, eser incelemesinde üzerinde durulması gereken önemli noktalardan biridir. Ayfer Tunç'un eserlerinin zamanı konusunda söyleyebileceğimiz ortak özellik yazarın uzun bir zaman dilimine yer vermesidir. Bu durum daha önce dile getirdiğimiz hayat döngüsünü tamamlama eğiliminden kaynaklanmaktadır. Onun eserlerinde zamanın uzunluğu kadar sunuluş biçimi de dikkat çeker. Olayların aktarımı sırasında geriye dönüş ve ileri atlamalar ile farklı zaman dilimine gidilerek doğrusal zaman anlayışı kırılır. Çizgisel olmayan bu zaman kullanımı da Ayfer Tunç eserlerinin ortak özelliğidir. Eserlerinde dikkati çeken bu zaman anlayışı konusunda yazar şunları söyler: "*Zamanı karmaşık bir formül içinde kullanmak metnin esas meselesine otopsi yapmak gibidir, unsurları yan yana getirip bakmayı, bağlantıları sorgulamayı, hem analizi hem sentezi gerektirir. Bellek de böyle işler."*[9] Okurlarından dikkatli bir şekilde olaylar arasında bağlantı kurmasını bekleyen yazar, doğrusal zaman anlayışını kolaycı okurun tercihi olarak değerlendirir.

---

[7] Abdullah Harmancı, "Ayfer Tunç'la Öykü Serüveni Üzerine", *Hece*, S. 87, Mart 2004, s. 69.
[8] E. M. Forster, *Roman Sanatı*, Milenyum Yayınları, İstanbul 2016, s. 67.
[9] Handan İnci, *Ayfer Tunç'la Karanlıkta Kelimeler,* Can Yayınları, İstanbul 2014, s. 327.

Yazarın *Yeşil Peri Gecesi* romanında kullandığı 'kurdun saati' ifadesi ise diğer eserlerinde kullanılmayan bir zaman öğesi olarak karşımıza çıkar. Eserde sık sık bu zaman öğesinden bahsedilir. Kitabın sonunda yer alan "Notlar" başlığı altında belirtildiği gibi kurdun saati yönetmen Ingmar Bergman'ın "Vargtimmen" adlı filminin Türkçe adıdır. Ingmar Bergman, *Büyülü Fener* adlı kitabında kurdun saati hakkında şunları söyler: "*En çetin saatler sabah üçle dört arasındaki "kurtların saatleridir", iblislerimin geldiği saatler."*[10] *Yeşil Peri Gecesi* romanının başkişisi Şebnem ise bu zaman dilimini bebekler doğarken yaşlıların öldüğü, geceyle gündüz arasındaki garip bir saat olarak tarif eder.

*"Mekân, vaka zincirinde ifade edilen hâdiselerin sahnesi durumundadır."*[11] Eserde yer alan mekânlarla olay zinciri arasında sıkı bir bağ vardır. Dolayısıyla eserde gerçekleşen vakayı her yönüyle anlayabilmek için seçilen mekânlara ve mekân tasvirlerine de dikkat etmek gerekir. Yazar, gerçek bir mekânın yanı sıra kendi kurguladığı "itibarî" bir mekânı da tercih edebilir. Tunç, hikâye ve romanlarında her iki mekân çeşidini de işlevsel olarak kullanır. Edebiyatta sık kullanılan mekânlardan olan otel ve treni eserlerinde kullanmakla birlikte bu mekânları değerlendiren yazılar da kaleme almıştır. *"Zengin, karanlık, kıvamlı atmosferlere tuhaf kapılar aralayan imgeler silsilesi"*[12] olarak nitelendirdiği oteli *Dünya Ağrısı* adlı romanında ana mekân olarak kullanır. Ona göre otel özgürlük ile yabancılaşma duygularını yansıtır. Kişi ait olmadığı ve hiçbir zaman ait olmayacağı yere karşı yabancılaşma yaşarken, buradan istediği zaman ayrılabilecek olmanın özgürlüğünü de yaşar. *Dünya Ağrısı* romanı dışında "Evvelotel" ve "Küçük Kuyu" adlı öykülerinde de mekân olarak oteli kullanır. Uzun yolculukların aracı ve mekânı konumundaki tren de kapalı alan içinde birden fazla kişinin hikâyesini anlatabilme ve ruh dünyasını ortaya koyabilme açısından işlevseldir. Nitekim yazar *Kapak Kızı* adlı romanında mekân olarak Ankara'dan İstanbul'a doğru yola çıkan bir treni tercih eder. "Kar Yolcusu" adlı öyküde de tren kaçışı simgeleyen önemli bir unsur olarak karşımıza çıkar.

---

[10] Ingmar Bergman, *Büyülü Fener*, Afa Yayıncılık, İstanbul 1990, s. 249.
[11] Şerif Aktaş, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara 2003, s. 128.
[12] Ayfer Tunç, *Harflere Bölünmüş Zaman*, Altkitap 2007, s. 28.

*Suzan Defter*, Tunç'un romanları içinde mekân kavramının en çok ön plana çıktığı, özellikle "ev" kavramı üzerinde çok fazla durulan bir eserdir. Eserde "*Ev rahimdir.*" (s. 36) ifadesi ile doğduktan sonra güvenli bir sığınak arayan insanın anne rahmine benzeyen "ev"ine sığındığı vurgulanır. Eserde bu görüşleri desteklemek için şiirlerinde ev kavramını işleyen Behçet Necatigil'den de alıntı yapılmıştır. Aynı şekilde son romanı *Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura*'da da ev kavramı üzerinde durur ve Behçet Necatigil'in "Evler" adlı şiirinden alıntı yapar. Romanın başkişilerinden olan Sanem, doğduğundan beri kendisini fazlalık olarak hissettiği evini 'cehennet' olarak nitelendirir. Elbirliği ile ve yalanlarla inşa ettikleri evine tümüyle cehennem demenin de haksızlık olacağını düşünür ve evini cennet ile cehennemden meydana gelen bir mekân olarak değerlendirir.

Anlatma esasına dayalı türlerden roman ve hikâyenin en temel unsurlarından biri de anlatıcıdır. *"Anlatıcı; destan, masal, hikâye, roman gibi "epik" karakterli metinlerde, sesini; şu veya bu tonda duyduğumuz; gizli veya açık kimliğine tanık olduğumuz bir varlıktır. Anlatıma dayalı türlerde onun varlığı bir realite olarak karşımıza çıkar."*[13] Öykülerinde daha çok birinci tekil (ben) anlatıcıya yer veren yazar, romanlarında genellikle üçüncü tekil (o) anlatıcıyı ve hâkim bakış açısını tercih etmiştir. Eserlerinin büyük bir bölümünde erkeklerin anlatıcı konumunda olduğu görülür. Yazar, genellikle erkek anlatıcıyı tercih etmiş olma sebebini şöyle açıklar: "*Benim yazdıklarımda kadınlar asıl dramatik role sahip olanlardır, kaybedenlerdir. Dışsal ve içsel şartlar nedeniyle kaybederler. Bu nedenle kaybetmenin sonuçlarını görüp anlatacak karakterler olamazlar. Bunu anlatacak karakterlere ihtiyacım var, onlar da bu denkleme göre erkek olmak durumundalar. Ama erkeğin basit bir kamera olmaktan çıkması için o etkileşimden yara alması gerekir."*[14] Dolayısıyla yazar, kadınlar kadar olmasa da yaşananlardan etkilenmiş, yara almış erkek karakterleri tercih eder.

Modern edebiyatın anlatım tekniklerinden faydalanan yazar, roman ve hikâyelerinde geriye dönüş, tasvir, iç konuşma, iç çözümleme, leitmotif gibi

[13] Mehmet Tekin, *Roman Sanatı*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2015, s. 22.
[14] Handan İnci, *Ayfer Tunç'la Karanlıkta Kelimeler*, Can Yayınları, İstanbul 2014, s. 264.

teknikleri kullanır. Roman ve hikâyelerinde başlatma yöntemi olarak genellikle tasvirden, doğrusal zamanı parçalamak için de geriye dönüş tekniğinden yararlanılmıştır. "Ara Renkler Grubu" adlı öyküsünde tekrarlanan "Sen ölünce ben öldüm biliyorsun." cümlesi ve "Acılezzet" öyküsünde tekrarlanan "Bir gün herkes kendisi olsun." cümlesi leitmotif olarak kullanılmıştır.

Edebî yaşamının ilk dönemlerinde eserlerinde uzun cümlelere, şiirsel bir dil ve üsluba yer veren yazar, zamanla şiirsellikten uzak uzun olmayan cümle yapısıyla daha olgunlaşmış bir dil kullanmaya başlar. *Kapak Kızı* romanının ilk hâli ile yeniden yazılan hâli karşılaştırıldığında dildeki bu farklılık daha net görülecektir:

"*Tren, gözalabildiğine uzanan bir bozkırı düzenli tıkırtılarla geçerken, sol koluna dizdiği taskebaplarını yemeğin salçalı suyunu tabağın kenarına asla sıçratmadan dağıtır, neskafeleri ağzına kadar dolu fincanlarda dökmeden getirir, ağız tadıyla kahvesini içmek isteyen yolcu, fincanı keyifle tutup kaldırdığı anda tren bir viraja girer ve kahvenin yarısı beyaz masa örtüsüne dökülürdü. Bünyamin, yolcuya* belli *etmeden gülerdi."*[15]

*"Tren göz alabildiğine uzanan bir bozkırı düzenli tıkırtılarla geçerken, birkaç yolcu tabakları sol koluna dizmiş bu garsona hayretle bakar, diğerleri bu marifetin farkında bile olmazdı. Ama Bünyamin bütün vagon kendisini izliyormuş gibi ciddiyetle sürdürürdü işini. Bazı huysuz, asık suratlı yolcuların çorbayı döktüklerini, bifteği keseyim derken düşürdüklerini çok görmüştü."*[16]

Yazar, kaleme aldığı metinlerde yer verdiği alıntı ve gönderge ile metinlerarasılık yönteminden de faydalanır. "*Başka metne ait bir kesit yeni bir metne sokularak ona yeni bir anlam yüklenir. Bir söylem biriminin başka bir söylemde yinelenmesi olan alıntı ile yalın bir söylemlerarası/metinlerarası ilişki kurulur."*[17] Yazar, *Aziz Bey Hadisesi* adlı eserinde Türk sanat müziği parçalarından konunun

[15] Ayfer Tunç, *Kapak Kızı*, Simavi Yayınları, İstanbul 1992, s. 7.
[16] Ayfer Tunç, *Kapak Kızı*, Can Yayınları, İstanbul 2016, s. 9.
[17] Kubilay Aktulum, *Metinlerarası İlişkiler*, Öteki Yayınevi, Ankara 1999, s. 94-95.

akışına uygun olarak alıntılar yapar. *Yeşil Peri Gecesi*, *Suzan Defter* ve *Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura* adlı eserlerinde Edip Cansever, Turgut Uyar, Behçet Necatigil gibi şairlerden alıntılara yer verir. *Dünya Ağrısı* romanında ise başkişi Mürşit'in okuduğu Rumen yazar E. M. Cioran'a ait olan eserden alıntılar yapılır. Tunç, metinlerarasılık yöntemini kendi kaleme almış olduğu eserler arasında da kullanır. *Kapak Kızı* ile *Yeşil Peri Gecesi*; *Saklı* ile *Evvelotel* yazarın kendi eserleri arasında yaptığı metinlerarasılığı gösteren eserlerdir.

Yazar kaleme aldığı hikâye ve romanlarda kişi adlarını da içeriğe uygun seçerek kurguyu destekler: "*Roman türü genişledikçe, kişi adının görevleri de çeşitlenebilir. Çünkü roman, her ne kadar bütün hayatın içinden seçilmiş özel bir dilimin hikâyesiyse de, romancının asıl anlatmak istediği geniş bir insanî durumun simgesel bir yoğunlaştırılmasıdır. Böyle bir amaçla kalemi ele alan yazar, roman öncesi anlatı edebiyatındaki gibi alegorik ya da mitolojik bir ad takabilir kahramana. Böylece, okura bilinen bir hikâyeyi hatırlatarak kişiyi de, kişinin içinde bulunduğu konumu da evrenselleştirir."*[18] Ayfer Tunç da bu görüşe uygun olarak karakter isimlerini simgesel ve çağrışımsal değeri ile kullanır. Bu seçici kullanım da anlatıyı derinleştiren, anlamı genişleten bir unsur olarak karşımıza çıkar.

Yazar, hikâye ve roman dışında farklı türde eserler de kaleme alır. Gerçek olaylardan ve kişilerden yola çıkarak öyküleştirdiği metinler *Ömür Diyorlar Buna* adıyla yayımlanır. "Yedi Kadın", "Şehirden Sesler", "İki Çocuk", "Kitaplardan Doğanlar", "Üç Portre Denmesi" ana başlıklarından oluşan eserde toplamda yirmi iki öykü yer alır. *Memleket Hikâyeleri*'nde de toplumsal meseleleri hikâyeleştirerek aktarır. Yazarın edebiyatla ilgili yazmış olduğu denemeler "Okuryazara dokunan hayat", "Okuryazarlar için", "Yazarlar hakkında" bölümleriyle *Harflere Bölünmüş Zaman* adı altında toplanmış ve e-kitap olarak yayımlanmıştır. Oya Ayman Büber'le Türk toplumundaki cinsellik algısı ile ilgili yaptığı araştırma 1995'te *İkiyüzlü Cinsellik* adıyla basılmıştır. *Bir Maniniz Yoksa Annemler Size Gelecek* adlı eserinde ise 70'li yıllardaki yaşam tarzını yansıtır.

[18] Murat Belge, *Edebiyat Üstüne Yazılar*, İletişim Yayınları, İstanbul 1998, s. 35–36.

## 1.3. ESERLERİ

### 1.3.1. Roman

***Kapak Kızı***, Simavi Yayınları, İstanbul 1992, 291 s. (Gözden geçirilmiş baskı: Can Yayınları, 2005, 261 s.)

***Aziz Bey Hadisesi***, Can Yayınları, İstanbul 2006, 88 s. (Novellanın ayrı basımı)

***Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi***, Can Yayınları, İstanbul 2009, 530 s.

***Yeşil Peri Gecesi***, Can Yayınları, İstanbul 2010, 463 s.

***Suzan Defter***, Can Yayınları, İstanbul 2011, 127 s. (Novellanın ayrı basımı)

***Dünya Ağrısı***, Can Yayınları, İstanbul 2014, 331 s.

***Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura***, Can Yayınları, İstanbul 2018, 447 s.

### 1.3.2. Hikâye

***Saklı***, Cem Yayınevi, İstanbul 1989.

***Mağara Arkadaşları***, Can Yayınları, İstanbul 2006, 220 s.

***Aziz Bey Hadisesi***, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2000. (Novella ile birlikte basım)

***Taş-Kâğıt-Makas***, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2003. (Novella ile birlikte basım)

***Evvelotel/Saklı***, Can Yayınları, İstanbul 2006, 245 s.

***Kırmızı Azap***, Can Yayınları, İstanbul 2014, 152 s. (Taş-Kâğıt-Makas ve Aziz Bey Hadisesi'ndeki öykülerin birlikte basımı)

### 1.3.3. Yaşantı

***Bir Mâniniz Yoksa Annemler Size Gelecek***, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001, 407 s.

***Ömür Diyorlar Buna***, Can Yayınları, İstanbul 2007, 188 s.

***Memleket Hikâyeleri***, İletişim Yayınları, İstanbul 2012, 278 s.

### 1.3.4. Araştırma

***İkiyüzlü Cinsellik*** (Oya Ayman ile birlikte), Altın Kitaplar, İstanbul 1995, 160 s.

### 1.3.5. Deneme (E-kitap)

***Harflere Bölünmüş Zaman***, Altkitap, 2007, 142 s.

# İKİNCİ BÖLÜM

# 2. HİKÂYE VE ROMANLARINDA KURGU

## 2.1. HİKÂYELERİNDE KURGU

Anlatmaya bağlı edebî metinlerin en önemli unsuru şüphesiz ki kurgudur. Anlatıcı, bakış açısı, zaman, mekân gibi unsurlar bu asıl unsur etrafında şekillenerek aktarılır. Kurgu ya da olay örgüsü olarak adlandırdığımız unsur, kişiler arasındaki münasebetin, zaman ve mekân unsurlarına bağlı olarak verilmesidir. *"Öyleyse vaka herhangi bir alaka ile bir arada bulunan veya birbirleriyle ilgilenmek mecburiyetinde kalan fertlerden en az ikisinin karşılıklı münasebetlerinin tezahürüdür."*[19] Bu bağlamda Ayfer Tunç da eserlerinde kurguya önem veren, eserlerinin kurgusu üzerine uzun süre düşünen bir yazardır. Aynı zamanda eserlerinde kurguyu güçlendirmek ve dikkat çekici hâle getirmek için biçimsel denemeler yapmaktan da çekinmez.

Ayfer Tunç'un edebiyat hayatına öykü ile adım attığını ve yayımlanan ilk kitabının bu türde olduğunu daha evvel dile getirmiştik. Yazarın şimdiye kadar altı öykü kitabı yayımlanır. Ancak *Aziz Bey Hadisesi* adını taşıyan öykü kitabındaki aynı isimli eserin ve *Taş-Kâğıt-Makas* isimli öykü kitabındaki *Suzan Defter*'in roman adı altında müstakil olarak basılmasıyla kitap içinde yer alan diğer öyküler birleştirilerek ve bir öykü daha eklenerek *Kırmızı Azap* adıyla yayımlanır. Dolayısıyla yazarın şu an *Saklı, Mağara Arkadaşları, Evvelotel* ve *Kırmızı Azap* adlı dört öykü kitabı bulunmaktadır. Bu dört öykü kitabı içinde toplamda otuz beş öykü yer alır.

Öykülerini uzun sürede kaleme alan yazar, eserlerini kurgulama sürecinde gerçek hayattan beslenir ve gerçekliği dönüştürerek eserlerine yansıtır. Öykülerinin ortaya çıkışı ile ilgili şunları söyler: "*Genellikle ben bir şey bulmuyorum, bir şey*

[19] Şerif Aktaş, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara 2003, s. 46.

*bana kendini yazdırıyor. Bazen öylesine söylenivermiş bir cümle bir öykü yazmama sebep oluyor. Örneğin bir gün bir arkadaşım, sıradan bir apartmanın önünden geçerken bana şöyle demişti: 'Bu apartmanın kapıcısı var ya, sadece klasik müzik dinliyormuş. Adam konservatuarda hademeyken bir alışmış, artık başka müzik dinleyemiyormuş.' Bu cümle yüzünden 'Alafranga İhtiyar'ı yazdım."*[20]

İlk öykülerinin klasik biçeme, şiirsel bir dil ve üsluba sahip olduğu görülmekle birlikte daha sonra yazdığı öykülere bakıldığında modern olarak nitelendirilebilecek bazı biçimsel denemeler yaptığı ve dilde de farklılaşma olduğu söylenebilir. İçeriği biçimden daha önemli gören yazar ilk öykülerinde biçimsel kaygıdan uzak durarak öykülerini klasik kurguya yaslar. Aşk, ölüm, yalnızlık izleklerinin ön plana çıktığı bir tahkiye üslubunu benimser. Klasik öykücü olmakla birlikte zaman zaman yaptığı biçimsel denemeler nedeniyle onu gelenek ile modern arasında duran bir öykücü olarak değerlendirmek mümkündür: "*Edebi zevk, etkili anlatım ve biçimsel kaygılar itibariyle, kendi biricikliğine halel getirmeksizin Dostoyevski, Çehov, O'Henry, Marquez, Refik Halid Karay, Kenan Hulusi, Samet Ağaoğlu ve Oğuz Atay başta olmak üzere ustalar arasında bir saat sarkacı gibi gidip gelen Ayfer Tunç modernden geleneğe, gelenekten moderne çift yönlü imkân transferleriyle, son zaman öykücüleri içinde kendi sesini/tarzını bulmuş bir öykücü olarak ön plana çıkmaktadır."*[21] Biçimsel denemelerin yanı sıra "Kırmızı Azap", "Serim Düğüm Çözüm" gibi öykünün kurgulanışını anlatan öyküleri de bulunmaktadır.

İlk öykülerinde şiirsel bir dil kullanan yazar, şiirselliğin tek başına bir hoşluk olduğunu ancak yetkin bir edebî eser için yeterli olmadığını fark eder. Daha sonra yazdığı öykülerde aşırı şiirsellikten uzak, oturmuş bir dil kullanır ve hikâyeleri derinleştirir. Yazarın son öykülerinde kendini geliştirmiş bir yazarın elinden çıkma, olgunlaşmış bir anlatımın var olduğu söylenebilir.

---

[20] Ayfer Tunç, "Öykü Soruşturması", *Hece*, S. 46/47, Ekim/Kasım 2000, s. 385.
[21] Ömer Lekesiz, *Kuramdan Yoruma Öykü Yazıları,* Selis Kitaplar, İstanbul 2006, s. 185.

Tunç, kaleme aldığı öykülerinde farklı anlatıcı türlerine yer verir. İncelemeye tabi tuttuğumuz otuz beş öykünün yirmi altısında 1. tekil kişi (ben) anlatıcı kullanılmış, anlatıcı figürün bakış açısına yer verilmiştir. Yazar, sınırlı bir bakış açısına sahip olan bu anlatıcı tipinin imkânlarını kimi hikâyelerinde genişletmiştir. "Kaybetme Korkusu" adlı hikâyede hem hikâye kişisi olan yazar hem de Safir anlatıcı olarak karşımıza çıkar. Aynı şekilde "Taş-Kâğıt-Makas" öyküsünde de doktorun yanı sıra arkadaşı Emir de bazı bölümlerde anlatıcı konumundadır. Üç farklı bölümden oluşan "Ara Renkler Grubu"nda da üç ayrı anlatıcı yer alır.

Yazarın kaleme aldığı dokuz öyküde de 3. tekil kişi (o) anlatıcı ve hâkim bakış açısı kullanılır. Ancak bunlar içinde de anlatıcı çeşitlemesine sahip öyküler yer alır. "Mozart'ın Son Zartı" adlı öyküde 3. tekil (o) anlatıcının yanı sıra tırnak içinde verilen kısımlarda Şebnem'in ve Asil'in anlatımına ve bakış açısına yer verilir. Yine 3. tekil kişi (o) anlatıcı ile başlayan "Cinnet Bahçesi" adlı hikâyede, ifade alınan kısımlarda farklı kişilerin anlatıcı olduğu görülür. Böylece iki hikâyede de farklı bakış açılarının bir arada kullanıldığı çoğul bakış açısına yer verildiği görülür.

Tunç'un öykü serüvenine baktığımızda öykülerinin büyük bir bölümünün ölümle dolayısıyla kesin ve trajik sonla bittiği görülür. Yazar, zamanla bir kolaylık olarak değerlendirdiği bu sonlandırma biçiminden uzaklaşmış mutlu sona ve açık uçlu sona da yer vermiştir. Hikâyelerinde genellikle çocukluğunda aile içinde mutsuz, kırılgan, içe kapanık, hüzünlü kişilere yer vermiştir.

### 2.1.1. Saklı[22]

Yazarın yayımlanan ilk öykü kitabı *Saklı*, kurgusu ve sahip olduğu şiirsel üslubu ile Tunç'un yetkin eserler verecek uzun soluklu bir yazar olacağının da habercisidir. Mustafa Kutlu, *Dergâh* dergisinde *Saklı* için yazmış olduğu değerlendirme yazısında Tunç'un bazı hikâyelerinde sözü tasarruflu kullanmadığı

[22] Ayfer Tunç, *Evvelotel/Saklı*, Can Yayınları, İstanbul 2016. Çalışmamızdaki alıntılar bu baskıdan yapılmıştır.

eleştirisini yapmakla beraber yazar için şunları da söyler: "*Ayfer Tunç "Saklı"daki hikâyeler toplamı ile 80 sonrasının biçim kaygılarını ve avangard tutumunu öne çıkaran, hikâye yerine ne idüğü belirsiz bir anlatı'yı seçen yazarlardan ayrılıyor, duygu yüklü metinleri ile uzaktan uzağa bir Selim İleri duyarlığı taşıyarak açık, anlaşılır, ustalığın kapısına dayanmış bir noktayı tutuyor. Yaşadığı topraklara ve bu toprağın insanlarına arkasını dönmüyor. "Söz"ün kullanımında bir tasarrufa vardığında daha yetkin eserler vereceğini müjdeliyor."*[23]

Ayfer Tunç'un Yunus Nadi Öykü Armağanı'nı almasını sağlayan "Saklı" adlı öyküsünün de yer aldığı ilk öykü kitabında bu hikâye ile birlikte "İhtilaller Neye Benzer", "Yaşadığımız Yerler", "Önemsizlik", "Ay Bakıyor", "Mozart'ın Son Zartı", "Su", "Silentium", "Yüreğin Mahallesi" adlı dokuz hikâye yer alır.

Eserin ilk baskısı 1989 yılında yapılır. 2006 yılında ise eser, yazarın diğer bir öykü kitabı olan *Evvelotel* ile birlikte yayımlanır.

Kitaba ismini veren ilk öykü olan "Saklı", Zembilli Göçmen'in ikinci karısı Süslü Yenge'nin hikâyesidir. Anlatıcının çocukluk yıllarında tanıdığı Süslü Yenge, sevdiği adam tarafından terk edilmiş bir kadındır. Zembilli Göçmen ile evlenmiş olsa da o ilk aşkını unutamaz ve yaşadığı yerde kapı kapı dolaşıp ilk aşkı ile olan anılarını anlatır. Çevresindeki insanlar, anlattıklarının uydurma olduğunu düşündükleri Süslü Yenge'yi gülünç bulurlar ve her fırsatta onunla alay ederler. Zembilli Göçmen de ilk eşi tarafından terk edilmiştir. Süslü Yenge'yi aşkla sevmesine rağmen bu aşkın karşılığını göremez. Ancak bir gün karşılık göreceği umuduyla yaşamaya devam eder. Hikâye, hayatı "acıklı bir bekleyiş" olan Süslü Yenge'nin ölümü ve çok sevdiği karısının ölümü ile mezarlıkta yatmaya başlayan Zembilli Göçmen'in adının deliye çıkmasıyla biter.

Kitabın ikinci hikâyesi olan "İhtilaller Neye Benzer"de İstanbul'un üç kulesinden biri olan Beyazıt Kulesi'nin tepesinde oturup ışıkları yakıp söndüren

[23] Mustafa Kutlu, "Saklı", *Dergâh*, S. 1, Mart 1990, s. 6-7.

yaşlı, yalnız bir adamın hikâyesi anlatılır. Küçük bir çocukken annesini kaybeden başkarakter, eşi Umman'ı da terk eder ve "gidişiyle sevindiren bir adam" olduğunu anladığı için dönmeyi de düşünmez. Çevresinde sakin bir adam olarak bilinir ve hiç kimseyle yakınlık kurmayarak kendisini toplumdan soyutlar. Oturduğu kulenin tepesinden şehri seyrederken annesine ve eşi Umman'a özlem duyar. Ömrünü bir ihtilalin neye benzediğini düşünerek geçiren adam, ölümü beklemeye başlar ve ölmeden önce Umman'ı mutlaka göreceğini düşünür.

"Yaşadığımız Yerler" adlı hikâyede anlatıcı konumundaki kişinin çocukluk anılarına yer verilir. Hülyalı ve rüyalı bir çocuk olan anlatıcının anıları ile hayalleri iç içe geçmiş şekilde aktarılır. Annesini suskun, dalgın, ağlamaklı bir kadın olarak hatırlar. Ancak anneyi kederli bir kadın hâline getiren olay ve durumlara yer verilmez. Anlatıcının çocukluk yıllarına dair hatırladığı bir diğer kişi komşuları ve yakın arkadaşı olan Kamber'dir. Çocukluk yıllarında Kamber ile bir araya geldiklerinde yaşadıkları yerden çok uzak olan yerleri konuşup özlemini duyarlar.

"Önemsizlik" öyküsünün başkişisi Madam Esterea Delareyna, kırkını henüz geçmiş dul bir kadındır. Kocası üç aylık evli olduklarında ölen Ester, o günden sonra hayatına başkasını almamış ve yalnızlığı tercih etmiştir. Hikâyenin diğer kahramanı Ressam Nesim ise Ester'in babası Davit'in çocukluk arkadaşıdır. Evinde çıkan yangında karısı ve iki oğlunu kaybeden Nesim, bu olaydan sonra alıp başını farklı ülkelere gider. İstanbul'dan uzak yaşayamayacağını anladığında geri döner ve Ester ile karşılaşır. Nesim, Ester'e âşık olsa da ondan karşılık göremez. Karşılık göremediği için yaşça küçük kızlarla ilgilenmeye başlar ve bu sebeple çevresinden tepki görür. Ester, Nesim'i yanlış davrandığı konusunda uyarmak için evine gittiğinde kovulur. Her şeye rağmen onu görmek için evine gittiğinde bulamaz ve bu olaydan sonra çekip gittiğini düşünür. Ancak Ester'in haberi olmasa da bir hafta sonra Kilyos kıyılarına boynunda ipek fular olan, krem rengi pardösülü yetmiş yaşlarında bir adamın cesedi vurur. Kimliği tespit edilemediği için kimsesizler mezarlığına gömülen bu adam Nesim'den başkası değildir.

"Ay Bakıyor" adlı hikâyede oğlu kaybolan bir annenin yaşadıkları kendi ağzından anlatılır. Kocası Adabey gölde bir ördek avı sırasında vurulduktan sonra hayattaki tek kimsesi olan oğluna tutunarak yaşamaya başlar. Ancak bir gün her zamanki gibi evden çıkan oğlu dönmez. Gölde boğulduğuna dair haber gelse de yapılan aramalar sonucu cesede ulaşamazlar. Oğlunun cesedinin bulunmaması, onun öldüğüne inanmak istemeyen annenin umudunu yeşertir. Oğlunun ölmediğini ve bir gün döneceğini düşünen anne aradan yıllar geçse de beklemekten vazgeçmez. Ömrünün kalanını da bu bekleyişe adar. Hikâye, Mansur'un başına gelenlere açıklık getirmeden annenin bekleyişi ve hayalleri ile sona erer.

"Mozart'ın Son Zartı" öyküsünün başkişisi Şebnem, anne ve babasından sevgi göremeyen bir çocuktur. Boşanan anne ve babanın kurdukları yeni hayata dâhil etmedikleri Şebnem, bir süre ninesiyle birlikte yaşar. Onu çok seven ninesi öldüğünde ise yatılı okula gitmek zorunda kalır. Ailesi tarafından sevilmeyen, istediği bir hayatı yaşayamayan Şebnem, hayal ettiklerini gerçekte yaşamış gibi anlatarak yalan söyler. Söylediği yalanlar ile arkadaş edinir ve her seferinde yalanın getirdiği geçici mutluluk duygusuna sığınır. Yaşadığı sıkıntılı hayattan kaçarak sığındığı en önemli şey müziktir. Bu nedenle yıllar sonra okuldan arkadaşı olan Asil'le karşılaştığında Asil'in sorduğu ilk soru "Hâlâ Mozart dinliyor musun?" olur. Eski anılardan özlemle bahsettikten sonra Şebnem yeni hayatını anlatır.

Otobiyografiden, yaşamını eserlerine yansıtmaktan uzak duran yazar babasıyla ilgili anılarını yansıttığı iki öykü kaleme almıştır. Bunlardan biri *Saklı*'nın yedinci hikâyesi olan "Su"dur. Ayrıca *Evvelotel*'de yer alan "Yanık Taşlar" hikâyesi de otobiyografik izler taşıyan bir metindir. Yazar bu iki metin için "*Kendime ilişkin, en benden olan metin bu ikisidir.*"[24] ifadesini kullanır. "Su", Güneydoğu'nun kurak bir kasabasında yaşamaya başlayan bir ailenin hikâyesidir. Tunç'un yaşamından yola çıkarak bu kurak güneydoğu şehrinin Mardin olduğunu söyleyebiliriz. Müdür olan babasının tayininin Mardin'e çıkmasıyla aile buraya taşınmış ve babası burada geçirdiği trafik kazasında hayatını kaybetmiştir. Dolayısıyla hikâyede anlatıcı

[24] Handan İnci, *Ayfer Tunç'la Karanlıkta Kelimeler*, Can Yayınları, İstanbul 2014, s. 28.

konumunda olan küçük kız çocuğu da yazarın kendisidir. Hikâyenin sonunda anne ve çocuğu şehri terk ederek annenin memleketine doğru yola çıkarlar.

Latincede "Sessizlik, sükûnet"[25] manasına gelen "Silentium" başlığını taşıyan sekizinci hikâye, uzak denizlerin ortasında her kış unutulan, yaşlı, yorgun ve kırgın bir adanın ve bu adada yaşayan fayans ustası Cafer'in öyküsüdür. Cafer, şiddetli lodos nedeniyle adaya uğrayan gemiden inen ve kendisine yakınlık göstererek onunla yemek yiyen "güneş içmiş saçları ve uzun bacakları olan" bir kadını sever. Kadının tekrar adaya geleceğini düşünür ve yıllar süren bir bekleyiş başlar. Beklenen gün gelir ve o kadın, arkadaşlarıyla birlikte gemiden iner. Onların lokantaya girdiğini gören Cafer, kadının kendisini tanıyacağını umarak yanlarına gider. Ancak zamanında Cafer'e unutamayacağı sözler söyleyen o kadın Cafer'i tanımaz. Uzun bir bekleyişin ardından umduğunu bulamayan Cafer, adanın ıssızlığı ile uyumlu olan hayatına geri döner.

Kitabın son öyküsü "Yüreğin Mahallesi"nde anlatıcı konumundaki erkek karakter yalnız ve yaşlı olan kadınları anlatır. Pek çok kadın tanımış olan anlatıcı kişi bir gün Asude adlı bir kadın ile karşılaşır. Asude, sevdiği adam tarafından terk edildikten sonra yalnızlığını bir zırh gibi kuşanır. Onu bu yalnızlıktan çekip çıkaran hikâyenin anlatıcısı olur. Yanına gidip elini tuttuğu Asude'yi tüm kalbiyle sevmeye hazırdır. Asude de uzun bir yalnızlıktan sonra özlemiş olduğu insan sıcaklığına kavuşur.

### 2.1.2. Mağara Arkadaşları[26]

Ayfer Tunç'un ikinci öykü kitabı olan ve yazarın "*edebiyat serüveninin anlamlı başlangıcı"*[27] olarak nitelendirdiği *Mağara Arkadaşları*'nın ilk basımı 1996 yılında yapılır. Kitaba ismini veren "Mağara Arkadaşları" hikâyesiyle birlikte "Ses

[25] Dr. Sina Kabaağaç-Erdal Alova, *Latince Türkçe Sözlük*, Sosyal Yayınlar, İstanbul, 1995, s.554.
[26] Ayfer Tunç, *Mağara Arkadaşları*, Can Yayınları, İstanbul 2014. Çalışmamızdaki alıntılar bu baskıdan yapılmıştır.
[27] *Eşik Cini*, S. 4, Temmuz-Ağustos 2006, s. 63.

Tutsağı", "Cinnet Bahçesi", "Gençlik Sabah Çiyidir", "Küçük Kuyu", "Siz ve Şakalarınız", " Alafranga İhtiyar", "Ara Renkler Grubu" adlı sekiz adet hikâye içerir.

Yazarın ilk kitabındaki hikâyelere göre daha hacimli hikâyelerin yer aldığı kitapta dil ve anlatım yönünden de farklılaşma mevcuttur. "*Saklı'daki şiirsel anlatımı terk ederek tahkiyeye ve anlam açıklığına önem verir. İroni önemli bir anlatım imkânı olarak öne çıkar."*[28]Bununla birlikte bu kitaptaki öyküler de ilk kitapta yer alan izlekler etrafında şekillenir. Mağara Arkadaşları yazarın ilk öykülerine göre daha olgunlaşmış bir anlatıma sahip öyküleri içermektedir.

Kitabın ilk öyküsü "Mağara Arkadaşları", elli iki yaşında olan yedi katlı Ayyıldız Apartmanı'nın hikâyesidir. Tarihçesi hakkında farklı rivayetler bulunan apartman, çevresindeki yeni yapılan gösterişli binalar nedeniyle eski görkemini ve itibarını yitirdiğini düşünür. Kendini yalnız ve yaşlı hisseder. Apartman sakinleri de kendi gibi yalnız olan insanlardan oluşur. Apartmanın birinci katında zamanında yakışıklı bir futbolcu oturmuş olsa da şimdi kim oldukları belirsiz birtakım adamlar oturur. İkinci katta hem daire sahibinin hem de oğlunun sevgilisi olan hafifmeşrep genç bir kız yaşar. Üçüncü kattaki dairenin sahibi apartmanın huzur evine gönderdiği yalnız bir kadın olan ve konuşmayı seven Bezmin Hanım'dır. Dördüncü katta bir sabah evinden çıkıp bir daha dönmeyen Rum terzi kadının dairesi bulunur. Beşinci katta apartmanın sevmediği umarsız, pis ve kavgacı Bunak İhtiyar oturur. Altıncı katta emekliliğinde apartmana taşınmayı düşünen ve Anadolu'da görevde olan binbaşının dairesi bulunur. Yedinci kat, onun yedilere uzanan yolcuğunun başladığı dairedir. Burada Yedi Uyuyanlar'dan hareketle yeni bir hikâye yazmaya çalışan Ayyaş Yazar yaşar.

İçinde bulunduğu duruma çözüm yolu aramaya başlayan Ayyıldız Apartmanı, yedi rakamının kutsallığını keşfeder ve kendinde yediyle alakalı pek çok unsurun bulunduğunu fark eder. Bu konuda bir süre Ayyaş Yazar'dan fayda görmeyi beklese de bunun sonuçsuz kalacağını anlar. Aklına o ana dek hesaba katmadığı katı

[28] Necip Tosun, "Aşk kırgınları, yalnızlık ve ölüm", *Eşik Cini*, S. 4, Temmuz-Ağustos 2006, s. 55-56.

olan bodrumda yaşayan Rüstem Efendi gelir. Rüstem Efendi'yi yöneterek kazan dairesini patlatacak, böylece "intihar" edecektir. Kalorifer kazanı patlasa da sonuç beklediği gibi olmaz. Yangından sonra Ayyıldız Apartmanı'nın hepsini çok sevdiği yedi sakini olur ancak onun için yedi sayısı artık bir şey ifade etmez.

Kitabın ikinci öyküsü olan "Ses Tutsağı"nda anlatıcı karakter yalnız yaşayan bir erkektir. Çevresindeki seslere kulak vererek hayatını renklendirmeye çalışan anlatıcı, üst katında çocuğu ile yaşayan kadının çıkardığı sesleri dinlemeye başlar. Başlangıçta eğlence olarak gördüğü bu durumun tutsağı hâline gelir. Zamanla kadına sevgi duymaya başlayan karakter, sadece sesler ile kadının her hareketini izler. Bir süre sonra gerçekler ile anlatıcının düşledikleri birbirine karışır. Nitekim öykünün sonunda seslere kulak vererek kadının intihar ettiğini düşünen anlatıcı, yukarı çıktığında kadını düşündüğünden farklı olarak bulur.

"Cinnet Bahçesi" karısını öldürdüğü iddia edilen Müeyyet Bey'in öyküsüdür. Boğularak öldürülen Suna Eren'in cesedi Temizlikçi Gülayşe Çalışkan tarafından bulununca katil zanlısı olarak maktulenin kocası Müeyyet Eren tutuklanır. Öykünün devamında polis memuru Hidayet Çelebi'nin, Müeyyet Bey'in patronu Hayati Temiz'in, Eren ailesinin komşuları Sabahat Avcı'nın, dövüş sporlarıyla ilgilenen Kerim Genç'in, Müeyyet Bey'in ablası Muazzez Güngör'ün, kütüphane memuru Sadık Yılmaz'ın, meyhane sahibi İsmail Pala'nın ifadesine yer verilir. Verilen bu ifadeler katil zanlısı Müeyyet Bey hakkında bilgi verici niteliktedir. İfade veren herkes onun sakin, düzenli, nahif bir kişiliğe sahip olduğu konusunda hemfikirdir. Böyle bir cinayeti işleyecek yapıda bir insan olmadığına dikkat çekilir. Esasında onun çevresindeki pek çok insan tarafından anlaşılmadığı, toplumsal çatışma yaşadığı ortaya çıkar. Onun ince ruhunu anlayamayan toplum karşısında Müeyyet Bey'in bir cinnete sürüklendiği ve cinnet sonucu karısını öldürdüğü düşünülebilir. Öykünün sonunda cinayetin aydınlatılması beklense de yazar ucu açık sonu tercih eder ve olayın sonu okurun muhayyilesine bırakılır.

“Gençlik Sabah Çiyidir” adlı öyküde yaşlı ve yalnız olan bir erkek ve bir kadının yaşadıkları anlatılır. Öykünün erkek karakteri yaşama isteğini yitirmiş, ölümü arzulayan bir adamdır. O, artık hayatın ıstırap hâline geldiğini ve gereğinden fazla yaşadığını düşünür. Onu esiri olduğu ölüm arzusundan uzaklaştıran, yaşama isteği duymasını sağlayan kişi kendisi gibi yaşlı ve yalnız olan komşusudur. Yılbaşı akşamı yaşlı kadının evine yemeğe giden adam, ilk kez ertesi güne uyanma isteği hissettiğini fark eder. Ancak yaşlı adamın sevinci uzun sürmez. Yaşlı adamın bu geceye kadar ısrarla beklediği ölüm gecenin sonunda yaşlı kadını bulur.

“Küçük Kuyu” adlı öyküde anlatıcı kişi arkadaşlarıyla çıktığı tatilden memnun kalmayarak onlardan ayrılır. Birlikteyken sahte bir sevinç gösterdiklerini düşünen erkek anlatıcı, arkadaşlarına haber vermeden otelden çıkar ve bindiği otobüsün mola verdiği küçük bir köyde bir süre kalmaya karar verir. Kaldığı otelin sahibi İbrahim’in kızı olan Leyla’dan etkilenir ve onun hülyalı bakışlarından dolayı kendisini sevdiğinden şüphelenir. Onu gece yatağında bulunca tamamen kafası karışan anlatıcı, Leyla’nın otele gelen başka erkeklerle de birlikte olduğunu, hatta birçok kişinin Leyla için otele geldiğini öğrenir. Duyduklarından sonra köyü terk eder, oraya tekrar gitmek istese de içine düşen şüphe nedeniyle bunu yapmaz. Bir süre sonra aklına takılanlarla ve kalbinin üstündeki yumrukla yaşamaya alışır.

“Siz ve Şakalarınız” öyküsünün anlatıcısı ömrü boyunca sevgisiz yaşamış, yaşlılık dönemini huzurevinde geçiren yetmiş altı yaşında bir kadındır. Öykü boyunca anlatıcının seslendiği Samim Bey ise onun huzur evinde tanıyıp sevdiği adamdır. Ancak yıllarca yaşayamadığı sevgiyi yaşayabilecekken Samim Bey yetmiş sekiz yaşında yaşama veda eder. Yaşanmayan aşktan geriye ise yitip gidenin ardından duyulan özlem kalır.

“Alafranga İhtiyar” adlı öykünün anlatıcısı konumundaki kişi makine mühendisliği mezunu olan bir muharrirdir. Tunç, bu öyküsünde yazarlık yapan anlatıcıyı tercih ederek dil ve edebiyat konusunda da birtakım görüşler ortaya koyar. Anlatıcı kişi, klasik müzik dinleyen kapıcı Ulvi Efendi’nin sırrını öğrenmek için onu

takip etmeye başlar. Nihayetinde Ulvi Efendi ile konuşma fırsatı bularak hikâyesini onun ağzından dinler. Ulvi Efendi, Darülelhan'da çalışırken bir kıza âşık olur. Sınıfsal farklılık nedeniyle karşılık bulamadığı bu tek taraflı aşk, kızın bir başkasıyla evlenmesiyle neticelenir. Evlendiği Güldane adlı köylü kızının bir başkasını sevdiğini öğrendiğinde onun sevdiği kişiye gitmesine izin verir. Anlatıcı kişi ile Ulvi Efendi arasında sağlam bir dostluk kurulur.

"Ara Renkler Grubu" adlı öykü "Camgöbeği", "Gülkurusu", "Limonküfü" adlı üç bölümden oluşur. Her bir bölümde erkek karakterler tarafından kendi hikâyeleri anlatılır. Öykünün "Camgöbeği" başlıklı kısmında pansiyon sahibi Behiç'in hikâyesine yer verilir. *"Şimdi kilitli bir kütüphanede durmadan tozlanan, hiç okunmamış bir kitap gibiyim."*(s. 204) diyen Behiç, mahkûm olduğu yalnızlık içinde hayatını sorgular. "Gülkurusu" başlığı altında ise pazarlamacı Bektaş'ın ağzından bir hayatın sorgulanışına tanık oluruz. Hayatını gözden geçiren, kendinde ve hayatında eksiklik bulan Bektaş, "*Ben cücesiyim, kamburuyum, sara nöbetiyim, cüzzam karantinasıyım, farelerce kemirilmiş kanlı bir kulağıyım kendi hayatımın."*(s. 215) diyerek kendisini suçlar. Öykünün son bölümü olan "Limonküfü"nde anlatıcı kişi ölen sevgilisine seslenir. Onun ölümü ile birlikte kendi hayatının da bitmiş olduğunu ve ona kavuşmayı arzuladığını ifade eder.

### 2.1.3. Evvelotel[29]

Eserde "Evvelotel", "Kibir", "Halas", "Acılezzet", "Hiçbir Hikâye Göründüğü Kadar Temiz Değildir", "Doğru", "Yanık Taşlar", "Tevekkül", "Serim-Düğüm-Çözüm" adlı dokuz hikâye yer alır. Eserin ilk baskısı 2006 yılında yazarın *Saklı* adlı hikâye kitabı ile birlikte yapılır.

*Evvelotel*'de bulunan her bir hikâye *Saklı'*da bulunan bir hikâyeyle bağlantılıdır. Yazar iki ayrı kitabında yer alan hikâyelerde ortak kişilere ve konulara

[29] Ayfer Tunç, *Evvelotel/Saklı*, Can Yayınları, İstanbul 2016. Çalışmamızdaki alıntılar bu baskıdan yapılmıştır.

yer vererek kendi eserleri arasında metinlerarası bir yazım örneği ortaya koyar. Tunç, *Saklı* adlı eserini yeniden ele alma sebebini şöyle açıklar: "*Saklı'nın nahifliğinden huzursuzdum, şiirsel söyleyişe fazlaca yaslanan hali beni rahatsız ediyordu. Yazıldığı dönem için fena değildi ama eskimiş görünüyordu gözüme. Eski bir edebiyat lezzetine uygun düşüyordu. Ama beni yazmaya iten asıl şey, Saklı'nın hikâyelerinin taşıdığı potansiyeldi. Farklı uçlara götürülebilir, kuvvetli bir malzemesi var ama işlememişim. Tek boyutlu, tek bir kanaldan yürüyen, biraz aksak öyküler. Oysa malzemesi çoğullaştırmaya, katmanlaştırmaya çok uygun."*[30] Aradan geçen on yedi yıldan sonra yazmış olduğu hikâyeleri yeniden ele alarak kurmacayı vurgulayan ve genişleten yazar, bu tavrı ile edebiyatta kaydettiği ilerlemeyi, dil ve üslupta kazandığı olgunluğu da ortaya koyar. *Evvelotel*'de yer alan hikâyeler *Saklı*'dakilere göre daha katmanlı ve kapalı hikâyelerdir.

Eserdeki ilk öykü olan "Evvelotel"de, "Saklı" öyküsünde tanıtılan Zembilli Göçmen'in ilk eşinden olan oğlu anlatıcı konumundadır. Yıllar sonra babasının yaşadığı yere gelen anlatıcı kişi Evvel Otel'de kalır. Yazarın diğer öykülerinden farklı olarak bu öyküsünde dipnot kullanılarak geçmişe dönülür. İlk dipnotta anlatıcı kişinin annesi ile yıllar önce bu otele geldiği ve Zembilli Göçmen'in Süslü Yenge ile basıldığı yine anlatıcı kişi tarafından aktarılır. Aynı olay ikinci dipnotta otel sahibinin oğlu tarafından anlatılır. Böylece mevcut gerçekliği farklı bakış açılarından okuma imkânı buluruz. Yazar *Dünya Ağrısı* romanındaki gibi bu eserinde de Yusuf Atılgan'ın *Anayurt Oteli* adlı eserine gönderme yapar: "*Birkaç gün sonra, artık iyiden iyiye ahbap olduğumuzda, sana en iyisi Zebercet diyeyim ben dedim, kendimi asmaya niyetim yok dedi, kaçıp gideceğim buralardan."* (s.15) Babasının annesini aldattığına küçük bir çocukken şahit olan anlatıcının kendisi de karısını aldatır.

"Kibir" adlı hikâye Romen rakamlarıyla belirtilen altı bölüm şeklinde kurgulanmıştır. Bu öykü, yazarın *Saklı* adlı eserindeki "İhtilaller Neye Benzer" adlı öykünün karşılığıdır. Hikâyedeki anlatıcı kişi de ilk hikâyede kendisini A. olarak tanıtan anlatıcının erkek kardeşidir. Öykü A.nın ölüsünün bulunması ve kardeşi

[30] Handan İnci, *Ayfer Tunç'la Karanlıkta Kelimeler*, Can Yayınları, İstanbul 2014, s. 246.

tarafından teşhis edilmesiyle başlar. A.nın eşyalarının arasından dokuz sayfalık yaşam öyküsü çıkar. Bu, ilk kitapta okuduğumuz "İhtilaller Neye Benzer" adlı öyküdür. Hikâye boyunca bu yaşam öyküsü kardeş tarafından okunup çözümlenir ve A.nın anlattıklarıyla bazı gerçeklerin uyuşmadığı görülür. İlk hikâyede A.nın sevgilisi olarak tanıtılan Umman'ın aslında onun kardeşi ile evlendiği de bu hikâyede aktarılır. Abisinin yazdığı yaşam öyküsünü okuyan kardeş, onun üstten bakan hâlinden rahatsızlık duyar: "*Hikâyesinde kendini kulede, hepimizden yukarıda görmüş olması beni sinirlendiriyor. Bayağı buluyorum bunu; ben en yüksekte olan, hepinizi gözetleyebilen, yalnız bir fallusum demek istiyor."* (s. 32-33) Dolayısıyla ilk hikâyenin mekanı Beyazıt Kulesi, "kibir"in göstereni olan bir metafor olarak kullanılır.

"Halas" ilk kitap olan *Saklı*'daki "Yaşadığımız Yerler" adlı öyküde kendisinden hülyalı ve rüyalı bir çocuk olarak bahseden anlatıcı kişidir. Bu hikâyenin anlatıcısı ise Halas'ın sevgilisi olan ve ismi belirtilmeyen bir erkektir. Bu iki kişinin ortak özelliği aileleri tarafından istenmeyen çocuk olmalarıdır. Halas'ın annesi kocasını kaybettikten sonra kızını bir fazlalık olarak görür, hatta onun ölmesini ister. Kızına daima kötü davranan anne, en sonunda kızı tarafından öldürülür. Annesini bir anlık cinnet ile öldürmediğini söyleyen Halas, bu cinayet için "*cinnetten çıkıştı, annem cinnetin ta kendisiydi"* (s. 42) ifadesini kullanır. Kendi hayatını ve Halas'la olan ilişkisini sorgulayan anlatıcı kişi Halas'ın hamileliği ile onun hayatındaki varlığını kabullenir.

"Acılezzet" öyküsü ilk kitaptaki "Önemsizlik" öyküsü ile bağlantılıdır. Hikâyenin anlatıcısı ilk hikâyeden tanıdığımız Madam Esterea Delareyna'nın komşusu olan bir adamdır. Öykü Madam'ın ölümüyle başlar ve geriye dönüş tekniği kullanılarak anlatıcı ile Madam'ın hikâyesine yer verilir. Madam, Nesim'in yazmış olduğu "Önemsizlik" başlığını taşıyan yazıyı komşusuna getirerek, bu metnin gerçekleri yansıtmadığını söyler ve gerçek hâliyle yeniden yazmasını ister. Böylece ilk hikâyenin gerçekliği sorgulanarak metnin kurmaca olduğu vurgulanır. Bir yandan

Madam'la olan günlerini anlatan bir yandan da kendi yaşam öyküsünü aktaran anlatıcı, Madam'dan sonra bambaşka biri olduğunu hisseder.

"Hiçbir Hikâye Göründüğü Kadar Temiz Değildir" ise "Ay Bakıyor" adlı öykünün karşılığıdır. Bu hikâyedeki anlatıcı kişi eşi Neşide'den boşanmış, artık yalnız yaşayan akademisyen Mithat'tır. Taşındığı evde Selva adlı yaşlı bir kadınla tanışır ve onun hayat hikâyesini öğrenir. Selva, "Ay Bakıyor" adlı öyküde kaybolan oğlu Mansur'un yolunu gözleyen bir anne olan anlatıcı kişidir. Mithat'a oğlunun kaybolduğunu anlatan Selva, kocası Adabey'in de bir av sırasında vurulduğunu anlatır. Selva'nın anlattıklarından etkilenen Mithat, bu olayların gerçekleştiği yere gider. Fakat orada öğrendikleri Selva'nın anlattıklarıyla bağdaşmaz ve Mithat onun yalan söylemiş olduğunu anlar.

"Doğru" adlı öykü ismiyle tezat oluşturacak şekilde yalan hayatlar üzerine kurulmuş bir öyküdür. Hikâyenin kadın anlatıcısının eşi, kendisine yalanlar söyleyen bir kıza âşık olarak evini terk etmeye kalkar. Yalan söyleyen bu kız "Mozart'ın Son Zartı" öyküsünün karakteri Şebnem'in kızıdır. Annesi gibi yalancı olan kız hasta olduğu yalanıyla adamı kendisine bağlamayı başarmıştır. Ancak adam evini terk etmeye kalktığında, karısının da kendisine yıllardır yalan söylediğini ve oğlunun kendisinden olmadığını öğrenir.

"Yanık Taşlar", Tunç'un otobiyografik öyküsü olan "Su" adlı öykünün devamıdır. "Su" öyküsünde küçük bir çocukken babasını kaybeden kişi "Yanık Taşlar" adlı öyküde bu olayları yaşadığı Mardin'e gider. "*Babam bu yoldan geçmiş midir?"* (s. 132) diyerek şehri gezen anlatıcı "*yanık taşlar ülkesi"* (s. 133) ifadesiyle bölgedeki su sorununa da dikkat çeker. Tunç'un diğer öykülerinden farklı olarak bu öyküsü bir epigrafla başlar:

*"Bertold Brecht, Max Frisch'e diyor ki:*

*‘Belki siz de günün birinde böyle ilginç bir duruma düşersiniz; biri size ülkenizden bahsederken sanki size Afrika’da bir yerden bahsediyormuş gibi dinlediğiniz duruma.’”* (s. 129)

“Tevekkül” adlı hikâyede anlatıcı “Silentium” hikâyesinde anlatılan adada yaşayan biridir. Anlatıcı evine yardımcı olarak yine “Silentium” hikâyesinden tanıdığımız Cafer’i alır. Anlatıcı gençliğinde âşık olduğu Hilal adlı kadınla evlenememiştir. Başkasıyla evlenen ve çocuğu olan anlatıcı, karısından boşanarak yalnız yaşamaya başlamıştır. Artık evli olan gençlik aşkı Hilal’i yıllar sonra adada görür. Birkaç günlüğüne adaya gelmiş olan Hilal’le dostça sohbet eder. Hilal’den etkilenen kişi yalnızca anlatıcı değildir. Cafer’in Hilal’e karşı olan tavırlarından Hilal’in ilk hikâyede Cafer’i derinden etkileyen kadın olduğunu anlarız. Nitekim Cafer’in hikâyesi de derinleştirilir. Bir zamanlar evli olan Cafer’in sağır ve dilsiz karısı Cafer’in Hilal’e olan ilgisi nedeniyle intihar eder.

“Serim-Düğüm-Çözüm” yazarın yeniden ele aldığı *Saklı* adlı öykü kitabıyla olan hesaplaşmasını yansıtan bir öyküdür. Yazmak eylemini irdeleyen bu öykü, kitabın kapanış öyküsü olarak yazılmıştır. *Saklı*’nın son hikâyesi olan “Yüreğin Mahallesi” adlı öykünün karşılığı olan bu hikâyede, artık yazmayı bırakmış bir yazardan bahsedilerek onun kaleme almış olduğu “Yüreğin Mahallesi” adlı öykü eleştirilir. Yazarın kaleme aldığı bu öyküde çözümün düğüme bağlandığı, olayların sonuçsuz kaldığı görülür. Bu hikâyede, yarım kalmış olan ilk hikâyeye sonuç yazılır. Bu sonuç bölümüne göre ilk hikâyede Asude adlı kadına âşık olan adam, Asude’nin daveti üzerine onun evine gider. Farklı hayallerle gittiği evde felçli bir çocuk ve kalabalık bir akraba çevresiyle karşılaşan adam, hayal kırıklığına uğrar ve bir daha Asude ile görüşmez.

### 2.1.4. Kırmızı Azap[31]

*Aziz Bey Hadisesi* adlı eser içinde yayımlanmış olan "Kadın Hikâyeleri Yüzünden", "Soğuk Geçen Bir Kış", "Kar Yolcusu", "Mikail'in Kalbi Durdu", "Kırmızı Azap" adlı öyküler ile *Taş-Kâğıt-Makas* adlı eser içinde yayımlanmış olan "Kaybetme Korkusu", "Taş-Kâğıt-Makas", "Fehime" adlı öyküler *Kırmızı Azap* adlı kitapta toplanır. Bunlara ek olarak daha evvel Murathan Mungan'ın *Bir Dersim Hikâyesi* adlı seçkisinde yayımlanmış olan "Yük" adlı hikâye de bu kitaba eklenir. Kitabın ilk baskısı 2014 yılında yapılır.

Kitabın ilk hikâyesi olan "Kadın Hikâyeleri Yüzünden", kadınlarla ilgili hikâyeler uyduran bir adamın öyküsüdür. Hikâye, başkişinin kadınlar hakkındaki düşünceleriyle başlar. Kadınlarla iyi ilişkiler kuran çapkın erkekleri kıskanan, karısından da memnun olmayan başkişi, hayatında başka kadınların olduğu izlenimini vermeye çalışır. Fotoğraflarla, ruj lekeleriyle geliştirdiği oyununa karısının inandığını ve üzüldüğünü görse de bu oyuna devam eder. Hikâye, aldatıldığına inanan kadının intihar etmesiyle trajik şekilde son bulur.

"Soğuk Geçen Bir Kış", Semavi adlı yalnız ve yaşlı bir adamın geçirdiği soğuk bir kış gününü anlatır. Geriye dönüş tekniği ile Semavi Bey'in ailesi ve evliliği de anlatılır. Zalimliği ile oğlunun hayatını zehirleyen ve karısını da evden kaçıran sert bir babaya sahip olan Semavi Bey, sevgiden mahrum olarak büyümüştür. Anne sevgisi göremeyen Semavi Bey, eşine hastalık derecesinde bağlanır. Eşinin tutkusundan bunalan kadının kurtuluşu ancak ölüm ile olur. Hikâyenin sonunda tekrar soğuk kış gününe dönülür ve ısınmak için hamama giren Semavi Bey orada ölür.

"Kar Yolcusu" adlı hikâye tren yolunun kenarındaki makas kulübesinde yaşayan Eşber'in yaşadığı yerin tasviriyle başlar. Burada yalnız yaşayan Eşber'in

[31] Ayfer Tunç, *Kırmızı Azap*, Can Yayınları, İstanbul 2014. Çalışmamızdaki alıntılar bu baskıdan yapılmıştır.

hayatındaki tek avuntusu, sessiz beyazlığın içinde ona varlığını hatırlatan tek şey kurtlarla olan artık oyun hâline gelmiş mücadelesidir. Peşindeki adamlardan kaçan Fidan, Eşber'in yaşadığı yerde kendini trenden atar. Eşber, karlar arasında bulduğu mavi mantolu kadını evine götürür. Yalnızlığını dindiren, ona yaşama sevinci aşılayan kadına âşık olur ve gitmesine izin vermez. Fidan, Eşber'den kaçarak trene binmeyi başarır. Fidan'ın peşine düşen Eşber, kurtların arasında kalır ve hikâye ucu açık şekilde sonlandırılır.

"Mikail'in Kalbi Durdu", Mikail adlı kişinin ölümü ile sondan başlatılan bir hikâyedir. Mikail, Semiramis adlı bir kadına âşık olsa da Semiramis, başka birini sever ve onunla yaşamaya başlar. Mikail, Semiramis'i gerçekten sevmeyen bu adamdan intikam almak istese de bunu başaramaz. Semiramis'in sevdiği adamla bir gece oturup konuşur ve içindekilerin hepsini ortaya döker. Bu konuşmanın ardından Mikail'in kalbi durur. Hikâye başladığı yer ve zamanda trajik sonla biter.

"Kırmızı Azap", kurgusuyla Tunç'un diğer hikâyelerinden farklı bir eserdir. Hikâye Oğuz Atay'ın "Demiryolu Hikâyecileri-Bir Rüya" öyküsünün giriş cümlesine benzer bir cümle ile başlar. Bu durum Oğuz Atay'ın sadece dil ve üslup bakımından değil, kurgu açısından da Tunç'u etkilediğini gösterir. Hikâyenin anlatıcısı bir yazarın zihninde kaderlerinin yazılmasını bekleyen üç hikâye kişisinden biri olan kadındır. Var olmaktan ümidini kestiği sırada kırmızı bir elbise giyen bir hayat kadını olarak yazılır. Bu çeşit bir var oluştan memnun olmayan kadın diğer hikâye kişilerinin abartılı memnuniyetinden de rahatsızlık duyar. Hikâyenin sonunda anlatıcı kadınla birlikte olmak isteyen bir gencin tren çarpması sonucu öldüğü görülür. "Kırmızı Azap", bir yazarın yaratma sürecini göstermesi bakımından önemli bir hikâyedir. Yazma sürecinin uzun, meşakkatli bir süreç olduğunu ve yazarın hikâye kişilerini zihninde uzun süre taşıyarak şekillendirdiğini vurgular.

"Kaybetme Korkusu"; "Avlu", "Korkunç Olay", "Kaybetme Korkusu", "Son", "Avlu" başlıklarını taşıyan beş bölüm hâlinde kurgulanmış bir hikâyedir. Öykü, anlatıcı kişinin yaşadığı yerde tanık olduğu bir intihar olayı ile sondan

başlatılır. Geriye dönüş tekniği ile intihara kadar gelen süreç anlatılır. İntihar eden kadın Süsen, küçük yaşta annesini kaybeden, bu ölüm ile kaybetme korkusu yaşayan ve babasından bir saniye dahi ayrılmak istemeyen biridir. Babasından ayrıldığı anda soluğu kesilmeye başlayan Süsen, yıllarca babasından ayrılmadan yaşar. Başlangıçta kasaba halkı tarafından üzüntüyle karşılanan bu durum zamanla çirkin dedikodulara sebep olur. Kasabaya gelen ziraat teknisyeni Safir'le evlendikten sonra hastalık hâline gelen bu bağımlılıktan kurtulan Süsen, babasının ölümünden sonra da hayatını normal olarak sürdürmeye devam eder. Bir süre sonra anlatıcı kişinin yaşadığı yere taşınırlar ve orada sessiz sakin bir hayat sürerler. Ancak Süsen'in hastalığı yine ortaya çıkar. Tehlikenin farkında olmayan Safir, onu uzun süre yalnız bırakır. Yeniden kaybetme korkusu yaşayan ve bu defa tutunacak birini bulamayan Süsen, intihar eder. Hikâyede "avlu" farklı hayatların ortasında duran mekân olarak iki ayrı bölümde işlenmiştir. Süsen de dâhil olmak üzere pek çok çiçek adı kullanılarak dil ve anlatımda şiirsellik yakalanmıştır.

"Taş-Kâğıt-Makas" adlı öykünün ilk hâli *Hayalet Gemi* dergisinde "Aklın Kayması"[32] adıyla yayımlanır. Tekrar ele alınarak yeniden yazılan hikâye, "Keder", "Mesafe", "Yedi Gün", "Yedi Yıl", "Yedi Ayın İçinde On Gün", "Yıllar", "Son Buluşma" başlıklarını taşıyan yedi bölümden oluşur. Anlatıcı konumundaki doktor, çocukluk arkadaşı olan Emir ile askerde karşılaşır ve onunla konuşabilmek için çaba harcar. Emir'le konuşmayı başardığında Emir'in ağzından hayat hikâyesi aktarılır. Gül adında bir kadınla evli olan Emir, simsiyah saçları nedeniyle ona Karagül der. Çocuk sahibi olmayan çift, kendilerinin çocuk olduğu bir oyuna başlarlar. Önce Karagül Emir'in kızı olur, sonra Emir Karagül'ün oğlu olur. Zamanla oyunun çığırından çıktığını fark eden Emir, oyundan çıkar ve Karagül'ün oğlu olmaktan vazgeçer. Karagül, Emir'in hayatında başka bir kadının olduğunu öğrendiğinde intihar eder ve kitaptaki diğer öyküler gibi bu öykü de trajik sonla biter.

"Fehime", Enis Batur'un *Kaptan Gemide Kaçak Yolcu Var* adlı hikâye seçkisi için yazılmış bir öyküdür. Hikâyede anlatıcı aynı adı taşıyan bir kız

[32] Ayfer Tunç, "Aklın Kayması", *Hayalet Gemi,* S. 65, Mart-Nisan 2002, s. 11-14.

çocuğudur. Yazar, anlatıcıya uygun olarak büyük harf, noktalama gibi kurallara uyulmayan bir yazım tarzı kullanır. Bir çocuğun anlatımı ile taciz ve tecavüz konuları üzerinde durulur. Fehime erkek kardeşi ile bir gemideki turistlere kitap satmaktadır. Yaşlı, beyaz saçlı, boynunda altın kolye olan bir adam yalnız gördüğü çocukları odasına götürerek tecavüz eder. Çocuklar bir süre sonra polis tarafından bulunarak ailesine teslim edilir. Ailesinin kimseye bir şey söylemeyeceksin demesi üzerine Fehime bir şey anlatmazken bu olaydan sonra Tahir bir daha hiç konuşmaz. Hikâyenin olayın içindeki bir çocuk tarafından onun yaşına uygun bir dil ve üslupla aktarılması, anlatılanların daha etkili olmasını sağlamıştır.

Kitabın son hikâyesi olan "Yük", ilk olarak Murathan Mungan'ın *Bir Dersim Hikâyesi* adlı seçkisinde yayımlanmıştır. Hikâye, Dersim Olayları'nda etkili olan bir subayın kızı olan seksen üç yaşındaki Neyyire Hanım'la yapılan röportajın öyküsüdür. Hikâye, röportajı yapacak kişinin ağzından yapılan hazırlıklar anlatılarak başlar. Neyyire Hanım, bu röportaj sırasında yıllardır bir "yük" olarak taşıdığı sırrını açıklar. Babasının olaylar sırasında orada yaşayan insanlara yaptıklarından dolayı annesinin intihar ettiğini söyler. Neyyire Hanım, yıllarca taşıdığı yükten bir itirafla kurtulur ancak kızı Serap Hanım, annesinin bu itirafı karşısında çılgına döner.

## 2.2. ROMANLARINDA KURGU

Edebiyatımızda öykücülüğü ile ön plana çıkan Ayfer Tunç, yazdığı romanlarla da Türk edebiyatındaki önemli isimlerden biri hâline gelmiştir. Daha önce öykü kitapları içinde yer alan *Aziz Bey Hadisesi* ve *Suzan Defter* daha sonra tek kitap hâlinde roman olarak yayımlanmıştır. Bunların yanı sıra yazarın yayımlanmış *Kapak Kızı, Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*, *Yeşil Peri Gecesi*, *Dünya Ağrısı* ve *Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura* adlı beş romanı daha bulunmaktadır.

Yazdığı uzun öykülerle de uzun ve ayrıntılı yazmaya eğilimi olduğunu gösteren yazar, bu eğiliminden yola çıkarak roman türüne yönelmiş ve ortaya koyduğu eserlerle bu alandaki yetkinliğini de kanıtlamıştır. İlk romanı olan *Kapak*

*Kızı*'ndan son romanı olan *Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura*'ya kadar roman türünde izlediği çizgiyi gözden geçirdiğimizde yazarın aynı doğrultuda ilerlemediğini, birbirinden farklı eserler ortaya koyduğunu söyleyebiliriz. Biçim ve dil konusunda yaptığı denemelerden yeniliklere açık bir yazar olduğu anlaşılan Tunç'un romanlarının ortak noktaları da bulunmaktadır. Bunlardan ilki yazarın bireyin hikâyesinin arka planında toplumsal olaylara ve sorunlara da değinmesidir. Romanın zamanına bağlı olarak tarihî ve toplumsal olaylara yer verilerek bireysel hikâyeler üzerinden toplum eleştirisi de yapılır. Yazar kurgu içinde roman kişilerine farklı işlevler yükleyerek bireyin toplumla ve kendi benliğiyle olan çatışmasına yer verir.

Yazarın romanlarında uzun bir zaman dilimine yer verdiği, zamanda atlamalarla çizdiği karakterlerin geçmişine mutlaka gittiği görülür. Dolayısıyla geriye dönüş tekniğinin fazlaca kullanıldığı romanlarda hâlihazırda gerçekleşen olayların ve bireylerin yaşadığı sorunların temelinde geçmişten gelen sebeplerin etkili olduğu vurgulanır. Zaten yazarın asıl sorunu da kahramanların çocuklukta yaşadığı ruhsal travmadır ve bu ruhsal travmaların kaynağı da ailedir. Kahramanların aile içinde yaşadığı sıkıntı tüm hayatını etkiler ve çocukluğunda yara almış kahramanın arayış ve hayata tutunma çabası romanların kurgusunu oluşturur.

Ayfer Tunç'un romancılığında dikkat çekici noktalardan biri de dil ve anlatım konusundaki tercihleridir. Belirlediği anlatıcının ve kurguladığı olayların niteliğine göre dilini de şekillendiren yazar, zaman zaman anlatımda ironiden de faydalanır. Edebiyatın her şeyden önce bir dil meselesi olduğunu düşünen ve bu çerçevede romanlarının dili üzerinde uzun süre çalışan Tunç, dildeki işçiliği ile kurguyu destekleyerek nitelikli eserler ortaya koyar.

Romanların metaforik bir yapıya sahip olduğunu da söylemek mümkündür. Yazar, kurgu içerisinde bazı nesne, mekân veya olguları simgesel değeriyle kullanarak eserlerini derinleştirir. *Kapak Kızı*'nda tren, *Aziz Bey Hadisesi*'nde tambur ve kırılan cam, *Dünya Ağrısı*'nda ucu sivri taş ve otel gibi unsurlar farklı olay ve durumları pekiştiren semboller olarak değerlendirilebilir.

### 2.2.1. Kapak Kızı

Ayfer Tunç'un orta hacimli eserleri arasında yer alan ve 1992 yılında yayımlanan *Kapak Kızı* onun ilk romanıdır. Tunç, bu romanı kaleme aldığında yirmi altı yaşındadır. Oldukça erken bir dönemde yazdığı bu romanla ilgili Handan İnci'yle yaptığı söyleşide romana hazır olmadan yazdığını ve bu şekilde yazmanın da doğru olmadığını ifade eder. Nitekim yazar daha sonra, genç yaşta yazmış olduğu bu romanda bazı eksiklikler bulmuş, eseri tekrar gözden geçirmiş ve düzeltmeler yapmıştır. Bu durum eserin yeniden yazılması şeklinde değil, aynı zemin ve aynı kurgu ile birtakım düzenlemelere tabi tutulması şeklinde ortaya çıkmıştır. Yazar, bu düzenlemeyi eserin sonuna eklediği bir yazı ile anlatmıştır:

*"YKY'de çalıştığım dönemde editörlük çalışması nedir, az çok öğrenmiştim. Can Yayınları'ndan yayımlanması söz konusu olunca bir daha ele aldım. Yeniden yazmadım, kendimin editörü oldum, roman üstünde editörlük çalışması yaptım."*[33]

Bu yazısında metinleri bir organizmaya benzetir. Bu nedenle de metinlerin daima olgunlaşacağını ve yazar hayatta olduğu sürece değişebileceğini ifade eder.

*Kapak Kızı*, Romen rakamları ile belirtilen on beş bölümden oluşur. Romanda merkez kişisi ile birlikte üç ayrı kişinin ailesi, yaşam koşulları ve hayatının diğer ayrıntıları anlatılır. Bu kişilerin yollarının bir noktada kesiştiği görülür. Roman, karlı bir günde Ankara'dan İstanbul'a giden bir trende bulunan garson Bünyamin, bankacı Ersin ve radyocu Selda'nın yolculuk sırasında yaşadıklarını, zihinlerinin meşgul olduğu olayları ve geriye dönüşlerle hayatlarını anlatır. Birbirini tanımayan ve bambaşka hayatlar yaşayan bu üç kişinin ortak yanı *Phoneix* adlı erkek dergisine çıplak pozlar veren kapak kızı Şebnem'in fotoğraflarını görmesi ve yolculuk boyunca zihinlerinin Şebnem'le meşgul olmasıdır. Aynı zamanda bu üç kişinin Şebnem'in fotoğrafları aracılığıyla kendi hayatlarını gözden geçirip sorgulamaya başladıkları görülür.

[33] Handan İnci, *Ayfer Tunç'la Karanlıkta Kelimeler*, Can Yayınları, İstanbul 2014, s. 245.

Eserin adı odak kişi olan Şebnem'in bir erkek dergisine çıplak pozlar vermesi ve hatta dergi kapağında yer almasından gelir. Roman Şebnem'i merkeze almakla birlikte Şebnem üzerinden bireysel ve toplumsal sorgulamaları da dile getirir.

*Kapak Kızı*'nda olaylar, Ankara'dan İstanbul'a doğru yola çıkan ve zorlu hava şartları nedeniyle gecikme yaşayan trenin yolculuk süresi kadardır. Fakat Tunç, bu ilk romanından sonra diğer romanlarında da uygulamaya devam edeceği geriye dönüş tekniği ile oldukça uzun bir zaman dilimine yer verir. Eserde üç kişinin hatırlamalarıyla zamanda oldukça geriye gidilir ve birkaç saat süren tren yolculuğuna farklı yaşam hikâyeleri sığdırılır.

Tunç'un diğer romanlarında olduğu gibi bu romanında da kader ve tesadüfün ön plana çıktığı görülür. Roman kişilerinin *Phoneix* adlı dergiyi görmeleri, bu dergiyi gören ve gördüğünden oldukça etkilenen insanların aynı trende olmaları, Şebnem'le akraba oldukları hâlde birbirlerinden haberdar olmayan Ersin ve Selda'nın aynı masaya oturmaları kader ve tesadüfün ne denli etkili olduğunun göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Romanın ilerleyen kısımlarında Ersin'in, Şebnem'in amcasının oğlu ve eski aşkı olduğunu; Selda'nın ise Şebnem'in anne tarafından akrabası olduğunu öğreniriz. Şebnem'le kan bağı olan bu iki isim birbirlerini tanımamaktadır. Eserde sık sık adı geçen ve merkezde olan Şebnem'in hislerine, düşüncelerine, yaşadıklarına tanık olamayız. Yazar, *Yeşil Peri Gecesi* adlı romanında merkez kişisi olan Şebnem'i anlatıcı olarak belirler. *Kapak Kızı*'nda başkalarının izlenimleriyle tanıtılan Şebnem, *Yeşil Peri Gecesi*'nde yaşadıklarını, hissettiklerini kendisi anlatır.

Hâlihazır/şimdi zaman düzleminde sürmekte olan tren yolculuğu süresince yaşantısını öğrendiğimiz ilk kişi Bünyamin'dir. Bünyamin de tıpkı Ersin ve Selda gibi Şebnem'in hayat hikâyesini desteklemek için çizilen roman kişisidir. Ayrıca onun geçmişinin detayları da verilerek romanda farklı bireysel ve toplumsal

sorunlara da değinilir. Trende garsonluk yapan Bünyamin, kardeşi Metin'le aynı atölyede çalışan Cennet'le evlenir. Cennet'in yakın arkadaşı Anahit'in aracılığı ile Kumkapı'da onun oturduğu apartmanda bir daire kiralarlar. Yazar, diğer romanlarında olduğu gibi bu romanında da Ermeni karakterlere yer vermiştir. Anahit, Meryem Ana Kilisesi'nin bitişiğindeki Bezciyan Ermeni Ortaokulunda çalışmaktadır. Anahit'in Garo adında bir erkek kardeşi vardır. Bünyamin, düğün günü bu adamın Cennet'e karşı ilgisi olduğundan şüphelenmiş ve ilk gördüğü andan beri ondan hoşlanmamıştır. Önceleri Garo'nun karısına ilgisi olduğundan şüphelenen Bünyamin zamanla ikisi arasında bir ilişki olduğunu düşünmeye başlar. Gittikçe artan bu şüphe evliliklerini de olumsuz yönde etkiler: "*Belki Garo da geliyordu. Belki çok eğleniyorlardı, belki Anahit Cennet'le Garo'yu yalnız bırakıyordu. Bünyamin evden uzak olduğu gecelerde, hep bunu düşünür olmuştu. Kuşkuyu kafasından atamadığı için evinde de huzursuzdu. Durduk yere aklına Garo geliyor, garip bir güçsüzlük tepeden tırnağa tüm vücudunu sarıyordu."(s. 71)*[34] Şüphe içini bir kurt gibi kemirmeye başladığında Bünyamin, Garo ile Cennet'i suçüstü yakalamak için birkaç kez işten izin alıp ansızın eve döner. Fakat Cennet'i ya uyurken ya da televizyonun başında çekirdek yerken bulur. Şüphelerinin bir karşılığını bulamasa da durum değişmez, içindeki şüphe gittikçe büyümeye başlar ve bir kuşku uçurumuna sürüklenir. Uzun süre çocukları olmayınca gizlice doktora gidip çocuk sahibi olmasının çok zor olduğunu öğrenen Bünyamin, karısının hamileliği üzerine çocuğun da Garo'dan olduğunu düşünür.

Kafası sürekli aldatılma düşüncesi ile dolu olan Bünyamin, dergide Şebnem'in fotoğraflarını görünce çok etkilenir. Bu etkilenme cinsellikten ziyade o kişiyi tanıma, onunla konuşabilme isteği şeklinde tezahür eder. Yolculuk boyunca sık sık Şebnem'in fotoğrafları gözünün önüne gelir. Bu fotoğraflar aracılığıyla hem Şebnem'i düşünür hem de kendi hayatıyla ilgili bir iç hesaplaşma yaşar. Yolculuğun sonuna doğru Bünyamin'in Cennet'le ilgili kuşkularını giderdiğine, kararını Cennet ile evliliğini devam ettirme yönünde verdiğine tanık oluruz. Bünyamin'in iç hesaplaşma sürecinde dikkat çeken en önemli nokta toplum tarafından bilinmediği

[34] Ayfer Tunç, *Kapak Kızı,* Can Yayınları, İstanbul 2016. Çalışmamızdaki alıntılar bu baskıdan yapılmıştır.

sürece, aykırı olan birçok şeyin kabullenilebileceği durumudur. Bünyamin'in Cennet'le olan evliliğini devam ettirme kararında bu durum oldukça etkili olmuştur.

Banka müfettişi olan Ersin ise, Şebnem'in amcasının oğludur. Arkadaşının evine gittiğinde tesadüfen Şebnem'in kapak kızı olduğu dergiyi görür: *"Birden sustu. Bütün kanı başına hücum etti. Üzerinde Şebnem'in resmi olan dergi elinde, kalakaldı." (s. 41)* Başta gördüğü fotoğrafların Şebnem'e ait olduğuna inanmak istemese de bir süre sonra kapaktaki kızın Şebnem olduğundan emin olur. Hayatı ve işiyle ilgili sıkıntılar yaşayan Ersin, bu fotoğraflar ile bir yıkım daha yaşar. Şebnem onun sadece akrabası değil aynı zamanda gençlik aşkıdır. Bu nedenle onun böyle bir şey yapmış olmasını kabullenemez. Yolculuk boyunca Şebnem ve dergideki fotoğraflar Ersin'in aklından çıkmaz. Ersin, bu fotoğrafların çekilme sürecini düşünür. Çekildiği stüdyoyu, çekilme anını, fotoğrafları çeken kişinin Şebnem hakkındaki düşüncelerini merak eder. Fotoğrafları Şebnem'in isteyerek çektirdiğine inanmak istemez. Bu anlarda aklına Şebnem'in meydan okuyan bakışları gelir ve kendini aldatılmış hisseder. Trendeki insanları gözlemlerken aralarından Şebnem'in fotoğraflarını görenlerin olup olmadığını düşünür: "*Şebnem'in fotoğraflarını görmüş müdür, diye düşündü. Başkalarına baktı. Belki o adam görmemişti de, onun önünde ya da arkasında oturanlardan biri, belki şu gazete okuyan genç, belki şu kılıksız herif görmüştü. Belki şu anda, şu vagonda Şebnem'in çıplak, çok çıplak fotoğraflarına pis bir iştahla bakmış, gözlerini kapatıp onunla yatmış bir sürü adamla birlikte yolculuk yapıyordu."(s. 79)* Bu fotoğraflar anıları canlandırdığı gibi Ersin'de bir öfkenin uyanmasına da sebep olur. Ersin'in sorgulama sürecinde ahlak konusunda ikiyüzlü davrandığını görürüz. Normalde *Phoneix* gibi dergilerde çıplak kadınlara bakmakta sakınca görmeyen Ersin, söz konusu kendi tanıdığı ve yakını olan bir kadın olduğunda bu tarz pozlar vermenin ahlak dışı olduğunu düşünür.

Eserin hâlihazır/şimdi düzleminde yaşamını ve iç dünyasını öğrenme fırsatı bulduğumuz son kişi olan Selda ise, Şebnem'in anne tarafından akrabasıdır. Şebnem'in annesi Hülya, Selda'nın babasının teyze kızıdır. Selda, Ankara Radyosu'ndaki bir toplantıya gittiğinde eski arkadaşı Sinan'ın odasına uğrar ve orada

tesadüfen Şebnem'in kapak kızı olduğu dergiyi görür. Şebnem'i bu şekilde görmeyi tuhaf bulan Selda, daha sonra bunun tam da Şebnem'e göre bir davranış olduğunu düşünür. Tren yolculuğu boyunca Şebnem'in fotoğrafları aklından çıkmaz. Şebnem aracılığıyla kendi hayatını sorgulamaya başlar. Geçmişinin boş bir teneke kutu kadar zavallı olduğunu fark eder. Hep başkalarının, ailesinin, okuduğu okulların, önemsediği insanların doğrularını kabul ederek yaşadığını anlar. "*Başkalarının doğrularını bu kadar benimsemek, hayatını bir dersler silsilesi haline getirmişti sonunda." (s. 49)*

Birbirini tanımayan Selda ve Ersin trenin restoranında karşı karşıya otururlar. Kar nedeniyle yavaş giden tren yolda kalır. Bu sırada Ersin ile Selda konuşmaya başlar ve bu konuşma giderek sohbete dönüşür. Nihayetinde Selda çantasındaki dergiyi çıkarıp masanın üzerine koyar. Böylece iki tarafın da Şebnem'i tanıdığı ve dergideki fotoğraflardan etkilendiği ortaya çıkar. Selda, Şebnem'in çıplak pozlar vermesini herkesten öç almak için yapılan bir hareket olarak değerlendirir. Bu davranışla çevresindeki insanların ahlakını yıkmak istediğini düşünür. Ersin ise sadece ünlü olmak amacıyla böyle bir şey yaptığını dile getirir.

Eserde Şebnem, bu üç kişiye hayatlarını olduğu gibi gösteren ve sorgulamaya yönelten bir ayna görevi görür. Bu bakımdan çıplaklık dolayısıyla Şebnem'in kapak fotoğrafı sadece bir cinsellik imgesi olarak değil, görmezden gelinenleri görünür kılan bir metafor olarak kullanılır.

### 2.2.2. Aziz Bey Hadisesi[35]

*Aziz Bey Hadisesi*, ilk olarak bu isim altında yazarın diğer öyküleriyle birlikte yayımlanır. 2000 yılında yapılan bu basımda *Aziz Bey Hadisesi*'nin yanı sıra "Kadın Hikâyeleri Yüzünden", "Soğuk Geçen Bir Kış", "Kar Yolcusu", "Mikail'in Kalbi Durdu", "Kırmızı Azap" adlı öyküler de yer alır.

[35]Ayfer Tunç, Aziz Bey Hadisesi, Can Yayınları, İstanbul 2006. Çalışmamızdaki alıntılar bu baskıdan yapılmıştır.

Öykü türüne göre hacimli bir eser olan ve yazarın da "novella" olarak nitelendirdiği *Aziz Bey Hadisesi*, 2006 yılında roman adı altında bağımsız olarak basılır. Yazar, eserin başlangıçta müstakil olarak basılmamış olmasını şöyle açıklar:

*"...Aslında "Aziz Bey Hadisesi" öyküsünün tek basılmasını isterdim, ama kalanlar kitap oluşturmuyordu. Dolayısıyla bir öykü toplamı olarak çıktı. Suzan Defter için de aynı şey söz konusu. Şimdi Can Yayınları'nda ikisi de bağımsız kitaplar olarak basılıyor."*[36]

Aziz Bey adlı başkişinin başından geçen elim bir olay üzerine kurulu olduğu için bu ismi taşıyan roman, yazarın geleneğe bağlı kaldığı, klasik bir kurguya ve alışılmış tahkiye üslubuna sahip bir eserdir. Yazar, gerçeği kurgu içinde eritmeyerek anlatının doğallığını korur ve kuru bir anlatım yerine şiirsel bir üslup kullanır. Eserde kader, tesadüf, yanlış kadına âşık olma gibi geleneksel unsurlara yer verilir.

Herhangi bir bölümlemeye tabi tutulmadan kaleme alınan eseri sahip olduğu mana birlikleri açısından bölümlere ayırarak incelemek mümkündür. Eser, kitaba adını veren tamburi Aziz Bey'in meyhane sahibi Zeki tarafından tartaklanarak dışarı atılmasıyla başlar. Soğuk ve yağmurlu olarak tasvir edilen o gecenin sabahında Aziz Bey'in öldüğü de romanın daha başında söylenir. Yazar başlatma yöntemi olarak sondan başlatmayı tercih eder: *Marquezvâri bir bildirim cümlesiyle başlıyor öykü: "Bir gece Zeki'nin meyhanesinde acıklı bir hâdise oldu. Zeki, Aziz Bey'i tartaklayıp dışarı attı."*[37]Daha sonra geriye dönüş tekniği kullanılarak Aziz Bey'in yaşamı anlatılır. Tunç, diğer eserlerinde olduğu gibi bu eserinde de doğrusal zaman anlayışını kırmıştır. Fakat yazar, bu olaydan sonra geleneksel olay örgüsüne dayalı kronolojik zaman anlayışına bağlı kalır.

Aziz Bey, hırçın tabiatlı, dediğim dedik, karısını daima azarlayan bir baba ile sakin, uyumlu, kocasının gölgesinde kalmış bir annenin çocuğudur. O da babası

[36] Handan İnci, *Ayfer Tunç'la Karanlıkta Kelimeler*, Can Yayınları, İstanbul 2014, s. 198.
[37] Ömer Lekesiz, *Kuramdan Yoruma Öykü Yazıları*, Selis Kitaplar, İstanbul 2006, s. 169.

gibi dik başlı ve dediğim dedik bir insan olduğu için babasıyla hiçbir zaman anlaşamaz. Adliyede memur olan baba, oğlunun okuyup hâkim ya da savcı olmasını istese de okul hayatını sevmeyen Aziz Bey, babasının hayallerini gerçekleştiremez. Çocukken dedesinden yadigâr kalan tamburu oynamak için eline alır ve bir daha da bırakmaz. Gençliğinde pek çok aşk yaşasa da yüzünde tokat gibi patlayacak, onu serseme çevirecek, elini ayağını kesecek bir aşk ister. Bu isteği bir gün gerçekleşir ve her sabah evinin önünden geçerken pencerede gördüğü Maryam'a âşık olur. Maryam'la tutkulu bir aşk yaşarlar. Ancak Maryam'ın fakir olan ailesinin ekmek parası için Beyrut'a, Artin Amca'nın yanına taşınmasıyla ayrılmak zorunda kalırlar. Maryam'ın mektuplarındaki samimi olmayan çağrılara inanan Aziz Bey, babasıyla ettiği bir kavga sonucu evi terk eder, kuru yük gemisine binerek Beyrut'a gider. Maryam, geldiğine inanamadığı Aziz Bey'i aşksız, soğuk şekilde karşılar. Ancak uğruna ülkesini terk edebilecek bir aşığa sahip olduğu için üç gün boyunca Aziz Bey ile görüşür ve bir daha da asla yanına gitmez. Aziz Bey günlerce otelde oturup Maryam'ı beklese de hayatı boyunca onu göremez. Parası bittiği için ülkesine dönemeyen Aziz Bey'i içinde bulunduğu kötü durumdan tamburu kurtarır. Toros'un meyhanesinde tambur çalarak ülkesine dönmek için gerekli olan parayı biriktirir. İstanbul'a döndüğünde evi terk ettiği gün annesinin öldüğünü öğrenir. Karısının ölümünden oğlunu sorumlu tutan babası da onunla ömrünün sonuna kadar konuşmaz.

Babasının ölümüyle tamamen yalnız kalan Aziz Bey; pavyon, gece kulübü, gazino gibi mekânlarda çalmaya başlar ve Tamburi Aziz Bey olarak ün salar. Sahnede giymek için aldığı yakası ve kolları mor satenden olan kostümü üzerin göre ayarlayan Vuslat adlı kızla evlenir. Evliliği boyunca ilgi göstermediği karısına ancak hasta olduğunda ilgi göstermeye başlar ve Vuslat'ın ölümü ile tekrar yalnız kalır. Yanlış bir kadına duyulan aşk ile başlayan yıkım, annenin ve Vuslat'ın ölümüyle tamamlanır. Gazinoların kapanmasıyla işsiz kalan Aziz Bey, Zeki'nin meyhanesinde çalmaya başlar. Ancak karısının ölümü ile derin bir kedere kapıldığından eğlenmek için gelen müşterileri memnun edemez. Müşteri kaybetmeye başlayan Zeki, uygun bir dille yaptığı uyarıyı anlamayan Aziz Bey'i günün birinde yaka paça dışarı atar. Böylece eser başladığı yer ve zamanda son bulur. Başlangıç olarak sondan

başlatmayı tercih eden yazar, hikâyenin bitişi için de trajik sonu tercih eder. Aziz Bey'in ölümü ile yaşam döngüsü tamamlanır ve eser kesin bir son ile biter.

Eserde olay örgüsünün devamını sağlayan ve klasik kurguyu yansıtan unsurlar olarak kader ve tesadüf önemlidir. Aziz Bey'in tamburla tanışması, Maryam'ı camda görmesi, taşınacakları günü haber vermeyen Maryam'ın sokağından geçerken taşındığını görmesi, Vuslat'la olan karşılaşması kader ve tesadüfün rolü olarak yansıtılır. Eserde olaylar aktarılırken Aziz Bey'in psikolojisi de ayrıntılı şekilde verilir. Bireyin iç dünyasında yaşadığı çatışmanın yanı sıra çevresiyle ve toplumla yaşadığı çatışmaya da yer verilir. Bu eserde, yazarın diğer eserlerinde de var olan aile içi çatışma ayrıntılı şekilde işlenir. Onun kahramanları hayatındaki en büyük yarayı daha çocukken ailesinde alır. Ailede bulamadığı huzuru ve sevgiyi de zamanla dışarıda aramaya başlar. Bu eserde aile içi ilişki baba-oğul çatışması etrafında şekillenir.

*Aziz Bey Hadisesi*'nde tambur, cam ve kolları ile yakası mor satenden olan takım elbise işlevsel olarak kullanılır ve eserin metaforik yapısına katkı sağlar. Tambur, hem gelir kaynağı hem de Aziz Bey'in kederli zamanlarında ifade edemediği duygularının dışavurum aracıdır. Onun için tambur çalmak içindeki acıyı yansıtan bir çeşit arınma etkinliğine dönüşür.

Aziz Bey, Beyrut'a gitmeden evvel babasıyla yaptığı kavga sonucu evi terk ederken kapıyı çarparak camını indirir. Romanın sonunda da Zeki Aziz Bey'i dışarı atarken gıcırdayıp duran kapıya şiddetli bir tekme atarak camını indirir. Üzerindeki cam kırıklarını temizlemeye çalışan Aziz Bey, evini terk ederken öfkeyle çarptığı kapının yere inen camını hatırlar. Anlatıcı tarafından bu durum "kırılan bir camla başlayan uzun serüvenin sonuna gelme"(s.88) olarak değerlendirilir. Kırılan cam, Aziz Bey'in hayatında artık hiçbir şeyin eskisi gibi olamayacağının da göstergesidir.

Aziz Bey'in Vuslat'la tanışmasını sağlayan, kolları ve yakası mor satenden olan kostüm eserde bir kez daha kullanılır. Zeki, Aziz Bey'i tartaklayarak dışarı

atarken takım elbisenin bir kolu elinde kalır. Sokağa atılan ve çamur içinde yatan Aziz Bey'in bu durum karşısında tek tepkisi "ver kolumu" demek olur. Yazar, trajik olan sahneyi bu söz ile acı bir mizaha dönüştürür.

### 2.2.3. Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*, 2009 yılında yayımlanır. Daha sonra roman adı altında ayrı olarak basılan novellaları değerlendirme dışında bırakırsak bu eser, yazarın *Kapak Kızı*'ndan sonra yazdığı ikinci romandır. Tunç'un incelemeye tabi tuttuğumuz diğer eserlerinden oldukça farklı olan bu eserde bir ana karakter ve ana olay bulunmaz. Bu bakımdan eser, yazarın diğer romanları arasında yapı ve kurgu bakımından ayrı bir yerde durur.

Yazarın diğer romanlarından farklı olduğu gibi Türk edebiyatı içinde de oldukça farklı bir roman olan *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*, geleneksel bir roman olmadığı gibi modern ve postmodern roman kavramlarıyla da tam olarak karşılanamaz. Tuhaf yapısıyla dikkat çeken roman, Mikhail Mikhailovich Bakhtin'in görüşlerinden yola çıkılarak karnavalesk roman örneği olarak değerlendirilir.[38]

Oldukça kalabalık şahıs kadrosuna sahip olan eserde tek bir kişinin değil, birçok kişinin hikâyesi derinleştirilmeden anlatılır. Yazar böyle bir tercihte bulunmasının sebebini şöyle açıklar: *"Asıl derdim bu küçük hikâyelerden bir Türkiye panoraması çıkarmaktı, her bir kişi o puzzle'ın küçük parçasını oluşturuyordu."*[39]

Eser bölümlere ayrılmadan birbirine eklenen hikâyeler ile bir bütün hâlinde yazılmıştır. Roman Ruh Sağlığı Hastanesi'nde 14 Şubat Sevgililer Günü nedeniyle bir özel üniversitede psikoloji doçenti olan Ülkü Birinci'nin verdiği "Aşk: Özveri

[38] Zerrin Eren, "Karnavalesk Roman Örneği Olarak Ayfer Tunç'un Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. 51, S. 2, 2011, s. 207–229.
[39] Handan İnci, *Ayfer Tunç'la Karanlıkta Kelimeler*, Can Yayınları, İstanbul 2014, s. 275.

mi? Benliği korumak mı?" adlı konferans ile başlar. Bu konferans vesilesiyle Ülkü Birinci hakkında bilgi verildikten sonra bağlantı kurularak farklı kişilere ve onların hayat hikâyelerine geçilir. Yazar kişiler ve olaylar arasında yapılan geçişte mutlaka bağlantı kurarak olay örgüsünü ilmek kaçırmaksızın dokur. Roman boyunca kalabalık şahıs kadrosu ile uzun bir zaman diliminde gerçekleşen olaylar anlatılarak toplumumuzda var olan toplumsal ve bireysel pek çok soruna değinilir. Dolayısıyla eserdeki gerçek olay, mekân ve kişilere yapılan göndermeleri de romanın incelenmesi ve değerlendirilmesi sürecinde ele almak gerekir. Yazarın diğer romanlarında olduğu gibi bu eserinde de birtakım olay ve durumlara eleştirel yaklaştığı görülür. Bu romanda eleştiriyi pekiştiren en önemli unsur alaycı ve ironik dil kullanımıdır.

Kurgu içinde Tanzimat'tan günümüze kadar olan süreçte meydana gelen pek çok gerçek olay ve durum kullanılır. Romanda 12 Mart Muhtırası, 6–7 Eylül Olayları, Kenan Evren dönemi olayları, 1918 Fatih yangını, Varlık Vergisi, Kurtuluş Savaşı, 1961 Anayasası, 1999 İstanbul Depremi gibi pek çok siyasî ve sosyal olaya yer verilir. Eserde yazarın kurgusu olan şahısların yanı sıra Abdülaziz, Enver Paşa, İsmet Paşa, Ahmet Hamdi Tanpınar, Barış Manço, Cüneyt Arkın, Halide Edip Adıvar, Orhan Veli, Sait Faik gibi pek çok gerçek kişiye de rastlanır. Böylece yazar kurgu içinde gerçek olay ve kişilere yer vererek 19. yüzyıldan itibaren Türkiye panoraması çizer.

Romanın adı hem ana mekânın Ruh Sağlığı Hastanesi hem de tarihin, gerçeklerin tam olarak bilinmediği yalan yanlış bir bilgi yığını olmasından gelir. Yazar, bu isimle aslında tarih olarak anlatılanlara inanmadığını belirtmek ister. Bu mekân seçimi ile toplumumuzda var olan sıkıntılı bireyleri yansıtmakla birlikte yine bize tarih olarak anlatılan pek çok şeyin bir uydurmadan ibaret olduğunu anlatır. Ayrıca romanda Başhekim Demir Demir'in hastanenin tarihini anlatacak bir kitap yazma isteği de eserin adıyla uyum sağlayan bir amaç olarak karşımıza çıkar.

Romanda hâlihazırda gerçekleşen olaylar bir gün içinde gerçekleşse de geriye dönüşlerle 19. yüzyıla kadar gidilir. Mekânda da çeşitliliğin söz konusu olduğu romanda ana mekân bir Karadeniz şehrinde sırtı denize dönük olan ve denize bakan cephesinde tek bir pencerenin bile olmadığı Ruh Sağlığı Hastanesi'dir. İnşasına başlandıktan kısa bir süre sonra yapımı durdurulan ve iskelet hâliyle yıllarca kendi hâline terk edilen hastane inşaatı ile bitmek bilmeyen "inşaat klasiğimiz" (s.282) eleştirilir. Ayrıca deniz kenarında olmasına rağmen denize bakmayan bina üzerinden ironik bir dille mimari anlayışımıza da gönderme yapılır.

Kalabalık bir şahıs kadrosuna sahip olan eserde en dikkat çekici kişi şizofren olan ve muhayyel karısının kendisini sol eliyle aldattığını düşünen Barış Bakış'tır. Psikoz olarak da bilinen gerçeklikten kopuşun söz konusu olduğu şizofreni Barış'ın sanrı ve halüsinasyonlar görmesine sebep olur. Küçüklüğünden beri okuduğu kitapların karakterleriyle özdeşleşen, onlar gibi davranmaya başlayan Barış'ın bu hâli öğretmenlerinin dikkatini çekince ruhsal sorununun olduğu fark edilir. Ruh Sağlığı Hastanesi'nde yatarken Feyyaz Kayacan'ın "Bir Deli Değilin Defterleri" adlı öyküsünü sık sık okur ve öykünün ana karakteriyle özdeşleşir. Öyküdeki kahraman gibi günlük tutmaya başlayan Barış Bakış, defterine de "Hastane Günlüğü" adını verir. Yazar çizdiği bu karakter ile delilik kavramını pekiştirirken bu eseri kaleme almasında etkili olan "Bir Deli Değilin Defterleri" adlı esere de gönderme yapar. Barış Bakış'ın dikkat çekici yönlerinden biri de şizofreni hastalarında sıklıkla görülen dağınık konuşmadır. Bazen şaşılacak kadar düzgün cümleler kuran Barış, bazen de başı sonu olmayan cümleler kurar ya da konuyla alakasız tuhaf olan sözleri konuşmasının arasına sıkıştırır.

Eserdeki kalabalık şahıs kadrosunun okumayı ve anlamayı zorlaştıracağı düşüncesiyle en sonda kişi listesine yer verilir. Eserde kişinin ismi ilk kez kullanıldığında kalın harflerle yazılır. Böylece okur, söz konusu kişinin daha evvel anlatılan olaylarda var olup olmadığını da çıkarabilir. Ayrıca yazar okurun kahramanı hatırlamasını kolaylaştırmak için "ihtiyar Hekim Nurettin Kozanlı, Niğdeli müteahhit Abdülkadir Çemiş" gibi kahramanı niteleyen lakap ve sıfatlar

kullanır. Bu lakap ve sıfatlar dile canlılık kazandırdığı gibi kurguyu da destekleyen bir unsur olarak karşımıza çıkar.

Eserlerinde anlatıcı belirlerken titiz davranan yazarın bu eserinde meddah geleneğinden gelen bir anlatıcı tarzı seçmesi de dikkat çekicidir. Hâkim bakış açısına sahip olan bu anlatıcı, her şeyi anlatmakla kalmaz; anlatırken ironik, iğneleyici bir dil kullanır. Anlatıcı, kitapta tezahür eden olayların farklı ihtimaller sonucundaki durumunu da zaman zaman verir:

"*Serop Efendi'nin deliliğe yol açan gelin mantarını yiyeceği tutmasa, ertesi gün birlikte yola çıkacaklar, bir haftadan fazla süren eziyetli bir yolculuktan sonra Meram'a varacaklar, Laz Hüseyin'in henüz evlenme teklif ettiği Zabel'i, kara gözlü kızı Maral'la ağlaşırken bulacaklardı. Zabel oğlunu karşısında görünce Laz Hüseyin'le evlenmeyi göze alamayacak, Karnik de tıpkı dedesi ölünce babasının yaptığı gibi, küçücük yaşında ailesini geçindirmeyi üstlenecek, hayata atılacaktı. Okumaya devam etmeyecek, kapı komşuları Türk nalbandın yanına çırak girecek ya da en iyi ihtimalle Rum eczacının dükkânının gün görmeyen arka odasında, porselen havanda ilaç döverek yaşlanıp gidecekti."*(s. 413)[40]

Eserde hâkim bakış açısına sahip olan anlatıcı tarafından roman kişilerinin cümleleri direkt olarak aktarılırken de italik yazı kullanılır. Bu da alışılagelmişin dışında olan bir kullanım olarak dikkat çeker.

Yazar, eserin kurgusunda bazı olay, kişi ve nesnelere tekrar dönüş yaparak bağlantı kurar. Romanın başında Bedia Hanım tarafından Sevim Demir'e hediye edilen Kucağında Bebek İsa'yı Taşıyan Meryem Ana ikonasına yüz on beşinci sayfada tekrar dönülerek ikonanın Sevim Demir'e ulaşma hikâyesi anlatılır. Bu noktada yazarın birbirinden bağımsız gibi duran olaylar arasında bağlantı kurarak okurdan da dikkat beklediği görülür.

[40] Ayfer Tunç, *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarih*i, Can Yayınları, İstanbul 2016. Çalışmamızdaki alıntılar bu baskıdan yapılmıştır.

### 2.2.4. Suzan Defter

İlk kez 2003 yılında yazarın diğer öyküleriyle birlikte *Taş-Kâğıt-Makas*[41] kitabı içinde yer alan *Suzan Defter*[42], 2011 yılında roman adı altında bağımsız bir kitap olarak basılır.

Yazar, *Aziz Bey Hadisesi* gibi bu eserinin de "novella" olduğunu bu itibarla ayrı bir kitap olarak basılması gerektiğini ifade eder: *"Suzan Defter'in de Aziz Bey Hadisesi gibi daha en başında ayrı basılması gerekiyordu. Ama tümünü Geceyazısı dergisinde yayımlamıştım. Kısa bir süre sonra tek başına kitap olarak yayımlamak okura haksızlık gibi geldi. Çıktığı anda yanlış olduğunun farkına vardım aslında. Doğru olan makul bir süre bekleyip tek başına yayımlamaktı."*[43]

*Suzan Defter*, yapısı ile geleneksellikten uzak, modern bir eser olarak karşımıza çıkar. Eser, yan yana sayfalarda akan iki günlük hâlinde yazılır. Böylece yazar daha önce denenmeyen bir formu kullanır. Buna göre çift sayfalarda Ekmel Bey'e ait günlükler, tek sayfalarda ise Derya adlı genç bir kadına ait günlükler yer alır. Alışılagelmişin dışında olan bu yapı ile aynı gerçeklik iki ayrı kişi tarafından aktarılır ve farklı bakış açılarını bir arada görmek mümkün olur. Her iki günlük de 16 Kasım Cuma günü başlar ve 10 Aralık Pazar günü biter. Yazar yapı konusundaki bu tercihinin sebebini şöyle açıklar:

*"Gerçeğin kurgulanışı meselesi beni meşgul ediyordu. Aynı ânı yaşamış iki kişinin zihinlerinin bir karşılaştırmasını yapmak istedim. Bunun için günlük formunu kullanabileceğimi düşündüm."*[44]

Romanın adı romanda üzerinde çok fazla durulan kadın karakter Suzan'ı işaret etmekle birlikte "yanan" anlamıyla da kullanılır. "Yanan defter" manasına

[41] Ayfer Tunç, *Taş-Kâğıt-Makas,* Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2003.
[42] Ayfer Tunç, *Suzan Defter*, Can Yayınları, İstanbul 2011.
[43] Handan İnci, *Ayfer Tunç'la Karanlıkta Kelimeler*, Can Yayınları, İstanbul 2014, s. 243-244.
[44] Handan İnci, *age.*, s.239.

gelen romanın adı, hem eserde yakıcılığıyla var olan en önemli tema olan aşkı hem de günlük formunda yazılan eserin biçimini vurgular.

*Suzan Defter* yapısı ile okura farklı okuma imkânı sunan bir metindir. İki ayrı kişinin yazdıklarını gün gün takip etmenin yanı sıra, günlükleri ayrı ayrı okumak da mümkündür. Farklı okumalara açık olan bu yapıyı geleneksellikten uzak yenilikçi bir atılım olarak değerlendirebiliriz. Roman; içinde bulunduğu topluma yabancılaşan ve yalnızlık çeken Ekmel Bey ve Derya'nın yaşamı etrafında kurgulanmakla birlikte arka planda siyasî ve sosyal olaylara da yer verilir.

Roman, Ekmel Bey'in günlük tutmaya karar vermesi ile başlar. Günlük için defter alan Ekmel Bey, yazacaklarını bitirdiğinde ölümü çağıracağını ilk sayfada belirtir. Yazar, diğer romanlarında da kullandığı geriye dönüş tekniğine bu eserinde de yer verir. Olayların kronolojik olarak anlatılmadığı, geriye dönüşlere ve ileri atlamalara sıkça yer verildiği romanda geçmiş ve hâl iç içedir.

Ekmel Bey, ölümünden sonra başkalarının eline geçeceğini düşündüğü günlüğüne kendi adını açıkça yazmak istemez: *"Ölümümden sonra kimin eline geçeceği hiç belli olmayan, spiralli, beyaz kâğıtları kareli, kapağında parlak kırmızı bir elma (HAYAT) ve uçları sipsivri açılmış bir yığın kurşunkalem (ÖLÜM) resmi bulunan, adi, adi, adi bu deftere adımı açıkça yazmayacağım. Sahaf tezgâhına düşecek veya yoklara karışacak bir hayatın sahibinin adı belli olsun istemiyorum."*[45] Ekmel Bey, günlüğünde kendisinin ve akrabalarının isminin sadece baş harflerine yer verir. Ancak satılık ilanı verdiği evine bakmaya gelen kadınların isimlerini gelecekleri saat ile birlikte yazar. *"On beş otuz Itır Hanım beş dakika erken geldi." (s. 22), "On yedi Keriman Hanım tam zamanında geldi…"(s. 24)* Ekmel Bey'in aksine Derya günlüğünde isimleri açık açık yazmaktan çekinmez. Böylece Ekmel Bey'in ismini de Derya'nın günlüğünden öğrenmiş oluruz.

[45] Ayfer Tunç, *Suzan Defter*, Can Yayınları, İstanbul 2016. Çalışmamızdaki alıntılar bu baskıdan yapılmıştır.

Babası gibi avukat olan Ekmel Bey, sürekli kavga eden bir anne babanın evladı olarak büyür, aile içi sorunlar onda derin izler bırakır. Yazarın diğer eserlerinde olduğu gibi aile içinde yara almış bireylere yer verilir. Ekmel Bey tıpkı anne ve babasınınki gibi sevgisiz ve mutsuz bir evlilik gerçekleştirir, bir kız çocuğu sahibi olduğu evlilik boşanma ile sonuçlanır:

*"Karım aslında evde 'ben' olmasını istemiyordu, uysal bir bukalemun olayım istiyordu sadece ya da kabın şeklini alan zararsız bir sıvı, arada bir sulanan yaşlı bir saksı çiçeği, ortak hayatımızın durgun hücresi olayım."(s. 18)*

Şehrin kendisini dışladığını, yok farz ettiğini, dışarı çıktığında bir safra gibi kendisini sokaklarından evine attığını düşünen Ekmel Bey, ölmeden önce arkadaşlık yapacağı birinin evine girmesi için onu satılığa çıkarır. Ekmel Bey'in evine yalnızlığını gidermek için gelen ve kendisini Suzan adıyla tanıtan Derya kendisine ait olmayan bir aşk hikâyesini sondan başlayarak başa doğru anlatır. Kendisini Suzan diye tanıtan kişinin Derya olduğu ancak eserin sağ sayfalarında yer alan günlükler okunduğunda anlaşılır. Derya, küçük yaşta annesini kaybeden, babasının ilgisizliği ve uzaklığı nedeniyle abisi ve babaannesi ile yaşayan biridir. Babaannesinin ölümü, Cihan'la yaptığı evliliği bitirmesi ve abisinin de evlenmesiyle tamamen yalnız kalan Derya hayata tutunmak için sebep aramaya başlar.

Zamanla yaşama sevincini yitiren Derya, çevresindeki insanlarla bağını yavaş yavaş koparır. İçinde bulunduğu ruh hâlini "amaçsızlık, boşluk, başıboşluk, içi boşalmışlık, bozgun" olarak tanımlar. Sürekli iş ilanlarına baksa da çalışmaya gönlü olmadığı için iş bulamaz. Vakit geçirmek için kurslara bakar fakat bu kurslara da parası yetmez. Sonunda vakit geçirmek için ev ilanlarına bakmaya başlar. Ekmel Bey ile yaptığı telefon görüşmesinin ertesi günü eve bakmaya gider ve kendisini Suzan olarak tanıtır. Derya'nın kendisini Suzan olarak tanıtması geçmişte Suzan'a yaptığı haksızlıklarla yüzleşme isteğine ve Suzan'ın hayatını kendi hayatından daha ilginç ve anlamlı bulmasına bağlanabilir. Birbirlerine geçmişlerini anlatan Ekmel Bey ve Derya bu vesileyle hem geçmişleriyle yüzleşir hem de geleceğe dair yapacakları

konusunda düşünme fırsatı bulur. Evden çıkmak için bahane arayan Derya ile sırf eve birinin girmesi için evini satılığa çıkaran Ekmel Bey birbirlerini tamamlarlar.

Derya, Ekmel Bey'e Suzan'ın aşk hikâyesini kendi başından geçmiş gibi anlatır. Hikâyede sevgilileri bir dakika olsun yalnız bırakmayan kız kardeşten bahsettiği kısımlar, Suzan'a haksızlık yaptığını kabul ettiğinin göstergesi gibidir. Kendi hayatı, kendi duyguları gibi anlattıklarının aslında kendine ait olmaması içini yakar. Ekmel Bey'in evine yaptığı ziyaretler Derya'ya terapi gibi gelir. Farklı bir insan olmaya, hayatını yeniden kurmaya, abisine ve abisinin eşine daha iyi davranmaya, mutlu bir insanmış gibi hareket etmeye karar verir. Uzun süren yüzleşme ve hesaplaşma ziyaretlerinden gelecek hakkında bu karara varan Derya, Ekmel Bey'in evine son kez giderek onunla vedalaşır ve bir daha ziyarete gelmeyeceğini söyler.

Romanın en dikkat çekici noktalarından biri aynı olayın Ekmel Bey ve Derya tarafından farklı şekilde anlatılmasıdır. Bu durum aynı gerçekliğin bireyler tarafından farklı şekilde algılanıp aktarıldığını ve mutlak gerçekliğin olmadığını gösterir. Ekmel Bey günlüğünde Derya'nın çocukluğunun geçtiği evin bahçesinde annesi tarafından dikilen bir yaseminin olduğunu ve annesi hasta olduğunda yaseminin her gün bir dalının kuruduğunu anlatır. Aynı hikâye Derya'nın günlüğünde Ekmel Bey'in başından geçmiş gibi anlatılır. Aynı şekilde bir rüya Ekmel Bey'in günlüğünde Suzan tarafından görülmüş ve anlatılmış olarak aktarılırken, Derya'nın günlüğünde Ekmel Bey'e ait bir rüya olarak anlatılır.

Ekmel Bey'in evinde gerçekleşen buluşma ve sohbetlerde Derya geçmişi anlatarak Suzan'a karşı olan suçluluk duygusundan kurtulmaya ve içinde bulunduğu ruhsal bunalımdan çıkmaya çalışır. Sadece konuşma ihtiyacı hisseden ve ölüme çok yakın duran Ekmel Bey ise bu süreçte sık sık hayatın anlamını sorgular: *"Düşündüm, BİR HAYAT NEDİR? Başlar ve biter, BİR HAYAT NEDİR? Acı ve tatlıdır, unutulur hepsi, BİR HAYAT NEDİR? Emin olmasam da 'hayat bir iz bırakmaktır' diyebilirim.*

*Mezar taşı bir iz sayılır mı, emin değilim. Razı olan için mezar taşı bir izdir. Ben razı değilim. Gerçi elimden ne gelir?" (s. 46)*

Eserde, Tunç'un diğer romanlarında olduğu gibi psikolojik zaman algısına da yer verilmiştir. Çocukluğunda anne ve babasının kavgalarına genellikle pazar günleri tanık olan Ekmel Bey, pazar günleri için *"Pazar günleri hayatın intikam günleri."* ifadesini kullanır. Onun için pazar günleri neşeli geçsin diye çaba harcanmasına rağmen insanı yalnızlığa ve anlaşılmaz bir kedere iten günlerdir. Derya da içinde bulunduğu ruh hâline göre zamanı algılar. Onun için sabahlar, depresif olmasına sebep olan vakitlerdir. Sabahları kendisini bir boşluğa düşmüş gibi hisseden Derya, içinde bulunduğu ruh durumu nedeniyle zamanı olduğundan daha uzun algılar. *"Zaman ikiye katlanıyor."(s. 33) Suzan Defter*, Tunç'un romanları içinde mekân kavramının en çok ön plana çıktığı, özellikle "ev" kavramı üzerinde çok fazla durulan bir eserdir.

### 2.2.5. Yeşil Peri Gecesi

İlk kez 2010 yılında yayımlanan *Yeşil Peri Gecesi*, Tunç'un ilk romanı olan *Kapak Kızı* ile ortak kişilere ve ortak konulara sahiptir. Bu itibarla eserin nehir roman olduğu söylenebilir.

*Kapak Kızı*'nda merkezde olan fakat düşüncelerine, olaylara bakış açısına tanık olamadığımız Şebnem, bu romanda anlatıcı konumundadır. Dolayısıyla *Kapak Kızı*'nda anlatılmış olan bazı olayları bu romanda Şebnem'in bakış açısıyla tekrar okuma ve kavrama imkânı buluruz.

Roman, başkarakter Şebnem'in arkadaşlarıyla absent içtiği geceyi anlatan bölümle aynı adı taşır. Absent, "yeşil peri" olarak da adlandırılan, insanın birtakım sanrılar görmesine sebep olan zararlı bir içkidir. Absent içildiğinde sanrılar gördüren bir madde olması yönüyle Şebnem'in dışarıdan görülen ihtişamlı hayatının da bir sanrıdan ibaret olduğunu imler.

Diğer romanlarında epigrafı tercih etmeyen yazar, bu romanında içeriğe uygun bir epigraf kullanmıştır:

"*İsa eğilmiş, parmağıyla toprağa yazı yazıyordu. Durmadan aynı soruyu sormaları üzerine "İçinizde kim günahsızsa, ilk taşı o atsın!" dedi.*

*Kutsal Kitap, Yuhanna 8:7*
*(Zinada Yakalanan Kadın)"*[46]

Kullanılan bu epigraf Şebnem'in hayatını sorgulayan ve eleştiren kişilerin de günahsız olmadıklarını işaret etmesi yönüyle romanı destekler.

*Yeşil Peri Gecesi*, her biri başlıklandırılmış otuz iki bölümden oluşur. Yazar, *Kapak Kızı* romanında çıplak pozları ile dikkat çeken Şebnem'i bu noktaya getiren olayları ve daha sonrasında gerçekleşenleri doğrusal zaman anlayışına bağlı kalmadan Şebnem'in bakış açısıyla aktarır. Romanda *Kapak Kızı* romanı ile ortak olan kahramanların adına yer verilse de başkişi ve anlatıcı konumunda olan Şebnem'in adına yer verilmez. Yazar, *Kapak Kızı* romanının devamı olarak *Yeşil Peri Gecesi'*ni yazmasının ve *Kapak Kızı*'nda merkez kişisi olmasına rağmen sesini duyamadığımız Şebnem'i bu romanda anlatıcı olarak belirlemesinin sebebini şöyle açıklar:

*"Daha önce de konuştuk, Kapak Kızı'nı yazdığımda 26 yaşındaydım, fazla büyük bir cesaretti. Ama o yaşta o karakteri yazamayacağımı hissettim, dolayısıyla romanın sonunu sınırladım, Şebnem'in çevresindeki kişiler üzerinden sordum. Kim daha ahlaklı? Ama tabii diğer kişileri anlatmamla Şebnem yok olmuyordu. Zihnimde sürekli yaşadı. Benimle birlikte yaş aldı."*[47]

Roman, Şebnem'in Ali'nin evinde olduğunu anlatan "Rica" başlıklı bölümle başlar. Daha sonra geriye dönüş tekniği ile Şebnem'i, duygusal bağının olduğu

[46] Ayfer Tunç, *Yeşil Peri Gecesi*, Can Yayınları, İstanbul 2016. Çalışmamızdaki alıntılar bu baskıdan yapılmıştır.
[47] Handan İnci, *Ayfer Tunç'la Karanlıkta Kelimeler*, Can Yayınları, İstanbul 2014, s. 293-294.

anlaşılan Ali'nin evine kadar getiren süreç ile yaşamının ayrıntıları verilir. Dolayısıyla *Yeşil Peri Gecesi*, Şebnem'in hazin bir maceraya benzettiği ömrünün hikâyesi olarak aktarılır.

Şebnem'in mühendis olan babası Cavit ile hemşire olan annesi Hülya, birbirlerini çok severler ve ailelerinin itirazlarına rağmen evlenirler. Bu evlilikten Şebnem adını verdikleri bir kızları olur. Cavit bir iş kazası geçirene kadar üç kişilik mutlu bir ailedirler. Ancak kazadan bir süre sonra annesi ile babası ayrılır ve Şebnem'in hayatı bir uçuruma doğru sürüklenir. Tunç'un diğer romanlarında olduğu gibi bu romanında da aile içi sorunlarla yaralanan ve aile içinde yaşadığı olumsuzluklar nedeniyle içinde bulunduğu topluma uyum sağlayamayan bir kahramanın varlığı söz konusudur. Şebnem'in hayatı boyunca yaşadığı olumsuzlukların, insanlarla olan iletişim probleminin, sık sık bütün varlığıyla hissettiği yalnızlığın temelinde bir kaza ile darbe alıp kısa sürede dağılan evlilik vardır. Aile içi travma sonunda küçük yaşta yitirilen sevgi bir açlık hâline dönüşerek çoğu zaman yanlış kişilerde aranır.

Babası hastanede yatarken kendisini sevmeyen babaannesinin yanında kalmak zorunda olan Şebnem burada çok zor günler geçirir. Hem babaannesinden hem de diğer akrabalarından kötü muamele gördüğü için en sonunda evine giden kız, evde annesi ile amcasını gayriahlâkî bir şekilde görür: *"Evimize geliyorum. Kapıyı açıyorum. İçeri giriyorum. Koridorda yürüyorum. Yatak odasının kapısı aralık. Hafifçe itiyorum ve annemle göz göze geliyorum. Beni gördüğü an, annemin gözleri donuyor. Saniyeler boyunca donmuş bir biçimde bakışıyoruz. Annem kaskatı kesiliyor. Siyah, iğrenç et beninin hareket ettiğini fark ediyorum. Süleyman amca başını kaldırıyor. Ne olduğunu merak ederek annemin yüzüne bakıyor. Tam dönüp bana bakacakken kayboluyorum." (s. 131)* Bu olay ömrü boyunca annesi ve amcasından nefret etmesine sebep olur. Üç gün boyunca durmaksızın ağlayan Şebnem, annesi ile amcasının gayriahlâkî görüntüsünü hiçbir vakit hafızasından silemez. Bu olay, onun toplumdaki yerleşik ahlak anlayışını sorgulama sebebini ve bir başkaldırı amacıyla yaptığı aykırı hareketleri açıklama konusunda oldukça

önemlidir. Hayatının geri kalanında, sürekli ahlaktan ve ahlaklı olmaktan bahsettiği hâlde her türlü ahlaksızlığı yapabilen insanlardan ve toplumdan hesap sormaya çalışacaktır. Bundan sonra ahlak dışı diye yorumlanabilecek her türlü davranışıyla soyaçekimi annesine hatırlatmaya çalışacak ve onun gibi ahlaksız olduğu mesajını vermek isteyecektir.

Kaza sonunda pek çok operasyon geçiren Cavit, eski yakışıklı görüntüsünden oldukça uzak bir görünüme sahip olur. Değişen görüntüsü ile psikolojisi de bozulur ve çevresindekilerle iletişim kurmak istemeyen, karısına kötü davranan, sürekli içki ve sigara içip televizyon izleyen, gizli gizli ağlayan bir adama dönüşür. *"Kapı aralığından bakıyorum. Babamın yüzü duvara dönük. Annem babamın da saçlarını okşuyor, onu da öpüyor. İlk zamanlarda babam sesini çıkarmıyordu. Uyuyormuş gibi yapıyordu. Bir süredir uyanıp bağırıyor. 'Defol başımdan!' diye bağırıyor. Annem ağlayarak odasına gidiyor. Kapısını kilitliyor. Annem kilitli kapının arkasında, babam karanlık odadaki somyasında, ben koridorun ucunda öylece kalıyoruz. Babamla ben, olduğumuz yerden annemin hıçkırıklarını dinliyoruz. Artık mutlu değiliz. Hatta çok mutsuzuz. Ölesiye mutsuzuz." (s. 128–129)*

Annesi ile babasının ayrılığı ile Şebnem'in hayatı daha da zor hâle gelir. Küçük yaşta şahit olduğu olumsuz durumlar ve aldığı sorumluluklar onu psikolojik olarak oldukça yıpratır ve bu durum onun okul hayatını da olumsuz etkiler. Hiçbir zaman başarılı bir öğrenci olamaz. Yaşıtları gibi ders çalışmayı düşünmek için yaşadığı hayat elverişli değildir. Onun amacı çevresindeki insanlardan, dolayısıyla toplumdan yaşadıklarının intikamını almaktır. Bu nedenle bir kurala, bir düzene, toplumca olumlu görülen durumlara karşı çıkma, başkaldırma yoluna gider. Aykırı bir hayat yaşamaya başlar.

Şebnem'in küçüklüğünden beri tanıdığı ve ailesi dağıldıktan sonra da ona hep destek olan kişi karşı komşuları Vartanuş'tur. Tunç'un diğer romanlarında olduğu gibi bu romanında da Ermeni bir karaktere yer verdiği görülür.

Bir süre sonra babası tarafından istenmeyen Şebnem, Samsun'a annesi ve üvey babasının yanına gönderilir. Zorla annesinin yanına gönderilen Şebnem, üvey babası ve üvey kardeşleri ile hiçbir zaman sağlıklı bir iletişim kuramaz. Onun burada yaşadığı olaylar, hayatının tamamen çıkmaza girmesine, dibe doğru sürüklenmesine neden olur. Annesine inat olsun diye küçük muhitin geleneklerine ve ahlak anlayışına sığmayacak hareketler yapınca İstanbul'a yatılı okula gönderilir.

Şebnem, babası hastanedeyken evlerinde gayriahlâkî bir şekilde yakaladığı annesi ve amcasından intikam almak için on dokuz yaşında Phoneix adlı bir erkek dergisine çıplak pozlar verir. Şebnem'in çıplak pozlar verdiği erkek dergisinin adı da oldukça şaşırtıcıdır ve bu isim Şebnem'i de derinden etkiler. Phoneix; Simurg ve Anka olarak da adlandırılan, küllerinden yeniden doğma özelliğine sahip efsanevî kuşun adıdır. Şebnem, derginin adında bir hikmet olduğunu, belki de küllerinden yeniden doğacağını düşünür. Oysa yaptığı bu hareket hayatındaki felaket silsilesinin bir halkası olmaktan öteye gitmez ve onu daha da dibe sürükler.

Phoneix dergisinin Şebnem'in hayatına tek katkısı o gün fotoğraflarını çeken sevgililer Gün ve Kubi ile tanışması ve onlarla sağlam bir dostluk kurmasıdır. Bu dostluk, Şebnem'in hayatının belli bir döneminde mutlu olmasını sağlar. Şebnem'in Gün ve Kubi ile olan dostluğu Gün'ün hastalıktan ölümü ile son bulur. Gün'ün ölümünden sonra Şebnem'in Kubi ile iletişimi de kopar. Bu dostluktan geriye onlar aracılığıyla tanıdığı Osman kalır. Osman'ı gördüğü andan beri ona hayran olan ve onun çocuksu hâline âşık olan Şebnem, evlendikten sonra onun zannettiği gibi bir adam olmadığını anlar. Gerçekten âşık olduğu tek kişi olan Ali tarafından terk edildikten sonra Osman'la mutlu olacağını düşünür. Fakat bu evlilikte de felaketler peşini bırakmaz. Osman, baskıcı bir babanın anneye zulüm ettiği bir ailede büyümüş ve aslında o da Şebnem gibi mutsuz bir çocukluk geçirmiştir. Onun kendisinden çok daha akıllı ve uyanık olan Teoman adında bir kardeşi vardır. Teoman Leyla adlı genç bir kızla nişanlıdır ve nişanlısının romanda "Uluçmüdür" şeklinde bahsedilen emniyet müdürü bir dayısı vardır. Uluçmüdür, Şebnem'i gördüğü anda ondan etkilenir ve onunla birlikte olmak ister. Uluçmüdür'ün

Şebnem'le birlikte olma isteğine Osman çıkarları doğrultusunda sessiz kalır, Teoman ise Şebnem'i bu birlikteliğe zorlar. Şebnem Uluçmüdür'le geçirdiği, ünlü bir erkek oyuncunun da dâhil olduğu geceyi kameraya alır ve bu görüntüleri güçlü bir konumda olan yirmi farklı kişiye gönderir. Bu yaptığının kendisini çok kötü bir duruma sokacağını hatta ölümle sonuçlanacağını tahmin eder. Fakat daha önce olduğu gibi kendisine zarar veren insanlardan intikam almak ister. *"Teoman tetikçi, Osman azmettirici ya da her ikisi de her ikisiydi. Ben kurbandım. Ben sadece kurbandım." (s. 46)* Şebnem'in görüntüleri kopyalayarak Ali'nin evine gitmeden önce sergilediği davranışlar da bir başkaldırının göstergesidir. Osman'a hiçbir şey belli etmeyen Şebnem, mükemmel bir kahvaltı sofrası da hazırlar. Aslında romanın başından beri Şebnem'in çizmiş olduğu karaktere oldukça uygun olan bu davranışı yazar şu şekilde açıklar: *"Bir tür son yemek, yok oluşa hazırlanış. Yemekle ölüm arasında ontolojik bir ilişki var, özellikle sinema çok işlemiştir bunu."*[48]

Ölümüyle sonuçlanacağını düşündüğü bu son hareketin ardından Şebnem, yıllar sonra izini bulduğu Ali'nin evine gider. Orada *Kapak Kızı* romanından tanıdığımız akrabası Selda'dan yardım ister. Radyoculuğu bırakarak gazetecilik yapan Selda'nın sayesinde yaşanan skandal üstü kapatılamadan açığa çıkar.

Romanın tamamına baktığımızda Şebnem'in sahip olduğu güzelliği bir intikam aracı olarak kullandığı ve bu doğrultuda çoğu zaman kendisini bir nesne hâline getirdiği görülür. Annesinden, amcasından, Seçkin Bey'den, Uluçmüdür'den, Osman'dan, Teoman'dan ancak sahip olduğu güzelliğin kendisine sağladığı şart ve kolaylık ile intikam alır. Başına gelen pek çok felaketin sebebi olan güzellik aynı zamanda onun sahip olduğu tek güçtür.

*Yeşil Peri Gecesi*'nde Şebnem'in yaşadıkları üzerinden iktidar, ahlak, namus, samimiyet, aile, kardeşlik ve aşk kavramları irdelenerek modern toplumun eleştirisi yapılır. Yazar toplumda ahlaktan, namustan en çok bahseden kişilerin ortaya koyduğu davranışları gözler önüne sererek bireyin ve toplumun

[48] Handan İnci, *age.*, s. 305.

ikiyüzlülüğüne de vurgu yapar. Nitekim Şebnem, görüntülerini izleyecek olan kişilere şöyle seslenir: *"Riyanın altın çağını yaşadığı bu dünya artık bir çirkef çukurudur. Siz hala bu dünyaya inanıyor musunuz?" (s. 430)* Ayrıca aile ilişkileri de sorgulanarak ailede bulamadığı mutluluğu ve sevgiyi başkalarında arayan bireyin yaşadığı hayal kırıklığına yer verilir. Nitekim Şebnem hayatına giren tüm erkekleri babası ile kıyaslar ve babasıyla aralarında birtakım benzerlikler bulur. Bu kıyaslama, kazadan sonra babasını tam ve eksiksiz bir beden içinde görme isteğinden ve artık babasından göremediği sevgiyi ona benzeyen başka kişilerde aramasından kaynaklanır. Aynı şekilde Osman da Şebnem'de şefkatli bir anneyi arar:

*"Ben Ali'de babamı aradım. Sonra babam yaşındaki adamlarda Ali'yi aradım. Babamda eski babamı aradım. Bu zincir böyle giderken Osman bende annesini aradı. Ben kendimi annesiz hissettiğim için anne olmaya korktum. Benden iyi bir anne çıkmamasından, kendi parçamdan yaratacağım varlığın, sefillikte beni geçmesinden korktum. Doğurmadım. Ama Osman'ın annesi oldum. Osman'ın annesi olduğum anlar bir sonraki güne uyanmama yaradı." (s. 286)*

Sürekli bir arayışla ve hayal kırıklıklarıyla geçen bir hayatta çok az mutlu olan ve hayatın daima fena taraflarıyla karşılaşan Şebnem, yaşadığı kötü olayları yaşayabileceği düşüncesiyle hiçbir zaman çocuk sahibi olmaz. O, bir kadın olarak sahip olduğu annelik duygusunu Osman için tüketir.

Osman romanda sadece aile içi travmaları yansıtmak ve Şebnem'in yaşadığı felaketlere bir yenisini eklemek amacıyla değil, aynı zamanda tüketim toplumunun eleştirisini yapabilmek amacıyla kullanılmış işlevsel bir karakterdir. Parası olduğunda oldukça değişen, lükse düşkün olan Osman, maddi olarak en sıkıntılı olduğu dönemlerde dahi borçlanma pahasına yüksek sosyeteye uyum sağlamak için gösteriş yapmaktan çekinmez. Tunç, gösteriş yapmak amacıyla düzenlenen bu davetlere eserinde yer vererek artık sadece tüketmeye odaklanmış olan modern toplumu da gözler önüne serer. Böyle bir toplumda kadının nesneleştirilmesi, onun da bir tüketim aracı olarak görülmesi kaçınılmazdır.

Eserde Uluçmüdür şeklinde anılan kişi de iktidarın simgesi olarak karşımıza çıkar. İktidarını korumak için her şeyi yapabilecek konumda olan müdür, sahip olduğu güç ile herkese istediğini yaptırabilme hakkına sahip olduğunu düşünür ve bunun için de sık sık şiddete başvurur. Nitekim iktidarına boyun eğmeyen Şebnem'i yola getirmek için çözüm yolları arar ve bulduğu çözüm yolu ile isteğine kavuşur.

Eserde Habil ve Kabil'e atıfta bulunularak kardeşlik kavramı da irdelenir. Tek çocuk olan Şebnem, kardeşlik konusundaki fikirlerini babası ve amcası ile diğer kardeşler Osman ile Teoman üzerinden yürütür. Bu yakın bağın yani kardeşliğin bile nefretin önüne geçemediğini birinin diğerine hayattaki en büyük zararı büyük bir soğukkanlılıkla verdiğini görür: *"Teoman'ın yüzündeki gülüş. Ah o küçümsemeli gülüş! Habil ile Kabil. Babam ve amcam. Kardeş nefreti." (s. 313)*

Yeşil Peri Gecesi'nde Şebnem'in bir özyıkım arzusu içinde olduğu sık sık vurgulanır. Şebnem için özyıkım, bir intihar değil; yavaş yavaş mahvolmak anlamına gelir. Kendini ağır ağır, bir cezadan zevk alarak bitirmek niyetindedir. Kendi iradesiyle başına gelen felaketlerin temelinde de bu arzu yatar. Bilerek ve isteyerek bir sona yaklaşmak istemesinin, özyıkım arzusu içinde olmasının temel sebebi hayatına anlam veren tek şey olarak bu arzuyu görmesidir. Yazar, hayata öfkeli ve yıkım enerjisi ile dolu bir kadın olan Şebnem'in bu özelliğine uygun olarak alaycı bir dil ve üslubu tercih eder.

Şebnem, özyıkım arzusuyla aslında üstesinden gelemediği ikiyüzlü, gayriahlâkî hayatı yok sayar. Bu başkaldırı şekli, kendini tanımayanı tanımama, değiştiremediği hayatı onamama şeklinde tezahür eder. Onun hayatına giren insanların da pek çok olumsuz durumun içinde bulunması dikkat çekicidir. Modern çağın getirdiği sorunlar, kişilerin tercih ettiği yaşam tarzı mutsuz ve sorunlu bireyler üretir. Bu bakımdan Şebnem'in çevresinde kendisi gibi sıkıntıları olan mutsuz insanların varlığı olağan bir durumdur.

Romanda *Kapak Kızı*'nda yer alan garson Bünyamin'le bağlantı kurulabilecek ifadelere de yer verilir. Uluçmüdür, geçirdiği cinnet sonucu yemekli vagonu ateşe veren bir garson nedeniyle olay yeri incelemesine gittiğinde Phoneix dergisini görür. Dergi garsonun eşyalarının arasından çıkar: *"Ankara-İstanbul seferini yapan yataklı trenin garsonlarından biri yemekli vagonla birlikte kendini yakmıştı, belki hatırlardım." (s. 370)* Verilen bu bilgiler *Kapak Kızı*'nda hayatına yer verilen üç kişiden biri olan garson Bünyamin'i hatırlatır. Karısının Garo adlı bir adamla ilişkisinden hatta ondan hamile olmasından şüphelenen Bünyamin, daima içindeki bu şüphe ile boğuşur. *Yeşil Peri Gecesi*'nde yaşandığı dile getirilen olay ile Bünyamin'in bu kuşku uçurumundan kurtulamayarak cinnet geçirecek noktaya geldiği ya da şüphelerinde haklı çıktığı düşünülebilir.

Bünyamin'in yanı sıra *Kapak Kızı* romanının bir diğer kişisi olan Ersin'den de bahsedilir. Bu romanda Ersin ile Selda arasında kısa süren bir birlikteliğin yaşandığı dile getirilir. Ersin, Selda'dan sonra hayatına giren bir kadınla evlenir ancak kısa bir süre sonra boşanır: *"Bir süre birlikte olmuşlar Ersin'le. Ama yürümemiş. İyi ki de yürümemiş. Tıkanmış bir damara benziyormuş Ersin, akmıyormuş. Hala arada görüşüyorlarmış. Şimdi yabancı bir bankada çalışıyormuş. Bir bankacı kadınla evlenmiş. Bir kızı olmuş. Sonra boşanmış. Hep mutsuzmuş. Bunalımdaymış. Psikiyatra gidiyormuş." (s.459)*

*Yeşil Peri Gecesi'*nin sonunda yazar diğer romanlarından farklı olarak notlar başlığı altında alıntı yaptığı eserlerin ve filmlerin listesini verir. Bunun sebebini yapmış olduğu bir söyleşide şöyle açıklar:

"*Fakat, Suzan Defter'i (Taş-Kağıt-Makas'ın içinde) yayımladıktan sonra gördüm ki, tek tük istisnalar olmakla birlikte pek çok okur, şiirle içli dışlı olanlar bile, italik yazılmış olmasına rağmen bu cümlelerin şiir dizeleri olduklarını fark etmediler. Oysa gerçek edebiyat okurunun bunları fark edeceğini en azından niye italik diye merak edeceğini ummuştum. Büyük çoğunluk bunlara dikkat etmeyince*

*benim cümlelerim sanılması ihtimalinden dolayı çok utandım. Bu nedenle Yeşil Peri Gecesi'nin arkasına alıntı listesi koydum.*"[49]

Yazarın son romanı *Dünya Ağrısı*'nda olduğu gibi bu romanında da Rumen yazar Emil Michel Cioran'a atıf söz konusudur. Ali, Paris'te hayatın anlamını sorgularken Cioran'ın eserlerini okumaya başlar. Hatta onu Paris'te küçük sıradan bir kafede otururken görür. Onu gördüğünde oldukça heyecanlansa da yanına gidip duyduğu hayranlıktan bahsetmenin Cioran gibi birine hakaret olacağını düşünerek bundan vazgeçer: *"Cioran Alzheimer'dan ölmüş. Zihnini hayatı yansıtan yekpare bir cam gibi bütün tutan, dünyanın bütün felsefi parçacıklarını tarif etmeye çalışan, hem kasabın hem keşişin sırrına kafa yoran, bence Bach için "müzik bu işte" diyen okuma-yazmasız annesine kesinlikle âşık olan adam, zihni parçalanarak ölmüş. Parçalanan zihninin parçalarını kaybederek." (s. 287)*

### 2.2.6. Dünya Ağrısı

*Dünya Ağrısı*, 2014 yılında yayımlanır. Tunç'un diğer romanlarıyla karşılaştırdığımızda bu roman için en ağır ilerleyen, en derin roman dememiz mümkündür. Yazar bu romanında, mekân olarak seçtiği taşranın birbirini tekrar eden monoton günlerini ve sıradan havasını, başkarakterin acı çeken ve "dünya ağrısı"na tutulan ruhunu yansıtacak bir üslubu benimser.

Eser, numaralandırılmış yirmi üç bölümden oluşur. Yazar bu romanında geçmişiyle hesaplaşan bireyin iç dünyasını ortaya koyarken bireysel ve sosyal meselelere, toplumsal şiddete ve kitlesel facialara da yer vermiştir. Başkarakterin kalabalık içindeki yalnızlığına yer verilirken bir dönem ülke gündemini meşgul eden mezhep çatışmalarına ve sorgulamadan, yargılamadan infaza kalkışan toplum vicdanına da değinilmiştir. Bu bakımdan eseri kurgusal boyutunun yanında arka planındaki tarihsel ve toplumsal gerçekliği de göz önünde bulundurarak okumak

[49] Tunç Kurt, "SöyleşiYorum", *Hayal dergisi*, S. 40, Ocak-Şubat-Mart 2012, s. 9.

gerekir. Yazar bu noktada, yarattığı kurgusal dünya ile toplumsal belleği de harekete geçirmeyi amaçlar.

Yazar, eserin ismini Almancada "*dünya meşakkati*"[50], "*kötümserlik, melankoli*"[51] anlamlarına gelen "Weltschmerz" kelimesinden esinlenerek koyar. Bu kelime yazarın Yeşil Peri Gecesi'nde de yer verdiği Rumen yazar Cioran'ın *Ezeli Mağlup* adlı kitabında geçmektedir: *"Bendeki temel duygu Weltschmerz, romantik sıkıntı; bunu tedavi edemedim."*[52] Bu isim, toplumsal olayların iç dünyasında meydana getirdiği sıkıntılarla boğuşan, çevresindeki insanların aksine yaşamak konusunda oldukça acemice davranan başkarakter Mürşit'in ruh hâliyle oldukça uyumludur.

*Dünya Ağrısı*, farklı bir hayat yaşamayı hayal ederken doğduğu taşra şehrinde çakılıp kalan ve başkaları tarafından belirlenen bir hayatı yaşamak zorunda kalan otel sahibi Mürşit'in hikâyesidir. Mürşit'in dedesi zamanında dört katlı taş bir binada şehrin ilk otelini açmıştır. Babası ise bu oteli şehrin en eski ve en güzel oteli yapmayı başarmıştır. Mürşit, hiçbir zaman bu otelin başına geçmek istemese de babasının hastalığı ve annesinin de "Oğlum dön. Başımızda erkek lazım." (s. 134) demesi üzerine İstanbul'daki felsefe öğrenimini yarıda bırakıp geri döner ve otelin başına geçer. Babası iyileşinceye kadar burada durmayı ve iyileştikten sonra ait olduğunu düşündüğü yer olan İstanbul'a geri dönmeyi planlar. Ancak babası iyileşmez, Mürşit'in de İstanbul'a dönmesi mümkün olmaz. Onun hayata ve çevresindeki insanlara karşı umursamaz ve soğuk tavrı bu mecburiyet ile başlar. Ancak Mürşit'i derin bir sessizlik, boşvermişlik ve ağrı içinde bırakan tek sebep bu değildir. Eserin başında Mürşit'in gördüğü bir rüya ile sezdirilen ancak romanın sonuna kadar açıklanmayan, Mürşit'in hayatını derinden etkileyen ve yıllarca içinden atamadığı bir olay söz konusudur. Romanın en başından itibaren okuyucunun merak duygusunu uyandırmak amacıyla sezdirilen ve merak duygusunu canlı tutmak için

[50] *Pons Kompaktwörterbuch Türkisch,* PONS GmbH, Stuttgart 2009, s. 1357.
[51] *Almanca-Türkçe Sözlük,* Türk Dil Kurumu, Ankara 1993, s. 1295.
[52] E. M. Cioran, *Ezeli Mağlup*, Metis Yayınları, İstanbul 2016, s. 40.

roman boyunca sezdirilmeye devam eden bu olay ancak romanın son bölümlerinde açıklanarak düğüm çözülür.

Yaşadığı bir olayla içine kapanan, dinmek bilmez bir dünya ağrısı çeken Mürşit, Şükran'la evlenip Özgür ve Elvan adlarında iki çocuk sahibi olsa da içinde bulunduğu ruh hâlinden çıkmayı başaramaz. Kaderinin kendisini bu şehre mahkûm ettiğini anladığında her şeye boş vermeyi tercih eder. Mahkûm edildiği bu hayatta kendisine dayatılanlara karşı gösterdiği tepki, bir tepkisizlik olur ve bu yönüyle pasif direnişe geçer. Mürşit, ailedeki diğer bireyleri anladığı hâlde anlamıyormuş gibi davranır. Onun için ailesi yaşamak istediği hayatı elinden alan, vicdanı nedeniyle atamadığı bir yük konumundadır. Elvan'ın evliliğinden sonra ailede bir şeyler hepten çözülmeye başlar. Şükran ve Özgür, Mürşit'in onları kendinden uzaklaştıran amaçsızlığını sonunda kabullenirler. Ama aynı zamanda bu kabullenişle birlikte acı çekerler. Bir süre sonra Özgür'ün acısı gerginliğe, Şükran'ınki sessizliğe dönüşür. Şükran bu yönüyle *Aziz Bey Hadisesi*'ndeki Vuslat karakterini hatırlatmaktadır. Her iki kadın da yaşadıkları karşısında sağır edici bir sessizliğe gömülür, olaylara karşı pasif bir direniş içinde olmayı tercih ederler. Şükran Mürşit'i eskisi kadar sevmez. Ona karşı duyduğu kızgınlık zamanla hissizliğe dönüşür. Karı koca arasında duygu alışverişinin olmadığı görülür. Şükran yaşadığı hiçbir şeyden şikâyet etmeyen bir kadın konumundadır. *"O bu yaşama inadının çok saçma olduğunu düşünürken Şükran berbat hayatından şikâyet etmeyi aklına bile getirmiyordu. Hayatı çözmüş, kabullenmişti çünkü, hayat böyle bir şeydir, eziyettir, sıkıntıdır, dertler bütünüdür, kaderin en sevdiği şey oyundur, felek kahpedir ve kahpe felekle, oyunbaz kaderle kavga etmenin bir faydası yoktur." (s. 18)*[53] Şükran'ın olaylar karşısındaki tepkisizliği, onun her şeye katlanan tavrı Mürşit'in hoşuna gitmez. Bu noktada yazarın Şükran adını bu karakter için bilinçli olarak seçtiği ve isim sembolizasyonuna yer verdiği söylenebilir.

Mürşit'in aile bireyleri içerisinde en çok anlaşmazlık yaşadığı ve tepki gördüğü kişi işlettikleri otelden dolayı oğlu Özgür'dür. Özgür, adı gibi bağımsız ve

[53] Ayfer Tunç, *Dünya Ağrısı*, Can Yayınları, İstanbul 2014. Çalışmamızdaki alıntılar bu baskıdan yapılmıştır.

özgür olmayı seven, henüz çok genç olduğu için geleceğe dair pek çok hayal kuran, babasını kurduğu hayalleri engelleyerek hayatını mahveden kişi olarak gören bir çocuktur. Karakter olarak babasından çok dedesine benzer. Bu yönüyle Mürşit hiçbir zaman uyuşamadığı babasından sonra oğluyla da iletişim kurmayı başaramaz.

O dönemde şehirde altın çıkarılacağına dair bir söylenti ve inanç vardır. Halk artık altının çıkarılacağı ve yarısının kendilerine dağıtılacağı umuduyla yaşamaktadır. Bu dönemde madende çalışmaya gelen Uzay adlı bir mühendis Mürşit'in otelinde kalmaya başlar. Mühendis olmasına rağmen kendisine "Madenci" şeklinde hitap edilmesini ister. Çevresindeki diğer insanlarla iletişim kuramayan Mürşit, Madenci ile çok iyi arkadaş olur. Önceden tek başına içerken artık Madenci ile içmeye başlar ve sabaha kadar sohbet ederler. Onunla konuştukça zihninde her gün yeni bir kuyunun açıldığını hisseder, geçmişiyle yüzleşir. Madenci'ye karısını nasıl harap ettiğini, çocuklarına olan mesafeli sevgisini anlatır. Ancak anlatmak, içini dökmek Mürşit'i rahatlatmaz. Anlattıkça içinde boşalan yeri yoğun bir kederin doldurduğunu hisseder. *"Hafızası insanın düşmanıdır."* (s. 12) diyen Mürşit, hiçbir şeyi unutamayacağına inanır. Hayatını yeniden yazmak hatta olmadı bu diyerek sayfaları buruşturup atmak ister. Oysa ruhunun yorgunluğu varlığının bir parçası hâline gelmiş, günahı hayatını zehirlemiştir. Yaşadığı olayla, mahkûm edildiği hayatın yüküyle sorgulamaya başladığı hayatı onu yavaş yavaş varoluşsal bir acıya doğru sürükler ve bu noktadan sonra dünyaya, insanlığa bakış açısı oldukça karamsar bir çizgide ilerler. İçinde yaşadığı bu dünyayı Tanrı'nın parmağının ucundaki bir çıbana benzetir. Tanrı parmağını bir yere bastırsa içi irin dolu çıban patlayacak, kokusu bütün evreni saracak ve zehirleyecektir. Aynı şekilde içi irin dolu olan bu çıbanlardan bir tane de Mürşit'in ruhunda bulunmaktadır. İç sızısını kurcalamak yani günahını hatırlamak ruhundaki çıbanın patlamasına sebep olacak zaten irin dolu olarak gördüğü dünya tümden irine batacaktır. Nitekim Mürşit işlediği günah ile dünya üzerinde işlenen günahlara ve var olan kötülüğe bir yenisini ekler. Madenci ile onu yakınlaştıran şey kederleri, günahlarının altında ezilmeleridir. Mürşit gibi Madenci'nin de onu derinden etkileyen kötü bir olay yaşadığı sezdirilir ve romanın sonuna kadar bu olay açıklanmaz.

Mürşit, Cumhur'u ilk kez kasabada yaşanan bir linç olayının gecesi rüyasında görür. O geceden itibaren her gece olmasa bile iki gecede bir Cumhur'u rüyasında görmeye devam eder. Rüya, roman boyunca onun geçmişine ve bilinçaltına giden göreviyle mevcuttur. Daha önce de belirttiğimiz gibi roman Mürşit'in Cumhur'u gördüğü bu rüya ile başlar. Rüyasında Cumhur'u dinozor kılığına girmiş, korkutucu ve oldukça çirkin şekilde görür: *"Her gördüğünde eğri sırtı daha da eğriliyor Cumhur'un, zehirli dikenlerle kaplanıyor. İri, terli elleri biraz daha büyüyor, tırnakları giderek pençeye benziyor. Gözleri başlangıçta simsiyah iki boşluktan ibaretti, şimdi yerlerinde cehennemi andıran kıpkırmızı birer kor parçası var. Bedenine göre küçük olan kafası yine küçük; ama sarı, sivri dişlerinin arasında pis böcekler geziniyor. İltihaplı bir yaraya benzeyen, yeşilleşmiş ağzını açıyor."*(s. 9) İçinde kötülük barındıran ve her fırsatta bu kötülüğü dışa vurmak isteyen Cumhur iç dünyasına uygun olarak dış görünüş bakımından da çirkin olarak tasvir edilir. O, Mürşit'i günaha iten en büyük sebep olarak, insanları günaha iten ve kötülüğün simgesi olan şeytana da benzetilir. Gördüğü bu rüyalar Mürşit'in günahıyla yüzleşme safhasına yaklaştığının ve yakın zamanda bu günahı dile getireceğinin habercisidir. Ayrıca bu rüyalar Mürşit'in, kendi doğasında da şiddetin var olma ihtimalini inkâr etme ve kışkırtan, azmettiren unsur olarak günahı Cumhur'a mal etme isteğinin tezahürü olarak değerlendirilebilir. *"Cumhur'un rüyasına girmesinin bir işaret olduğunu düşünüyor şimdi. Ortağı olduğu vahşeti onun varlığında cisimleştirdiğini, günahını ona yüklemeye çalıştığını anlıyor."* (s. 124)

Romanın sonlarına doğru Madenci ve Mürşit günahlarını birbirlerine itiraf ederek ayrılırlar. Madenci eşi Arzu ile tanışma hikâyelerinden, Arzu'nun babasıyla ilgili kuşkularından, bu kuşkunun içini nasıl kemirip bitirdiğinden bahseder. Babasının Arzu'ya cinsel şiddette bulunduğundan şüphelenir. Eşinin intiharından sonra bu şüphelerine son vermek için kayınpederinin evine gider. Adam kızına kötülük ettiğini itiraf ettikten sonra Madenci tarafından öldürülür. Madenci yaşadığı bu olayı Mürşit'e anlattıktan sonra kaçmaya karar verdiğini de söyler. Mürşit, hayatındaki bu acı olayı kendisiyle paylaşan ve belki de bir daha göremeyecek olduğu Madenci'ye gitmeden kendi günahını anlatmak ister. Yıllardır içinde tuttuğu

günahını tarif edecek kelimelerin ağzından taşmak istediğini hisseder. Geçmişini paramparça ettiği gibi geleceğini de tüketen günahıyla yıllar sonra anlatarak yüzleşir.

Mürşit çocukluğunda Cumhur adlı arkadaşına uyarak linç etmek için toplanan kalabalığa karışır. Halk arasında orada yaşayan bir hamalın öz oğluna tecavüz ettiği söylentisi dolaşmaktadır. Kalabalık, olayın aslını, doğruluğunu sorgulamadan hamala cezasını vermeye gider. O süreçte hamal hakkındaki iddia ağızdan ağza aktarıldıkça bir kat daha büyür ve her seferinde daha kirli, daha tehlikeli bir hâl alır. Söylemleriyle birbirlerinin öfkesini bileyen, her saniye intikam için ant içen kalabalık Yaban Mahallesi'ne doğru yürür. Ne olduğunu tam olarak kavrayamayan ve Cumhur'un etkisinde kalan Mürşit de cebine taş doldurarak kalabalıkla birlikte linç meydanına gider. Kalabalık hamalı bulduğunda toplu bir cinnete tutulmuş gibi konuşmaksızın adamı taşlamaya başlar. Hamala en sert darbelerden birini elindeki taşı gözüne saplayarak Mürşit vermiştir. Babası Mürşit'i alarak evine götürür. Oğlunun yaptığı hareket karşısında oldukça öfkelidir ve ona kızmaya başlar. Mürşit kendini savunmak için ona hak vereceklerini düşünerek adamın alevi olduğunu söyler. Bu söz karşısında önce donup kalan babası yere çökerek ağlamaya, annesi de dövünmeye başlar. Babası kendi eliyle bir canavar yetiştirdiğini, Mürşit'in yaptığı bu davranışta en büyük sebebin kendisi olduğunu anlar. Bir süre sonra hamala kavgalı olduğu biri tarafından iftira atıldığı öğrenilir. Ancak masum adamın ölümüne sebep olan kalabalık hiçbir pişmanlık belirtisi göstermez.

Eserde Mürşit ile Madenci'nin kurduğu arkadaşlığın olay örgüsünü geliştirme ve düğümleri çözebilme açısından işlevsel bir özellik taşıdığı görülür. Madenci'nin dâhil oluşuyla ana olay farklı olaylar ile geliştirilir. Aynı zamanda Mürşit ve Madenci'nin kurdukları sıkı dostluk ve uzun süren sohbetleri onların günahlarını dışa vurma sürecini ortaya koyan önemli unsurlardır.

*Dünya Ağrısı*'nda Mürşit'in hikâyesi anlatılarak toplumda var olan cinayet, linç, yasak ilişkiler, hırsızlık, yalan, tecavüz, namus davası, inanç ayrımı, şiddet gibi

pek çok toplumsal konuya da yer verilir. Romanın başından sonuna kadar taşranın ve taşrada yaşayan insanların durumu ortaya konur. Mürşit'in otelinin artık kahvehaneye dönüşmüş olan lobisi, taşrada yaşayan toplumun anatomisini ortaya koyma açısından önemlidir. Günün büyük bölümünü burada geçirenler kendilerinden uzak olmasını istedikleri dertlerin başkasına musallat olmasını büyük bir iştahla bekleyen, zamanını derdi olan insanların durumunu merak ederek ve öğrenmek için çaba göstererek geçiren insan topluluğudur. Oteldeki bu insanların münasebet ve sohbetlerinden taşra halkının yaşayış tarzını, hayata bakışını, sorunlarını çıkarmak mümkündür.

Günahlardan kaçmanın, gerçekle yüzleşmemenin insanı yeni günahlara sürüklediği mesajını veren romanda karın yağdığı, şehrin bembeyaz bir örtü altında kaldığı bir zaman diliminin kesitleri verilir. Hayat belirtilerinin görülmesini engelleyen kar, taşrada bir sessizliğin hâkim olmasına sebep olur. Ayrıca somut olarak bir şeyleri örtme etkisine sahip olan kar, aynı zamanda taşrada o güne dek işlenen günahları da örtme, karanlık ve kanlı bir geçmişe sahip olan taşrayı beyazlığı ile günahsızmış gibi gösterme işlevine sahiptir.

Romanda "taş" önemli bir metafor olarak karşımıza çıkar. Ucu sivri taş, insan doğasında var olan öldürme, yok etme güdüsünün sadece aracı değil, aynı zamanda simgesidir. Roman boyunca Mürşit'in geçmişe dönük hatırlamaları ile sık sık vurgulanan taş, romanın metaforik yapısını oluşturma açısından işlevsel olarak kullanılmıştır: *"Beyaz sivri taş imgesi yine zihnine hücum etti." (s. 158)*

İçinde bulunduğumuz çağda yapılan kötülükler toplum tarafından çabuk ve kolayca unutulmaktadır. Ayrıca insan ilişkilerinde hissedilmediği hâlde ifade edilen sahte duyguların varlığı söz konusudur. Kötülüğün sıradanlaştığı ve sahte ilişkilerin arttığı bu zaman dilimi romanda "Duygusal Taşlaşma Çağı" olarak adlandırılır: *"Madenci duygusal taşlaşma çağına geçtikleri kanısında. İnsanın giderek daha az kelimeyle konuştuğunu, incelikli duyguları daha az hissettiğini, bu ikisinin arasında kesinlikle bir ilişki olduğunu düşünüyor." (s.69)*

Eser, ana mekânının otel olması ve otelde çalışan Kibar karakteri ile Yusuf Atılgan'ın *Anayurt Oteli* adlı eserini hatırlatır. İki eser arasında benzerlik kurulabileceğini düşünen yazar, romanda *Anayurt Oteli* filmine gönderme yapar. Romandan uyarlanan filmi izleyen başkarakter Mürşit, filmdeki otel ve yaşam tarzı ile kendi oteli ve hayatı arasında benzerlik olmadığını düşünür: *"Kendi oteline benzemeyen bu oteli, otel kâtibinin kendi hayatına benzemeyen hayatını seyretmekten hoşlanmaz." (s. 126)* Bu ifadeler ile iki eser arasında mekân olarak otelin seçilmesi dışında bir benzerlik olmadığı vurgulanır.

Mürşit'in kitapçıda tesadüfen görerek aldığı ve okumaya başladığı, romanın adına kaynaklık eden Almanca "Weltschmerz" kelimesinin geçtiği ve romanın sonuna kadar olay akışına bağlı olarak alıntılar yapılan eser, Rumen yazar E. M. Cioran'a ait olan *Ezeli Mağlup* adlı eserdir: *"Erkut'un yeni geldi diye işaret ettiği kitap yığınlarını karıştırdı, okuyacak bir şey bulamadı. Belki vardı ama dikkatini veremiyordu. Sıkıldı. Tam çıkarken bir kitabı eline alacağı tuttu. Rastgele açtığı sayfadan bir cümle okudu: İnsan bir uçurumdur." (s. 154)* Cioran'ın bu eserinden yapılan alıntılar, Mürşit'in yarım bırakmak zorunda kaldığı felsefe öğrenimini pekiştirme ve olay örgüsünde aktarılan birtakım fikir ve duyguları kuvvetlendirme açısından önemlidir.

Yazar karakterler için seçtiği isimlerle isim sembolizasyonuna yer vermiştir. Mürşit'in kız kardeşlerinin adı Hasret ve Gurbet'tir. Eserde bu isimlerin bilinçli olarak seçildiğini gösteren ifadelere de yer verilir: *"Kız kardeşlerinin adları oldum olası çok saçma geliyor ona. İnsan kızlarına neden böyle acı duygular uyandıran adlar koyar ki? Babasına niye bu adları koyduğunu sordu bir gün. "Çünkü evlenip gidecekler," dedi babası. "Bugün varlar, yarın yoklukları kalacak evde."*(s.19) Nitekim Hasret ile Gurbet bir gün adlarının yükünü eve bırakıp giderler: *"Babasına kendi adını koyarken ne düşündüğünü sormadı. Gençliği boyunca yediği azarlardan biliyordu çünkü. "Serserilik etme, adına layık ol, kardeşlerine yol göster."" (s. 19)* Tunç'un bu romanında isimlerin rastgele seçilmediği ve kurguyu tamamlayan unsur olarak kullanıldığı görülür. Yazar Handan İnci'yle yapmış olduğu söyleşide bu

durumu şu şekilde dile getirir: *"Hemen hemen bütün kitaplarımda karakter adlarının metnin amacı veya ruhuyla ilgili bir şeye işaret etmesini isterim."*[54] Bunun net örneklerinden bir tanesi de Cumhur ismidir. Nitekim "halk, topluluk" manasına gelen bu isim linç için ilerleyen öfkeli kalabalığı simgelemektedir. Tunç, bu ismin bilinçli bir tercih olduğunu şu şekilde ifade eder: *"Mürşit'in rüyasına şeytan olarak giren, romanın en yıkıcı karakterinin adının Cumhur olması güruhla halk arasındaki hattın nasıl kolayca geçilebilir olduğunu göstermeye yarıyor."*[55]

### 2.2.7. Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura

Ayfer Tunç'un son romanı olan *Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura*, 2018 yılında yayımlanmıştır. Biçimsel denemeler yapan ve yeniliklere açık bir yazar olan Tunç, bu eserinde yenilikçi yönünü yansıtan bir biçimi tercih eder. Eser, biçimi yönünden yazarın yenilikçiliğini yansıttığı gibi dil ve üslup açısından da Tunç'un yazarlık kudretinin göstergesidir.

Roman; "Yazı", "Tura" ve "Her Şey Çok Çabuk Kayboluyor" adlı üç bölümden oluşur. "Yazı" başlığını taşıyan ilk bölüm, tek sayılarla ifade edilen ve bir ile yirmi üç arasında yer alan on iki bölümden oluşur. Bu bölümde kitabın erkek karakteri olan Umut, anlatıcı konumundadır ve olaylar onun bakış açısıyla sunulur. "Tura" başlıklı ikinci bölüm ise yine sayılarla ifade edilen ve iki ile yirmi dört arasında yer alan on iki bölümden oluşur. Bu bölümde ise kitabın kadın karakteri olan Sanem anlatıcıdır ve olaylar onun bakış açısıyla yansıtılır. İlk iki bölüme göre daha kısa olan son bölümde ise hem Umut'un hem de Sanem'in ortak anlatımına yer verilir.

Kitabın biçimsel yönüne bakıldığında tek sayılardan oluşan Yazı bölümündeki boşlukları, çift sayılardan oluşan Tura bölümündeki anlatının tamamladığı görülür. Bu bağlamda yazarın *Suzan Defter*'de olduğu gibi olayları

[54] Handan İnci, *Ayfer Tunç'la Karanlıkta Kelimeler*, Can Yayınları, İstanbul 2014, s. 314.
[55] Handan İnci, *age*., s. 315.

kadın ve erkek olmak üzere iki farklı kişinin bakış açısından yansıttığı ve bu iki kişinin yaşamının detaylarına yine onlar aracılığıyla yer verdiği görülür. Yine yazarın roman ve hikâyelerinde tercih ettiği geriye dönüş tekniği ile doğrusal zaman anlayışı kırılarak zamanda genişletme uygulanır. Sinema, müzik gibi sanatın diğer dallarından yararlanılmakla birlikte diğer edebî metinlerden metinlerarasılık yöntemiyle faydalanılarak anlatı geliştirilir.

Roman adını "Âşıklar Delidir." anlamına gelen Latince "*Amantes sunt amentes.*" ifadesinden alır. İsimde yer alan yazı ve tura ifadeleri ise romanı oluşturan bölümlerin başlıklarından kaynaklanır. Aşkın acı veren yönünü vurgulayan "Âşıklar delidir." sözü acı verici olanı seçmenin ancak delilikle açıklanabileceğinin de en açık ifadesidir. Yazı tura ifadesi ise bireyin karar verme, seçim yapma durumunu işaret etmekle birlikte eserde irdelenen kader ve şans kavramlarını da simgelemesi yönüyle önemlidir.

Eserin erkek karakteri olan Umut, annesinden gelen bir gen hastalığı olan Huntington nedeniyle yavaş yavaş ölmeye başlar. Aynı hastalıktan annesi vefat edince babası ve abisi ile kalır. Çocuklardan bir tanesine muhakkak geçecek olan hastalık tercihini evli ve çocuklu olan abiden yana değil, bekâr olan kardeş Umut'tan yana kullanır. Umut, annesinden gelen bu hastalığa Sophie adını koyar. Sophie ismi ise "Sophie'nin Seçimi" adlı filmin ana kahramanı Sophie Zawistowska'dan gelir. Sophie, soykırım zamanı Nazi zulmünden çocuklarından ancak birini kurtarabilecek imkâna sahip olan bu sebeple de çocukları arasında seçim yaparak bir tanesini ölüme terk eden bir annedir. Umut, bu durum ile kendi yaşamı arasında benzerlik bulur. Nitekim annesi ölümcül hastalığını geçirmek için abisini değil, onu tercih eder.

Yazar bu eserinde de diğer eserlerinde olduğu gibi aile, aşk, kader ve ölüm kavramlarını irdeler. Eserin ana kişileri olan Umut ve Sanem hayatlarındaki en derin yaraları ailelerinden alırlar. Umut, sevgi dolu bir aile ortamında yetiştiğine inansa da kendisine yansımayan ya da görmezden gelmeyi tercih ettiği farklı durumların olduğunu çok sonra anlar. Her şeye rağmen bir arada olmayı başaran aile yapısı önce

annenin hastalığı ve ölümü ile daha sonra ise Umut'un hastalığı ile zedelenir. Annenin ölümünden sonra ise ailenin mutluluğunun ardında yıllarca gizlenmiş olan durumlar ortaya çıkar. Umut'un babası sekiz yaşındaki kızının öğretmenine âşık olunca ailesini terk eder. Kızının öğretmeniyle yaptığı evlilikten Umut ve abisi olur. Karısının ve Umut'un hastalığını yaptıklarının bedeli olarak gören baba, aşk olduğu sürece olacaklara engel olunmasının imkânsız olduğunu düşünür. Aşkın olduğu yerde sonuç ne kadar kötü olursa olsun pişmanlığa yer yoktur.

Sanem, sağlıklı bir vücuda sahip olması yönüyle Umut'tan daha şanslı olsa da bir ailenin istenmeyen, ancak çıkar için büyütülen çocuğu olduğu için ve sevgisiz bir ortamda yetiştiği için şanssızdır. Sanem, annesinin istemeden hamile kaldığı ve düşürmek için elinden geleni yaptığı çocuğudur. Anneannesi ise kızını, doğuracağı çocuğun ileride kendilerine bakacağını söyleyerek doğurmaya ikna eder. Sanem, istenmediğini ve yaşamının kendisine aile bireylerinin bir lütfu olduğunu dinleyerek büyür. Nitekim aile bireyleriyle olan ilişkisi de daima onların çıkarları etrafında şekillenir ve gelişir. Onun hikâyesinin trajik yanı istenmeyen ve ezilen çocuk olmasıyla sınırlı kalmaz. On altı yaşında hamile kaldığı öğrenilince aile yaşadığı yeri terk etmek zorunda kalır. Sanem'in doğan çocuğu ise gerçek anne ve babasını öğrenmeden Sanem'in ablasının ve eniştesinin öz çocuğu olduğunu zannederek büyür. Çocukluğunda yaşadıklarından ziyade kızının elinden alınmasını ailesinin zulmü olarak değerlendiren Sanem, yaşadığı acıyı ödemesi gereken bedel olarak kabul eder ve yapılanlara boyun eğer. Mesleği için yurt dışına giderek ailesinden uzaklaşmak isteyen Sanem, ailesinin kendisine karşı olan ılımlı davranışlarının altında maddi bir beklenti, bir çıkar ilişkisi olduğunu bilir. Ailesi ile iletişim kurmaya devam etse de çocukluk ve gençlik yılları onun trajedisinin en sağlam temelleridir: "*Çocukluğumun zihnime kazınmış evini içindeki her şey ve herkesle, hatta sokağıyla, şehriyle birlikte unutmak istiyorum."*(s. 270)[56]

Yazar, eserlerinde "aşk" kavramını işleyerek çağımızda çözülmeye uğrayan bu kavramı olması gerektiği hâliyle yansıtmaya çalışır. Aşk acı veren yönüyle ve

[56] Ayfer Tunç, *Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura*, Can Yayınları, İstanbul 2018. Çalışmamızdaki alıntılar bu baskıdan yapılmıştır.

delilik kavramıyla birlikte ele alınır. Aşkta acı kaçınılmazdır ve acıya rağmen aşkı tercih eden bireyin ruh hâli delilikle açıklanır. Umut, hastalığı nedeniyle çok yakında öleceğini bilir. Zaman, Umut için kumunu hızla akıtmaya başlayarak ona diğer insanlara davrandığından daha acımasız davranır. Çok az vaktinin kaldığını bilen Umut, hayatının son demlerine ancak bir tutkunun anlam katacağını düşünse de bunun için bir çaba sarf etmez. Ancak bir restoranda karşılaştığı Sanem ile bu tutkunun anlam bulduğunu fark eder. Umut'un öleceğini bildiği hâlde âşık olması delilik olarak değerlendirilir: "*Belki de bu gene, bu bozuk, hasta, arızalı, en büyük aşkım annemden bana kalan gene rağmen âşık olmam yeterince deliliktir."* (s. 37) Aynı şekilde Sanem'in de öleceğini bildiği birine âşık olması deliliktir. Ancak her şeye rağmen aşk hayata anlam katar ve acısına rağmen yaşanmalıdır. Umut, aşkın iyileştirici olduğuna inanmasa da Sanem'e duyduğu tutkunun kalan zamanı yoğunlaştırdığına inanır. Hastalık belirtilerinin çoğalması nedeniyle Sanem'den ayrılmak durumunda kaldığında ise ölümün varlığından ziyade Sanem'in yokluğu onu ilgilendirir ve acı çeker. Aşkın ölümden de büyük olduğunu ömründe ilk o vakit anlayabilir.

Geçmişi acıyla dolu olan bir kadının ve geleceği olmayan bir adamın aşkları ile birbirlerini tamamlamaları mümkün olmamıştır. Sanem'in Umut'a son sözü olan "Ya'aburnee" de aşkın imkânsızlığı kadar büyüklüğünü de göstermektedir: "*Ya'aburnee: Beni sen göm, senden önce ölmek istiyorum çünkü seni kaybetmeye dayanamam."* (s. 300)

Eserde aşk üzerinden pek çok küçük hikâye üretilerek olay örgüsü geliştirilmiştir. Sanem'le Umut'un arasında ölüme rağmen başlayan ve devam eden aşk, eserin ana hikâyesini oluşturur. Bunun yanı sıra Sanem'in Deniz'e olan aşkı, Umut'un anne ve babası arasındaki aşk, Eda'nın Araş'a olan aşkı, Sanem'in ablasının Nadir'e olan aşkı, Umut'un abisi ile Sedef arasındaki aşk eserdeki yan olayları oluşturan unsurlar olarak karşımıza çıkar.

Eserde Umut'un genetik hastalığı üzerinden yaşam ve ölüm sorgulanır. Ölümün mutlak bir gerçek olduğu eserde yer verilen Latince *"Mors certa, vita incerta: Ölüm kesin, hayat değil"*(s.36) ve *"Memento mori: Ölümü unutma."*(s.37) deyimleriyle vurgulanır. Ölüm bütün canlılar için kaçınılmaz bir son olsa da Huntington hastalığı nedeniyle çok yakında öleceğini bilen Umut için ölüm, bir an olsun aklından çıkmayan bir kavramdır. Çünkü ne zaman öleceğini bilen insan için ölüm, herkese olduğundan çok daha yakındır. Sürekli ölümü düşünen Umut, zamanın kendisi için olduğundan daha hızlı aktığını düşünür: "*Saatteki kum, okyanusun kıyısında yan yana otururken parmaklarımızın arasından akıttığımız kum gibi akıyor."* (s. 11)

Romanda iki farklı yerde geçen kemik adları ile de ölüme işaret edilir. Kemik insandan geriye kalan tek kanıt olarak yaşamı simgelediği gibi ölümü de simgeleyen bir sembol niteliğindedir. Nitekim eserde doğarken annesini kaybetmiş olan bir adam, annesinin mezarının yerini de öğrenemeyince kemiklere ve kemik adlarına ilgi duymaya başlar. Psikiyatrist olan Sedef, onun kemikleri kaybının yerine koyduğunu düşünür ve bu konuda şunları söyler: "*Kaybının mezarı varsa nerede olduğunu biliyorsun."* (s. 203)

*Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura*'da ölüm tercih edilmesi yönüyle intihar boyutu ile de ele alınır. Umut'un annesi hastalığının kendisini ölüme götürdüğünü bildiği ve bu bekleyişe dayanamadığı için intihar eder. Eser boyunca Umut'un bazı söylemlerinden onun da kafasının intiharla meşgul olduğu anlaşılır. Özellikle çevresindeki bazı görüntüleri Japonya'da intihar yeri olarak ün salan Aokigahara Ormanı'na benzetmesi Umut'un bilinçaltında yatan intihar fikrinin izdüşümüdür: "*Aokigahara Ormanı'nın cesetlerini hatırlatıyordu. Ağaç dallarında kurumuş iskeletler, kendini asmış insanlar."*(s. 80)

Yazarın bu eserinde kurguyu yasladığı en önemli temalardan biri de kaderdir. Eser boyunca ana kişiler olan Umut ve Sanem'in kaderci bir anlayış sergilediği görülür. Umut, annesinden gelen genetik hastalığı kaderi olarak görür ve

kaderi değiştirmenin mümkün olmadığını düşünür. Dolayısıyla hastalığına verdiği Sophie adı kaderini de yansıtmaktadır. Sophie yani kader hastalığı aktarmak için onu seçmiştir. Ailesinin ısrarı ile kırk bir yaşında tedavi için Amerika'ya giden Umut, iyileşmeyeceğinden oldukça emindir. Nitekim Amerika'daki doktoru Stefan da ona iyileşme umudu vermez ancak yapacakları görüşmelerin gen bilimine katkı sağlayacağını söyler.

Sanem de tıpkı Umut gibi başına gelenleri kader olarak kabullenen ve hayatını düzene sokmak için harekete geçmeyen bir kadındır. On altı yaşında evlilik dışı hamile kaldıktan sonra yaşadıklarının aşkının bedeli aynı zamanda da kaderi olduğunu düşünür. Bu nedenle ailesinin doğurduğu çocuğu kendisinden almasına ses çıkarmaz ve onlara içten içe çok kızgın olsa da bağını koparmaz. Yaşadıklarından sonra adeta bir özyıkım arzusuyla hareket etmeye başlayan Sanem, kötü bir şey gerçekleştiğinde de kaderi devreye sokarak fatalist bir düşünce tarzı sergiler.

Ayfer Tunç, çağını iyi okuyan ve içinde bulunduğu çağa dair gözlemlerini eserine yansıtabilen bir yazardır. Diğer romanlarında olduğu gibi bu romanında da çağın getirdiği sorunlara değinir. Eserde yer alan *"Ekran: Çağın anlam kaybı ve uzay, her an değişebilen bir zaman hatta zamansızlık." (s. 12)* ifadesi ile hayatın derinliğini yok eden teknolojik gelişime vurgu yapılır. Ayrıca eserdeki Yaşiko adlı kadın üzerinden de sosyal medyanın günlük yaşam ve insan ilişkileri üzerindeki etkisi irdelenir. Yaşiko, başkalarıyla bir arada olduğu mekânlarda onlarla sohbet etmek yerine sürekli telefonuyla ilgilenir, bol bol selfie çeker ve instagram takipçi sayısının artıp artmadığını kontrol eder. Bu durum aynı ortamda bulunduğu insanlarla iletişim açısından sorun yaşamasına sebep olur. Ayrıca teknoloji aracılığıyla insanlar kendilerini olduğundan daha farklı yansıtmaya başlamıştır. Bu sebeple de sahte olan, gerçeğin yerini almış; yaşam mutsuz bireylerin aşırı mutlu sahte profillerinden ibaret hâle gelmiştir. Eserde teknolojinin yanlış kullanımı yergiye tabi tutulmuş, tıbbi araştırmalar üzerinden teknolojinin olumlu tarafları da vurgulanmıştır.

Yazarın diğer romanlarında görülen bireyin kendisini anlayacak, kendisi gibi acı çeken ve hayatla ilgili sıkıntıları olan kişilerle yolunun kesişmesi ve sohbet arkadaşı olması bu eserde de mevcuttur. *Suzan Defter*'de Ekmel Bey ile Derya'nın; *Dünya Ağrısı*'nda Mürşit ile Uzay'ın arkadaşlığının benzeri bu eserde Umut ile Stefan arasında vardır. Gen Bilimi Uzmanı olan Stefan'ın hayatının ayrıntılarını da ancak bu sohbetler aracılığıyla öğrenmek mümkün olur. Avusturya sınırında bir dağ köyünde doğan ve beş yaşında Münih'e giden Stefan, üç kardeşin en büyüğüdür. Babası her gün içki içip karısını ve çocuklarını döven bir adamdır. Stefan sekiz yaşındayken annesi, Stefan'ı ve iki kız kardeşini hayatını mahvettiklerini söyleyerek terk eder. Üniversite okumak için evden ayrılan Stefan da kendi hayatını kurtarmayı seçerek bir daha hiçbir aile üyesiyle görüşmez. Amerika'ya yerleşerek orada gen bilimiyle ilgili çalışmalar yapar ve hayatı genetikle anlamlandırmaya çalışır. Bilim onu bir süre hayata karşı ilgili kılsa da zamanla kendisini yutan boşluğu bilimle de dolduramaz. "*Bende bu dünyayla uyuşmayan bir şey var."* (s. 25) diyen Stefan, varoluşsal bir sıkıntıya kapılarak kendisini dünyadan tamamen soyutlar.

Stefan'ın Umut'la olan sohbetleri gibi Sanem'le yaptığı konuşma da hem onun hem de Sanem'in hayatındaki birtakım sırların ortaya çıkmasını sağlar. Sanem, Umut'a dahi söyleyemediği gerçekleri çok da samimi olmadığı Stefan'a anlatarak dışa vurur. Dolayısıyla yapılan konuşmaların bireyin oluşturduğu setleri yıkan çözümleyici bir tarafının olduğunu söylemek mümkündür.

Yazar, bu eserinde de isim sembolizasyonuna yer verir. Fakat bu defa başkişilerin ismi yaşamlarıyla uyumlu olarak değil, yaşadıklarının tam zıddı olarak kullanılmış ve bu durum eserde vurgulanmıştır. "Sanem: Put. Sanem: Çok güzel kadın." başlığını taşıyan bölümde 'sanem' kelimesiyle Sanem'in yaşamı arasındaki ilişki irdelenir. Sanem, adının put anlamının kendisi için geçerli olmadığını, nitekim ailesinin onu el üstünde değil, hep el altında tuttuğunu söyler. Güzel kadın anlamını da kendisini güzel bulmadığı için kabul etmez. Sanem'i güzel bulmakla birlikte yaşamına dair anlattıkları nedeniyle Umut da onu ismiyle müsemma görmez. Kendini doğumuyla verilen isimle uyumlu görmeyen Sanem de hayatının farklı

dönemlerinde kendisine farklı isimler uydurmuştur. Kendisine uydurduğu farklı isimler, Sanem'in benliğinden uzaklaşma, kaderinden kısa bir süreliğine de olsa kaçma çabasının tezahürü olarak değerlendirilebilir.

Eserin erkek kişisinin adının Umut olması da tedavisi olmayan genetik bir hastalığının ortaya çıkmasıyla tezat oluşturur. Umut, Sophie adını verdiği hastalığının ortaya çıkmasından sonra adından rahatsızlık duymaya başlar. Onun için yazılmış olan kadere uygun olmayan bu isim yerine anlamı sadece erkek adı olan bir isme sahip olmanın daha iyi olacağını düşünür: "*Ahmet mesela, hangi cümle içinde kullanırsan kullan, anlamı bir erkek adı, aksi halde cümle çok saçma oluyor. Ahmet'ini kaybetme, Ahmetli ol, Ahmetsiz yaşanmaz, Ahmetsizler Parkı. Adım bir kavram olarak çok sık çalınıyor kulağıma. Oysa insanın adı cümle içinde bu kadar sık geçmemeli. İnsan ikide bir kendinden söz edildiğini sanıp dönüp bakmamalı."* (s. 16) Sanem de Umut'un adının yanlış bir seçim olduğunu, bununla beraber adın kaderi çağırdığını düşünür: "*Eski Türkler insanın adıyla kaderi arasında bir ilişki olduğuna inanırlarken haksız değillerdi bence. Tanıdığım bütün Sevgiler sevgiyi aradılar, Özlemler yanıp durdu, Yiğitler, Mertler hayatın içinde ezilip gitti, Kahramanlar öldü ve Umutlar teselli edilemiyor."* (s. 360)

# ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

# 3.HİKÂYE VE ROMANLARINDA KADIN

## 3.1. BAZI ÖZELLİKLERİNE GÖRE KADINLARIN TASNİFİ

### 3.1.1.Yaşlarına Göre Kadınlar

Ayfer Tunç'un hikâye ve romanlarında hemen hemen her yaş grubundan kadına rastlamak mümkündür. Onun eserlerinde yer alan kadınları kız çocukları; genç kızlar/kadınlar, orta yaşlı kadınlar; yaşlı kadınlar olarak üç kategoriye ayırabiliriz. Eserlerinde yaşam döngüsünü tamamlama eğilimi olan yazar, bazı kadın karakterlerini çocukluğundan başlayarak yaşlılık dönemine kadar işlemiştir.

Yazarın hikâyeleri incelendiğinde başkarakter olan kız çocukları dikkat çeker. Onun yaşça küçük olan kadın karakterlerinden biri otobiyografik özellik taşıyan "Su" hikâyesinde karşımıza çıkar. Otobiyografik özellikler taşıması nedeniyle hikâyede anlatıcı konumundaki kız çocuğunun dört yaşlarında olduğunu söylemek mümkündür. Bir diğer kız çocuğu ise yazarın *Kırmızı Azap* adlı kitabında yer alan "Fehime" öyküsünün başkişisi olan Fehime'dir. Anlatıcı konumunda olan Fehime'nin yaşadığı olaylardan ve kullandığı dilden küçük bir kız çocuğu olduğunu anlamak mümkündür.

Tunç'un romanlarında ise çok sayıda kız çocuğu görmek mümkündür. *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde Oltulu Eczacı Ruhi'nin kızı Dila, küçük bir kız olarak karşımıza çıkar. Yine *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde Kara saçlı Zabel'in kızı olan Kara gözlü Maral dokuz yaşında, Psikiyatr Alim Kahkeci'nin kolejde okuyan kızı Zehra on üç yaşındadır. Aynı eserde Eczacı Ruhi'nin hamile bıraktığı Malmölü Astrid Edström, henüz on

dört yaşındadır. Hamileliği çok genç anlaşıldığı için doğurmak zorunda kalan Astrid, çocuğuna Jacop adını koyar. Eserde beden eğitimi öğretmeni ve voleybol takımının antrenörü Civan Caymaz'ın nişanlandığı voleybolcu Sedef lise ikinci sınıf öğrencisidir, yani henüz on altı yaşındadır. Belediye Meclis Üyesi Latif Tibuk'un bir otel odasında birlikte basıldığı Moldovalı Anya ise on sekiz yaşındadır.

*Suzan Defter*'de Ekmel Bey'in kızı olarak anlatılan ve Ekmel Bey'in günlüğünde anlattığı kadarıyla tanıyabildiğimiz Bilge ergenlik çağında olan bir kızdır. İçinde bulunduğu gelişim dönemi nedeniyle şekilsiz ve iri vücut hatlarına sahip bir kız olarak tasvir edilir. *Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura*'da Umut'un yeğeni olan Naz ise on üç buçuk yaşındadır. Ergenlik dönemine giren Naz da ani öfke, duygusal iniş çıkış, aile ile çatışma gibi dönemsel sıkıntılar yaşar.

Yazarın hikâye ve romanlarında genç kızlar/kadınlar ve orta yaşlı kadınlar sayıca fazladır. "Kaybetme Korkusu" adlı öyküde başkişi olan Süsen'in iki yaşındayken yaşadığı elim olayla başlatılarak intiharına kadar olan süreç anlatılır. Süsen intihar ettiğinde genç bir kadındır.

"Cinnet Bahçesi" öyküsündeki temizlik işçisi olan Gülayşe Çalışkan yirmi üç yaşındadır. Henüz çok genç olan kadının biri yedi, diğeri beş buçuk yaşında iki çocuğu vardır. Aynı hikâyede merhum kadının komşusu olan Sabahat Avcı ise otuz yaşındadır ve üç çocuk annesidir.

"Yaşadığımız Yerler" öyküsünde Halas adlı kadının çocukluk yıllarına yer verilirken "Halas" adlı öyküde genç kızlık çağı anlatılır.

"Küçük Kuyu" hikâyesinde hülyalı bakışlara sahip, ince ve solgun bir kadın olarak tasvir edilen Leyla, anlatıcının ifadesine göre henüz yirmi beş yaşındadır. "Mağara Arkadaşları" hikâyesinde Ayyıldız Apartmanı'nın ikinci katında oturan hafifmeşrep kız da yirmili yaşlarında genç bir kızdır. Üniversite eğitimi için

ailesinden uzakta yaşayan kız, iki yıl evvel ailesinden habersiz fakülteyi bırakmasına rağmen ailesinin yanına dönmemiştir.

"Alafranga İhtiyar" adlı öyküde de Handan, Hande ve Güldane adlı üç genç kadına yer verilir. Handan üniversite çağında ilimle meşgul zeki bir kızdır. Hande de başka bir dönemde Darülelhan öğrencisi genç bir kız olarak şöyle tasvir edilir: "*Uzunca boyu, kestane saçları ve gözlerinin koyuluğuna inat, rengi hafif, âdeta altın tozuyla çizilmiş gibi kaşları olan, diğerlerinden daha mahzun, sessiz; buna mukabil daha cazibeli olan Hande."* (s. 189) Ulvi Efendi ile görücü usulüyle evlendirilen Güldane ise "*temiz pak, namuslu, itimat edilir, yüzüne bakılır…"* (s. 195) bir kız olarak anlatılır.

"Önemsizlik" ve "Acılezzet" öykülerinin kadın karakteri Madam Esterea orta yaşlı bir kadındır: *Kırkını henüz geçmiştir ama o, yaşlı, yalnız ve dul bir kadın olduğunu tekrarlar durur.*(s. 193)

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi* romanında taşbebek kadar güzel Arsen Melkonyan yirmi iki yaşındadır. Aynı şekilde bipolar affektif bozukluğu olan Leyla Böğrü de yirmi iki yaşında genç bir kadındır. Eserde ayrıca felsefe öğrencisi olan Çiçek, Yalın Tağmaç'ın kız arkadaşı Ebru Başusta, Eczacı Ruhi'nin evlenmeyi düşündüğü Fulya da genç olan kadınlardandır.

*Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura*'da modellik yapan ve Stefan'la kısa süreli bir ilişki yaşayan Yaşiko ise yirmi beş yaşındadır. Yaptığı iş nedeniyle tanınmaya önem veren Yaşiko, sosyal medyada çok fazla vakit geçiren bir kadındır.

*Suzan Defter*'de yalnızlığın getirdiği olumsuz ruh hâlinden kurtulmak için Ekmel Bey'in evine giden ve kendisini Suzan olarak tanıtan Derya ise otuzlu yaşlarının sonlarına yaklaşmış bir kadındır. Altı yaşında annesini, yirmi yaşındayken de babaannesini kaybeden Suzan, evliliğini de yürütemeyince yalnız bir hayat sürmeye başlar.

Yazarın, çocukluk yıllarından başlayarak kırklı yaşlarına kadar anlattığı kadın karakteri Şebnem'dir. *Kapak Kızı* romanının odak kişisi, *Yeşil Peri Gecesi* romanının da anlatıcısı olan Şebnem'in yaşam öyküsü iki roman boyunca derinlemesine işlenir. Şebnem, Tunç'un kadın karakterleri içinde çocukluk, genç kızlık ve orta yaş dönemi hakkında en fazla detay verilen kadındır.

*Yeşil Peri Gecesi*'nde Şebnem'in *Phoneix* dergisi için çıplak fotoğraflarını çeken ekipte yer alan Gün ise yirmi sekiz yaşındadır. Açık kahverengi saçları, yüzünde çilleri olan güzel bir kadındır. Güzel sanatlarda dekor kostüm eğitimi almış olan Gün'ün sevgilisi de kendisi gibi güzel sanatlar mezunu olan fotoğrafçı Kubi'dir. Romanda Teoman'ın nişanlısı olan ve Uluçmüdür gibi güçlü bir akrabaya sahip olan Leyla da genç bir kadındır.

*Aziz Bey Hadisesi*'nde Aziz Bey'in âşık olduğu ve bir ömür boyu unutamadığı Maryam da genç bir kadındır. Maryam kıvırcık siyah saçlı, kara gözlü, güzel bir kadın olarak tasvir edilir.

*Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura* adlı romanda Larry'nin eski karısından olan kızı Lily, orta yaşlı kadın karakterler arasındadır. Kırk altı yaşında olan Lily, kırk dört kiloluk ufak tefek bir kadındır.

Şimdiye kadar sıraladığımız kadın karakterler dışında yazarın öykülerinde başkişi konumunda, romanlarında da önemli işleve sahip pek çok yaşlı kadın vardır. "Evvelotel" adlı öyküde orta yaş dönemine yer verilen Süslü Yenge'nin "Saklı"da yaşlılık yılları anlatılır. "Mağara Arkadaşları" hikâyesinde Ayyıldız Apartmanı'nın üçüncü katında oturan Bezmin Hanım da yaşlı bir kadındır. "Cinnet Bahçesi" öyküsündeki Muazzez Güngör 55 yaşındadır. Yazar, "Siz ve Şakalarınız" ile "Gençlik Sabah Çiyidir" adlı öykülerinde yine yaşlı kadınlara yer verir. "Yük" öyküsündeki Neyyire Hanım da 83 yaşında bir kadındır.

*Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura*'da Umut'un Amerika'da kaldığı yerin sahibi olan Cathy de yaşlı bir kadındır. Alzheimer olan Cathy, zaman zaman geçmişini hatırlar. Çocuklarının babasını otuz beş yıl önce başka bir adamla aldatan kadın, kızı Lisa ve oğlu Matt'in de kendisinden uzaklaşmasına sebep olur ve yalnız yaşar.

Aynı eserde Sanem'in anneannesi olan kadın ise doksan bir yaşında hayata veda eder. Kibirli bir kadın olan anneanne beklediği ilgiyi görmediğinde kendisini odaya hapsederek evdekileri cezalandıran, onlara eziyet eden bir kadındır.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde Guri, Bedia Hanım, Emeti Hanım, Yüzlük Sediye Hatun yaşlı olan kadınlardır. Erdem Bakırcıoğlu'nun karısı olan Bedia Hanım yetmiş beş yaşındadır. Kocası Erdem Bey ise kendisinden on altı yaş küçüktür. Eserdeki en yaşlı kadın olan Yüzlük Sediye Hatun, rivayete göre öldüğünde yüz yedi yaşındadır.

### 3.1.2. Mesleklerine Göre Kadınlar

Ayfer Tunç, hikâye ve romanlarında farklı meslek grubundan, farklı iş kollarından pek çok kadına yer verir. Yazar, farklı meslek grubundan kadınlara yer vererek kadının toplumdaki ve çalışma hayatındaki konumunu göstermekle birlikte, eğitimli ve kendi ayakları üzerinde durabilen kadınları da yansıtır. Hikâye ve romanlarda yer alan kadınların eğitim, yetişme tarzı, yetenek gibi değişkenlere bağlı olarak şartlarına uygun mesleklere sahip olmaları da eserlerin gerçekçi yönünü yansıtan bir unsur olarak karşımıza çıkar. İncelemeye esas olan eserlerde temizlikçilik/hizmetçilik, öğretmenlik ve doktorluk ön plana çıkmakla birlikte hâkimlik, avukatlık, sekreterlik, mühendislik, oyunculuk, terzilik gibi mesleklere de yer verilir.

Tunç'un hikâye ve romanlarında meslekleri belirtilen kadın karakterler incelendiğinde en çok, temizlik ve hizmet işleriyle ilgilenen ve geçimini buradan

sağlayan kadınlara yer verildiği görülür. Yazarın "Cinnet Bahçesi" öyküsünde yer alan 25 yaşındaki Gülayşe Çalışkan temizlik işçisidir. *Dünya Ağrısı* romanında Zülal isimli kadın Mürşit'in otelinde temizlikçi olarak çalışır. Bütün işleri baştan savma ve alelacele şekilde yapan Zülal, yine de çalışmaktan memnun değildir. *Yeşil Peri Gecesi* romanında Şebnem ile Osman'ın evinde Tanya adlı Moldovalı bir kadın hizmetçi olarak çalışır. Gece yarılarına kadar çalıştığı için çok yorulan Tanya, Feriköy'de Moldovalı arkadaşlarıyla birlikte yaşar. Aynı eserde Hülya'nın evlendiği kişi olan Ekrem'in evinde hizmetçilik yapan Hediye adlı bir kadın vardır. Bafralı, kimsesiz bir kadıncağız olan Hediye, kalabalık evde hiç durmaksızın çalışır. *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde de Gülayşe Döngel, Kübra, Kaymakoğlu konağının kalfası Rukiye, Kız Kurusu Saadet temizlikçi veya hizmetçi olarak verilir. Aynı eserde Hacer adlı kadın da Ruh Sağlığı hastanesinin mutfak işçisi olarak çalışmaktadır. *Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura*'da Ganalı siyahî bir kadın olan Ryuke ise şeflerin yanında yardımcılık yaparak geçimini sağlar.

Tunç'un eserlerinde en fazla yer verilen ikinci meslek öğretmenliktir. Öğretmenlik *Kapak Kızı* ve *Yeşil Peri Gecesi* romanlarında yer alan kadınlarda ön plana çıkan meslektir. Şebnem'in dayısının karısı olan Mükerrem Hanım, matematik öğretmenidir. Şebnem'in Süleyman amcasının kızı olan Elif de öğretmendir. Selda'nın Lamia halası da emekli öğretmendir. Lamia Hanım, sürekli huysuzluk ederek etrafındaki insanları canından bezdiren, çevresindekilerin ilgisini çekmek için sürekli başına kötü bir şey gelmiş gibi davranan bir kadındır. *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde de pek çok öğretmen vardır. Badem Gözlü Şehriban Öğretmen, müzik öğretmeni Lerna Hanım, edebiyat öğretmeni Zarife Gülercan eserde yer alan kadın öğretmenlerdir. *Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura*'da ise Umut'un annesi, Deniz'in annesi ve Cathy öğretmendir.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde ana mekânın hastane olması sebebiyle doktor olan pek çok kadın vardır. Eserde Ayşe Nuran Serbest jinekologdur. Gamze Berberoğlu psikoterapist, Gülnazmiye Görgün psikolog, Mualla Kozanlı ebe, Nebahat Özdamar nöropsikiyatr, Tuğba Hanım ise

jinekologdur. *Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura* romanında ise Genetik Uzmanı Stefan'ın eski eşi onkologdur. Ayrıca Umut'un yengesi olan Sedef de doçent unvanına sahip bir psikiyatristtir. Doktorluk Ayfer Tunç'un eserlerine kadın karakterler açısından bakıldığında en fazla yer verilen üçüncü meslektir.

Eserlerde doktorların yanı sıra hemşireler de yer alır. *Yeşil Peri Gecesi*'nde Şebnem'in annesi Hülya hemşiredir. *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde de Emel Yanık, Servinaz Ceviz ve Zerrin hemşire mesleği ile karşımıza çıkar.

*Kapak Kızı* romanında radyo programcılığı ile karşımıza çıkan Selda ise *Yeşil Peri Gecesi*'nde gazeteci kimliği ile işlenmiştir. *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde de kendisine çok fazla baskı yapan gazetesinden nefret eden Gazeteci Berrak Armağan vardır.

Yazarın romanlarında hukuk alanındaki meslekleri ile tanıtılan kadınlar da vardır. *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde Türkan Kaymakoğlu, Türkiye'nin ilk kadın hâkimlerindendir. *Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura*'da da Cathy'nin kızı Lisa avukattır.

"Mağara Arkadaşları" öyküsünde Ayyıldız Apartmanı'nın dördüncü katında oturan Rum kadın terzidir: "*Burada bir terzi kadın oturmaktaydı. Bir sabah sırtına mantosunu giymiş, çantasını alıp evden çıkmış, bir daha da dönmemişti. Belki de yıllardır bir üniversite hastanesinde kadavra olarak, genç doktor adaylarına hizmet veriyordu. Belki de evden çıktığı gün kendini denize atmış, suyun içinde çürümüş, yok olmuştu. Ne olduğu belli değildi, ama bilinen şuydu ki, evinin durumu her an geri dönecekmiş gibiydi."* (s. 33–34) Aynı şekilde *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde Piraye Hanım'ın mesleğinin terzi-modacı olduğu belirtilir. Aynı eserde İstanbul'da terzilik yapan Piraye Hanım'ın yanında da stilist gönül çalışmaktadır. Gönül, çirkin fakat oldukça canlı ve neşeli bir kızdır.

"Mozart'ın Son Zartı" öyküsünün kadın karakteri Şebnem, şarkıcıdır. Sık sık turneye çıkan Şebnem, arabesk şarkılar seslendirir: "*Bana Mozart'ın son zartı derlerdi, kızmazdım. Şimdi arabeskin kraliçesiyim."* (s. 221) *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde ise Çöpçatan Pelin, oyuncudur ve en büyük hayali bir gün Ofelya'yı oynamaktır. Eserdeki Nesrin Temiz de adını Sevil Yanar olarak değiştiren bir artisttir.

*Suzan Defter* adlı romanda avukat olan Ekmel Beyin bürosunda dört yıl boyunca çalışan Mukaddes sekreterdir. *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde de işyerindekilerin Nemişo dediği Nemika ve fakültede çalışan Şenay Hanım sekreterdir.

*Yeşil Peri Gecesi*'nde Şebnemlerin Ermeni komşusu Vartanuş ise elle yazılmış Yeşilçam senaryolarını daktiloda çoğaltarak ve Hülya'nın nöbetçi olduğu gecelerde Şebnem'e bakarak geçimini sağlar.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi* adlı romanda Melbourne doğumlu olan ve Barhun'la evlenen Angela, genetik mühendisidir. Aynı zamanda iyi yürekli bir kadın olarak tasvir edilir. Eserdeki Tijen Hanım da elektrik elektronik mühendisidir. *Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura*'nın ana kişilerinden olan Sanem ise başarılı bir mimardır.

Yukarıda saydığımız meslekler dışında kalabalık şahıs kadrosuna sahip *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde farklı mesleklerde olan pek çok kadına yer verilir. Romanda anoreksiya hastalığı ile ön plana çıkan Buse Göçer, sosyal hizmet uzmanıdır. Aynı eserde Ceyda muhasebeci; Hercai Sekban muhasebe şefi; Vildan Kansız mimar; Selcen Akbaş araştırma görevlisi; Çiğdem Taşpınar belgesel yönetmeni; Şekip Sami Bey'in en küçük kızı Esra sanat galerisi yöneticisi; Huma İpekören müdür olarak yer alır. Dilaver'in uyanık ve becerikli olan karısı Feriha ise Köyişleri İlçe Müdürlüğünde çalışan üç kadından biridir.

### 3.1.3. Toplumsal Rollerine Göre Kadınlar

Kadının toplum içindeki rollerine bakıldığında eş ve annelik rollerinin ön planda olduğu görülür. Daima eksiklikleriyle tarif edilen kadının tamamlanmışlığının ilk şartı olarak evlilik, ikinci şartı olarak da annelik toplum tarafından sürekli vurgulanır. Realiteye bağlı kalan Ayfer Tunç'un hikâye ve romanlarında da bazı kadınlar eş ve anne rolleriyle ön plana çıkar.

#### 3.1.3.1. Anneler

Kadının çocuk sahibi olarak ulaştığı annelik, yeni bir konumun yanı sıra yeni sorumlulukları ve fedakârlığı da beraberinde getirir. Anne olan kadın kutsallaştırılarak toplumda farklı bir mertebeye getirilir ve var oluşundan beri ihtiyaç duyduğu değeri ancak anne olduğunda bulabilir. Bazı toplumlarda ise kadının değer görmesi için erkek çocuk sahibi olması gerekir. Toplum, kadın için tamamlanmışlığın ancak anne olmakla sağlanabileceğini vurgulayarak çocuk sahibi olmayan kadının eksik kaldığına vurgu yapar.

Toplumda anneliğin kutsanması, kadının doğurganlığı ile insan soyunu devam ettirmesinin yanı sıra çocuğun hayatta kalma ve yetişmesindeki en önemli role sahip olmasından kaynaklanır. Bu durum anne olan kadının sorumluluk sahibi olmasına ve çoğu zaman fedakârlık yapmasına sebep olur. Toplum da anne olan kadından bu rolün gereklerini yerine getirmesi konusunda beklenti içine girer ve daima adanmış annelik anlayışını destekler. Dolayısıyla kadınlık gibi anneliğin de toplum tarafından kurgulanmış boyutunun olduğunu söylemek mümkündür.

Çocuk sahibi olduktan sonra bağımsızlığını yitiren ve fedakâr davranmak durumunda kalan kadın, çocuğunun da kendisine bağlı olmasını bekler ve onun hayatında daima söz sahibi olmak ister. Bu durum anne ile çocuk arasında çatışma

yaşanmasına ya da her konuda ebeveynine bağlı, birey olmayı başaramayan çocukların yetişmesine sebep olur.

Tunç, kadının doğuştan var olduğuna inanılan annelik özünün yanı sıra, toplum tarafından kurgulanmış annelik rollerine de yer verir. Kişileri idealize etme yoluna gitmeyen yazar, çocuğuna düşkün, daima çocuğunun yanında olan anneler kadar ilgisiz, çocuğunu terk eden anneler de çizer.

Onun hikâye ve romanlarında anne olarak ele alınan, annelik yönü vurgulanan pek çok kadın vardır. İlk olarak çocuğuna düşkün, toplumun anneden beklediği görevleri yerine getiren kadınlara baktığımızda yazarın hikâyeleri arasında "Ses Tutsağı" ön plana çıkar. Bu öyküde anlatıcının üst katında oturan, küçük çocuğuyla birlikte yaşayan bir anne vardır. Çocuğu dışında kimsesi olmayan ve daima hüzünlü olan kadın annelik yönü ile ön plana çıkar.

"Ay Bakıyor" öyküsünde anlatıcı konumundaki kadın karakter de kocasını kaybetmiş, uzun yıllar çocuğu ile yaşamış, çocuğuna düşkün bir kadındır. Tek çocuğu olan oğlu kaybolunca onu tekrar görebilme umudunu yitirmeden kendini yıllarca süren bir bekleyişe adar.

*Dünya Ağrısı* romanındaki Şükran hem eş olarak hem de anne olarak fedakârlığı ile ön plana çıkan bir kadındır. Evlilikte beklediğini bulamayan, kocası Mürşit'in umursamaz tavırları karşısında tepkisiz kalmayı tercih eden Şükran, kendisini tamamen çocuklarına adar. Felçli kayınpederine titizlikle bakmanın yanı sıra, kayınvalidesinin huysuzluklarına da katlanan Şükran iki çocuğunu da en iyi şekilde büyütür. Bu yönüyle Şükran, taşranın çok yıprandığı için çok çabuk yaşlanan fedakâr kadınlarını temsil eder.

*Aziz Bey Hadisesi*'nde de Aziz Bey'in annesi de fedakâr anne duruşuyla ön plana çıkar. Kocasından çok çeken ve onun sert tavırları karşısında daima suskun olan kadın, kocası ile oğlu arasında da anlaşmazlık çıkmaması için çaba sarf eder.

Nitekim oğlu ile kocası arasında çıkan şiddetli bir tartışma sırasında fenalaşarak vefat eder.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa* Tarihi adlı romanda da toplumun anne olan kadından beklediği şekilde davranan, çocukları için fedakârlığıyla ya da korumacı tavırlarıyla annelik rolünü yerine getiren pek çok kadın vardır. Bunların başında Pendikli Berat Hanım gelir. Kızı Tülay'ın kültürel farklılık nedeniyle onaylamadıkları biriyle evlenmesi ve eşinin kültürünü kabullenerek özünden uzaklaşması nedeniyle kocası Turgut Bey kadar kırgın olan Berat Hanım, yine de evladından uzaklaşamaz. Kocasından gizli nadiren de olsa çok özlediği kızıyla görüşmeye devam eder. Tavşandudaklı Jinekolog Ayşe Nuran Serbest'in annesi Faika Serbest de kızına düşkün, hayattaki tek isteği kızının doktor olduğunu görmek olan bir annedir. Bu nedenle Ayşe Nuran'ın bir ara düşündüğü tıp fakültesini bırakma isteğine şiddetle karşı çıkar. Hatta kızını ikna edebilmek için annelik hakkını okulu bıraktığı takdirde helal etmeyeceğini söyler. Nitekim Ayşe Nuran da annesinin sözleri nedeniyle okuluna devam eder ve doktor olur.

Aynı eserde Karnik Sabuncuyan'ın annesi kara saçlı Zabel ise başında bir erkek olmadan ayakta duramayan bir kadındır. Yoksul ve oldukça çekingen olan kadın, kocası Mıgırdiç'in ölümüyle ortada kalır. Karnik uzak bir okulda olduğu için Zabel, dokuz yaşındaki kızı kara gözlü Maral'la birlikte kalır. Akrabaları tarafından da kısa sürede unutulup kendi hâline bırakılan Zabel, açlıktan ağlayan kızını oyalamak için ilahiler söyler. Tek başına ayakta durmayı başaramayan Zabel, en çok da kızı Maral için kendisine âşık uzun boylu, güçlü kuvvetli bir eşkıya olan Laz Hüseyin ile evlenerek bir Karadeniz şehrine yerleşir.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde Kınalı Meryem, yetmiş yaşına geldiği hâlde el ve ayaklarına kına yakmaktan vazgeçmediği için kınalı lakabını alır. Meryem çocuğuna düşkün olduğu gibi anne olduğu için çocuğunu yönlendirebileceğini düşünen bir kadındır. Koyu Müslüman olan Meryem, küçük oğlu Ömer'i resim yapmaktan vazgeçirmeye çalışsa da Ömer, Güzel Sanatlar

Fakültesinde resim bölümünü kazanır. Meryem, resim okumaya giderse annelik hakkını helal etmeyeceğini söylese de Ömer okumaya gider. Aynı eserde Sevda Okutan ise hem Sevinç Okutan'ın kızı hem de Yalın Tağmaç'ın annesi olarak eserde yer alır. Kendi mağazasında tasarım ürünü objeler satan Sevda Hanım, özgüven sahibi bir kadındır.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde annesine şiddet uygulayan babasını dövdüğü için deli, üst üste üç etek giydiği için üç etekli lakabını da alan Üç Etekli Deli Emine, ikisi kırkı çıkmadan, biri on yedi aylıkken ölen beş oğul doğurur. Hayatta kalan iki oğlundan Barhun oldukça zeki bir çocukken, küçük oğlu Ziya akılca eksik bir çocuktur. Barhun iyi bir eğitim alıp yurt dışına yerleşir ve annesini çok az görür. Üç Etekli Deli Emine, ayakları üzerinde durmakta zorlanacağını düşündüğü oğlu Ziya'dan ise ölene kadar ayrılmaz ve onu koruyup kollar.

Aynı eserde Veda Alkan'ın annesi, şizofren Barış Bakış'ın anneannesi olan Rana Hanım da fedakâr anne yönüyle vurgulanır. Kocasından boşanan ve çok yoğun olduğu için çocuğuna bakamayan kızı yerine Barış'ı o büyütür.

*Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura*'da Sanem'in ablası anneliğin kadın için önemini yansıtan kadınlardandır. Doğurduktan birkaç gün sonra bebeği ölünce genç kadının yüzü simsiyah kesilir ve ölü bebeği tekrar rahmine koymaya çalışır. Sanem, ablasının yaşadığı durumu şöyle anlatır: "*Külotunu çıkarmış, yere oturmuştu, doğurur gibi bacaklarını iki yana açmıştı, ölü bebeğini içine sokmaya çalışıyordu. Daha doğmadın diye bağırıyordu. Daha doğmadın! Daha doğmadın!"* (s. 413) Ablanın yaşadığı kriz ancak annesinin bulduğu çözüm ile son bulur. Doğum sırasında rahmi alındığı için bir daha anne olamayacağını bilen kadın, Sanem'in çocuğunun kendisine verileceğini öğrenince sakinleşir. Annesi ve kocasıyla birlikte ölü bebeğini gömdükten sonra eve dönüp uzun bir uykuya dalar. Anne olamamanın çıldırmanın eşiğine sürüklediği abla, Sanem'in annelik hakkını elinden almakta ve onun kızını gözünün önünde kendi evladı olarak büyütmekte ise bir sakınca görmez.

Yazar bu çıldırma anını ve çalınan annelik hakkını anlattığı bölüme "Yedek rahim" başlığını koyarak sembolik bir ifade ile olayları en başında okura sezdirir.

Çocuklarına bağlılık duymasına, fedakâr olmasına rağmen onlardan beklediği ilgiyi göremeyen, yalnız kalan anneler de söz konusudur. *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde Hayırsız Bolat'ın annesi Hristiyan Alla, Osetya'dan koynunda oğlu Dzambolat ile göç etmiş bir annedir. Kısa sürede Türkçe öğrenen, sıcakkanlı ve güler yüzlü bir kadın olan Alla, oğluna düşkün olsa da ondan beklediği ilgiyi göremez. Hayırsız Bolat, annesini ölüm döşeğinde bırakıp üç gün üç gece süren düğüne gittiği için son nefesini verirken dahi annesinin yanında olmaz. Aynı eserde iki çocuk annesi Sevinç Okutan da eşi vefat ettiği ve iki çocuğu da pek arayıp sormadığı için yalnızlık çeken bir kadındır.

Buraya dek bahsettiğimiz çocuğuna düşkün, fedakâr davranan annelerin yanı sıra çocuğunu yönetmeye çalışan, maddi çıkar beklentisi olan ya da çocuğundan tamamen uzaklaşıp ilgisiz davranan pek çok kadın vardır. *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde bipolar affektif bozukluğu olan Leyla Böğrü'nün annesi geleneksel yapıyla şekillenmiş bir anne olarak karşımıza çıkar. Kızının hastalığından habersiz olan ve hareketlerini bekâretini kaybetmiş olmasına yoran kadın, içinde bulunduğu kültüre uygun olarak bunun başlarına gelen büyük bir felaket olduğunu düşünür ve çözüm aramaya başlar. Leyla evlendikten sonra bu konuda yanıldığının farkına varan kadın, kızının taşkın hareketleri karşısında sık sık şiddet uygular. Bu davranışıyla çocuğu ile iletişim kuramayan, şiddete başvurarak çocuğunu yönetmeye çalışan bir anne olduğunu gösterir.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde Füruzan'ın dul annesi Fatoş Hanım, anne olduğu için kızını daima yönlendirebileceğini düşünen kadınlardandır. Sözünden çıkmayan kızını kolaylıkla yönlendirebilen Fatoş Hanım, kızının düğününü de baskı kurarak Hilton Oteli'nde yaptırır. Fatoş Hanım, sadece kızının değil; onun hayatına giren herkesin üzerinde söz sahibi olduğunu düşünür.

Evlilikten sonra damadını da yönetmeye çalışır ve başarısız olduğunda onu daima aşağılar.

Aynı eserde İsmail Çeliktaş'ın annesi Hatun ise oğlundan maddi beklenti içinde olan bir annedir. Oğlunun kendisine para vermek zorunda olduğunu düşünen kadın, her aybaşında oğlunun karşısına çıkarak para ister. Babasından kalan paraları kendinden gizli olarak harcadığını bildiği annesiyle kavga eden İsmail, en sonunda rezil olmamak için maaşının dörtte birini verir. Bu durumu alışkanlık hâline getiren Hatun, oğlu hastanedeyken sadece bir kez ziyaretine gitmiş; bu defa da para vermesi için geliniyle kavga etmiştir. Bu olaylardan da anlaşılacağı gibi anne oğul arasında sevgiden ziyade para ilişkisi mevcuttur.

*Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura* romanında da anneliği bir çıkar ilişkisi hâline getiren, çocuğuna onu doğurduğu için bir lütufta bulunmuş olduğunu sık sık hatırlatan baskın anneler vardır. Bunlardan biri Sanem'in anneannesidir. Kibirli ve otoriter bir kadın olan anneanne, çocuğun görevinin yaşlılığında annesine bakmak olduğunu düşünen ve onlardan daima beklenti içinde olan bir kadındır. Nitekim kızını da aynı sebeple Sanem'i doğurmaya ikna etmiştir. Sanem'in de bir evlat olarak tek görevi ailesine bakmak, maddi ve manevi her türlü ihtiyaçlarını karşılamaktır. Bu tarz beklentiler anne ile çocuk arasındaki bağı zamanla bir zorunluluğa ve çıkara dayalı bir ilişkiye dönüştürür.

*Kapak Kızı* ve *Yeşil Peri Gecesi* romanlarının kadın karakterlerinden Hülya da toplumun kendisinden beklediği annelik görevini yerine getirememiş bir kadındır. Anne ve babasını bebekken depremde kaybeden Hülya, bir süre teyzesinin yanında kaldıktan sonra yatılı okula gider. Oldukça güzel bir kadın olan Hülya, çok severek Cavit adlı mühendisle evlense de Cavit'in geçirdiği iş kazası ve sonrasında Hülya'nın onu aldatmasıyla bu evlilik biter. Bu olaylardan sonra pek çok farklı adamla birlikte olan Hülya, kızı Şebnem'den de uzaklaşır. Zaman zaman onu yanına alarak yakınlaşmaya çalışsa da Şebnem'in kendisine yönelik olan öfkesi ve hoş karşılanmayan hareketleri aralarındaki bağın kopmasına sebep olur. Şebnem'in

annesine olan öfkesinin temelinde amcası ile annesini kendi evlerinde birlikte görmesi, birinin kocası diğerinin kardeşi olan babasının ise o sırada geçirdiği kaza nedeniyle hastanede olması yatmaktadır. Bu bakımdan eserdeki anne kız ilişkisi oldukça dikkat çekicidir. Toplumda oldukça değer verilen annelik kavramının her kadın tarafından aynı şekilde algılanmadığının altı çizilir. Ayrıca hem güzelliği ile hem de davranışlarıyla annesine çok benzeyen Şebnem, soyaçekimi intikam aracına dönüştürür. Şebnem'in yaşadığı olumsuz olay ve durumların da annesizlikten kaynaklandığı çok açıktır: "*Ve madem üçümüz de durdurulamaz bir katarsis içindeydik, içimdeki büyük kisti, annemin asıl beni terk ettiğini ve onun kaderini yaşamaktan korktuğum halde tekrar ettiğimi, hatta kucaktan kucağa geçerek daha da ileriye taşıdığımı, annemi fersah fersah aştığımı neden onlara anlatamıyordum?"* (s. 250) Hülya'nın; Şebnem'in ve toplumun beklediği şekilde annelik yapamamasının kendisinin de annesiz büyümesinden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Şebnem, annesi Hülya gibi uzun süre yatılı okulda kalır. Bu süreçte aile kurumunun yokluğu geçmişteki güzel anıları da yok ederek onu köksüz olduğu düşüncesine sürükler.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde Veda Alkan da tıpkı Hülya gibi çocuğuna ilgisiz bir kadındır. Dışişleri Bakanlığı'nda siyasi başuzman olan Veda Hanım, işini daima ön planda tutar ve işi nedeniyle tek çocuğu olan Barış'ı ihmal eder. Kocasıyla boşandıktan sonra Barış'ı, bakması için annesine teslim eder. Barış'ın psikolojik rahatsızlığı ortaya çıktığında ise Ankara'daki seçkin çevresine rezil olmamak için onu uzak bir şehirdeki hastaneye yatırır. İşi nedeniyle sık sık seyahat ettiği için Barış'ın hastanede kalmasından oldukça memnundur. Yine de anneliğinin sorgulanmaması için hastaneye sık sık telefon etmekle birlikte oğlu için gerekli hiçbir masraftan da kaçınmaz.

*Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura* romanında ise Stefan'ın annesi eşinden gördüğü baskı ve şiddete dayanamayarak üç çocuğunu terk eden bir annedir. Henüz çok küçük olan çocuklarını hayatını mahvetmekle suçlayan kadın, kendi seçimlerinin sorumluluğunu onlara yüklemiştir.

### 3.1.3.2. Eşler

Ayfer Tunç'un hikâye ve romanlarında kadının tıpkı annelik gibi ön plana çıkan toplumsal rollerinden biri de evlilik kurumu ile elde ettiği eş olma durumudur. Kadının bir erkekten daha fazla sorumluluk almak zorunda olduğu evlilik kurumu, yine toplum tarafından sınırları net şekilde çizilmiş bir eş rolünü de beraberinde getirir. Bu noktada eserlerde kadın erkek ilişkilerini incelemek ve kadının toplum içindeki konumunun yansımalarını da görmek mümkündür. Tunç'un eserlerinde eş konumunda olan kadınlar incelendiğinde sadık eşler, yuvasını kurtarmaya çalışan eşler ve aldatan eşler gibi farklı kategorilerin söz konusu olduğu görülür.

"Kadın Hikâyeleri Yüzünden" adlı öyküde ismi verilmeyen kadın karakter anlatıcı kişinin eşidir. Kadın hem kocasına bağlı bir eş hem de çocuklarına düşkün bir annedir.

*Dünya Ağrısı* romanında Mürşit'in kızı olan Elvan hakkında çok detaylı bilgi sahibi olamasak da onun genç ve evli bir kadın olduğunu öğreniriz. Sessiz ve içine kapanık hâliyle yaşadığı taşra şehrinin kadınlarını yansıtan Elvan, burada bir kadını en mutlu edecek olan şeye, 'hayırlı bir kısmete' sahip olmuştur. Şehrin iyi ailelerinden birine mensup, maddi durumu yerinde olan, evine ve eşine bağlı, yakışıklı bir adamla evlidir. Mürşit, bu özelliklerden ziyade damadının akıl bakımından eksikliğine odaklanarak kızının mutluluğundan endişe etse de aralarındaki mesafe nedeniyle bunu sormaya cesaret edemez. Oysa taşrada Mürşit dışındaki diğer insanlar böyle bir adamın eşi olmanın Elvan için oldukça iyi olduğunu düşünürler. Onlara göre böyle mutlu bir evlilikteki tek eksiklik çocuktur. Elvan çocuk doğurarak evlilik kurumu içinde kadına düşen en önemli görevi yerine getirecektir. Ancak o zaman evlilikte beklenen ideal eş olmayı başaracaktır.

*Dünya Ağrısı*'nda eş rolüyle tanıtılan bir diğer kadın da Madenci'nin karısı Arzu'dur. Arzu, kocasına aşırı derecede bağlı olan, hatta ona tutunarak hayatta kalan bir kadın olarak karşımıza çıkar.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde Mamşırek'in karısı Agunde, Mamşırek'le evlenmek için Müslüman olur. Seten, Balkız ve Asude adlı üç kız çocuğu doğurur. Aynı eserde İsmail Çeliktaş'la evli olan Beyaz'ın ise Fatih adında bir oğlu vardır. Psikolojik rahatsızlığı nedeniyle İsmail Çeliktaş hastaneye yatırıldığında oğluyla yalnız kalan Beyaz, kayınvalidesi ve görümcelerinin para isteği ile de zor günler geçirir.

Aynı eserde Ayşe Edibe Hanım, dört kez evlenen Hüsnü Simavi Bey'in ilk karısıdır. Hüsnü Simavi Bey, iki senedir evli oldukları hâlde çocuk doğuramayan karısını itibarını sarstığı gerekçesiyle boşar. Ayrıca tanımadan evlendiği karısını çok cansız ve ruhsuz da bulan Hüsnü Simavi Bey için karısının doğuramaması geçerli bir bahane olur. Oysa boşandıktan hemen sonra başkasıyla evlenen Ayşe Edibe Hanım'ın çocuğu olur. Bu durum karşısında şaşkına dönen Hüsnü Simavi Bey'in de severek evlendiği ikinci karısı Gülcemal'dan bir çocuğu olur. Ancak Hüsnü Simavi Bey, beş çocuk sahibi olan Gülcemal'i de bırakarak on beşine yeni giren yumuk gözlü Esma ile evlenir. Esma'nın ölümünden sonra acısını çabuk atlatan Hüsnü Simavi Bey, dördüncü evliliğini de Nezaket Hanım'la yapar. Hüsnü Simavi Bey, daima kendisine sadık olan kadınlarla evlense de boşanmak için mutlaka bir sebep bulur.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde Gülümser Abacı, çocuk psikiyatrı yakışıklı Doktor Faik Abacı'nın mahcup ifadeli, çekingen ve sessiz karısıdır. Aynı eserde ismiyle müsemma bir kadın olan Munise ise Kulaksız Ziya ile evlidir. Ufak tefek bir kadın olan Munise, eşine ve çocuklarına bağlı bir kadındır. Sakin ve sessiz bir kadın olan muhacir kızı Müzeyyen de Süslü Salih'le evlenir ve oldukça mutlu bir evliliği olur.

Yine *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde Ruh Sağlığı Hastanesi'nin başhekimi olan Demir Demir'in karısı Sevim Demir hemşirelik yüksekokulunda öğrenciyken Demir Bey'le evlenip mesleğini başlamadan bırakır. Ara Bey'in kızı ve Karnik'in eşi olan Nıvart ise gür kahverengi saçları olan, ciddi ve

sert bakışlı bir kızdır. Kocasına âşık olan Nıvart, ona fotoğraf stüdyosunda yardım ederken fotoğrafçılığı da öğrenerek meslek edinir.

Aynı eserde Safiye Hanım'ın kızı Necla, Sirkeci Nemlizade Han'da çay ocağı işleten Kemal'le evlenir. Dört çocukları olan çift yaşadıkları evden çıkarılınca onlarca ev değiştirirler. Hayırsız çıkan çocukları da kırk yılda bir ancak para için yanlarına uğrar. Çocuklarından hayır görmeyen ve kocasıyla baş başa kalan Necla, deri vereminden ölür. Bu romanda Maçka'nın en güzel kızı Füruzan ise, kendisini görür görmez âşık olan Şekip Sami Bey'le evlenir. Evliliği boyunca sürekli annesinin etkisinde kalan Füruzan, onun ölümünden sonra da kızlarının etkisinde kaldığı için kocasıyla anlaşamaz ve onu terk eder.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde Hesap uzmanlığından emekli Turgut Bey ile Pendikli Berat Hanım'ın kızları olan Tülay, ailesinin istememesine rağmen Vali muavini Hikmet Bey'le evlenir. Kocasının yaşadığı muhafazakâr ortamdan etkilenerek tesettüre giren Tülay, ailesiyle olan bağlarını koparsa da kocasıyla mutlu bir evlilik sürdürür.

Aynı eserde Öksüz ve yetim olduğu için Yüzlük Sediye Hatun'un yanında büyüyen Suna, Bolat'tan hamile kalınca onunla evlendirilir. Bolat'tan üç kızı olan Suna, yaptığı evlilikten hayır görmediği gibi kocasından da sürekli şiddet görür.

*Yeşil Peri Gecesi*'nde ise Şebnem, severek evlendiği Osman'ın düşündüğü gibi biri olmadığını kısa sürede anlar. Üstelik Osman, Şebnem'in başına gelen her türlü kötü olayı bilmezden gelmeyi tercih ederek onun güvenini tamamen kaybeder. Her şeye rağmen evliliğini sürdürmeye çalışan Şebnem, yaşadığı bir felaketten sonra evini terk etmek zorunda kalır.

Kocasına bağlı olduğu hâlde aldatılan ve onun sadakatsizliği karşısında yuvasını kurtarmaya çalışan kadınlar da vardır. *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde Michel Simonian'ın Hollandalı karısı Femke, kocasıyla

mutsuz giden evliliğinin dağılmaması için çabalayan, çabasından olumlu bir sonuç alamadığı için de intihar eden bir kadındır.

Aynı romanda Belediye Meclis Üyesi Latif Tibuk'un eşi olarak yer verilen Asiye Tibuk, kocası tarafından sık sık aldatılan ve bunun intikamını almaya çalışan bir kadındır. Aydanur Hanım da bu romanda sadık bir eş olmasına rağmen aldatılan kadınlardandır. Aynı eserde Astsubay Talat Şeker'in eşi olan Nergis Şeker de aldatılan bir kadındır. Kocasının kendisini Nilgün ile aldattığını öğrenen kadın, çocuklarını alıp baba evine geri dönse de bir süre sonra kocasıyla barışır.

Yine aynı eserde Müsteşar Cevdet Pektaş'ın eşi olarak tanıtılan Naime Pektaş, gut hastası olduğu için sık sık ayakları şişen, bu sebeple de yaz kış kırk iki numara terlikle dolaşan bir kadındır. Müsteşardan dört kızı olan Naime Pektaş, kocasının genç öğretmen Şehriban'a gönül verdiğini öğrenince neye uğradığını şaşırır. Ancak kocası kendisini kandırarak boş bir kâğıda imza attırır ve onu boşar. Şehriban tarafından terk edilince evine dönmek isteyen müsteşarı bu defa da Naime Pektaş kabul etmez.

Evlilikte kocasına karşı sevgi duymayan ya da çıkar amaçlı evlilik yapan kadınlar da Ayfer Tunç'un eserlerinde yer edinir. Gençliğinde çok sevdiği kişiye kavuşamayan Süslü Yenge "Saklı"da Zembilli Göçmen'in karısı olarak karşımıza çıkar ancak kocasına âşık değildir. Süslü Yenge aynı zamanda "Evvelotel" hikâyesinde Zembilli Göçmen'in ilk karısını aldatmasına, bir başka kadının yuvasının dağılmasına sebep olan kişidir.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde Muhteris Hürmüz, Kalemkâri Köse Kasım Paşa'nın üçüncü karısıdır. Bir oğlan doğuramadan Paşa'yı kaybettiği için çıldıran Hürmüz, kendini garantiye almak için Paşa'nın çocukları ve damatlarıyla sıkı bir pazarlığa tutuşur. En sonunda yalıdan kovulan Hürmüz, bu sırada yanına paşanın yakut taşlı yüzüğü ile fotoğrafını da alır.

Evliliği boyunca kocasını aldatarak sadık eş özelliğinden uzakta duran, hatta aldatma ile evliliğinin bitmesine sebep olan kadınlar da söz konusudur. *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde zengin bir koca bulduğu için mankenliği bırakan eski güzellik kraliçesi Harika, kaba ve görgüsüz bir adam olan Arslan Özyılmazel ile evlenir. Belinde silahla gezen ve her daim kavgaya hazır olan kumarhaneci kocasına rağmen onu aldatmaktan geri durmaz. Aynı eserde Marmarisli Nilgün ise Oltulu Eczacı Ruhi'nin onu sürekli farklı erkeklerle aldatan hafifmeşrep karısıdır.

*Yeşil Peri Gecesi*'nde de kaza geçiren kocası Cavit'i onun kardeşi ile aldatan Hülya, sadakatsiz eş kategorisinde yer alır.

Evliliğini mecbur kaldığı için bitirmek zorunda kalan ve ikinci evliliğini yapan Nihan ise *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde eş yönüyle vurgulanan bir kadındır. Huysuz ve geçimsiz bir kadın olarak tasvir edilen Nihan, İmdat Hızır'ın karısıdır. Kayınpederi Emrullah Bey'in beklentisinin aksine Nihan, aile kurmaya, konağı çekip çevirmeye niyetli değildir. Tek derdi takıp takıştırıp gezmek ve para harcamak olan Nihan, hayatı hem kocasına hem de kayınpederine zindan eder. Bunun sonucunda evden kovulan kadın, İmdat Hızır'dan boşanmak zorunda kalır. Boşanırken tanıştığı karayağız Alişan'a âşık olan Nihan, adamın evli olduğunu öğrenince imam nikâhına razı olur. İmdat Hızır'dan iki çocuğu olan Nihan'ın Alişan'dan da üç çocuğu olur.

## 3.2. BİREYSEL VE TOPLUMSAL OLGULAR BAĞLAMINDA KADIN

Tarih boyunca yaşanan toplumsal değişmelere bağlı olarak kadının toplum içindeki konumu da sürekli olarak değişmiştir. Tarihte kadının etkili olduğu dönemler söz konusu olsa da genellikle kadın toplumda ikincil bir role sahip, erkek dışındaki varlık olarak kabul edilmiştir. Birtakım felaketlere sebep olduğu düşüncesiyle tehlikeli bir varlık olarak görülen kadının insanlığı dahi sorgulanmış,

tarihî süreçte insan olarak kabul edilmediği dönemler dahi olmuştur. Simone de Beauvior'un "ikinci cins" ifadesiyle işaret ettiği gibi kadın, tarih boyunca "öteki" olarak görülmüş ve toplum içinde bu şekilde konumlandırılmıştır. Bu bakımdan kadınlığın tarihi, nesneleştirilmeye çalışılan kadının "özne" olabilme çabasından ibarettir.

Erkeğe güçlü olması yönünden üstünlük bağışlandığı düşünülmüş, kadının güçsüz ve yetersiz bir varlık olduğu da daima vurgulanmıştır. Erkeğin ayrıcalıklı konumu zaman içinde geleneklerle, törelerle de iyice pekiştirilmiştir. Erkek sadece egemenliğini ilan etmekle kalmamış, kadının toplum içindeki yerini de belirlemiştir: "*Erkekler de ellerindeki ayrıcalıklı konumdan ötürü üretim sürecindeki işbölümünde kadının yerini amaç ve çıkarları doğrultusunda etkileyebiliyor, kadının içinde yaşaması gereken alanı belirliyor, kendi hoşlarına giden yaşam biçimlerini ele geçiriyor, kadın için söz konusu olacak yaşam biçimlerini ise yine kendi çıkarlarını göz önünde tutarak saptayabiliyor.*"[57]Kadın ve erkek şeklinde var olan iyi ayrı biyolojik cinsiyet, toplumsal anlamlandırma ve şekillendirme ile toplumsal cinsiyet hâline dönüşmüş; kadınlık ve erkeklik görevleri belirlenmiştir. Dolayısıyla kadın ve erkek arasındaki ayrım, biyolojik sebeplerden ziyade toplumsal cinsiyet algısının neticesinde ortaya çıkmıştır diyebiliriz. Farklı toplumlarda kadına ve erkeğe farklı görev ve sorumlulukların yüklenmesi, özgürlük algısının toplumdan topluma farklılık göstermesi de toplumsal cinsiyetin, biyolojik cinsiyetten daha etkili olduğunun göstergesidir.

Erkek egemen toplumda dünyaya gelen kadın cinsiyetçi kodlamalar ile erkek çocuğun kendisinden üstün olduğuna şahit olarak büyür. Anne ve baba tarafından doğacak çocuğun erkek olması istendiği gibi aile içinde erkek çocuk kız çocuktan üstün tutulur. Ailesi tarafından daha fazla ilgi gören erkek çocuk zamanla kadından daha üstün bir varlık olduğuna ve erkeklerin toplumda kadından daha önemli bir role sahip olduğuna inanmaya başlar. Aynı ortamda yetişen kız çocuğu ise önemsiz ve erkekten daha aşağı bir varlık olduğuna inanır. Yetersizliğini kaderi

[57] Alfred Adler, *İnsanı Tanıma Sanatı*, Say Yayınları, İstanbul 2013, s. 150.

olarak kabul etmeye başlayan kadın kendine olan inancını yitirerek esasında yapabileceği pek çok işi yapamaz duruma gelir: "*Erkeklik kurmacası artık, kız çocuğun suçluluk ve kaygıyla yüklü kadınlık işlevinden kaçmasına olanak verir. Kız çocuğun kendi yolundan erkeğinkine sapma çabasının kaçınılmaz bir aşağılık duygusuna yol açtığı doğrudur, çünkü kendini sahip olduğu dirimsel yapıya yabancı istek ve değerlerle tartmaya başlar ve elinden yetersiz olduğunu duyumsamaktan başka bir şey gelmez."*[58]

Erkeğin ön plana çıkması kadının ruhsal gelişimini de olumsuz etkiler. Erkeğin üstünlüğünü kabul ederek kadınlığından rahatsızlık duymaya başlayan kadınlar, erkeğin üstün bir varlık olduğunu erkeklerden daha çok savunmaya başlar. Ataerkil düzenin savunucusu olan kadınlar, eril tahakkümün devam etmesinde erkeklerden daha etkili konumdadırlar. Dolayısıyla erkek egemenliğini zedelemeyecek hatta pekiştirecek ideal kadın tipi yine erkekler tarafından ortaya konulur. Bu noktada kadının eril toplum tarafından kurgulanmış bir varlık olduğu söylenebilir: "*Bu durumda çok önemli bir başka etmen de, kadınların kendilerini erkeklerin isteklerine uydurması ve bu uyumu da sanki kendi asıl doğalarıymış gibi kabul etmeleridir. Yani, kendilerine erkeklerin onları görmek istediği biçimde bakarlar ya da bakmışlardır; kadınlar erkek düşüncesinin aşıladıklarına bilinçsiz olarak boyun eğerler."*[59]

Toplumda güç, cesaret, dürüstlük gibi kavramlar erkek cinsiyle ilişkilendirilerek eril bir kimliğe büründürülürken zayıflık, duygusallık, fedakârlık gibi kavramlar kadına özgü özellikler olarak nitelendirilir. Kadın cinsine mahsus olarak gösterilen bu özellikler toplumca zarafet adı altında yüceltilmeye çalışılsa da kadının güçsüzlüğünü vurgulayan ve pekiştiren kavramlar olarak kullanılır.

Bu bağlamda Ayfer Tunç da farklı düşünmemektedir. Kadın sorunu üzerine yaptığı konuşmalarda Tunç, toplumumuzda cinsiyetçiliğin var olduğunu ve bu

[58] Karen Horney, *Kadının Ruhsal Yapısı*, Payel Yayınları, İstanbul 1998, s. 67.
[59] Karen Horney, *age*., s. 57.

cinsiyetçi yaklaşımın ortaya çıkmasında kadınların da erkekler kadar etkili olduğunu söyler. Ona göre bazı kadınlar da cinsiyetçiliği öğretmekte ve erkek baskısını devam ettirmektedirler. Kadın anne olduktan sonra kız çocuğuna farkında olarak veya olmayarak erkeklere boyun eğmeyi öğretir. Bu durumda geleneklerin ve yetiştirilme tarzının yanı sıra erkeğe bağımlı olmanın bazı kadınların hayatını kolaylaştırması da etkilidir. Ancak özgürleşmek ve bir "birey" olarak toplumda var olmak isteyen kadın bu kolaycılıktan ve boyun eğişten uzak durur. Toplumda kadın ve erkek arasında var olan hiyerarşi, cinsiyetçilik konuştuğumuz dile, kurduğumuz cümlelere de yansır. "*Erkek gibi kadın demek övgüdür ama kadın gibi erkek demek hakarettir."*[60] Mertlik, dürüstlük gibi kavramların toplumda daha çok erkeklere yakıştırıldığını belirtir. Toplumda cinsellik ve namus kavramları da kadınla özdeşleştirilir. Kadın, sadece erkeğin namusu olarak metalaştırılmakla kalmaz, kadın cinselliği göz ardı edilerek ancak cinsel bir obje olarak edilgin duruma getirilir. Toplumda kadın cinselliğinin bastırılması ahlaki gereklilik olarak yansıtılırken topluma zarar veren esas ahlaksız durumlar görmezden gelinir. Kadının nesneleşmesinde çoğu zaman cinselliğini kullanarak karşı taraftan güç ve maddiyat talep eden kadınların varlığı da etkili olmuştur.

Namus cinayetlerine de değinen yazar kadının toplumda denetim altına alınması gereken tehlikeli bir varlık olarak görüldüğünü ifade eder. Kadının özgürleşerek toplumda bir birey hâline gelmesi erkek egemenliğini zedeleyen bir unsur olarak kabul edilir. Kadın cinayetlerinin son bulmasında kadınlar kadar erkeklerin de mücadele etmesi gerektiği üzerinde durur.

Toplumda kadını kimliksizleştirerek üstünlüğünü kanıtlamak isteyen erkeklerin sadece fiziksel şiddet değil, psikolojik şiddet de uyguladığını dile getirir. Kadının katlandığı psikolojik şiddet ancak fiziksel şiddete dönüştüğünde görünür hâle gelir ve kadın ancak fiziksel şiddete maruz kaldığında tepki vermeye başlar. Aile içinde de erkek çocuk daima kız çocuktan üstün tutulur, erkeğe tanınan

[60] Handan İnci, *Ayfer Tunç'la Karanlıkta Kelimeler*, Can Yayınları, İstanbul 2014, s. 263.

olanaklar çoğu zaman kız çocuklarına tanınmaz. Kız çocuğunun ev işlerindeki becerisi pekiştirilmeye çalışılarak zihinsel yeteneği genellikle görmezden gelinir.

Eğitimli olsa dahi birçok kadının çocuk yapmayı kariyer olarak görme sebebinin toplumsal bilinçdışı ile ilgili olduğunu vurgular. Toplum, kadına ancak anne olduğunda değer verir. Popüler kültür de çocuk ürünlerinden gelir sağlamak amacıyla anneliği şekillendiren bir unsur olarak karşımıza çıkar.

Ayfer Tunç'un hikâye ve romanlarında bireyi merkeze aldığı görülmekle birlikte bireyi içinde yaşadığı toplumdan koparmadan aktardığı ve eserlerinde siyasi ve toplumsal olayların izdüşümüne yer verdiği de görülmektedir. Dolayısıyla bireyi, toplumdaki konumu ile ele alarak bireysel sorunların temelinde toplumsal meselelerin yattığına işaret eder. *"... benim edebiyatım da insanla toplumun birbirine değdiği yerdeki kıvılcımdan doğuyor."*[61] diyen yazar bireyle toplum arasındaki ilişkiyi vurgular ve edebiyatının hayatla olan bağlantısına dikkat çeker.

Hem hikâyelerine hem de romanlarına bakıldığında yazarın bireyi, idealize etme kaygısı taşımaksızın her yönüyle ortaya koyduğu görülür. Onun eserlerinde insan kusurlarıyla, yalanlarıyla, içinde taşıdığı kötülük ve saldırganlıkla da var olur. Bu anlamda Tunç'un eserlerinde insanın ele alınışı çok boyutludur.

Yazarın bu tutumundan yola çıkarak kadını bireysel ve toplumsal bütünlüğü içinde aşk, yalnızlık, cinsellik, aldatmak, ölüm, intihar, şiddet, psikolojik rahatsızlıklar gibi bireysel temaların yanı sıra gelenek, bekâret ve namus, kültürel farklılıklar, mekân unsuru gibi toplumsal faktörler açısından da değerlendirmeye çalışacağız.

[61] Handan İnci, *age,*, s. 360.

### 3.2.1. Bireysel Olgular ve Kadın

#### 3.2.1.1. Aşk

Ayfer Tunç'un eserlerinde aşk, tutkulu ve yakıcı yönüyle ele alınır. Ona göre aşk, insandaki yarımlık hissinden dolayı öteki yarıyı bulma arzusudur. Zamanla bir bağımlığa dönüşen aşk, acı verici yönüyle bireyde haz uyandırır ve yazarın anlattığı aşk hikâyeleri genelde ayrılıkla neticelenir. Karşılık bulamayan ya da bir gün son bulan aşk duygusu bireyin trajedisini hazırlayan en önemli unsurdur. Bu nedenle Tunç, roman ve hikâyelerinde karşılıksız aşklara, ayrılıklara fazlaca yer verir. Yazar, gerçekliğe uygun olarak zaman zaman aşk ile cinselliği birlikte aktarsa da esasında tensel arzulardan soyutlanmış bir aşk anlayışına sahiptir.

Aşk, Tunç'un çizdiği bazı kadın ve erkek karakterler için hayata anlam katan, var oluşu tamamlayan en önemli duygudur. Onlar için aşksız geçmiş bir yaşam boşa geçmiş gibidir. Kadın karakterlerin aşk duygusunun zamanla tutkuya ve bağımlılığa dönüşmesi de çocukluktan gelen bir sevgi eksikliğidir. Ailede bulamadığı sevgiyi "aşk" şeklinde dışarıda arayan kadın bazen bunun karşılığını aynı şekilde alamaz. Böyle bir durumda hayatla olan bağını ya ömür boyu süren sessizliğe gömülerek ya da acıdan kaçış yolu olarak intiharı seçerek koparır. Aşka önem veren kadınların yanı sıra hissettiği her duyguyu aşk olarak nitelendiren kadınlar ve aşkı önemsemeyen, ondan kaçan kadınlar da mevcuttur.

Tunç'un hikâye ve romanlarında aşka önem veren, onu hayata anlam veren tek duygu olarak nitelendiren kadınlar fazladır. Hem hikâyelerinde hem de romanlarında aşk kurguyu oluşturan en önemli tema konumundadır. Bu bağlamda Tunç'un hikâyelerine bakıldığında ilk öyküsü olan "Saklı" ön plana çıkar. "Saklı" öyküsünün kadın karakteri Süslü Yenge aşkın insanı getirebileceği "delilik" boyutunu yaşayan bir kadındır. Zembilli Göçmen'le evlenmesine rağmen ilk aşkını sevmekten de beklemekten de vazgeçmez. Bir gün ilk sevdiğiyle karşılaşacağını ve yıllarca içinde taşıdığı iki çift sözü söyleyebileceğini düşünür. İlk aşkını unutamayan

kadın, kendisini çok seven Zembilli Göçmen'e karşı sevgi duysa da hiçbir zaman ona âşık olamaz.

"Yüreğin Mahallesi" hikâyesinin kadın karakteri Asude ise âşık olduğu adam tarafından terk edilir. Hayatından bir "misafir" gibi geçen bu adamdan sonra Asude'nin verdiği tepki ağlamak ya da yalvarmak olmaz. O, sadece böyle bir adamı nasıl sevmiş olduğunu düşünür.

"Kaybetme Korkusu" öyküsünde Süsen, kasabaya yeni gelen genç Ziraat teknisyenine âşık olur ve onunla evlenir. Bu aşkla yıllardır mahkûm olduğu kederden kurtulur ve yıllar sonra gülmeye başlar. Ancak yaşadığı kaybetme korkusundan kurtulamayan kadın, âşık olduğu adama tutunur.

"Siz ve Şakalarınız" hikâyesinde Peri, *"Benim başımdaki ateş geçmiyor."(s.145)* şeklinde ifade ettiği bir aşka tutulmuş ve aşkın yakıcılığını vurgulamıştır. Sevdiği erkek kendisini terk edip yeni bir hayat kurduktan sonra Peri, aşktan arta kalan yaralarını sessizce sarmaya çalışır.

Yazarın ilk öykülerinden olan "Önemsizlik"in kahramanı Ester, kendisine âşık olan Nesim'e karşılık vermez. Üç aylık evliyken kaybettiği kocasıyla birlikte aşk kavramını da yitiren Ester, bu nedenle Nesim'in aşkını sadece gülünç bulur. Bu yönüyle Ester, aşkın insan ömründe bir kez yaşanabileceğini düşünen ve hayatını aşka adayan kadınlardan biri olarak karşımıza çıkar.

Tunç'un romanlarında da aşkın yakıcılığı ile yara almış ve ömür boyu süren bir hüzne boğulmuş, aşka değer veren kadınlar fazlaca vardır. Bunlardan biri *Kapak Kızı* romanındaki Ermeni karakter Anahit'tir. Eserde Anahit'in aşkı, ayrıntılı şekilde işlenir ve kültürel farklılık sebebiyle mutlu bir sona ulaşmaz. Cennet'in yakın arkadaşı ve Ermeni olan Anahit, Sadi adında bir Türk gencine âşık olur. Onunla evlenip mutlu bir yuva kuracağını düşünürken Sadi'nin başka biriyle evlendiğini

öğrenir. Aldatılan ve bunun sonucu olarak büyük bir hayal kırıklığına uğrayan Anahit, yaşadığı bu olaydan miras kalan hüznü ömrü boyunca yüzünde taşır.

*Kapak Kızı* romanında yer alan Cavidan Hala da ilk aşkına kavuşamayan ve hayatı boyunca bunun üzüntüsünü yaşayan bir kadındır. Cavidan Hala, zamanında evlerinin karşısındaki kahvede çalışan Ender isimli bir gence âşık olur. Fikriye Hanım, kızının bir kahveci çırağını sevdiğini öğrenince sinir krizi geçirir ve kızını eve kapatır. Ama Cavidan bir yolunu bulup Ender'le buluşmayı başarır. Ağabeyi Süleyman Bey de denk olmadıklarını düşünerek bu ilişkiye karşı çıkar. Bir gün kahvede çıkan bir tartışmada Ender, bıçaklanarak öldürülür. Bu olay Cavidan'ı derinden etkiler ve yaşama sevincini bütünüyle yitirir. Cavidan'ın başına gelenler çevrede dedikoduya sebep olunca Fikriye Hanım, kızını varlıklı bir ailenin durgun zekâlı oğluyla alelacele evlendirir. Cavidan'ın bu evlilikten bir kızı olur fakat uzun süre yaşamaz. Oğlan tarafı bu ölüme Cavidan'ın ihmalinin sebep olduğunu söyler. Bu sözler üzerine Cavidan annesinin evine geri döner. Bu ayrılıktan sonra Ahmet isimli bir beyle kendi isteğiyle evlenir. Bu evlilikten olan oğluna da ilk aşkı Ender'in adını koyar. Mutlu bir sonu olmayan bu ilk aşk macerası, onu ömür boyu sürecek bir suskunluğa ve kedere mahkûm eder.

Aşka on beş yılını veren ancak sonunda kucağında bir korla kalarak küle dönüşen bir başka kadın ise *Suzan Defter* romanının kahramanı Suzan'dır. Suzan'ın yaşadığı aşkı ondan değil, sevdiği adamın kız kardeşi Derya'dan öğreniriz. Suzan bir erkeği, o cezaevine düştüğünde kapısında yatacak kadar çok sever. *"Aşk acı sevmeye benziyor"* diyen Suzan, âşık insanın bunu bilerek sevmeye devam ettiğini söyler. O da tüm benliğiyle kendini mutluluk vermeyeceğini bildiği bu aşka adar. Aşkı hayatının merkezine oturtur. Bu tutkulu aşk sevdiği erkeğin Suzan'ı terk etmesiyle neticelenir. Kendisini Suzan'ın yerine koyarak bu aşkı anlatan Derya, acı çekse dahi aşkın Suzan'ın varlığının kanıtı, var oluşunun bir göstergesi olduğunu söyler. Aşk, Suzan'ı bir hiç olmaktan kurtarmıştır. "*Sen şimdi uçlarından kan damlayan kızıl saçlarının çevrelediği yüzün gözyaşlarınla ıslak, yatağına uzanmış, tavana bakıyorsundur Suzan. Sevmenin seni hâlâ yakıyor olmasına şaşıyorsundur. Ben de*

*şaşıyorum."* (s. 125) Derya'nın yıllar sonra hesap sorduğu abisi Suzan'ın sevgisini kaldıramadıklarını, bu sevginin altında ezildiklerini söyler. Abisinin ezildik diyerek çoğul konuşması bu ilişkiye Derya'yı da dâhil ettiğinin göstergesidir. Suzan'ın sevgisini kendisi kadar Derya'nın da kaldıramadığını düşünür. Yazar, duyduğu aşk ile yanan kadın karakterine "yanan, yanıcı"[62] anlamlarına gelen Suzan adını vererek isim sembolizasyonuna yer vermiştir.

Saf aşkı yaşayan, karşısındakini kaldırabileceğinden çok seven bir diğer kadın da *Dünya Ağrısı* romanında Madenci'nin eşi olarak tanıtılan Arzu'dur. Madenci'nin Arzu'nun aşkını kazanması hiç kolay olmaz. Onu kendisine âşık etmeyi başardığında hayatlarının bir felakete sürükleneceğini anlaması da çok zaman almaz. Madenci karşılık veremediği ve zamanla hastalıklı bir bağımlılığa dönüşen Arzu'nun aşkını arkadaşı Mürşit'e şöyle anlatır: *"Kovaladıkça peşinden gelen bir sokak köpeği gibiymiş Arzu'nun aşkı. Git diyormuş, gitmiyormuş, öyle aç, sıska, ıslak ona bakıyormuş. Taşlayıp öldürmeye içi elvermiyormuş, taşlamasa peşinden ayrılmıyor. Sanki Madenci mıknatısmış da Arzu'nun aşkı metalmiş, nereye kaçsa Arzu gelip ona yapışıyormuş." (s. 282)* Arzu'nun bu kadar çok sevmesinin temelinde çocukluğundan beri yaşadığı sevgisizlik nedeniyle sevgiye duyduğu açlık ve babasından gördüğü cinsel şiddet yatmaktadır. Yaşadığı olaylar karşısında tepkisini sessizlikle gösteren Arzu, Madenci'ye tutunarak hayatta kalmaya çalışır.

*Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura*'da sekiz yaşındaki öğrencisinin babasına âşık olan Umut'un annesi, evli ve çocuklu olmasına rağmen sevdiği adamla evlenir. Anne ve babasının böyle bir yasak ilişki sonucunda evlendiklerini öğrenen Umut, annesinden çok babasını suçlu bulur. Aynı eserde Sanem'in ablası da kendisine rahat bir hayat sunamayacak olan Nadir'e âşık olur ve onunla evlenir. Çevresindekiler Nadir'i ona layık görmese de o hiçbir şeyi görmeyecek ve duymayacak kadar âşıktır. Sanem'in Amerika'daki arkadaşı Eda ise tango ayakkabısı yapan İran kökenli Araş'a âşıktır ancak bu aşka karşılık bulamaz.

[62] Ferit Devellioğlu*, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2006, s. 966.

*Kapak Kızı* ve *Yeşil Peri Gecesi* romanlarının ana karakteri Şebnem, gelip geçici pek çok aşk yaşasa da esasında tek bir kişiyi, Ali'yi sever. Şebnem, gerçek aşkın karşılığı olmadığında da var olmaya devam edeceğini düşünür ve hakiki aşkı Tanrı aşkına benzetir. Dağılan bir ailenin oradan oraya savrulan kızı olan Şebnem sevgisiz kalmış ve tüm ömrü sevilme isteğiyle geçmiştir. Hayata ancak birilerine âşık olduğuna kendini inandırarak katlanır. Şebnem nihayetinde kendisini hayata bağlayacak sevgiyi Ali'de bulur: *"Ben ona fena tutulmuştum. Aşkına tırnaklarımı geçirmiştim. Sadece aşkına değil, etine de geçirmiştim. Ona tutunmak için yapmıştım. Ona tutununca hayata tutunmuştum."(s.277–278)* Ancak bu aşk da ayrılıkla neticelenir. Hayata tutunma aracı olarak gördüğü aşk, aslında hayatını mahveden bir etken olur. Şebnem'in aşk ya da aşka benzer duygularla ilişki yaşadığı erkeklerin pek çoğu yaşça kendisinden büyüktür. Bu durumun temelinde erken yaşta babasıyla iletişiminin kopması yatar. O ihtiyaç duyduğu baba figürünü zamanla başka erkeklerde aramaya başlar: "*Babaya düşkünlük durumunda, birey genellikle babayı anımsattığı için, belirli bir biçimde yaşlı erkekleri yeğler."*[63] Şebnem kendisiyle aynı yaşlarda olan Osman'la evlendiğinde ise kendisini bir sevgili, bir eşten ziyade anne gibi hisseder. Şebnem için bir baba arayışı söz konusuyken Osman da küçük yaşta kaybettiği annesinin yerine koyabilecek anne figürü arayışındadır. Şebnem, Osman'la olan ilişkisinin aşk olmadığını, kendi sevgi arayışının neticesindeki bir yanılgı olduğunun farkındadır.

*Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura* romanının kadın karakteri Sanem ise ilk olarak altı yaşındayken Deniz adlı bir çocuğa âşık olur. Çevresindekilerin çocukluk aşkı olarak gördüğü bu hâl, onu parça parça eder ve bütün hayatını etkiler. Deniz'in zaman zaman başka kızlarla birlikte olmasına, onu aşağılamasına rağmen sevmekten vazgeçmeyen Sanem, on altı yaşında ondan hamile kalır. Deniz çocuğu kabullenmeyerek onu terk ettiğinde ailesi ile mücadele etmek zorunda kalan Sanem, çocuğu elinden alınınca yaşadığı aşkın bedelini ödediğini düşünür. Sanem yıllar sonra aşkı ikinci kez Umut'la yaşar. Ancak Umut'un hastalığı sebebiyle kısa sürede ölecek olması bu aşkı da yoğun bir acıya dönüştürür.

---

[63] Karen Horney, *Kadının Ruhsal Yapısı*, Payel Yayınları, İstanbul 1998, s. 177.

*Kapak Kızı* romanında Hülya'nın evlilikle taçlanan aşkı da ayrılıkla sonuçlanır. Kendisini seven hiçbir erkeğe karşılık vermeyen Hülya, Cavit adında bir mühendise âşık olur ve evlenir. Kızları Şebnem'in doğumuyla daha da kuvvetlenen aşk başlarına gelen bir felaketle, Cavit'in iş kazası geçirmesiyle son bulur. Bu durum aslında aşk dediğimiz kuvvetli duygunun sonsuza dek sürmeyen ve birtakım sorunlar ile ortadan kalkabilen gelip geçici bir duygu olduğunu gösterir.

*Aziz Bey Hadisesi*'nin kadın karakteri Vuslat, onu sessizliğinden çekip çıkaran coşkulu bir aşka tutulur ve neticesinde Aziz Bey'le evlenir. Ancak Aziz Bey'de aşktan eser olmadığını, duygularının tek taraflı olduğunu anlaması uzun sürmez. Nitekim Aziz Bey'in, yaşadığı elim aşk macerasından sonra âşık olacak, karşısındakini mutlu edecek hâli de isteği de kalmamıştır. Vuslat'la sessiz, silik bir karakter olduğu için evlenmiş, evlendikten sonra da onu bir köşede unutup dışarıdaki renkli hayata kendini kaptırmıştır. Bunun sonucunda Vuslat, yeniden kabuğuna çekilir, sessiz ve mutsuz bir kadın olarak hayatına devam eder.

Evlilik, aşkı zayıflatan, başlangıçtaki hayalleri ve tutkuyu ortadan kaldıran bir unsur olarak karşımıza çıkar. *Kapak Kızı* romanında birbirlerine aşk ile bağlanan Cennet ve Bünyamin'in aralarındaki bağ zamanla zayıflar. Cennet'in bu evlilikle birlikte gerçekleşmesini beklediği hayallerin Bünyamin tarafından gerçekleştirilememesi aşkın bitmesinin temel sebebidir. "*Bağlar zayıflıyordu, aşk da bağların en dayanıksızıydı. Zaman geçtikçe hayat hayali bastırıyordu."* (s. 167)

*Dünya Ağrısı*'nın sessiz kadını Şükran da âşık olmuş ancak evlilikte aradığını bulamamış, önceleri boşvermişliğinden yakındığı kocasının durumunu kabullenmiştir. *"Şükran kendi âleminde yarattığı, yaratıp âşık olduğu bir adama bakıyor olurdu. Ama insanın kendi âleminde yarattığı kişilerin de bir ömrü var. Tasavvur gerçeğe dönüşmeyince solup gidiyor." (s. 70)*

Bazı kadınlar da kendilerine gerçekten âşık olan adamlar yerine aşk kavramından uzak olduğu hâlde âşık gibi davranan adamlara inanır ve onlarla birlikte

olurlar. “Alafranga İhtiyar” hikâyesinde Hande, okuduğu okulda temizlikçi olan ve kendisine âşık olan Ulvi Efendi’ye karşılık vermez. Hande, kendisinden yirmi yaş büyük şan hocası Nedim Bey’e âşık olur ve onunla evlenir. Aşk kavramından uzak, üstelik çapkın olan Nedim Bey’den bir sene geçmeden boşanıp baba evine döner. Ulvi Efendi, “Mikail’in Kalbi Durdu” hikâyesindeki Mikail gibi sevdiği kadın başka adamı sevdiği için değil, kendisine âşık olmayan bir adamı sevdiği için üzgündür: *“Onu hakikaten sevmiştim, benimki imkânsız bir sevdaydı, biliyordum, ama o sevsin, sevilsin, mes’ut olsun isterdim.” (s. 193)*

“Mikail’in Kalbi Durdu” hikâyesinde Semra olan adını değiştirerek Semiramis yapan ve isteyerek “kötü kadın”lığı seçen karakter, kendisini gerçekten seven Mikail yerine bir başkasını tercih eder. Oysa Semiramis’in birlikte olduğu anlatıcı konumundaki kişinin ifadesine göre Semiramis, onun için hiçbir şey, Mikail için ise her şeydir. Üstelik Mikail, Semiramis’i sevmediği için anlatıcı kişiden intikam almak isteyecek kadar tutkulu bir aşk duymaktadır. Semiramis’i sevmeyen adama *“Sevmedin, beni mahvettin.” (s. 73)* diyen Mikail, hikâyenin sonunda ölürken, anlatıcı kişi de vicdan azabı duyar: *“O günden sonra uykuyu kaybettim. Buna huzuru kaybettim de denebilir. Uyumak, uykunun o derin ve lezzetli boşluğuna yuvarlanıp, hiç değilse bir uyku zamanı boyunca kalbimi kanırtan o acıyı unutmak istedim. Ama olmadı.” (s. 59–60)* Hayatında pek çok erkekle birlikte olan, hepsini de çıkarı için kullanan Semiramis, iki erkek arasında oluşan düşmanlığın sebebi olduğu için gizli bir memnuniyet duyar. Birlikte olduğu adam tarafından terk edilse dahi bunu çabucak unutabilecek kadar *“feleğin çemberinden geçmiş, yaşlı bir yosma” (s. 63)* olan Semiramis için Mikail’in, dolayısıyla “saf aşk”ın ölümünün de bir anlamı yoktur.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi* romanında dört kız çocuğu babası Müsteşar Cevdet Pektaş, Badem Gözlü Şehriban Öğretmene körkütük âşık olur. Eşini terk ederek âşık olduğu kadınla evlenebilmek için makamının getirdiği tüm olanakları kullanan adam, zaten şehrin zengin kadınları arasına katılmak için can atan Şehriban Öğretmen’le kısa sürede evlenir. Âşık olmadığı

adamla sırf statü ve zenginlik elde etmek için evlenen Şehriban Öğretmen, evlilikte aradığını bulamaz ve kocasını beden eğitimi öğretmeni ve voleybol takımının antrenörü Civan Caymaz ile aldatmaya başlar. Oysa Civan Caymaz bir süre sonra onu terk edip başkasıyla evlenir.

Hayatta insanın sadece bir kez âşık olabileceğini düşünen kadınların yanı sıra "aşk" olarak tanımladığı duyguyu pek çok kez yaşayan kadınlar da konu edilir. *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi'*nde güzel ve alımlı bir genç kız olan Bedia, kendisinden yirmi yaş büyük olan defter imalatçısı ve kırtasiyeci Tarık Bey'den etkilenir ve kısa sürede onunla evlenir. Evlendikten sonra Tarık Bey'in kendisine yalanlar söylediğini, üstelik altı yaşında bir oğlu olduğunu öğrenen Bedia Hanım "zil zurna âşık" olduğu için kocasını affeder ve evliliğini sürdürür. Tarık Bey'e her şeyi kabullenecek kadar âşık olan Bedia Hanım, bu kez de Tarık Bey'in yıllar sonra gelen oğlu Erdem Bey'e âşık olur. Üstelik Erdem Bey de üvey annesine ilk görüşte âşık olmuştur. *"Kapıyı Bedia Hanım açtı ve açtığı an Erdem Bey için bitmeyen aşk başladı." (s. 79)* Bedia Hanım, Tarık Bey'i terk ederek kendisinden on altı yaş küçük olan üvey oğlu Erdem Bey ile evlenir.

*Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura*'da Sedef, Umut'un abisiyle severek evlenir. Bir kız çocuğu olan çiftin arasındaki aşk zamanla biter ve her ikisi de farklı kişilere âşık olur. Ancak evliliği bitirerek birbirlerine zarar vermek istemeyen karı koca hayatına giren kişilerle de birlikte olamaz.

Tunç, âşık olduğu için yanan ve yaralanan kadınların yanı sıra aşkın kıymetini bilmeyen ve terk eden taraf olan kadınları da çizer. *Aziz Bey Hadisesi*'ndeki Maryam, maddi değerleri hakiki ve kuvvetli bir aşka tercih eden bir kadındır. Bu sebeple hiçbir zaman Aziz Bey'in aşkının kıymetini bilmez ve onu terk eder.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi* romanında Nilgün, kocası Ruhi'nin aşkının kıymetini bilmez ve onu başka adamlarla aldatır. Ancak

Ruhi, karısının adının çıkmasına rağmen ona olan aşkı nedeniyle boşanmayı göze alamaz. Nilgün, kocasının aşkının kıymetini anladığında artık çok geç olur. Karısını tekrar elde eden Ruhi, yaşadığı yeni yerde elde ettiği özgüvenle başka kadınlarla birlikte olmaya başlar. Nilgün, aşkın değerini zamanında anlayamamış, bundan dolayı oldukça pişman olmuştur.

Bir erkeğin saplantı hâline gelmiş aşkından bunalan, bu tutkulu bağımlılığa karşılık veremeyen kadın karakterler de vardır. Aşkın bir ıstırap hâline geldiği noktada kadın, âşıktan kurtulmanın yollarını arar. "Soğuk Geçen Bir Kış" hikâyesinde Semavi Bey, annesiz büyür. Babasının sevgisizliği nedeniyle annesinin çekip gittiğini düşünen Semavi Bey, bir gün bir kadını tanıdığında onu çok fazla seveceğine dair kendine söz verir. Gerçekten de karısını çok fazla sever. Başlangıçta bu sevgiden rahatsız olmayan kadın zamanla bu durumdan sıkılır. Kendisini bir saniye bile yalnız bırakmayan Semavi Bey'den kaçmanın tek yolunun ölüm olduğuna karar verir. Kar Yolcusu hikâyesinde de Fidan, sığındığı evde kendisine âşık olan ve gitmesine izin vermek istemeyen Eşber'in aşkından kurtulmaya çalışır. Bir "mahkûmiyet" olarak gördüğü bu aşktan kurtulmak için peşine düşen Eşber'i kurtların arasında bırakarak bir trene binmeyi başarır.

Yazar, aşkı tam anlamıyla yaşayan ve aşk için tüm hayatını mahveden kadınların yanı sıra aşkın yakıcılığından kaçan kadın karakterler de çizer. "Siz ve Şakalarınız" öyküsünün kadın karakteri de ömrünü aşksız geçirmiş ve bundan pişmanlık duymuş bir kadındır. Ömrünün sonuna doğru geldiği huzurevinde dönüp geçmişine baktığında şunları düşünür: *"Hiç âşık olmadım. Sanki olsam ne çıkardı? Böyle kocaman bir binanın küçücük bir odasında, hep kurallara uymuş ve hiç âşık olmamış biri olarak son günlerimi geçireceğime, aşktan ölseydim ne çıkardı?" (s. 149) Kapak Kızı* romanındaki Selda da aşktan kaçan karakterlerden biridir. Hayatını gözden geçirdiğinde kimseyi tam anlamıyla sevmediğini fark eden Selda, içinde bir boşluk hisseder. Ancak ayrıldığında acı çekmeyeceği kişilerle iz bırakmayan, soluk ilişkiler yaşamıştır. Bunun sebebi onun aşktan, dolayısıyla aşkın getireceği acıdan

korkmasıdır. *"Yanmaktan çok korktum. Sonunda yanacağımı hissettiğim hiçbir aşkı göze alamadım. Bu yüzden kuru kuruya yanıyorum şimdi."* (s. 206)

Ayfer Tunç'un hikâye ve romanlarında yer alan kadınlar arasında aşk duygusu ile aklı tamamen geri plana iten, hatta aklını kaybeden kadın karakter *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi* romanında yer alan Psikolog Gülnazmiye Görgün'dür. Üstelik hastanede yatan şizofren Barış Bakış'a âşık olmuştur. *"Deli ya da akıllı olması da Gülnazmiye'nin Barış'a âşık olmasına engel değildi." (s. 173)* Gülnazmiye, yeşil gözlerinden çok etkilendiği Barış'ın sözlerinden de oldukça etkilenir. Barış'ın dışişlerinde siyasi başuzman annesi Veda Alkan'ın rahat etmek için oğlunu başından atarak hastaneye yatırdığını düşünür. Barış'ı sevmekten asla vazgeçmeyeceğine dair yemin eden Gülnazmiye, her şeyi hiçe sayarak artık sevgilisi olarak gördüğü Barış Bakış'la kaçmaya karar verir. Bu kaçışı planlamaya başlayan genç psikolog zamanla Barış'ın annesi ile hayali konuşmalar yaparak yavaş yavaş delirmeye başlar. Barış'ı hastaneden kaçırmak için yangın çıkaran Gülnazmiye, içinde Barış'ın da bulunduğu on iki kişinin ölümüne sebep olur.

#### 3.2.1.2. Cinsellik

İnsanı her yönüyle kavramak iddiasında olan yazar, bireyin tüm insanî özeliklerini yansıtabilmek için cinsellik temasına da yer verir. Kadın ve erkek cinselliğinin yanı sıra eşcinsellik de onun eserlerinde yer verilen olgulardan biridir.

*Yeni Yüzyıl*'da çalıştığı yıllarda Oya Ayman ile birlikte bir gazetecilik çalışmasının sonucu olan *İkiyüzlü Cinsellik* adlı eseri yayımlarlar. Eserde cinsel eğitimden bekârete, tecavüzden enseste kadar cinsellikle ilgili pek çok konu her kesimden seçilen insanlara sorulur. Sorulara verilen cevaplarla ortaya çıkan oranlar ile toplumun cinsellik algısı yansıtılmaya çalışılır. Esere bu ismi seçmelerinden de anlaşılacağı gibi toplumda tabu olarak görülen pek çok şeyin bu şekilde kabul edilmeye devam edilse de ihlal edildiği, dolayısıyla toplumun ikiyüzlü bir cinsellik yaşadığı görülür. Değişen toplum düzeni ile birlikte artık cinselliğin de eskiye göre

daha fazla konuşulduğunun belirtildiği eserde cinselliğin genellikle erkekler için geçerli bir durum gibi algılandığı da ifade edilir. İnsanın para ve cinsellik olmak üzere iki unsurla sınandığını düşünen yazar, ancak bu iki unsurla sınanan insanın erdemle olan bağının varlığı hakkında yorum yapılabileceğini söyler. Cinsellikle ilgili yaptığı bu çalışmadan edindiği izlenim ve bilgiler yazarın hikâye ve romanlarına da yansıyarak yazarlığını besler. Eserlerinde cinsellikle sınanan pek çok karakter çizen yazar, toplumun ahlak anlayışını da cinsellik üzerinden sorgular.

Cinsellik konusu yazarın ilk romanı olan *Kapak Kızı*'nda *Phoneix* adlı erkek dergisine poz veren Şebnem'in çıplaklığı üzerinden irdelenir. *Kapak Kızı*'nın devamı olarak Şebnem'in hayatının ayrıntılarına giren *Yeşil Peri Gecesi*'nde cinsellik yine Şebnem üzerinden aktarılırken yozlaşmış toplum düzenindeki cinsellik algısı ile ilgili de önemli mesajlar verilir. Bu iki eser dışında *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi* de cinselliğin yoğun işlendiği eserdir.

*Kapak Kızı* ve *Yeşil Peri Gecesi* adlı romanlarda Şebnem, çıplak bedeni ile çevresindeki bazı kişilerden intikam almayı, toplumdaki ikiyüzlü anlayışı sarsmayı amaçlar. Bir intikam ve başkaldırı aracına dönüşen cinsellik, bunların dışında romandaki diğer kişilerin iç dünyasını ve yaşam öyküsünü de ortaya çıkaran ve kurguyu destekleyen bir unsur olarak kullanılır.

Şebnem'de var olan intikam ve başkaldırı isteği onu farklı kişilerin yatağına sürükler. İlk cinsel deneyimini okul kantininde çalışan Suat adlı bir çocukla yaşayan Şebnem, bundan sonra da pek çok erkekle birlikte olur. Cinselliğini bu şekilde kullanan Şebnem, benliğinden uzaklaşarak nesneleşmeye başlar ve cinsel bir metaya dönüşür. Fakat zaten kendisini yavaş yavaş bitirmek isteyen Şebnem için hiçliğe giden bu yol doğrudur. Kendi isteğiyle yaşadığı ilişkiler dışında taciz ve tecavüze maruz kaldığı durumlar da söz konusudur.

Kadında var olabilecek eşcinsel eğilimin de bu eserde örneğine yer verilir. Şebnem güzelliği ile sadece erkeklerin değil, eşcinsel eğilimi olan bazı kadınların da

dikkatini çeker. Bu durumun bir örneği yılbaşı gecesi kocası Osman'la birlikte gittiği bir partide yaşanır. Partide Şebnem'e dokunarak niyetini belli eden kadın, ondan karşılık alamadığında da saldırgan bir tavır takınır.

Cinselliğin ayıp sayıldığı toplumda insanların dikkatini çekmenin yolu yine cinsellikten geçer ve bu amaçla kadın bedeni kullanılır. Bu durumun yansıması *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde görülür. Verdiği konferanslarda içi boş cümleler kuran Ülkü Birinci, dinleyicinin ilgisini canlı tutmanın yeterli olduğunu düşünür. İlgiyi canlı tutmanın, uyuklayan dinleyiciyi uyandırmanın yolunun cinsellikten geçtiğini bilen Ülkü Bey, görsel olarak kadın bacaklarına ve uçları görünmeyen göğüslere yer verir. Konferans içeriğini önemsemeyen dinleyici kitlesi ancak kadın bedeni karşısında konuşmaya odaklanır.

Cinselliği yaşamanın erkeğe atfedildiği toplum düzeninde kadın ancak cinsel meta konumundadır. Yazar, kadının nesneleşmesinde erkekler kadar kadınların da payının olduğunu düşünür ve eserlerinde bu görüşünü pekiştirecek örneklere yer verir. Bazı kadınların çıkar sağlamak amacıyla cinselliği kullanması kadının nesneleşmesindeki önemli bir etken olarak karşımıza çıkar. "Küçük Kuyu" öyküsündeki Leyla da cinselliği kullanan ve bundan çıkar sağlayan bir kadındır. Babasının otelinde çalışan kız, otele gelen yabancı müşterilerin gece yatağına giderek onların otelin devamlı müşterisi olmasını sağlar. Hikâyede Leyla, gümüş gibi bir vücuda sahip büyülü bir güzelliği olan bir kadın olarak tasvir edilir.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde de genç araştırma görevlisi Selcen Akbaş, kariyer elde etmek amacıyla cinselliğini kullanır. Fakültedeki yerini sağlamlaştırmak için doçent olan Ülkü Birinci ile yatmayı düşünen kız daha sonra kariyeri açısından daha faydalı olacağını düşündüğü Profesör Altay Çamur ile yatmayı tercih eder. Selcen Akbaş'ın cinsellik konusundaki eğilimi çevresi tarafından da fark edilir ve öğrenciler arasında adı Verecen Selcen'e çıkar.

### 3.2.1.3. Aldatmak

Tunç'un hikâye ve romanlarında kadın, sadece aldatılan kişi konumunda değil, aynı zamanda aldatan kişi olarak da ele alınır. Hatta karşılıklı aldatmanın söz konusu olduğu, kadının hem aldatan hem de aldatılan kişi durumunda bulunduğu örnekler de fazladır. Aldatıldığını fark eden bazı kadınlar kocalarını cezalandırma isteğiyle hareket ederken bazı kadınlar da tepkisiz ve sessiz kalmayı tercih eder. İncelediğimiz hikâyelerde ve romanlarda aldatma olayının kurguda önemli bir yere sahip olduğu görülür.

Aldatılan kadınlar söz konusu olduğunda yazarın hikâyeleri içinde bu olaydan en büyük yarayı almış kadın karakter "Taş-Kâğıt-Makas" öyküsündeki Karagül'dür. Başlangıçta mutlu bir evliliğe sahip olan kadın, bir süre sonra kocasının başkasına âşık olduğunu öğrenir. Emir'in karısını aldatmak için kendince geçerli olan bir sebebi vardır. Karısıyla hem eş hem de birbirlerinin çocukları olma şeklinde başlattıkları ve zamanla bir yarılmaya sebep olan oyundan çıkmak isteyen Emir, sadakat inancını bir kenara bırakarak başka bir kadın aramaya başlar. Sadece cinsellik bağı kurduğu pek çok farklı kadınla birlikte olur. Ancak salt cinselliğin onu esiri olduğu oyundan kurtarmadığını fark eder. Nihayetinde onu anne ile sevgili arasında sevebilen bir kadın bulur ve Karagül'ü terk eder. Terk edilmeyi kabullenmeyen Karagül, aldatılma sonucunda intihar ederek en büyük tepkiyi veren kadındır.

"Cinnet Bahçesi" öyküsünde de üç çocuk annesi Sabahat Avcı kocası tarafından aldatılmaktadır. Kocası Rasim çoğu zaman eve geç gelir. Yaşadıkları yerde adamın bir dostu olduğuna dair söylentiler de çıkmıştır. Sabahat, bir gece sabaha karşı eve sarhoş gelen kocasının üstüne sinmiş olan kadın kokusunu da fark eder. Kocasından güzel bir söz işitemeyen, ilgi göremeyen kadın bir de aldatıldığını öğrenince kahrolur ve sürekli ağlamaya başlar: "*Rasim'i beklemekten vazgeçtim. Çok sıkıldım, içimden hep ağlamak geliyordu."* (s. 82) Ancak toplumda var olan genel bir yargıya uyarak artık evli, üstelik üç çocuklu bir kadın olduğu için bu duruma

katlanmak, görmezden gelmek hatta çevresine karşı inkâr etmek zorunda olduğunu düşünür.

Yazarın ilk öyküsü olan "Saklı"da yer alan Zembilli Göçmen'in, karısını Süslü Yenge ile aldattığını Evvelotel hikâyesinden öğreniriz. Yaşanan olay yıllar sonra Zembilli Göçmen'in oğlu ve aldatma olayının yaşandığı otelin sahibinin oğlu tarafından anlatılır. Bir sabah on iki yaşındaki oğluyla Evvel Otel'e gelen Zembilli Göçmen'in ilk karısı, otel sahibinden kocasını aşağıya çağırmasını ister. Süslü Yenge'nin elini tutarak aşağı inen Zembilli Göçmen karısına, onu sevdiğini söyler. Kocasının sözleri üzerine bayılan kadın otelcinin yardımıyla zorla ayılır. Bu olaydan sonra oğluyla birlikte lokantaya gidip yemek yiyen kadın, aynı gün sigara içmeye başlar. Küçük yaşta babasının annesini aldatmasına ve annesinin çektiği acıya tanık olan Zembilli Göçmen'in oğlu da karısını aldatır. Dolayısıyla Tunç'un diğer eserlerinde de rastladığımız çocuğun ebeveyninde eleştirdiği davranışları tekrarlaması ve soyaçekim bu öyküde de karşımıza çıkar.

"Kibir" adlı hikâyede karısı Umman'ı abisinin elinden almış olan anlatıcı kişi yaptığı bu aykırı evliliğe rağmen karısını aldatmaktadır. Bazı akşamlar sevgilisine giden adam geceyi mutlaka evinde geçirir. Sevgililerini memnun etme gibi bir derdi yoktur. Sıkıldıkça başka bir sevgili bulabilen anlatıcı kişi herkes yalnız olduğu için yeni birini bulmanın hiç de zor olmadığını düşünür. Anlatıcı kişinin babası da zamanında eşini aldatarak ikinci bir ev kurmuştur.

*Aziz Bey Hadisesi*'nde Vuslat'la evlenen Aziz Bey karısını bir köşede unutarak kendisini dışarıdaki hareketli ve renkli hayata kaptırır. İçkinin su gibi aktığı bu hızlı hayatın içinde olmaktan mutluluk duyar ve hayatına farklı kadınlar girdiğinde Vuslat'ı bir an bile aklına getirmez: "*Birkaç gazinoda birden programa çıkıyor, turnelere gidiyor, hayatından türlü kadınlar geçiyor, masalar kuruyor, dağıtıyor, nağmelerin içinde sarhoş oluyor böylece uzak ve sıcak bir şehirde ezik, mahzun, kederli bir halde geçirdiği zamanları ve Maryam'ı unutuyordu."* (s. 61) Bu

yıllarda istediği mağrur hayatı yaşayan Aziz Bey, bir zamanlar ruhunda Maryam'ın açtığı yaranın aynısını azar azar Vuslat'ta açmaya başladığının farkında değildir.

*Kapak Kızı* romanında Cennet'in kocası Bünyamin karısını çok sevmesine rağmen evliliğinin ilk aylarında çıplak kadın fotoğraflarının olduğu erkek dergilerinden almaya devam eder. Bir erkek olarak bunu yapmaya hakkı olduğunu düşünen Bünyamin, sırf karısı bozulmasın diye dergilere kardeşinin evinde bakar ve orada bırakır. Karısından mutlak sadakat beklerken o dergilerde yer alan çıplak kadın fotoğraflarına uzun uzun bakar. Ancak evliliğinin ilerleyen dönemlerinde karısının sadakatinden şüphe duymaya başlar ve roman boyunca evliliğinin iç muhasebesini yapar: "*Birkaç kez izin alıp sefere çıkmadan ansızın eve dönmüş, Cennet'i ya uyurken ya televizyonun başında çekirdek yerken bulmuştu. Bu ani dönüşlerine şaşıran karısına, Garo ile arasında bir şeyler varsa temkinli olmasın diye, hasta olduğunu söylemiş, kuşkularının kemirdiği kafasından gerçekten hasta olarak yatmıştı."* (s. 73)

*Suzan Defter*'de hem Ekmel Bey hem de babası evlilikleri esnasında kendilerine ikinci bir hayat kurarlar. Karısıyla arasında aşk olmayan Ekmel Bey, sıkıntıdan kurduğu bu ikinci hayatla ilgili kanıt bırakmamak, karısını şüphelendirmemek için elinden geleni yapar. Oysa babası ikinci hayatını karısına hissettirir ve karısının kendisini kıskanmasını ister. Kocasına karşı aşk duygusu beslemeyen ve onunla evlendiği için sonsuz bir kin duyan kadın aldatıldığını bildiği hâlde görmezden gelir. Karısının kendisini yakalamasını, sert tepki göstermesini bekleyen adam önemsenmediğini fark ettikçe kahrolur.

*Dünya Ağrısı*'nda Mürşit, otelinde kalan Öznur adlı bir öğretmen ile kısa süreli bir ilişki yaşar. Karısı Şükran'a rağmen bu ilişkiyi sürdürmeyi düşünen adam, o gün Öznur ile kendisini bir arada gören altı yaşındaki kızı Elvan'ın hareketlerinden sonra ilişkisine son verir. Başlangıçta anlam veremediği hareketlerin Elvan'ın Öznur'la olan ilişkiyi sezdiği için başladığını anlaması çok zaman almaz. Sonraki

yıllarda da kaçamak olarak nitelendirdiği durumu yaşama ihtimali olsa da her seferinde kızının durumunu hatırlayarak bundan vazgeçer.

Aldatılma konusunda en çok sıkıntı çeken kadın karakter *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi* romanında yer alan Asiye Tibuk'tur. Kocası Belediye Meclis Üyesi Latif Tibuk'un şehirdeki bir otelde Moldovalı Anya ile birlikte olduğunu öğrenen kadın, yanına televizyoncuları da alıp kocasını basmaya gider. Asiye Hanım ve televizyoncuların geldiğini gören Latif Tibuk, odadaki küçük dolaba saklanmaya çalışırken Moldovalı Anya da peşine düşen Asiye Tibuk'tan kaçmaya çalışır. Ancak kısa sürede kıza yetişen Asiye Tibuk, kameraların önünde kızı saçlarından tutup sürüklemeye başlar. Anya'yı Asiye Hanım'ın elinden otel görevlileri zorla alır. Bu olayda dikkat çeken en önemli nokta televizyondan olayları izleyen şehir halkının bakış açısıdır. Şehirdeki kadınlar Asiye Tibuk gibi aldatılıyor olma ihtimallerini düşünerek daha dikkatli davranmaya başlarlar. Latif Tibuk gibi başka bir kadınla ilişkisi olan erkekler ise eşlerine yakalanmayacaklarından oldukça emin Latif Tibuk'un bu konudaki beceriksizliğini eleştirirler. Konuşulanlar bu Karadeniz şehrinde yabancı kadınlarla kurulmuş pek çok ilişkinin var olduğunu ve bu durumun erkekler tarafından oldukça doğal karşılandığını gösterir. Nitekim karısını aldattığına herkesin tanık olduğu Latif Tibuk, yaşadıklarından ders almayarak Moldovalı Anya ile otelde ikinci kez buluşur. Durumdan yine haberdar olan Asiye Tibuk'un bu defa hedefi sadece kocasıdır ve yaptırımı ilkinden daha ağırdır. Silahla odayı basarak kocasının bacaklarına ateş eden Asiye Tibuk, tam da hedeflediği gibi adamı öldürmez, sakat bırakır. Aldatılma karşısında Asiye Tibuk'un verdiği tepki aldatılan kadınlar arasında verilen en sert fiziksel tepkidir.

Aynı eserde Nergis Şeker, sakin yapısından dolayı aldatabilme ihtimalini düşünemediği eşi hakkında çıkan dedikoduları ciddiye almaz. Ancak gerçekte oldukça hareketli bir gece hayatı olan, karısını aldatma fırsatını asla kaçırmayan Talat Şeker, eczacı Ruhi'nin karısı ile olan ilişkisinde yakayı ele verir. Kocası hakkında söylenenlerin doğru olduğunu anlayan kadın, bu duruma çocuklarını da yanına alıp baba evine dönerek tepki verir. Babasının küçük ve karanlık evinde

oldukça sıkıntı yaşayan Nergis, rahatlığın gururdan daha önemli olduğuna karar vererek kocasına döner. Astsubay Talat Şeker, karısını bir daha aldatmayacağına dair şerefi üzerine yemin etse de sözünde durmaz. Kocasının kendisini aldattığını bilen Nergis, baba evindeki zor günlerini hatırlayarak olanlara göz yummaya karar verir. Bu noktada Nergis Şeker'in kendi ayakları üzerinde durma çabası göstermeyerek bir erkeğe sığınma durumu onun öğretilmiş kadınlık algısını da gözler önüne serer.

Aldatmak izleğini pek çok örnekle derinlemesine işleyen yazar, kadının aldatılması noktasında mağdur olan kadınla birlikte evli adamlarla birlikte olan bazı kadınları da detaylı olarak verir. Kültürel yozlaşmayı, değer yargılarındaki hızlı çözülmeyi işleyen *Yeşil Peri Gecesi* romanında aldatmak teması geniş yer tutar. *Yeşil Peri Gecesi*'nde öğretmen Seçkin Bey, karısını eski öğrencisi Şebnem ile aldatır. Şebnem, yıllarca etkisinden kurtulamadığı, uğradığı haksızlık sonucu acı çektiği bu olayın intikamını yıllar sonra alır. Babaannesi Fikriyanım'ın cenazesinde tesadüfen Seçkin Bey ve ailesi ile karşılaşır. Geçmişteki kötü olay hiç yaşanmamış gibi davranan Şebnem aile ile samimi bir ilişki kurar. Yıllar önce Şebnem'in tutkusundan korktuğu için onu ölüme sürükleyen Seçkin Bey, Şebnem'le yeniden duygusal bir ilişki içine girer. Ondan intikam almak isteyen Şebnem, gerçekten âşıkmış gibi davranarak intikam günü planını yapmaya başlar. Bir gün Seçkin Bey'in evinde samimi durumdayken Seçkin Bey'in karısı eve gelir ve tüm olanları bütün çıplaklığıyla görür. Tabii bu olaydan Seçkin Bey'in karısını haberdar eden isimsiz bir şekilde ona mektup yollayan Şebnem'den başkası değildir. Şebnem, yıllar önce onu intihara sürükleyen Seçkin Bey'den yuvasını dağıtarak intikamını alır. Şebnem aynı şekilde evli olan bir başka erkekle de birlikte olmuştur. Bu kişi Gün'ün üniversitedeki yaşlı hocası Haluk Hoca'dır. Şebnem kendisine âşık olan adamla sadece yuvasını yıkmak ve bu durumdan zevk almak amacıyla birlikte olur. Şebnem hata yaptığını ancak Haluk Hoca'nın karısı durumdan haberdar olduğunda ve sandığının aksine çok olgun ve asil davrandığında anlamıştır.

Şebnem'le Osman'ın katıldığı ve zengin çevrede çok yaygın olan davetlerde evli olan kadınların ve erkeklerin eşlerini aldatma konusunda oldukça istekli

oldukları görülür. Para ile gösteriş yapmanın önemli olduğu ve insan ilişkilerinin temel çıkarlar üzerine kurulu olduğu bu kesimde aldatma yaygın ve olağan bir durum olarak karşımıza çıkar.

Evli olduğunu bildiği adamla isteyerek birlikte olup hemcinsi olan başka bir insana zarar veren kadın her zaman yabancı değildir. Yazar, akrabalık bağı olan insanlar arasındaki aldatma olaylarına da yer verir. Nitekim *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi'*nde Tarık Bey, karısı Aydanur Hanım'ı onun henüz bir aylık evli olan kız kardeşi Yurdanur ile aldatır. Bu olayda Aydanur Hanım kocası tarafından aldatıldığı için değil, kız kardeşinin ihaneti nedeniyle derin bir utanç duyar, oğlunu da alarak evi terk eder. Kız kardeşinin ihanetinin çevresi tarafından öğrenilmesinden tedirginlik duyan kadın, kız kardeşiyle görüşmeye devam etse de baş başa kaldıklarında ona beddua etmekten kendini alamaz. Nihayetinde Yurdanur intihar ederek bu beddualaın karşılığını bulurken Tarık Bey de yıllar sonra karısı Bedia Hanım ile Aydanur Hanım'dan olan oğlu Erdem'in yaşadığı ilişki ile yaptığının karşılığını aynı şekilde bulmuş olur.

Aldatan kadınlar söz konusu olduğunda ise eserlerde yer alan en önemli olay *Yeşil Peri Gecesi*'nde Hülya'nın kocası Cavit'i onun kardeşi olan Süleyman ile aldatmasıdır. Üstelik Hülya, iş kazası geçiren kocası hastanede tedavi görürken Süleyman ile evde birlikte olur. Annesi ile amcasını samimi şekilde gören Şebnem akrabalık bağından ötürü bu durumu yasak aşk olarak nitelendirir: "*Bir nevi aşk-ı memnu işte, en pespayesinden."* (s. 232) Aşk-ı memnu ifadesi aynı zamanda Türk edebiyatındaki önemli eserlerden biri olan Halit Ziya Uşaklıgil'in Aşk-ı Memnu romanını akla getirir.

Evli ve çocuk sahibi olmasına rağmen eşini aldatan kadınlardan biri *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'ndeki Hercai Sekban'dır. Üstelik kocasını aldattığı kişi olan Kahraman Bey de evlidir. Bir süre yasak aşk yaşayan ikili eşlerini terk ederek İstanbul'a gider. Giderken Hercai'nin sonuncusunun kimden olduğu belli olmayan üç çocuklarını da yanına alırlar. Hercai, yaptığından suçluluk

duyan yine de aşk diyerek yapmaya devam eden bir kadındır. Kahraman Bey'in huysuz eşi Nebahat Hanım nedeniyle kötü giden evliliğindeki huzur arayışından faydalanmıştır.

Aynı eserde bir başka kadın için eşi Naime Pektaş'ı dört çocuğuyla ortada bırakan Cevdet Bey, uğruna uzun yıllar süren evliliğini bitirdiği Şehriban Öğretmen tarafından aldatılır.

Yazarın hikâye ve romanlarındaki bazı evliliklerde de karşılıklı aldatmanın söz konusu olduğu görülür. Bu durumun en önemli örneği yazarın "Doğru" adlı öyküsüdür. Bu öyküdeki kadın karakter, başka kadın için kendisini terk etmeye kalkan kocasına çocuğunun ondan olmadığını söyler. Karşılıklı aldatmanın yer aldığı roman ise *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'dir. Romanda kocasının kendisini aldattığının bilincinde olan Veda Alkan, kendisi de defalarca aynı fiili işlediğinden aldatılmaya ses çıkarmaz.

#### 3.2.1.4. Yalnızlık/Yabancılaşma

Yalnızlık ve yabancılaşma Ayfer Tunç'un hikâye ve romanlarında ontolojik bir sorun olarak önemli bir yer tutar. Onun kahramanları iletişimsizlik nedeniyle içinde bulunduğu topluma yabancılaşmış veya yalnızlığa itilmiş olan kişilerdir. Tunç'un eserlerinde sadece bireyin tek başınalığını vurgulayan fiziksel yalnızlığa değil, Kafka'nın "benim yalnızlığım insanlarla dolu" sözüyle işaret ettiği kalabalıklar içinde yaşanan yalnızlığa da yer verilir. Yazar öykülerinden başlayarak romanlarında da yalnızlığın tüm hâllerine ve onun getirdiği psikolojik sıkıntılara ayrıntılı şekilde yer verir.

Yalnızlık; çevresiyle sağlıklı iletişim kuramayan, huzursuz ve uyumsuz bireyin yaşadığı doğal bir süreçtir. Kimi zaman kendi olma çabası içindeki bireyin toplumdaki yozlaşmışlıkla çatışma sürecindeki bilinçli tercihi olarak karşımıza

çıkarken bazı durumlarda da toplum tarafından dışlanan bireyin itildiği bir mahkûmiyet olarak yansıtılır.

Tunç'a göre insan esasında yalnız bir varlıktır. Ancak birey, bu durumu kabullenmez ve hayatı boyunca bunu inkâr etmek için mücadele verir. Buna karşın Tunç'un yarattığı karakterler bu yadsınamaz yalnızlığın farkında olan kişilerdir. Yalnızlığın farkına varış ve onu kabulleniş, karakterlerin kaderinin değiştiği noktayı vurgulaması açısından da önemlidir. Bireyin yalnızlıktan kaçmak için sığındığı duygulardan biri aşktır. Ancak onun eserlerinde aşk ile yalnızlıktan kurtularak tamamlanmış bir birey olacağını düşünen kişiler, bu aşklardan yaralı çıkarak hüzünlü ve yalnız bir hayat sürmeye devam ederler.

Hayatındaki en büyük darbeyi çocukluk döneminde aile içinde alan kişiler, tıpkı kendileri gibi yaralı ve yalnız olan insanlarla karşılaşır ve bağ kurar. *Kapak Kızı*'nda Ersin ve Selda'nın; *Yeşil Peri Gecesi*'nde Şebnem ve Ali'nin; *Suzan Defter*'de Derya ve Ekmel'in; *Dünya Ağrısı*'nda Mürşit ve Madenci'nin karşılaşması ve iletişim kurabilmesi bu durumun göstergelerindendir. Bu kişilerin ortak yönü sadece mutsuz ve yaralı olmaları değil, hiçbir zaman kendi olmayı başaramamaları ve bu anlamda çevreyle daimi bir çatışma içinde olmalarıdır.

Yazarın "Saklı" adlı öyküsünün Süslü Yenge'si de esasında yalnız bir karakterdir. Zembilli Göçmen'le evlendikten sonra yaşamaya başladığı yerde yabancılığın ve yalnızlığın esiri olur. Yabancılıktan kurtularak oradaki kadınlardan biri olmanın ve yaşadığı derin yalnızlığı dindirmenin yolunun kapı kapı dolaşıp yaşadıklarını anlatmak olduğunu düşünür. Oysa onun bu hareketi yaşadığı yerde alay konusu olmasına sebep olur. Bazen çaldığı kapı sırf onun ne yapacağını görmek için açılmaz, Süslü Yenge biraz bekleyip giderken arkasından kahkahalarla gülünür. Yabancılık, sadece büyük şehirlerde değil küçük şehirlerde de derin şekilde hissedilen bir duygudur. Birey, büyük şehirlerde daima gidilebilecek yeni bir yer, kendi gibi yabancı insanlar bulabilir. Oysa küçük şehirlerde bu yabancılıktan bir an dahi olsun kurtulamayan insan çektiği azaptan ölebilir. Süslü Yenge de bu küçük

şehirde yabancılığından ve Zembilli Göçmen ile evli olmasına rağmen hissettiği yalnızlık duygusundan kurtulamaz.

"Ay Bakıyor" hikâyesindeki anne ise kocasının ölümü ve oğlu Mansur'un kaybolması ile yalnız kalır: "*Şimdi bu yaşlı ve hasta vücudumla yalnız kalmışsam, şimdi pencerelerde onun yolunu gözlüyorsam, odasını hep hazır tutuyorsam dönüşüne, aydan ve kavak seslerinden korkuyorsam, yıllardır eskimişsem böyle kurulmayan bir saat gibi, evimiz köhneleşmişse, harap olmuşsa, ondan başka hiçbir şeyi düşünmüyorsam; bu Mansur'un üstünde koştuğu yollar sonsuzluğa açıldığı içindir."* (s. 210)

"Yaşadığımız Yerler" hikâyesinde de kocasını kaybeden bir anne çocuğu ile kalır. Kocasının ölümü ile yalnız, sessiz ve kederli bir kadın olan anne, çocuğu ile teselli bulamaz. Aksine çocuğunu yaşadığı acıdan sonra başını alıp gitmesine bir engel olarak görür: "*Kalbine batan hançeriydim onun, ayağına bağlı taştım."* (s. 183)

"Mozart'ın Son Zartı" hikâyesinde de annesi ve babası boşandığı için ninesinin yanına giden Şebnem, onun ölümüyle kimsesiz kalır. Gittiği yatılı okulda kendisini çok yalnız hisseder. Onun renkli ve büyülü yalanlar söyleyen biri hâline gelmesinin sebebi de bu yalnızlık duygusudur: "*Çok yalnızdım Asil. Hele ilk günler öyle yalnızdım ki, delireceğim sanıyordum. Uydurduklarım benim yalancı dünyam oldu. Beni yalnızlığımdan kurtaran, gözlerimi kapar kapamaz gittiğim ve mutlu olduğum dünyam."* (s. 214)

"Yüreğin Mahallesi"nde başlangıçta makyajları çoktan uçmuş, güzellik dolu bir yaşam için artık geç kalmış yaşlı ve yalnız kadınlardan bahsedilir. Ayrıca bu hikâyenin yalnız kadın karakteri Asude'dir. Geçmişte sevdiği adam tarafından terk edilince yalnızlığını kuşanır ve kederi ile bu yalnızlığı daima besler. Bozgunla biten bir aşktan sonra gelen bu durgun yalnızlık anlatıcı kişi tarafından aralanmak ve sonlandırılmak istenir. Yalnızlık, Asude'yi yeni bozgunlardan ve acılardan koruyan

en önemli unsurdur: "*Yalnızlığını sevmekte belki de haklıydı. Ulu bir kimsesizliği hayatın kendisi yapınca gülüşünün donması, yıkılması, bozguna uğraması yoktu."*

"Gençlik Sabah Çiyidir" hikâyesinde de yaşlı ve yalnız bir kadından bahsedilir. Güzel ve dolu yaşanmış bir ömrün sonunda bir başına kalan kadın, on beş senedir Amerika'da yaşayan oğlundan ayrı kalmıştır.

"Mağara Arkadaşları" adlı öykü yalnızlık duygusunu en belirgin şekilde ele alan eserlerden biridir. Ashab-ı Kehf vurgusu ile Yedi Uyurlar benzetmesi yapılan hikâyede Ayyıldız Apartmanı, yalnızlık çeken kişileri barındıran, sakinleri kadar kendisi de derin bir yalnızlık hissi duyan bir mekân olarak tasvir edilir. Eserde yalnızlığı ile ön plana çıkan kadın karakter, Bezmin Hanım'dır.

"Siz ve Şakalarınız" öyküsünde huzurevine yerleşen yalnız ve yaşlı bir kadının hikâyesi anlatılır. Huzurevine geldiğinde kendini iyice yalnız hisseder: "*Ne kadar büyüktü bina ve ben ne kadar yalnızdım."* (s. 144)

"Ses Tutsağı"nda anlatıcı kişinin üst kat komşusu olan kadın eşi olmayan küçük çocuğu ile kalan bir kadındır. Yorgun ve yalnız olan kadının çıkardığı seslerin tutsağı olan anlatıcı kişi onun yalnızlığının sesini de duyar: "*O kadının yalnızlığının sesleriydi bunlar."* (s. 50)

Yazarın hikâyeleri gibi romanlarında da pek çok yalnız kadın vardır. Bunlardan biri *Aziz Bey Hadisesi*'ndeki, yaptığı evlilik umduğu gibi çıkmadığı için kabuğuna çekilen ve yalnızlığı enine boyuna yaşayan Vuslat'tır. Aziz Bey'in kendini dışarıdaki renkli hayata kaptırması ve zamanın büyük bir bölümünü dışarıda geçirmesi üzerine Vuslat evinde yalnız kalır ve yemeğini de hep yalnız başına yer. Akşamları pencerenin önünde oturarak dışarıyı seyreden Vuslat, kendi hayatını düşünür ve kederlenir. Gördüğü evlerde yaşandığını düşündüğü mutlu hayatlara imrenir. Aziz Bey'in istememesine rağmen olan çocukları da kısa sürede ölür.

Böylece Vuslat'ın yalnızlığına son verecek, ona bir amaç vererek hayata bağlayacak etken de ortadan kalkar.

*Suzan Defter* romanının günlük tutan kadın karakteri Derya da yalnızdır. Ekmel Bey'e kendisini Suzan olarak tanıtması da onun başka bir hayatın kahramanı olmak isteyen, kendi benliğine yabancılaşmış bir karakter olduğunu gösterir. Suzan hayatlarından çıkmış, abisi başka biriyle evlenip çoluk çocuğa karışmış, Derya da yaptığı evliliği bitirmiştir. Babaannesi de ölünce Derya tamamen yalnız kalır. Ailesinin geçmişine dair hatırladığı her bilgi yalnızlığının artmasına neden olur. Abisi onun hep yanındaymış gibi davransa da gerçek böyle değildir: "*Ben hep yalnızdım. Bir başıma."* (s. 17) Abisinin Suzan ile olan birlikteliği zamanında da onu kimseyle paylaşmak istemez ve kendisini bu ilişki içinde hep bir fazlalık olarak hisseder. Heybeli'ye yaptıkları bir gezi sırasında gereksiz yere huysuzluk eden Derya, yanındaki insanların da canını sıkar. O gün yaşadıklarından sonra "ada" kavramı ile yalnızlığı eşdeğer görmeye başlar. "*Kendimi çok yalnız, çok fazla, çok yanlış hissettim. Bu yüzden ada denen toprak parçasından nefret ederim."* (s. 47) Bazı günler evden hiç çıkmayan Derya'nın yalnızlıktan ötürü ağladığı da olur. Bu yalnızlıktan bunalan kadın, Ekmel Bey'in yalnızlıklarını gidermek amacıyla ettiği arkadaşlık teklifini kabul eder. Derya, yalnızlığa mahkûm olan Ekmel Bey ile kendisini suda yüzen iki ayrı yağ damlasına benzetir. Onlar, kendilerine benzeyen bir damla arayan ve bir türlü suya karışamayan iki yağ damlasıdır. Derya'nın günlüğünde yaptığı bu benzetme yalnızlık kadar bireyin yabancılaşmasını da vurgular. Ekmel Bey ve Derya içinde bulunduğu insan kitlesine yabancılaşan, kalabalık içinde dahi yalnız hisseden kişilerdir. Bu durumun temel sebebi de iletişimsizliktir.

Tunç'un yalnız kadınlarından biri de *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi* romanında yer alan Sevinç Okutan'dır. Eşi ve kızları tarafından terk edildiği için kendisi gibi yalnız olan kiracısı Şekip Sami Bey'le dost olurlar. Şekip Sami Bey kanser olup hastaneye yattığında da refakatçisi olan, ona maddi ve manevi yardımda bulunmaya çalışan kişi yine Sevinç Okutan'dır. Ancak Şekip Sami

Bey'in ölümü ile hayattaki son dostunu da kaybeden Sevinç Hanım derin bir yalnızlık yaşar. Üç sokak ötesinde bir mağazası olan kızı da Beykoz'da yaşayan oğlu da annelerinin ziyaretine gelmeyerek sadece aramakla yetinirler: "*Çocuklarını da bir anlamda kaybetmiş olan Sevinç Hanım'ın yalnızlığını giderecek yeni bir dost edinmeye ne zamanı ne de isteği vardı. Hayat artık ona da fazla geliyordu."* (s. 345)

*Yeşil Peri Gecesi* romanında ise yalnızlıktan muzdarip olan kadın karakter aynı zamanda romanın başkişisi olan Şebnem'dir. Ailesi dağıldıktan sonra kendisini yapayalnız ve terk edilmiş hisseden Şebnem, çevresinde onca insanın bulunduğu vakitlerde de yalnız hissetmeye devam edecektir. Şebnem'in yalnızlığını ancak annesinden öte sevdiği ve kendisi de yalnız olan komşusu Vartanuş, fotoğraf çekiminde tanıştığı Gün adlı genç kadın ve on dokuz yaşındayken karşısına çıkan Ali dindirebilmiştir. Ancak zamanla bu insanlardan kopan ve yaptığı evlilikle kalabalık bir çevreye giren Şebnem, girdiği çevreye uygun davranmaya çalışsa da hiçbir zaman kendisini oraya ait hissetmez. O, "tükeniş çağı" olarak adlandırdığı bu asırda ancak ikiyüzlü ilişkiler kuran bu insanlardan biri olmayı reddeder ve bu sebeple yalnız kalır.

*Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura* romanının kadın karakteri Sanem de yalnızlıkla mücadele etmeye çalışan bir kadındır. Duygusal olarak bağının olmadığı ailesinden uzakta yaşayan Sanem, sadece Eda adlı arkadaşı ile paylaşımda bulunabilir. Onun yalnızlığı ancak Umut'un hayatına girişi ile son bulur. Fakat kısa süre içinde genetik hastalığının kendisini hareketsiz bırakacağını bilen Umut, Sanem'i bırakarak Türkiye'ye dönmek zorunda kalır. Böylece Sanem'in kısa bir süreliğine kurtulduğu yalnızlık hâli tekrar başlar.

Yalnızlığa mahkûm olan kadınlar gibi yalnızlığı seçen kadınlar da vardır. *Kapak Kızı* romanının karakterlerinden biri olan Selda, dar bir sokağa bakan küçük bir evde yalnız yaşayan ve bu yalnızlıktan da memnun olan bir kadındır. Dar bir sokağa bakan evi, dışarıdaki hayattan soyutlanıp kendiyle baş başa kalmak için tercih eder.

### 3.2.1.5. Ölüm/İntihar

Ölüm, Ayfer Tunç'un eserlerinde yaşam döngüsünü tamamlayarak bütünlüğü oluşturan, kesin ve trajik sonu sağlayan en önemli izlektir. Tamamlanmışlık duygusunu tatmak isteyen yazar hikâyelerinin büyük bir bölümünü ölüm ile bitirir. Ölüm kimi zaman hastalık ve kaza gibi sebeplerle gerçekleşirken kimi zaman da bir cinayetin ya da intiharın sonucu olarak ortaya çıkar.

Hayattaki değişmez tek gerçeklik olan ölümün olduğu bir dünyada yaşamanın oldukça zahmetli bir iş olduğunu düşünen yazar, ölüm hakkında şunları söyler: "*Ölüm ülkesi her an geçebileceğimiz bir âlem olarak varlığını bütün şiddetiyle hissettirdiği halde, ölüm yokmuş, öyle bir ülke yokmuş gibi yaşarız. Felsefeler yaparız bunun için, düşünceler, endişeler üretiriz, acınası varlığımızı değerli ve anlamlı kılmanın yollarını arar egomuz, teoloji bunun için çırpınır. Kısacık bir an içinde ölüm ülkesine geçebileceğimizi bile bile yaşamak yorucu ve ümitsiz bir şeydir aslında."*[64]

Onun hastalık sebebiyle ölen kadın karakterlerinden biri ilk öyküsü "Saklı"daki Süslü Yenge'dir. Anlatıcı konumundaki kişi onun artık öleceğini anlar ve Süslü Yenge gerçekten de birkaç gün sonra ölür. Ölmeden önce bacakları tutmaz hâle gelir, insanlıktan çıkmış gibi bir çirkinliğe bürünür.

"İhtilaller Neye Benzer"de anlatıcının annesi yağmurlu, gök gürültülü bir gece vakti ölür. Henüz çocuk yaşta olan anlatıcı, annesinin yanına gittiğinde ellerinin hâlâ sıcak olduğunu fark eder. Gök gürültüsüne feryadın eşlik ettiği gece ölen kadının üzerine beyaz bir çarşaf örterler ve yastığın üzerine yayılmış siyah saçlarına çocuğun dokunmasına izin vermezler. "Mozart'ın Son Zartı" hikâyesinde de şebnem'in her sabah güneş doğmadan uyanan ninesi bir sabah uyanamaz. *Dürttüm onu, omuzlarından sarstım. Başı yana düştü, ağzı açıktı. Ellerini tuttum, buz gibiydi. Saatlerce ağladım.* (s. 216)

[64] Ayfer Tunç, *Harflere Bölünmüş Zaman,* Altkitap, 2007, s. 56.

"Gençlik Sabah Çiyidir" adlı hikâyede yalnız yaşayan yaşlı kadın, o gün tanıştığı komşusu ile güzel bir yılbaşı gecesi yaşadıktan sonra gecenin sonunda yeni bir yıla girerken ölür: *Kadın cevap vermedi. Niye cevap vermediğini merak ederek doğruldu, kadının, yüzü beyaz bir midye kabuğunu andıran ufacık başı, omzuna düştü.* (s. 128)

"Kaybetme Korkusu"nda Süsen'in annesi bir kış gecesi acı çekerek, feryat ederek ölür. Şehre uzak bir ilçede oldukları ve kar yolları kapattığı için ilçenin doktoru kadına bakmaya gelir. Ancak onu kurtarmak için elinden bir şey gelmez.

*Aziz Bey Hadisesi*'nde Aziz Bey 'in annesi kocası ile oğlu arasında çıkan tartışmanın şiddetine dayanamayarak fenalaşır. Kocası tarafından hastaneye yetiştirilmeye çalışılan kadın vefat eder. Evlilikte aradığını bulamayan Aziz Bey'in eşi Vuslat da hastalanarak sessiz ve kederli bir ömrün sonuna gelir: "*Bayramın üçüncü günü Vuslat öldü. İyileşmek için hiçbir gayret göstermemişti. Sanki yıllarca süren bu mutsuzluk, bu kederli hal bir an önce bitsin der gibiydi yüzü. Dönüşsüz bir yola girdiği için huzurluydu."* (s. 72)

*Suzan Defter'*de Derya'nın babaannesi oturduğu yerde bir anda ölür: "*Televizyon açıktı, maç vardı. İngiltere sekiz, Türkiye sıfır. Maç bitti. Bir ses duydum. Hık! Kuvvetli bir hıçkırık gibi. Hemen anladım babaannemin öldüğünü."* (s. 23)

*Dünya Ağrısı*'nda Madenci'nin annesi de kanserden ölür. Ölümü hastalığın teşhis edilmesinden üç ay sonra gerçekleşir. Annenin ölümü evdeki mutluluğun da sona ermesine sebep olur: "*Cenaze günü evleri başsağlığına gelenlerle dolup taşmış. Annesinin ve babasının bütün arkadaşları, dayılar, yengeler, enişteler, kuzenler ne kadar akraba varsa hepsi onlardaymış. Ama birkaç hafta içinde seyrelmişler, sonunda gelecek kimse kalmamış. Ev boşalınca annesinin yokluğu, mutluluğun kaybı olarak kendini apaçık göstermiş."* (s. 171)

*Yeşil Peri Gecesi*'nde Şebnem'in çıplak fotoğraflarını çeken ve daha sonra Şebnem'le dost olan Gün kanser nedeniyle yavaş yavaş ölür. Gördüğü tedavi sonucu saçları, kaşları ve kirpikleri dökülür. Ancak bu tedavi onun iyileşmesi için yeterli olmaz. Gün, son nefesini Şebnem'in kucağında verir. Şebnem, Gün'ün bacaklarının, kalçalarının ve karnının ölüp ölümün göğsüne kadar tırmanarak kollarında ve başında toplandığını fark eder: *Can denen şeyin Gün'ün dudaklarının arasından uçup gittiğini gördüğüme yemin edebilirim.* (s. 252) Gün öldüğünde Şebnem ile Osman bir süre onun yanında oturup konuşurlar. Gün'ün vücudu soğumaya, gözleri camlaşmaya başlar. Osman, annesinin böyle yavaş yavaş değil, ansızın öldüğünü söyler. Şebnem ile Osman arasında uzun süren bir bağın oluşma sebebi de Gün'ün ölüm anına birlikte şahit olmalarıdır. Eserde Şebnem'im ölüm hakkındaki düşüncelerine de yer verilir. Şebnem'e göre ölüm en büyük temizlikçidir ve insan ancak öldüğünde temiz olabilir: "*Ölünce insan zaten hiç yaşamamış gibi oluyordu. Sanki arkasında utanılacak bir hikâye bırakmamış oluyordu. Bu dünyada insan ancak ölünce tertemiz oluyordu."* (s. 425)

*Âşıklar Delidir ya da* Yazı *Tura*'da tango gecesinde kalabalığın içinde eşiyle birlikte bulunan pembe tülden bir elbise giymiş yaşlı kadın ölür. Sanem'in anneannesi ise oldukça yaşlı olmasına rağmen ölüme direnen bir kadındır. Sanem, anneannesinin Azrail'le olan mücadelesini *"Azrail'in öleceğini sanmıştım."*(s. 222) cümlesiyle anlatır.

Tunç'un eserlerinde hastalık sebebiyle ölen bu kadınların yanı sıra cinayete kurban giden kadınlara da yer verilir. Kadın, zaman zaman bir cinnet hâlinde olan erkeğin kurbanı olurken kimi zaman da birtakım sebeplerle planlı şekilde öldürülür. "Cinnet Bahçesi" adlı öykü kadın cinayeti üzerine kuruludur. Öyküde Suna Eren, kocası Müeyyet tarafından öldürülür. Kadın, yatak odasındaki karyolada elleri göğsünde bağlanmış ve gözleri kapatılmış hâlde üzerinde birkaç parça buzla bulunur. Yanında cinayeti işlemekte kullanıldığı tespit edilen bir eşarp düzgünce katlanmış şekilde durur. Polisler içeri girdiğinde katil zanlısı olarak akla gelen ilk isim olan Müeyyet Bey, bir koltukta oturup müzik dinlemektedir. Bu hikâye ile toplumun

kadın cinayetlerine bakış açısına da yer verilir. Cinayetin çeşitli gazetelerde yalan ifadeler ile harmanlanarak yazılması, bir insanın ölümü üzerinden çıkar elde etmeye çalışan insanların varlığı eleştirilir. Bazı gazeteler zanlı Müeyyet Bey'e ait olduğunu iddia ettikleri cümlelere yer verir, olayla uzaktan yakından alakası olmayan başlıklarla hikâyeyi yeniden yazarak satmaya çalışırlar. Gazetelerin takındığı bu tavırda insanların başka insanların trajedisine, kendisinden uzakta gerçekleşen felaketlere olan merakı oldukça etkilidir.

*Dünya Ağrısı* romanında koca, ayrılmak isteyerek iki çocuğuyla beraber baba evine dönen karısının peşinden gider, karısı ile birlikte kayınvalidesini ve kayınpederini de vurur. Kocanın ailesine göre kadının ayrılmak istemesi ölüm için yeterli bir sebeptir. Ancak avukatın hafifletici bir sebebin gerekli olduğunu belirtmesi üzerine olayı namus meselesi hâline getirirler. Hatta kadının gizli bir ilişkisi olduğunu doğrulayacak yalancı şahitler de bulurlar.

Yine *Dünya Ağrısı* romanında bir kadın cinayeti anlatılır. Sevdiği ile birlikte kaçan kızın peşine ağabeyleri düşer. Oğlan can korkusuyla aşkını unutup kaçmaya çalışsa da neticesinde yakalanıp tek kurşunla başından vurulur. Kızın da cesedi Bihuş Çayı'nda bulunur: "*Cesedi bir söğüt dalına takılmış. On gün suda kalınca şişmiş. Uzun saçları suyun yüzünde kayık gibi yüzüyormuş. Abileri kızı suya atmadan evvel taşla başını ezmişler."* (s. 259) Yaşanan bu olay Deli Rıza tarafından görülüp anlatılsa da polis deli olduğu gerekçesiyle Rıza'nın söylediklerini ciddiye almaz. Başı ezik olmasına rağmen intihar denilerek bir kadın cinayetinin üstü kapatılır.

*Dünya Ağrısı*'nda Peynirci olarak bahsedilen adam altınları için üst katında oturan yeni gelini öldürüp cesedini madende bir çukura atar. Kadının cesedi çürümeye yüz tuttuğu sırada polis tarafından bulunur. Polisler Peynirci'yi yakalamaya geldiğinde halk da linç etmek için toplanmıştır. Ortada olan hırsızlık ve cinayet suçlarına sonradan doğrulanamayan tecavüz olayı da eklenir. Linççi topluluk için sadece bir kadının öldürülmesi yeterli değildir. Namus kavramının çok önemli olduğu taşrada öldürmeyi haklı kılacak tecavüz söylentisi daha etkilidir. Mürşit,

sakin, kendi hâlinde insanlar olarak tanıdığı komşularını linç için toplandıklarında tanımakta güçlük çeker: *"Komşuları, halim selim görünen insanlar olmaktan çıkmışlardı. Hepsini tek bir vücut yapan tehlikeli bir şeyin eline düşmüşlerdi. Bir kıvılcım bekliyor gibiydiler, bir işaret, sanki bir düdük çalınacak ve harekete geçecekler. Katilin gerçekten peynirci olup olmadığını merak etmiyorlardı. Ortada öldürülmüş bir yeni gelin, bir tecavüz iddiası, gelinin altınları ve bir zanlı olması onlara yetiyordu. Peynirci her sabah selamlaştıkları adam değildi artık. Bütün o selamlar, ayaküstü ahbaplıklar yok olmuştu." (s. 93)* Mürşit polis tarafından götürülen ve yaptığından pişmanlık duymayan Peynirci'nin aslında kendisini linç etmek isteyenlerden farklı olmadığını düşünür. Bir başka kişi zanlı olsaydı, Peynirci de linç için toplanan kalabalığın arasında yer alacak ve ertesi gün hiçbir şey olmamış gibi hayatına devam edecekti. Madenden çıkarılması beklenen altının aradan uzun zaman geçmesine rağmen hâlâ çıkarılmaması taşra halkında sadece bir huzursuzluğa sebep olmakla kalmaz birçok insanın cinnet geçirmesine sebep olur. Böyle bir ortamda Peynirci'nin altın için cinayet işlemesi pek şaşırtıcı değildir.

"*Nasıl bir sonuç vereceği bilinen, kurbanın kendisi tarafından gerçekleştirilen, olumlu ya da olumsuz bir edimin dolaysız ya da dolaylı sonucu olan her ölüm edimine intihar denir. İntihar girişimi de böyle tanımlanan, fakat ölüm sonucu vermeyen edimdir."*[65] Tunç'un eselerinde intihar, dış dünya ile bireyin iç gerçekliğinin çatışması hâlinde güçlü bir çözüm yolu olarak işlenir. Kadın karakterler çözüm bulamadığı sorunlar karşısında bir "kaçış" olarak intiharı seçer. Özellikle *Kırmızı Azap* kitabında yer alan hikâyelerin birçoğunda kadın karakterler intihar eder.

"Kadın Hikâyeleri Yüzünden" adlı öyküde karısına başka kadınlarla ilişkisi varmış gibi göstermeye çalışan erkek anlatıcı, aldatıldığına inanan karısının intihar etmesine sebep olur: *"Karım kendini asmış. Çamaşır ipiyle. Çocukları abisine bırakmış. İpin ucunda öylece sallanan hali karşıdaki apartmanın penceresine*

[65] Emile Durkheim, *İntihar*, Pozitif Yayınları, İstanbul 2013, s. 5.

*yansıyormuş güneş vurdukça. Üst katın dikkatini çekmiş. Yemek masasının üstünde mavi kalpli kırmızı kravatla, Cansev'le çekilen resmimiz duruyormuş." (s. 27)*

"Soğuk Geçen Bir Kış" öyküsünde ise annesinin sevgisizlik nedeniyle evini terk ettiğine inanan Semavi Bey, ilgisi ve aşırı bağlılığı sebebiyle karısının ölümüne sebep olur. Bu hastalıklı sevginin çılgına çevirdiği kadın, gaz lambasını düşürerek kendini yakar: "*Karısının o son ve uzun bakışını hatırlıyordu. Korkunç bir öfkenin, vücudunun bütün hücrelerinden yükselen çaresiz bir isyanın ansızın büyüyerek gözlerine oturduğunu ve karısının güzel gözlerinden acı bir çığlık gibi kıvılcımlar çıktığını gördü. Karısının son gücü tükendi, bu aşk esaretinden kurtulamayan ince parmaklı elleri gevşedi, gaz lambası yere düşüp kırıldı. Alev önce elbiselerini yaladı, sonra hızla tırmanarak vaktiyle çok güzel olan, kanı çekilmiş gibi kuru vücudu bir anda sardı." (s. 40)*

"Kaybetme Korkusu"nda çocukluğunda annesinin ölümüne tanık olarak travma yaşayan Süsen, hayatında var olan insanları da bir gün kaybedeceği korkusuyla yaşamaya başlar. Annesinin ölümünden sonra babasına, evlendikten sonra da kocasına tutunan genç kadın, yalnız kaldığı bir anda kendini balkondan atar: "*Her şey birkaç saniye içinde oldu. Belki daha da kısa. Süsenlerin o narin saplarını andıran kollarını öne doğru uzatıp kendini terastan aşağı bıraktı. Tok bir ses duydum. Kafatası vücutçu emeklinin yazın şezlongunu koyduğu beton zeminde parçalandı. Anında öldü. Yukardan baktım. Uyuz erik ağacının hâlâ süpürülmemiş yaprakları üzerinde yatıyordu. Siyaha yakın kırmızılıkta bir kan, bodrum katlardaki loş evlerin içine doğru yürüdü."* (s. 96)

"Taş-Kâğıt-Makas" adlı öyküde kocası Emir'in kendisini aldattığını öğrenen Karagül, hem yaşadığı acıyı dindirmek hem de kocasını bu şekilde cezalandırabilmek için intihar eder: "*İtirafı açık ve berraktı, başkasına âşık olduğu için karısı onu cezalandırmış. Böyle söylüyordu çünkü bir mumdan ev yanmaz diyordu, elektrikler kesilmiş, mum yakmışlar, yangın mumun devrilmesinden çıkmış."* (s. 120)

"Yük" adlı öyküde katıldığı harekâttan şeref madalyası ile dönüp herkesin övgüsünü kazanan kocasının yaptıklarını kabullenemeyen kadın intiharı seçer. Ağlayarak kocasına bebekleri, ihtiyarları, hamile kadınları da mı öldürdünüz diyen kadın kocasının yaptığı katliama dayanamaz ve onun tabancası ile kendisini öldürür: "*Annesi birden babasının beylik tabancasını kapmış, başına dayayıp ateş etmiş. Birkaç saniye içinde olmuş hepsi. Duvardan yere sızan kan hâlâ gözlerinin önündeymiş. Bu kadar."* (s. 152)

*Dünya Ağrısı* romanında Pehlivan'ın sessiz, soluk kızı intihar eder: "*Yolvermez'in uçurumuna atlamış. Ölüsünü jandarma çıkardı yukarı. Bütün kemikleri kırılmış. Çıkaran astsubay kızı kaldırdık, bir çuval çakıl taşı gibi sedyeye koyduk dedi. Gasilhanedeki kadınlar cenazesini yıkarken fenalık geçirmişler. Kemikleri bilye gibi oynuyormuş ellerinin altında."*(s. 104) Doğuştan kederli olan kız babasına çok yorulduğunu yazdığı bir kâğıt bırakır. Taşra halkı kızın intiharını sevdalı olmasına bağlar. Çünkü taşrada sadece sevda yüzünden intihar edenleri affederler.

*Dünya Ağrısı* romanında intihar eden bir başka kadın Madenci'nin eşi Arzu'dur. Yaşadıklarından sonra eşine tutunan, eşinden beklediği ilgiyi göremeyen kadın intihar eder. Arzu'nun intiharından sonra kayınpederi ile yüzleşmeye giden Madenci, kayınpederinin boğazını keserek öldürür. Romanda Pehlivan'ın kızı ve Arzu'nun intiharı üzerinden intihar olgusu irdelenir: "*İntiharın kendisi haber değildir diye düşündü. İntiharın türü haberdir. Biri intihar ettiğinde önce nasıl diye sorulur. Nasıl intihar etmiş? Kendini mi asmış, başından mı vurmuş, bileklerini mi kesmiş, zehir mi içmiş, köprüden mi atlamış? Nasıl yapmış? Ne kadar vahşice öldürürse kendini insan, o kadar büyük haber olur. On beş kat otuz metreden fazla olsa gerek diye düşündü. Arzu otuz metreden atladı, beton zemine çakıldı. Pehlivan'ın kızı gibi bütün kemikleri kırıldı."* (s. 228) İntihar olgusu Rumen yazar ve düşünür Cioran'dan yapılan alıntılarla açımlanır: "*İstediğimiz zaman gösteriden ayrılabilecek olmamız coşturucu bir fikirdir.* (s. 227) *İntihar insanın elindeki büyük fikirlerden biridir."* (s. 228)

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi* adlı romanda bir aylık evliyken kocasını eniştesi ile aldatan Yurdanur, ablasının beddualarına dayanacak gücü kalmayınca kendini pencereden atarak intihar eder.

Aynı eserde âşık olduğu kocasının kendisini aldattığını öğrenen Femke, bu kaybedişin acısıyla intihar eder. Sıcak suyla doldurduğu küvete girerek kocasının tıraş bıçağıyla bileklerini keser. Eşyalarını toplamak için eve gelen adam, karısını küvette kıpkırmızı suyun içinde ve vücudunda bir damla kan kalmadığı için bembeyaz kesilmiş hâlde bulur.

*Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura* adlı romanda ise Genetik Uzmanı Stefan'ın yıllardır görmediği kız kardeşi kendini oturduğu evin penceresinden atar. Larry'nin eski karısı da kendini başından vurarak intihar eder. Eserde hastalığı nedeniyle kısa sürede öleceğini bilen Umut'un annesi ise bu bekleyişe dayanamadığı için intihar etmek ister. İlk intihar girişiminde boğazını ekmek bıçağıyla kesmeye çalışırken eşi tarafından kurtarılır. Kadının intihar etmesine engel olmak isteyen aile kesici bütün aletleri ortadan kaldırır. Ancak Umut'un annesi bakıcısı yokken kendisini dördüncü kattan atarak yaşamına son verir.

Yazarın iki romanında kahraman olarak çizdiği, *Yeşil Peri Gecesi*'nde anlatıcı olarak belirleyerek derinleştirdiği kadın karakteri Şebnem ise intihar girişiminde bulunur. Yatılı okul yılları Şebnem için oldukça hareketli ve zor geçer. Burada yeni arkadaşlar edinen Şebnem, içlerinde en aykırı olan kızla çok yakın olur. Bu yıllarda öğretmeni Seçkin Bey ile duygusal bir ilişki yaşar. Şebnem'le cinsel birliktelik yaşamak isteyen Seçkin Bey o gece onun yüzünde gördüğü tehlikeli bir şeyden sonra Şebnem'i kendisi çağırmamış gibi nöbetçi öğretmene şikâyet eder. Şebnem'in gizlice odasına geldiğini, ahlaktan, namustan haberdar olmadığını ve derhâl okuldan atılması gerektiğini söyler. Olayın büyümesini istemeyen gece nöbetçisi öğretmen ile konuyu kimseye söylemeden orada kapatmaya karar verirler. Ancak Şebnem için konuyu kapatmak bu kadar kolay olmaz. Seçkin Bey'in iftirasından sonra odasına gider ve bir cam parçası ile bileklerini keserek intihar eder:

*"Bir an önce ölüp oyundan çıkmak istiyorum." (s. 335)* Gözlerini açtığında bir hastane odasındadır. Depresyon sonucu ve aynı zamanda dikkat çekme isteğiyle intihara teşebbüs ettiğine karar verilir. Okul, çok ağır olduğunu düşündüğü için okuldan atmayarak kınama cezası vermekle yetinir. Şebnem de gerçeği kimseye anlatmaz. Şebnem'in erkeklerle olan yakın ilişkisi bu olaydan sonra başlar. Babaannesinden, amcasından ve annesinden yeterince zarar gören Şebnem'in ruhundaki ikinci yara da bu olayla açılır ve onları hiçbir zaman affetmez: *"Babaannemi affetmedim! Amcamı affetmedim! Annemi affetmedim! Seçkin Bey'i affetmedim! Sen de affetme Allahım! Sen de affetme, lütfen!" (s. 348)*

İntihar girişiminde bulunduğu hâlde kurtarılan bir diğer kadın karakter ise *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi* adlı romandaki Şehriban Öğretmen'dir. Kocasını aldattığı beden eğitimi öğretmeni Civan Caymaz'ın başka birine âşık olduğunu öğrenen Şehriban, bir kutu diazem içerek intihara teşebbüs eder. Ancak olaydan kısa bir süre sonra eve gelen kocası karısını ağzı köpükler içinde bulup hastaneye kaldırınca Şehriban öğretmen kurtarılır.

Ayfer Tunç'un eserlerinde intihar kimi zaman gerçekleşmese de kahramanın aklından geçirdiği, birtakım sebeplerle vazgeçtiği bir unsur olarak karşımıza çıkar. *Kapak Kızı* romanında sevdiği insanın bir başkasıyla evlendiğini öğrenen ve derin bir aşk acısı çeken Anahit, intihar etmeyi aklından geçirir. Ancak zaten annesiz ve babasız olan erkek kardeşini bir de ablasız bırakmamak için intihar düşüncesini aklından savarak yaşamaya karar verir.

### 3.2.1.6. Psikolojik Rahatsızlıklar

Kadında vuku bulan psikolojik sorunların temelinde yetişme şartları, anne baba davranışları, travmalar, kolektif bilincin kadın için belirlediği toplumsal roller ya da sosyal hayatta kadına uygulanan ayrımcılık ile ortaya çıkan baskı yatmaktadır. Ayfer Tunç'un hikâye ve romanlarında başta depresyon olmak üzere farklı psikolojik rahatsızlıklara sahip olan kadın karakterler vardır. Yazar, genetik yatkınlıktan ziyade

travmatik olaylar sonucu ortaya çıkan psikolojik rahatsızlıklara yer vererek bireyin iç dünyasında dış etkenlerin önemli olduğunu vurgular. Psikolojik sorunları olan kadınlar özellikle yazarın *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi* romanında yoğunlaşır.

Yazarın işlediği psikolojik sorunların başında bir duygu durumu bozukluğu olan depresyon gelir. Sürekli mutsuz ruh hâli, hiçbir şeyden zevk almama, karamsarlık ve suçluluk duygusu, bitkinlik, uyku ve yeme bozukluğu gibi belirtilerle ortaya çıkan depresyon olumsuz düşüncelerin tekrarı ve engellenememesi nedeniyle intihara kadar giden bir süreci kapsar. Tunç'un eserlerinde yer verdiği depresyonlu kadınlar genellikle sessizliğe gömülür ve kederli bir ruh hâli ile günlük aktivitelerden uzak durur. *Kapak Kızı* romanında Cavidan hala ilk aşkı olan Ender'e kavuşamadığı için depresyona girer. Sevdiği adam kahvede çıkan bir olayda bıçaklanarak öldürülünce Cavidan, hastanelik olur. Yaşama sevincini tümüyle yitiren kadın, birkaç ay içinde iğne ipliğe döner. Sürekli ağlama krizine giren, hayatının belli dönemlerinde hastaneye yatırılan Cavidan hiçbir zaman eski neşesini kazanamaz. *Suzan Defter* romanında da yalnız kalan Derya depresyona girer. Evden çıkmadığı zamanlarda ruhsal olarak daha da kötü hisseder. Evin içinde yarı ölü gibi, amaçsız dolaşan Derya bütün gün uyuklasa da kesintisiz, derin şekilde uyuyamaz. Yalnız ve depresif olduğu için zaman adeta ikiye katlanarak geçmek bilmez. Geceleri uyuyamayan ve içinde sebepsiz bir korku hisseden Derya, tuhaf sesler de duymaya başlar. Bütün bunlardan kurtulmak isteyen, içinde yeniden yaşama sevinci duymak isteyen Derya kendisini dışarı çıkaracak bir sebep bulmaya çalışır.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde Zeynep İkbal, doğum sancısının tuttuğu gün balkondan düşen hizmetçisi Saadet'in ölümünden ve on altı saat süren çok zor bir doğumdan sonra ağır bir postpartum depresyona girer. Depresyondan bir türlü çıkamayan kadın intihar tehditleri savurmaya başlayınca kocası bebeklerini annesine bırakıp karısını bir süreliğine Fransa'ya götürür. Aynı eserde yer alan İda Mustaki ise edilgin ve depresif bir kadındır. İda Hanım, ancak

İstanbul'a taşınıp kalabalık akraba çevresine girince depresif hâllerinden ve ağlama nöbetlerinden kurtulur.

Obsesif kompülsif bozukluk da Tunç'un eserlerinde işlenen psikolojik rahatsızlıklardandır. "*Kompülsiyonlar, uzun ritüeller şeklinde gerçekleştirilen açık, yinelenen davranışlar (örneğin, elleri yıkama, kontrol etme ya da tekrar tekrar düzenleme) ya da daha gizli zihinsel ritüeller olabilir (örneğin, sayma, dua etme ya da bazı sözcükleri tekrar tekrar söyleme).*"[66] Ayfer Tunç'un eserlerinde temizlik hastalığı olan obsesif kadınlara yer verilir. Sürekli bir kirlenmişlik duygusu ile her şeyi temizlemeye başlayan kadınlar, yıkayarak kirlilik duygusundan bir süreliğine uzaklaşsa da bu duygu tekrarlandığı için davranış sürekli hâle gelir. Nesnelerle ve yabancılarla temas kirlenmişlik duygusuyla bağdaştırıldığı için mümkün olduğunca bunlarla temastan kaçınılır. *Kapak Kızı* romanında Fikriye Hanım kızının ve küçük oğlunun başına gelen kötü olaylardan sonra kendini toparlayamaz. Temizlik hastalığına tutulan ve hep bir kirlilik duygusu içinde olan Fikriye Hanım, elinde sürekli toz bezi, sabun ve kolonya ile gezer. Fikriye Hanım'ın temizlik takıntısı *Yeşil Peri Gecesi* romanında da vurgulanır: "*Fikriyanım bence deli, kirli çamaşırlara dokunamıyor. Kirli yüzeylerin hiçbirine dokunamıyor. Önden düğmeli uzun elbisesinin cebinde mendil taşıyor, kirli bir şeye dokunmaya mecbur kalırsa kullanmak için. Durmadan bir şeylere kılıf dikiyor."* (s. 80) *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi* romanında Sevim Demir'in de obsesif kompülsif kişilik bozukluğu vardır. Evinde yabancıların dokunduğu her yeri çamaşır suyuyla silen Sevim Hanım, evde yatılı misafir istemez. Kendisine hediye olarak gönderilen Kucağında Bebek İsa'yı Taşıyan Meryem Ana ikonasını da mikrop kaynadığını düşünerek çamaşır suyu ile defalarca siler. İkonayı ne yapacağını bilemeyen Sevim Hanım, antika eseri nihale olarak kullanmaya başlar. Üzerine sıcak tencereleri koyduğunda her seferinde mikropların öldüğünü düşünerek mutlu olur. Sevim Hanım'ın temizlik saplantısı giderek ilerler. Kocası Başhekim Demir Demir, her akşam evine geldiğinde antrede üstünü başını çıkarıp doğru banyoya gider. Girişte soyunmadan içeri bir adım bile atması mümkün değildir. Durumu oldukça normal

[66] James N. Butcher-Susan Mineka-Jill M. Hooley, *Anormal Psikoloji*, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2013, s. 388.

karşılayan ve ciddiyetinin farkında olmayan Demir Bey, karısına tedavi olmayı da önermez.

Nöropsikiyatr Nebahat Özdamar da aynı eserde psikolojik sorunu olan bir kadın olarak çizilir. Nebahat Hanım'ın sinir sorunu kocası Kahraman İnal'in kendisini terk ederek başka bir kadınla gitmesiyle başlar. Bu olaydan sonra en olmayacak zamanlarda ağlama krizine giren Nöropsikiyatr, en ufak şeyleri dahi büyütmeye başlar. Saçlarını üç numaraya vurduran kadın, hastaneye olur olmaz saatlerde gelmek, birkaç gün kesintisiz uyumadan hastanede kalmak, tehlikeli hastaların koğuşunda dolaşmak gibi tuhaf huylar edinir: "*Terk edilmeden önce de her an sapıtmaya hazır ruh hali ifadesine yansır, şeklini kaybetmiş çene kemikleri tık tık tık oynar, durduk yerde seğirmeye başlayan yüz kasları doktor hanımı ne yapacağı belli olmaz bir karaktere dönüştürürdü."* (s. 83) Zaman içinde Nebahat Hanım'ın ruhsal problemlerinde artış fark edilse de kendisinden başka kimseye zararı olmadığı düşünüldüğü için üzerinde çok fazla durulmaz.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde tavşandudaklı Jinekolog Ayşe Nuran Serbest, dudaklarının erkeklere vajinasını hatırlattığını düşünmektedir. Fakültedeyken onun yüzündeki kusurla vajinayı eşleştirdiğini fark eden bir hoca, kızı psikiyatra yönlendirmek yerine jinekoloji okumaya teşvik eder. Ancak jinekoloji, Ayşe Nuran'ın takıntısının daha da artmasına sebep olur. Yüzüne uzun süre bakan kişinin sürekli bunu düşündüğünü zannederek olay çıkarmaya başlar. Kendisini çok çirkin hissettiği bir gecenin sabahında banyoda aynanın karşısına geçip jiletle tavşandudaklarını doğrar. Bu olaydan sonra tedavi görmesi için hastaneye yatırılır. Aynı eserde yer alan yirmi iki yaşındaki Leyla Böğrü'ye bipolar affektif bozukluk tanısı konur. Kırşehir'in Çiçekdağı kazasına bağlı bir köyde yaşayan Leyla'nın koyunları sağarken çırılçıplak soyunması, aile televizyon izlerken önlerine geçip şalvarını çıkarmaya çalışması gibi uygunsuz hareketleri onun cinsel isteğinin fazlalığına yorulur ve on yedi yaşında ilk talibiyle alelacele evlendirilir. Ancak evliliğinin dördüncü günü Leyla'nın hastalığı tamamen ortaya çıkar. Evlendiği kişinin ailesinin karşısına geçip uygunsuz kelimelerle kocasının

erkekliğinin olmadığını söylemeye ve soyunmaya başlar. Oğlan tarafı kızın neden alelacele evlendirildiğini anlar ve onu döverek baba evine bırakırlar. Annenin aksine kızının dayakla düzelmeyeceğini düşünen baba kızını bir hastaneye götürür. Böylece Leyla eserin ana mekânı olan ruh sağlığı hastanesine sevk edilir. İlaçlarla düzeldiği düşünülerek eve gönderilen Leyla taşkınlık yaptığında tekrar hastaneye getirilir. Böylece beş yılda altı kez hastaneye yatırılır.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde başhekimin uzaktan akrabası olan emekli edebiyat öğretmeni Zarife Gülercan, oğlu Cem'in denizde boğulduğunu öğrenince yaşadığı psikolojik travmadan bir süre sonra gülme krizine girer. Kadının acıdan aklını oynattığını düşünen yakınları Zarife Hanım'ın küfürlü konuşmaya başlamasıyla birlikte durumun geçici olmadığını anlayarak onu hastaneye yatırırlar. Doktor Âlim Kâhkeci bir süre sonra gülme krizi kesilen kadını son bir kez muayene edip evine gönderir. Evinde bir iki gün sorunsuz yaşayan Zarife Gülercan, üçüncü gün ziyaretine gelen bir komşu kadına herkesin içinde küfür ederek kadının kocasını aldattığını söyler. Bu olayla ortalığı tamamen karıştıran Zarife Hanım, tekrar hastaneye yatırılır ve Nebahat Hanım'ın tavsiyesi ile çekilen beyin tomografisinde kadının beyninde bir grup sinire baskı yaparak ruhsal durumu etkileyen bir tümör olduğu tespit edilir.

Yazarın işlediği psikolojik rahatsızlıklardan biri de anoreksiya nervozadır. *Anoreksiya nervozanın temelinde yoğun bir kilo alma korkusu yatar ve buna düşük bir vücut ağırlığının korunmasının bile reddedilmesi eşlik eder.*[67] Bu psikolojik rahatsızlığın ortaya çıkmasında toplumun zayıf olma konusundaki baskısı etkilidir. Zayıflık konusunda kadınlar erkeklere göre daha takıntılıdır. Günümüzdeki zayıflıkla özdeşleştirilen güzellik algısı, bireyin benlik algısını da etkiler ve psikolojik sorunları da beraberinde getirir. *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde sosyal hizmet uzmanı olan anoreksik Buse Göçer sahip olduğu bedenden hoşnut olmadığı için hızla zayıflasa da asla hasta olduğunu kabul etmez. Oysa hastalıktan dolayı kadının tüm vücudu korkunç hâldedir.

[67] James N. Butcher-Susan Mineka-Jill M. Hooley, *age.*, s. 575.

Aynı eserde Temaşa Özüpek isterik ve somatoform bozukluğa sahip bir kadındır. Somatoform bozukluk hastalıkların tıbbi bir sebebe bağlanamaması, psikolojik kaynaklı olmasıdır. Hayata uyum sağlamayarak her şeyi sorun eden Temaşa Hanım, psikosomatik hastalıklardan muzdariptir: "*Bağırsakları çalışmaz, titreme nöbetleri geçirir, günler süren migren atakları yaşardı. Mukbil Bey dünyanın kendi etrafında döndüğün zanneden karısının hastalığının adını koymuştu aslında, isteri."* (s. 360) Ancak Mukbil Bey başlangıçta bu düşüncesini söylemeye cesaret edemese de karısındaki kusmalar, geçici ağız çarpılmaları üzerine onu bir psikiyatra götürmek ister. Bağırarak deli olmadığını söyleyen Temaşa Hanım'ın tansiyonu düşer ve hastaneye yatırılır. Hastanede yapılan muayenede hiçbir şey bulunamaması Temaşa Hanım'ın sorunlarının psikolojik kökenli olduğunu doğrular. Temaşa Hanım'ın isteri nöbetleri ancak kocası Mukbil Bey'in ölümünden sonra azalır.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde hastanede yatan şizofren Barış Bakış'a âşık olan Psikolog Gülnazmiye Görgün'ün âşık olduktan sonra sergilediği hareketleri de psikolojik bir sorun olarak değerlendirebiliriz. Barış'ı adeta bir takıntı hâline getiren genç kadın Barış'ın annesi karşısındaymış gibi hayali konuşmalar yapmaya üstelik eline geçenleri duvara fırlatmaya başlar. Zamanla duyguları daha da yoğunlaşan psikolog Barış'ı hastaneden kaçırmayı, bunun için en doğru yolun da hastanede yangın çıkarmak olduğunu düşünür.

"Kaybetme Korkusu" adlı hikâyede iki yaşındayken annesinin bağıra bağıra ölümüne tanık olan Süsen kaygı ve korku belirtileri göstermeye başlar. Bu olayın tetiklediği fobi spesifik bir hâl alarak hem kızın hem de yakınlarının hayatını zorlaştıran bir hâle dönüşür. Yaşadığı bu travmadan sonra korkunç şeyler yaşama korkusuyla kaçınma davranışı geliştiren Süsen babasından bir saniye bile ayrı kalamaz. Travmatik korkuyu genelleştiren kadın, aynı durumu evlenince kocasıyla da yaşar.

Aile içinde anne babanın ilgisi ve sevgisinden mahrum kalan bireylerde de psikolojik yaralanmalar ortaya çıkar. Bu konu Ayfer Tunç'un üzerinde durduğu en

önemli konulardan biridir. Anne ve babalık rollerinin gerektiği gibi yerine getirilmemesi çocuğun ileride hayatın getirdiği zorluklarla başa çıkmasını engeller. Çocuklukta ebeveynlerinden gerekli ilgiyi göremeyen birey, özgüven ve özsaygı konusunda yetersizlik yaşar ve birtakım sorunlu davranışlar sergiler. *Yeşil Peri Gecesi*'nde ailede zarar gören Şebnem, kendine zarar verme arzusuyla hareket ederek daha da yaralanmasına sebep olacak davranışlar sergiler. Çevresinden intikam almak isteyen kadın, ailesinden kaynaklanan sevgi eksikliğini gidermek amacıyla bağlandığı kişilerden de yeterli ilgiyi göremez.

### 3.2.1.7. Şiddet

Ayfer Tunç'un hikâye ve romanlarında şiddet fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet şeklinde ele alınarak işlenir. Onun eserlerinde kadın genellikle şiddet gören taraf olmakla birlikte zaman zaman kadının bir erkeğe ya da bir başka kadına gösterdiği şiddete de yer verilir.

Erkeğin güçsüz gördüğü için üstünlük sağladığını düşünerek kadına karşı uyguladığı şiddet Tunç'un eserlerinde geniş yer tutar. İtaatkâr olmasını beklediği kadına sözünü geçiremeyen erkek birey, çözümü şiddete başvurmakta bulur.

"Mikail'in Kalbi Durdu" hikâyesinde de her gece şiddet gören kadınlardan söz edilerek bu durumun olağan karşılanması üzerinde durulur: "*Semiramis'in, binlerce kalp yarası ve onur kırıklığı yaşadığı yoksul zamanlarında, onu irinle sızlayan bağrına bastığı için sadakatle bağlı olduğu bu acayip semt sıcaktan inliyor, her gece dayak yiyen kadınların burunlarından akan kanın kokusu, güçlünün zayıfa çok olağanmışçasına, tereddütsüz gösterdiği şiddetin yankısı hiç duyulmuyordu."* (s. 61)

"Kırmızı Azap"ta kırmızılar içindeki bir hayat kadını olarak çizilen kadın karakter, öykünün diğer kişisi delikanlıya cinsel olarak karşılık vermediği için şiddet görür. Tokat yiyen kadın delikanlıya vurarak karşılık vermeye çalışsa da gücü

yetmez. Delikanlı kadının saçlarından tutarak başını arabanın camına vurmaya, boynunu sıkmaya ve tokat atmaya başlar. Kadın maruz kaldığı şiddetten kurtulmak için arabanın yavaşladığı bir anda kendini aşağı atar.

"Kaybetme Korkusu"nda bir apartman dairesinde yaşanan ve artık sıradanlaşan şiddete yer verilir. Karı koca arasında çıkan kavgada önce bağıran bir erkeğin ve çığlık atarak ağlayan kadının sesi duyulur. Kavga şiddetlenince cam kırılarak dışarı bir eşya atılır. Çevresindeki eşyaya zarar vererek kendini durduramayan koca karısını tokatlamaya başlar. Gördüğü şiddet karşısında kadın beddua ederek ve ağlayarak tepki gösterir. Yaşanan bu olay çevredeki dairelerde de sürekli benzeri yaşanan, günlük hayatın bir parçası hâline gelmiş bir olaydır.

"Acılezzet" hikâyesinde de bir kadının sürekli içen kocasından şiddet gördüğü belirtilir: "*Benden önceki kaba saba bir adammış, içip içip karısını dövermiş."* (s. 62)

*Kapak Kızı* romanında Cennet, kocası Bünyamin'le olan tartışmalarında ona cevap verdiği için dayak yer. Şiddete maruz kalmasına rağmen baba evine dönmeyi düşünmez. Çünkü yığınla kardeşin kaynadığı baba evinde sofraya konan bir tabak yemek için daha ağır bedel ödemesi gerektiğini bilir. Bu nedenle gördüğü şiddet karşısında Cennet'in yaptığı tek şey odasına kapanıp ağlamak olur.

*Kapak Kızı* romanının şiddete uğrayan diğer bir kadın karakteri Hülya'dır. Severek evlendiği kocası Cavit, geçirdiği iş kazasından sonra bambaşka bir insana dönüşür ve Hülya'yı hastanelik edecek şekilde dövmeye başlar. Şebnem'in hasta olduğu bir gece karısına ulaşmak için hastaneyi arayan Cavit, o gece hastanede nöbete kalacağını söyleyen karısının orada olmadığını ve günlerdir gece nöbetine kalmadığını öğrenir. Karısının yalan söylediğini öğrenince onu öldüresiye döver, kopma noktasına gelen evlilik o gün sonlanır ve Hülya evi terk eder. Yaşanan şiddet, *Yeşil Peri Gecesi* romanında kızları Şebnem tarafından ayrıntısıyla anlatılır: *"Duvarda kan var. Babamın annemi saçından tutup başını defalarca vurduğu yerde,*

*aşağıya doğru akıp kurumuş, kabarık bir siyahlık. Dikkatle bakıyorum, duvarın boyası da ezilmiş, annemin dişleri çarpınca oldu herhalde. Annem düştüğü yerden yüzü kan içinde doğruluyor. Ağzından, burnundan, kaşından fışkıran kan saçlarını yapış yapış yapmış. Su yeşili elbisesi kan içinde, ta eteklerine kadar."* (s. 162)

*Yeşil Peri Gecesi*, Ayfer Tunç'un eserleri içinde şiddetin en yoğun olarak işlendiği eserdir. Eserin başkişisi Şebnem, hayatı boyunca farklı kişilerden çeşitli şekillerde şiddet görür. Ona şiddet uygulayanların başında babaannesi Fikriye Hanım gelir. Gelini Hülya'yı kabullenemediği için Şebnem'i de istemeyen Fikriye Hanım, fırsat buldukça Şebnem'e fiziksel şiddet uygular. Fiziksel şiddetin yanı sıra sarf ettiği kötü sözlerle psikolojik şiddet uygulamaktan da geri durmaz. Babaannesinin yanı sıra amcasının karısı ve Ersin'in annesi olan Nihal Yenge de fırsat bulduğunda Şebnem'e şiddet uygular. Şebnem üvey babası Ekrem ile üvey erkek kardeşinden de şiddet görür. Samsun'da çevreye uygun olmayan hareketler yaptığı için annesinden tokat yemekle kalmaz, üvey babası ve kardeşinden de şiddetli şekilde dayak yer. Burada gerçekleşen şiddet olayında en dikkat çekici durum, Şebnem'in çok çalıştırıldığı için hâline üzüldüğü hizmetçi Hediye'nin, Şebnem'e dayak atılmasından hoşnut olmasıdır. Hediye, yaşadığı ortam ve yetiştirilme tarzı nedeniyle Şebnem'in bir kız çocuğu olarak yaptığı hareketlerin dayakla cezalandırılması gerektiğini düşünür. Hülya kızına sadece burada tokat atmamıştır. Bunun dışında da Süleyman amca nedeniyle kızına iki kez şiddetli bir tokat atar. İlkinde elinin tersiyle attığı tokatla parmağındaki yüzük Şebnem'in yüzünü boydan boya yarar. Almanya'da attığı şiddetli ikinci tokat da Şebnem'in dengesini kaybederek yere düşmesine sebep olur.

*Yeşil Peri Gecesi*'nde Şebnem, kocası Osman'ın kardeşi Teoman'dan da fiziksel şiddet görür. Çıkar elde etmek için Şebnem'i Uluçmüdür'le cinsel birliktelik yaşamaya zorlayan Teoman, onu öncelikle yıllar önce çıplak pozlar verdiği dergi ile tehdit eder. Tehdit sırasında Şebnem'i saçından sürüklemekle, yerde tekmelemekle yetinmeyen Teoman, onu birlikteliğe ikna etmek için kafasına silah dayar. Bu fiziksel şiddet neticesinde Şebnem, Uluçmüdür'le birlikte olmayı kabul eder.

Aynı eserde Osman'ın annesi de üniversitede hoca olan kocası Necmi Bey'den fiziksel şiddet görmüştür. Karısının kendisinden habersiz dışarı çıkıp çıkmadığını kontrol etmek için ayakkabısının altına tebeşirle çarpı çizen adam, tebeşirin silindiğini gördüğünde karısını döver. Dışarı çıktığı için karısının ağzına vurup dudaklarını yolan adam, kadının ağzını paramparça eder. Şebnem, gördükleri şiddeti şu şekilde dile getirir: "*Babam da aynı Nemci Bey gibi, annemin yüzüne vurmuştu. Annemin yüzünü duvara vurmuştu. Ben de dövülmüştüm. Benim de yüzüme vurmuşlardı. Demek ki dayak ve güzellik kalıtımsaldı."* (s. 40)

*Dünya Ağrısı* romanında kadına şiddetin taşrada olağan bir durum olduğundan bahsedilir. Orada yaşayan eczacı Oktay, her gece karısını dövdüğünü çevresindekilere zevkle anlatır. Eserin başkişisi Mürşit, Oktay'ın dayak hikâyelerini rahatsızlık duymadan dinlediğini ve içinde yaşadığı topluma benzemeye başladığını düşünür. Eserde ayrılmak isteyen karısını öldüren adamın erkek kardeşleri de onun gibi kadına şiddeti savunan insanlardır. Hatta kendilerini güzel ağırlamayıp surat yapan yengelerine şiddet uygulamayan amcaoğullarını eleştirirler: "*Ama yazmış bunu bir kenara, karısının ağzına iki tane çarpmayan amcaoğlu elbet bir gün eline düşermiş."*(s. 37)

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi* romanında kocası Tarık Bey'in oğluna âşık olan Bedia Hanım, kocasının durumu öğrenmesi üzerine şiddetli bir tokat yer. Uğradığı ihanet sonucu karısından "Beddua" olarak bahseden Tarık Bey, attığı tokat ile Bedia Hanım'ın sağ kulak zarının patlamasına, dolayısıyla sağır olmasına sebep olur. Yine aynı eserde Safiye adlı kadın, daha bir haftalık gelinken yakut taşlı bir yüzük nedeniyle kocasından dayak yer. Kendisine âşık olduğu için evlendiği Ciğerci Bünyamin'in uyguladığı şiddet, Safiye'ye aşkın dayağa engel olmadığını, üstelik kavuşma gerçekleştiğinde son bulduğunu gösterir. Aynı eserde daha sonra bipolar affektif teşhisi konacak olan Leyla Böğrü hasta olma ihtimali düşünülmediği için şiddete maruz kalır. Hastalığı sebebiyle kötü sözler söyleme ve ulu orta yerde soyunma huyu olan Leyla evliliğinin dördüncü günü durumu fark edildiğinde kocasının ailesi tarafından şiddetli şekilde dövülür.

Dayaktan bayılacak hâle gelen kadın götürülüp baba evine bırakıldığında bir de kızın annesi dövmek için eline maşayı alır. Ancak Leyla'nın babası kızının dayakla terbiye edilmeyeceğini düşünerek karısını engeller ve kızını hastaneye götürür. Bu olayda Leyla'nın babası dışındaki insanlar olayların altında yatan sebepleri sorgulamaksızın şiddeti bir intikam alma ve terbiye etme aracı olarak kullanırlar. Ancak Leyla'ya uygulanan şiddet dayakla sınırlı kalmayacak, kriz anında on sekiz yaşındaki kocasının erkekliğinin olmadığını söylediği için kocası tarafından öldürülmek istenecektir. Eline bir silah alarak hastaneye gidip Leyla'nın karşısına çıkan koca silahın tutukluk yapması nedeniyle kızı vuramaz. Üstelik silaha ne olduğunu anlamaya çalışırken yanlışlıkla kendisini vurur.

Bazen gördüğü şiddet karşısında tepkisiz kalan kadın, bazen de aynı şekilde şiddete başvurarak karşılık verir. *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi'nde* Feriha ve kocası Dilaver arasında yaşanan kavgada Dilaver, "âdet yerini bulsun diye" karısına tokat atar. Altta kalacak bir kadın olmayan Feriha, kızının matematik kitabını kocasının kafasına fırlatır. Karı koca arasında itişme yaşanır. Evliliğin olağan bir parçası olarak görülen şiddet bir süre sonra unutulup hiç yaşanmamış kabul edilir. Yaşanan kavga aktarılırken kullanılan "âdet yerini bulsun" ifadesi kocanın karısını dövmesinin, en azından bir tokat atmasının halk arasında bir gelenek hâline geldiğini, toplum tarafından içselleştirildiğini gösterir.

Aynı eserde öksüz yetim Suna, evlendiği Hayırsız Bolat'tan şiddet görür. Sadece karısını değil, çocuklarını da burunlarından kan getirene kadar döven Bolat, bir gün yemeğin tuzu fazla kaçmış diye yemeği tencereyle birlikte dışarı fırlatmakla kalmaz, karısının kafasını da duvara vurmaya başlar. Kadının bembeyaz tülbendi kana bulanır, yarılan kaşından da kan fışkırmaya başlar. Bu noktada erkeğin uyguladığı şiddete karşılık kadın şiddeti başlar. Kızları Emine, annesine yapılanı gördüğünde ocaktan ucu korlu odunu kaparak babasını köy meydanına kadar kovalar ve orada evire çevire döver: "*Huysuz, yalancı, kavgacı Bolat köyde o kadar sevilmiyordu ki, öz kızı ucu alev alev yanan odunu sırtına indirirken köy halkından hiç kimse Emine'ye engel olmaya kalkışmadığı gibi, kaçmaya yeltendiğinde Bolat'ın*

*yolunu kesenler bile oldu."* (s. 132) On beş yaşındaki Emine'nin babasına uyguladığı şiddet Bolat'ın köyü terk etmesine ve bir daha dönmemesine sebep olur. Babasını dövdükten sonra esasında delilikle alakası olmayan Emine'nin adı deliye çıkar.

*Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura* adlı romanda ise Genetik Uzmanı Stefan, çocukluk yıllarında annesi ve iki kız kardeşiyle babasının şiddetine maruz kalır. Kocasından dayak yiyen kadın, çocuklarını da kocasından koruyamayınca onları her şeyin sorumlusu gibi görerek evini terk eder.

Aynı eserde Sanem de namusunu kirlettiği ve ailesine laf getirdiği için abisinden hastanelik olacak kadar dayak yer. Sanem'in annesi oğlunun başının belaya girmemesi için doktora Sanem'in merdivenden düştüğünü yazmasını rica eder ve bu istek doktor tarafından yerine getirilir. Şiddeti örtbas etme konusunda aileye yardımcı olan doktor, hukuki risk almamak için bebeğin ölü doğması isteklerini reddeder.

Tunç'un eserlerinde sadece erkeğin kadına ya da kadının erkeğe uyguladığı şiddete değil, kadının kadına uyguladığı şiddete de yer verilir. *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi* romanında gelin ile kaynana ve görümceleri arasında para nedeniyle kavga çıkar. Sözlü olarak başlayan tartışma bir süre sonra fiziksel şiddete dönüşür: "*Gelin kaynananın yüzünü tırmaladı, kaynana gelini ısırdı, görümceler gelinin kafasına sopayla vurdular, Beyaz'ın başı yarıldı, başından akıp gözüne dolan, üstünü başını kıpkırmızı kesen kana aldırmayıp kaynanasının üstüne yürüdü. Adamakıllı birbirlerine girdiler."* (s. 304)

Psikolojik şiddet daimi bir öfke ile kadına sürekli bağırma, yaptığı hiçbir şeyden memnun olmama, erkek olanın üstünlüğünü benimsetme şeklinde ortaya çıkar. *Aziz Bey Hadisesi*'nde Aziz Bey'in annesi hırçın tabiatlı kocasından çok çeker. Karısını daima azarlamakla yetinmeyen adam, ara sıra eski aşklarından da bahsederek karısının kalbini kırar: "*Devamlı çatık kaşlar, yemek tuzlu diye, gömlek*

*ütüsüz diye, ekmek bayat diye durmadan masaya inen bir yumruk, her vesileyle azarlayan davudi bir ses."* (s. 14)

Cinselliğin nesnesi olarak görülen kadın zaman zaman cinsel şiddete de uğrar. Ayfer Tunç'un eserleri içinde cinsel şiddetin en etkili biçimde işlendiği eseri *Kırmızı Azap* adlı kitabında yer alan "Fehime" adlı öyküsüdür. Hikâyede hem fiziksel hem psikolojik hem de cinsel şiddet vardır ve şiddet bu defa küçük bir kız çocuğu ile onun erkek kardeşine yöneliktir. Yazar, yaşanan olayları anlatan kişi olarak olayın içinde olan Fehime'yi belirleyerek anlatılanların etkililiğini artırmıştır: "*beni tuttu kucağına aldı ben vurdum ama kollarımı bi sıktı mosmor oldu ben amca noolur bizi bırak evimize gidelim dedim amca eteğimi kaldırdı ben örtmek istedim ama bana vurdu elbisemi donumu çıkarttı bacaklarımı oramı hep çimdikledi kötü şeyler yaptı sonra uyuyakaldı"* (s. 141)

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde Servinaz, sapık kocası Ekrem Ceviz'den cinsel şiddet görür. Cinselliği karısını döverek, üzerinde sigara söndürerek, bıçakla kanatarak yaşamak isteyen Ekrem, Servinaz'a fiziksel olarak fazlasıyla zarar verir. Sapkın kocasının öz kızını ima eden hareketlerini gören ve artık gördüğü cinsel şiddete dayanamayan Servinaz, kocasına kalbinin durmasına sebep olacak ilaçlı bir limonata içirerek kızını da kendini de bu sadist adamdan kurtarır. Yine aynı eserde müzik öğretmeni Lerna Hanım, Serop Efendi'nin cinsel saldırısına uğrar. İyiliği ve efendiliği ile tanınan Serop Efendi bir delilik krizi sonucu Lerna Hanım'ın yolunu kesip ona saldırır. Lerna Hanım, çevredekilerin yardımı ile tecavüze yeltenen Serop Efendi'nin saldırısından kurtulur. Serop Efendi'nin bu geçici deliliğinin sebebi öğle yemeğinde yediği gelin mantarıdır.

Cinsel şiddetin en fazla görüldüğü eser *Yeşil Peri Gecesi*'dir. Şebnem, çocukluğundan başlayarak sık sık cinsel şiddete maruz kalır. Şebnem ilk olarak küçükken babaannesinde kaldığı dönemde komşu çocuğu olan Barbaros'un tacizine uğrar. Osman'la evli olduğu dönemde ise, karısıyla akşam yemeğine gelen bir adamın tacizine uğrar. Osman'ın görmezden gelmeyi tercih ettiği bu şiddete Şebnem,

sessizce karşı koymaya çalışır. Şebnem yine Osman'la evli olduğu dönemde Uluçmüdür'ün tacizine ve tecavüzüne uğrar. Osman'ın haberdar olduğu bu olaya karşı takındığı tavır yine görmezden gelmektir. Aynı eserde henüz on dört yaşında olan Şebnem'e ilgi duyan ve onunla birlikte olma girişiminde bulunan Seçkin Bey de pedofili eğilimi ile cinsel şiddete başvurmuştur.

Cinsel şiddet her zaman dışarıdaki kişilerden gelen bir saldırı şekli değildir. *Dünya Ağrısı*'nda bir babanın öz kızına uyguladığı cinsel şiddetten bahsedilir. Arzu bu olaydan kimseye hatta evlendiği kişiye bile bahsedemez. Ancak yaşadığı acı onu kederli bir kadın hâline getirir. Madenci, karısının intiharından sonra yaptığı kötülüğün intikamını kayınpederinden alır: *"Ellerime bakınca bıçağı kavradığımı hatırlıyorum. Sonra Arzu'nun babasının çilingir sofrasını hatırlıyorum, dilimlenmiş portakalları, çirozu. Ardından adamın yüzündeki kurtçuğa benzeyen o pis gülümsemeyi hatırlıyorum. Zihnim ordan Arzu'ya atlıyor. Arzu'nun kederli gözlerindeki dinmeyen acıya, onu ilk gördüğüm gün yüzünde silmek istediğim o tuhaf şeye."* (s. 318)

### 3.2.1.8. Kıskançlık

Tunç'un hikâye ve romanlarında kıskançlık teması da kadın karakterleri anlama ve aktarma konusunda önemli yer tutar. Eserlerde kadının kıskanma durumunun yanı sıra kıskanılan ve bu sebeple zorluk yaşayan kadınlara da yer verilir.

*Kapak Kızı* romanında Hülya ve kızı Şebnem, sahip olduğu güzellik ile diğer kadınların kıskandığı iki karakter olarak karşımıza çıkar. Eserde Lamia Hala, kendisinden çok daha güzel olan ve çevresindeki pek çok erkeğin ilgi duyduğu Hülya'yı ondan nefret edecek kadar kıskanır ve bu kıskançlık yüzünden tüm hayatını zehirler. Hülya hakkında yaptığı bir yorum nedeniyle kocasını terk eden Lamia Hala, evine dönmek için oldukça zor ikna edilir. Hülya'yı kıskanan sadece Lamia Hala değildir. Ersin'in annesi de güzelliği ile herkesin dilinde olan, kötü sonuçlanmış olsa bile tutkulu bir aşkın kahramanı olan Hülya'yı içten içe kıskanır. O da tıpkı Lamia

Hala gibi Hülya'dan bahsedildiğinde daima kötü cümleler sarf eder. Tıpkı annesi gibi çok güzel olan Şebnem de etrafındaki insanların kıskançlığı ile zor zamanlar geçirmiştir. Küçükken yaşıtı olan kızlar güzelliğinden nefret ederek onu dışlamaya başlarlar. Yetişkinlik döneminde de çevresindeki pek çok kadın onun güzelliğini kıskandığı için kötü davranır. Güzelliğine rağmen Şebnem de çok sevdiği Ali'yi çevresindeki kadınlardan kıskanır.

*Kapak Kızı* ve *Yeşil Peri Gecesi* romanlarının odak figürü olan Şebnem, hayatındaki olumsuzlukların karşıtı olan durumları gördüğünde de kıskançlık duygusuna engel olamaz. Ailesi dağılan ve annesi tarafından terk edilen Şebnem, ölümün eşiğindeki arkadaşı Gün'ü yanında olan iyi bir annesi olduğu için kıskanır. Suçlulukla karışık bir kıskançlık duygusuna kapılan Şebnem, Gün'ün yerinde olmak ister. Çevresindeki bu gibi durumlar onun hayatındaki önemli boşlukları belirginleştiren, annesizlik acısını hissettiren unsurlar olarak karşımıza çıkar. Buna benzer bir durum, *Kapak Kızı* ile *Yeşil Peri Gecesi*'nde farklı bakış açılarından anlatılan bir olayda da söz konusudur. Annesi ile Seldaları ziyarete giden Şebnem Selda'nın; ailesinin gözdesi, başarılı, gelecek vaat eden bir kız olmasını kıskanır. Kıskançlık duygusu ile Selda'yı incitecek şekilde konuşan Şebnem, içten içe kendisine uzak olan bu hayatın ve konumun özlemini duyar.

*Suzan Defter*'de kıskançlık temasına günlüklerden birini yazan Derya üzerinden değinilir. Derya çok düşkün olduğu abisini onun sevgilisi olan Suzan'dan daima kıskanır. Bu kıskançlık Derya'nın Suzan ve abisinin yanında daima üçüncü bir kişi olarak var olmasına, onları bir an bile yalnız bırakmak istememesine sebep olur. Derya'nın Ekmel Bey'e, kendisini Suzan olarak tanıtması ve Suzan'ın hayatını kendi yaşam öyküsü gibi aktarması yıllarca süren kıskançlık duygusunun somut bir tezahürü olarak ortaya çıkar. Derya, Suzan'ın hikâyesini sahiplenerek kıskandığı aşkın taraflarından biri durumuna gelir.

*Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura* romanında ise aşkın olduğu yerde kıskançlığın kaçınılmaz olduğu vurgulanır. Sanem'le Umut arasında var olan aşka

eşlik eden kıskançlık duygusu en çok da Sanem'in yüzünden okunan hüznün sebebini bilmeyen Umut'u etkisi altına alır.

Eşinin kıskançlığının olumsuz sonuçlarına maruz kalan kadınlar da vardır. *Kapak Kızı* romanında yer alan Cennet, kocasının kıskançlığı nedeniyle psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalır.

Kıskançlığı hayatının merkezinde tutan, çevresindeki herkesin mutluluğunu kıskanan kadın karakter ise *Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura* romanındaki Sanem'in anneannesidir. Başkalarının mutluluğundan rahatsızlık duyarak acısına sevinen anneannesi için Sanem, Almanca "Schadenfreude" sözcüğünü kullanır. Schadenfreude, *"Başkalarının zarar görmesine sevinme, komşuya gülme."*[68] anlamlarına gelir.

### 3.2.2. Toplumsal Olgular ve Kadın

#### 3.2.2.1. Gelenek

Kuşaktan kuşağa aktarılarak toplumu toplum yapan ve bir arada tutan davranışlar ve alışkanlıklar bütününe gelenek denir. Topluma ait olduğu için yaptırım gücü fazla olan geleneklerin dışına çıkmak da yine toplumdan gelen sert bir tepkiye sebep olur. Gelenek, kadını ve kadının toplumdaki yerini ve yaşam tarzını da etkileyen bir unsur olarak karşımıza çıkar. Geleneğin kadını konumlandırışının örneklerine Ayfer Tunç'un hikâye ve romanlarında da rastlanır.

Gelenek, toplum içinde eşlerin birbirine karşı olan hitap şekillerini ve davranışlarını etkiler. Özellikle akraba konumundaki büyüklerin yanında eşlerin mesafeli bir duruş sergilemesi gerekmektedir. *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde Müzeyyen'e kocası büyüklerinin yanında "hayatım,

[68] *Almanca-Türkçe Sözlük*, TDK, Ankara 1993, s. 911.

sevgilim" gibi sözcüklerle hitap eder. Bununla da yetinmeyen adam, karısını herkesin içinde dudaklarından öper. Bu durum geleneklerine sıkı sıkıya bağlı Müzeyyen'in kayınpederini fazlasıyla rahatsız eder ve oğluyla da, oğlunun edepsiz hareketlerine ses çıkarmayan geliniyle de zaman zaman küser.

Geleneklere göre bir kız Allah'ın emri, peygamberin kavliyle ailesinden istenmelidir. Ailesinin rızası olmadığı için sevdiğine kaçarak evlenen kızlar çevreleri tarafından hoş karşılanmazlar. *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde Zeynep, bir gün okuldan dedesiyle yaşadıkları eve dönmeyerek kendinden sekiz yaş büyük olan Suphi Karakurt'a kaçar. Okuyup doktor olmasını beklediği torununun siyasi görüşünü beğenmediği milletvekilinin oğluna kaçtığını öğrenen Emrullah Bey'in o anda sağ tarafı tutmaz olur ve hastaneye kaldırılır. Bir ay içinde kendini toparlayan Emrullah Bey, çevresindeki tanıdıklara rezil olmamak için torununun Suphi'yle evlenmesine razı olur. Çünkü kaçan ve kaçtığı herkes tarafından duyulan kızın artık eve dönmesinin ona göre bir anlamı yoktur.

Halk arasında gelenek hâline gelmiş olan bir bakış açısına göre kadın belli bir yaşa geldiğinde muhakkak evlenmeli ve çok geçmeden çocuk sahibi olmalıdır. Toplum, çocuk sahibi olmayan/olamayan ailelerde bunun sebebi olarak kadını görmeye eğilimlidir. Bu durumun temelinde erkeğin kendisini toplumun ifadesi ile 'kusurlu' görmek istememesi ve bunun sonucunda toplumun eksikliği, kusuru ancak kadına yükleyen bir anlayışa sahip olması yatmaktadır. Geleneklere göre de çocuk sahibi olamayan kadın evli olsa dahi eksiktir, yarımdır. Çocuk sahibi olmanın gerekliliğini bu bakımdan en çok kadınlar vurgular. *Yeşil Peri Gecesi*'nde Uluçmüdür'ün geleneksel anlayışa sahip olan karısı, çocuk sahibi olmayan Şebnem'e bir kadının çocuksuz olmamasına dair söylemlerde bulunur.

Toplum, bireyi içinde yetiştiği aile ortamı ile birlikte değerlendirir. Anne, baba veya diğer akrabaların davranışlarına bakarak kişi hakkında da çıkarımlarda bulunur. Çocuğun, yetiştiği aile ortamından farklı davranışlara ya da düşüncelere sahip olabileceğini düşünmez. Bu durumun en net örneğine *Yeşil Peri Gecesi*

romanında rastlanır. Şebnem ile uygunsuz durumda eşine yakalanan Seçkin Bey'e dünürleri de oldukça sert tepki verir: "*Tüh utanmaz rezil! Yaşına başına da mı bakmadın? Senin gibi adamın kızı gelin diye alınmaz!"* (s. 355)

Tunç'un ele aldığı geleneksel kavramlardan biri de görücü usulü evliliktir. Bu çeşit evlilik özellikle kırsal kesimde sıklıkla görülen ve ahlak anlayışının bir gereği olarak doğru kabul edilen bir evlilik şeklidir. "Cinnet Bahçesi" adlı öyküde Müeyyet Bey'in kız kardeşi Muazzez Güngör, kocasının yüzünü görmeden evlendiğini ifade eder. Görmeden evlendiği kişinin kendisini gerçekten sevip sayan, iyi biri olması nedeniyle şanslı olduğunu düşünür. Nitekim görücü usulü evliliklerde memnun olmayan kadının memnuniyetsizliğini dile getirmesi çok da kolay değildir ve pek çok kadın mutsuz da olsa, şiddet de görse evliliğini sürdürmeye çalışmaktadır. Yine aynı eserde bazı yerlerde artık gelenek ile yaygınlaşmış olan ve gelişmiş bölgelerde sorun olarak görülen kız çocukların okutulmaması meselesine de değinilir. Çok zeki bir kız olan Muazzez, üvey babasının izni olmadığı için ilkokulu bitirdikten sonra eğitimine devam edemez. Üvey baba kız çocuğunun eğitimine izin vermeme sebebini şöyle açıklar: "*Benim adım sanım var, dedi Hilmi Bey, hem öz kızım da değil, mesuliyetini alamam. Leyli mekteplerde onun bunun kucağına düşer, demiş anneme, Muallim Hanım gibi olur."* (s. 88)

*Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura* romanında da Sanem'in anneannesi Sanem'in okula erken yazdırılmasının kendileri açısından iyi olacağını şu sözlerle ifade eder: "*İyi işte.. çabuk girer, çabuk çıkar, dedi, zaten çok küçük daha, eli iş tutar yaşa geldiğinde beşi bitirmiş olur, sonra dizinin dibinde oturur, sana bakar."* (s. 327) Bu sözlerden de anlaşıldığı gibi kızları Sanem'i okutup meslek sahibi bir birey hâline getirmeyi düşünmeyen aile, onun evde oturup kendilerine bakmakla yükümlü olduğunu düşünür. Bazı yerlerde geleneksel olarak sürdürülen bu anlayış, bu romanda da görüldüğü gibi kadınlar tarafından aktarılarak varlığını korur.

Aynı eserde dikkat çeken noktalardan biri de kız çocuğunun yetiştirilmesi meselesidir. Sanem'e küçük bir çocukken oyuncak olarak bebek, oyuncak tencere ve

tava, bebek için bebek arabası alınır. Annesi kızına oyuncak bebeğe yatak örtüsü örmek bahanesiyle dantel örmeyi de öğretir. Sanem küçük bir çocuk olmasına rağmen annesinin gerçek amacını sezer. Çünkü annesi gibi düşünen kadınlar çocukluğu yetişkinliğin simülasyonu olarak görürler ve kız çocuklarını evlenecek ve çocuk büyütecek nitelikleri kazandırarak büyütürler.

### 3.2.2.2. Bekâret ve Namus Kavramı

Bekâret kelimesi Türk Dil Kurumunun yayımladığı *Türkçe Sözlük'*te kızlık, saflık, temizlik, masumluk, doğallık gibi anlamlarıyla verilirken Ferit Devellioğlu'nun *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*'ında *"erkek görmemiş kızın hâli, kızlık, kızoğlan kızlık"*[69] anlamlarıyla verilir. Yapılan tanımlardan da anlaşılacağı gibi bekâret daha çok kadında aranan ve kadının koruması gereken bir özellik durumundadır. Bu durumun sonucu olarak da iffet ve hayâ anlamlarıyla kullanılan namus kavramı da daha çok kadınla ilişkilendirilmiştir.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde bipolar affektif bozukluğu olduğu için ulu orta soyunan ve uzun süre gözden kaybolan Leyla Böğrü'nün annesi kızının bekâretinin bozulmuş olduğundan şüphelenir. Gerdekten sonra bekâreti yok diye onu geri getirirlerse kendi elleriyle boğacağını söyleyen anne, kızının ağzından bu konuda laf almaya çalışsa da doğru düzgün cevap alamaz. Her şeyi göze alarak kızını evlendiren anne Nazife, kızının kızoğlan kız çıktığını öğrendikten sonra rahatlar. Leyla'nın kızlığı bazı bölgelerde yaygın olan kanlı çarşaf sergileme yöntemiyle cümle âleme duyurulur. Kanlı çarşaf, küçük yerlerde bekârete verilen önemin simgesi olarak namusun da bir kanıtı olarak sunulur.

Aynı eserde Hayırsız Bolat, öksüz yetim Suna'yı evlenmeden hamile bırakır. Bolat'ın amcası Mamşırek Bolat'ın alnına silah dayayarak "kirlettiği" kızla evlenmeye ikna eder. Temizlik, tazelik anlamlarında da kullanılan bekâretin kaybedilmesi de toplumda kirlenme olarak adlandırılır.

[69] Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2006, s. 81.

*Yeşil Peri Gecesi*'nde annesi ile üvey babasının Samsun'da yaşadığı eve yerleşen Şebnem, şehre uymayan hareketlerde bulunup oğlanlarla gezmeye başlar. Yaptıklarının duyulması üzerine kadın doğum uzmanı olan üvey baba Ekrem, zorla bekâret kontrolü yapar. Şebnem uslanmayıp aynı hareketleri yapmaya devam ettikçe bekâret kontrolü de devam eder. Şebnem bir süre sonra Ekrem'in bu kontrollerden hoşlandığını hisseder. Uslanmadığı için yatılı okula gönderilen Şebnem, kantinde çalışan Suat adlı çocukla ilk cinsel ilişkisini yaşar. Kendisine âşık olmaya başlayan çocuğa aralarında aşkın olmayacağını, ona kısmet olan bekâreti ile idare etmesi gerektiğini söyler. Bu durum Şebnem'in de bir kadın için en kıymetli şeyin bekâret olduğunu düşündüğünü gösterir.

Kadın, toplumda namus kavramının karşılığı olarak kabul edilir ve namusun "kirlenmesine" yine kadın sebep olarak görülür. Bu durumda kadının namusunun sahibi konumunda görülen erkek harekete geçecek ve namusunu temizleyecektir. Toplumdaki bu anlayış namus cinayetlerini de beraberinde getirmekte ve bazı bölgelerde gerçekleşen erkek şiddetini de meşru kılmaktadır.

*Dünya Ağrısı* romanında boşanmak isteyen karısını öldüren adam, mahkemede hafifletici sebep olarak kullanmak için olayı namus meselesi hâline getirir. Hatta karısının dostu olduğunu doğrulayacak yalancı şahitler bulur. Bu durum cinayetin namus için olması durumunda daha kabullenilebilir bir durum olarak düşünüldüğünü göstermektedir. Aldatmak kadın veya erkek herkes için yanlış olsa da küçük yerlerde kadının aldatmasının cezası ölümdür ve toplum tarafından da aldatan kadının ölümü hak ettiği düşünülmektedir.

*Dünya Ağrısı*'nda namus konusu bir başka olayla daha ele alınarak toplumdaki namus anlayışı yansıtılır. Eserde bir kadını öldüren Peynirci çevredekiler tarafından linç edilmek istenir. Ancak toplumun cezalandırması için bir kadının öldürülmüş olması yeterli değildir. Bu linç girişimini ancak namus meselesi haklı duruma getirecektir. Bu nedenle Peynirci'nin kadını öldürmeden önce tecavüz ettiği

iddiası ortaya atılır. Bu iddia yapılan otopside doğrulanamasa da taşra halkı tecavüzün parayla rapordan çıkarıldığını söyleyerek vicdanını rahatlatmaya çalışır.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi'*nde karısı Nilgün'ü başka bir adamla basan Eczacı Ruhi tabancasını çekerek adamın peşine düştüğü hâlde yakalayamaz. Karısının kendisini aldattığından emin olan Ruhi, namusunu temizlemek için onu öldürmeyi göze alamayınca onurunu kurtarmak için çevresine eve giren hırsızı kovaladığını söyler. Karısını sevdiği için aldatılmaya da ses çıkarmayan Ruhi, ancak yaşadığı yerdeki dedikodular artınca rahatsızlık duymaya başlar. Bireyin gizli kaldığı sürece katlanabileceği bir olgu ancak toplum içinde açığa çıktığında cezalandırılmak durumundadır.

Aynı eserde bipolar affektif Leyla Böğrü'nün kocası olan Mustafa, karısının orta yerde soyunmaya başlayıp üstüne kendisinin erkekliğinin olmadığını cümle âleme duyurması üzerine olayı namus meselesi hâline getirir. Henüz on sekiz yaşında olan Mustafa hakkında söylenen ve kısa sürede yayılan iddiaları kaldıramaz. Şerefini kurtaracağını düşündüğü için Leyla'nın yattığı hastaneye giderek onu vurmak ister. Tutukluk yapan tabancasını kontrol ederken yanlışlıkla kendisini vurur. Yaşadığı bu kaza ile namusunu temizleyemeyen Mustafa, olanlardan sonra köye dönmeye yüzü olmadığı için hemen askere gider. Askerlik bitince de köyüne dönmeyerek İstanbul'a gidip para kazanmaya çalışır.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi'*nde attan düşerek ölen nişanlısıyla zamanın ve şehrin ahlakına uygun düşmeyen bir ilişki yaşayan ve ondan çocuk düşüren Nıvart, bu durumdan haberi olmayan Karnik'le evlendirilir. Evlilikten bir süre sonra şehirdeki dedikodular Karnik'in kulağına gelince genç adam deliye döner ve ne yapacağını bilemez. Nıvart, gözyaşları içinde bir zamanlar çok sevdiği için nişanlısıyla birlikte olduğunu ve bundan pişman olmadığını dürüstçe söyler. Bu dürüstlüğünün yanı sıra *"Bir gün seni seveceğimi bilseydim, tertemiz sana gelmeyi tercih ederdim."*(s. 424) cümlesi de Karnik'in yumuşamasını ve evliliğini devam ettirmesini sağlar.

*Kapak Kızı* romanında karısı Cennet'in Garo ile ilişkisinin olduğunu düşünen Bünyamin, önce Cennet ve Garo'yu vurup daha sonra da kendi kafasına sıkarak namusunu temizlemeyi düşünür. Ancak kimseyi, kendisini de öldüremeyeceğini bilen Bünyamin, namusunu bu şekilde temizleme düşüncesini aklından çıkarır.

*Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura* romanında da başkişilerden olan Sanem, on altı yaşında hamile kalır. Hamileliğinin anlaşılmaması için karnını sıkı sıkı sarsa da nihayetinde durumu annesi tarafından fark edilir. Başkaları haberdar olmadan bebekten kurtulmak isteyen anne, bebeğin kızının karnında ölmesi için çareler aramaya başlar. Sanem, annesinin yaptığı her şeye ses çıkarmadan katlanır, çünkü affı mümkün olmayan bir suç işlediğini düşünür. Abisi ise kız kardeşinin hamile olduğunu öğrendiğinde onu cezalandırmak için hastanelik edinceye kadar döver. Aile bebek düşmeyince tek çözümü uzak bir yere taşınmakta bulur ve düzenlerini bozarak yeni bir yere giderler. Hamileliğinin anlaşılmaması için evden dışarı çıkarılmayan Sanem, evde de ailesi tarafından dışlanır ve utanç kaynağı olarak görülür. Babası bir daha asla yüzüne bakmaz ve konuşmaz. Onun sofraya koyduğu yemeği kesinlikle yemez. Anneannesi lanetli olarak gördüğü torunuyla aynı odada kalmak istemediği için Sanem, oturma odasındaki divanda uyumak zorunda kalır. En sonunda da Sanem'in doğurduğu bebek, ablası ve eniştesine verilir ve Sanem'in annesi olduğunu bilmeden onların çocuğu olarak büyütülür. Sanem, çocuğunun elinden alınmasını işlediği günahın cezası olarak kabullendiği için ses çıkarmaz. Nitekim aile namuslarını bu şekilde temizlediklerini düşünerek bu olaylar hiç yaşanmamış gibi aynı sahtelikle yaşamaya devam eder.

### 3.2.2.3. Kültürel Farklılıklar

Kültür; "*Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü,*

*hars, ekin"*[70] şeklinde tanımlanır. Milletler arasında kültürel farklılıklar görüldüğü gibi aynı ülkenin farklı bölgelerinde de din, etnisite, sosyal sınıf gibi kavramlardan doğan kültürel farklılıklar mevcut olabilir. Kültür; kadının toplumdaki konumunu, yaşam tarzını da etkileyen önemli bir unsur olarak karşımıza çıkar. Ayfer Tunç'un hikâye ve romanlarında bu etkinin izlerini sürmek mümkündür.

*Kapak Kızı* romanında Ermeni olan Anahit, onu çok sevdiğini ve Ermeni olmasının önemli olmadığını söyleyen Sadi adlı gence güvenir. Oysa Sadi, habersizce ailesinin uygun bulduğu bir kızla evlenir. Bu konuda detaya çok fazla girilmese de Sadi'nin karşı koymakta zorlandığı ailesi, muhtemelen kültürel farklılık sebebiyle Anahit'i kabul etmeyecektir.

*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*'nde Ermeni olan Zabel, kocasının ölümünden bir süre sonra eşkıya olan Laz Hüseyin'le evlenir. Rize'de bir dağ köyüne götürülen Zabel, kelime-i şahadet getirdikten sonra Hüseyin'in annesi tarafından gelin olarak kabul edilir. Zabel'in eski kocasından olan kızı Maral da büyüyünce Bingöl'deki bir ağanın oğluyla evlenir. Müslüman olan ancak adının değiştirilmesine gerek duyulmayan Maral, zamanla ana dilini de unutarak bulunduğu yere tamamen uyum sağlar.

Aynı dine mensup olmalarına karşın dini algılama ve yaşama şekli farklı olan insanlar arasında da kültürel farklılık ortaya çıkar. *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi'*nde Tülay Hanım, Hikmet Bey ile evlenmek istediğinde Tülay'ın anne ve babası kapalı giyindikleri için karşı tarafa kızlarını vermek istemez ve onu bu konuda uyarırlar. Ancak kızlarının peşin hükümlü oldukları konusundaki suçlamaları ve Hikmet Bey'in Tülay'a istemediği bir şeyi yaptırmayacağına dair yeminleri karşısında evliliğe razı olurlar. Tülay Hanım, kocasının zorlaması olmaksızın içinde yaşadığı çevreden etkilenerek bir aidiyet duygusu ile tesettüre girer. Aile evliliğine zar zor razı oldukları kızlarının bir de tesettüre girdiğini görünce onunla görüşmeye son verirler.

---

[70] *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011, s. 1558.

Aynı dinin farklı mezheplerine mensup olan insanlar arasında da kültürel farklılık görülmekte ve farklı mezhepten olan insanların evliliği de ailelerce pek hoş karşılanmamaktadır. *Dünya Ağrısı* romanında bir düğünde damat bir anda tabancayı şakağına dayayarak anlaşılmaz sözler söylemeye başlar. Tetiği çekemeden bayılan damadın aslında başka bir kızı sevdiği, kız alevi olduğu için evlenemediği anlaşılır. Mürşit'in aşka çok değer verdiğini söyleyen babası bile alevi bir kıza âşık olmayı kabullenilemez bir durum olarak görür.

### 3.2.2.4. Mekân ve Kadın

Kadının toplumdaki konumunu ve yaşam tarzını etkileyen önemli unsurlardan biri de mekândır. Kadının içinde bulunduğu çevre onun kişiliğini şekillendiren, haklarını da belirleyen önemli bir etken konumundadır. Bazı çevrelerde daha özgür olup günlük hayatta aktif olabilen kadın, geleneklere sıkı sıkıya bağlı küçük yerlerde daha sınırlı bir yaşam alanına sahiptir.

Taşra ve kasaba gibi küçük yerleşim birimleri kadını belli bir alan içine hapsederken, özgürlük vaadiyle ortaya çıkan modernizm de kadını büyük şehirlerde belli kalıplar içine sokmuş, kadının küçük yerlere göre daha özgür olduğu bu yerler de kadını tutsaklığından tam olarak kurtaramamıştır.

*Dünya Ağrısı*'nda kadının taşradaki konumu üzerinde durulur. Burada kadının aktif bir yeri yoktur. Kadınlar, erkekler tarafından belirlenen yerde onların kurallarına uyarak yaşarlar. Taşrada yükleri çok ağır olduğu için çabuk yaşlanan kadınlar, genellikle sessiz, sesini yükseltemeyen sadece mırıldanan kadınlardır. Şükran ve Elvan sessizliği ve olaylar karşısındaki tepkisizliği ile taşralı kadınları yansıtır. Şükran, kocası Mürşit'in umursamaz tavırları nedeniyle hayatın yükünü tek başına taşıyan, bu nedenle de taşradaki diğer kadınlar gibi çabuk yaşlanan bir kadındır. Kocasının bu vurdumduymaz tavrının dünya ağrısından kaynaklandığını anlaması mümkün değildir. Çünkü Mürşit'e göre dünyadan şikâyet etmek taşrada yaşayanlar için bir lükstür ve bu lüks kadınlara tanınmamıştır. Kadının varlık sebebi,

şikâyet etmeksizin ailesinin düzenini sağlamak ve karşısına çıkan her türlü zorluğa katlanmaktır.

Taşrada kız çocukları doğar doğmaz bir gün evlenip gidecekleri düşünülerek büyütülür. Romanın başkarakteri Mürşit'e göre kadın evlenerek bir kafesten başka bir kafese gider, bu nedenle de hiçbir zaman özgür olamaz. Nitekim burada yaşayan kız çocukları da yaşları geldiğinde hayatlarını adayacakları kişiyle evlenip yuva kurmayı isterler. Kızı Elvan'ın iyi bir aileye mensup, hâli vakti yerinde, kötü alışkanlığı olmayan biriyle evlenmesi Şükran'a göre kızını mutlu etmek için yeterlidir. Kızının tek eksiğinin çocuk olduğunu düşünerek, çocuk sahibi olduğunda mutluluğunun tamamlanacağına inanır. Çünkü Şükran da taşralı diğer kadınlar gibi evlenip çocuk sahibi olmanın kadınlığı tamamlayan bir unsur olduğunu düşünür.

Kız çocuklarının evlendirilmek için büyütüldüğü taşrada kadının şiddet görmesi de olağan karşılanır. Kadının sessizce katlanmak zorunda kaldığı şiddet, küçük yerlerde çoğu zaman erkeğin itibarını artıran, erkeğin kadın üzerindeki hâkimiyetini gösteren bir unsur olarak karşımıza çıkar. Ancak şiddeti mekân bağlamında değerlendirecek olursak yazarın *Kapak Kızı* ve *Yeşil Peri Gecesi* romanlarında verdiği örneklerden de yola çıkarak büyük ve gelişmiş şehirlerde de kadına şiddetin uygulandığını, bireyin yetişme tarzından kaynaklı olarak her türlü mekânın şiddet mahalline dönüştürülebildiğini söyleyebiliriz.

Hem *Dünya Ağrısı*'nda hem de yazarın diğer roman ve hikâyelerinde kadının özdeşleştirildiği kapalı mekân olarak "ev" karşımıza çıkar. Bu durumun temelinde kadının ev düzenini sağlaması, ev ile ilgili işlerden sorumlu olmasının yanı sıra vaktinin büyük bir bölümünü evde geçirmesi de etkilidir. Ayrıca eril anlayışın ortaya çıkardığı geleneksel yapıda ev; kadının sınırlarını belirleyen, durması gereken noktayı vurgulayan bir sembol niteliğindedir. Açık olan mekânlar genellikle erkeğin yaşam alanı olarak görülürken kapalı mekânlardan olan ev de kadının alanı olarak kabul edilir. Kadına güvende ve mutlu olabileceği tek yerin ev olduğu kabul ettirilir.

Kadının vaktinin büyük bölümünü geçireceği yerin ev olması gerektiği anlayışı geleneksel olarak aktarılır. Nitekim *Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura* romanında örneklendiği gibi kız çocuğuna oyuncak olarak bebek ve mutfak eşyalarının alınması kadının toplumdaki rolünü yerleştirme düşüncesiyle birlikte mekân sınırlaması yapıldığının da göstergesidir.

Büyük şehirlerde çalışan sıfatı ile ev dışına çıkarak yaşam alanını genişleten kadın, bu defa da modern anlayışın benimsettiği farklı mekânların tutsağı konumuna gelir. Tunç bu duruma en açık şekilde "AVM Tipi Aile"[71] adlı yazısında değinir. Kendini iş hayatına atılarak evin sınırlarından kurtaran kadın bu defa da modaya uymak, popüler olanı yakalamak amacıyla bir başka kapalı mekân olan AVM'lerin sınırlarına girer. AVM, sadece tüketim toplumunun bir göstergesi değil; aynı zamanda kadına dayatılan şekilci yapının ve güzellik algısının da aracı durumundadır. Yazar bunun yanı sıra AVM'lerin erkeklere hitap eden yönünü de vurgulayarak kadın ve erkeği net bir şekilde birbirinden ayıran ve iki cins arasındaki sınırları keskin bir şekilde çizen mekânlar olarak değerlendirir. Bu yönüyle AVM'lerin cinsiyetçi mekânlar olduğunu söyler. Gelenekçi olan anlayış kadar modern olanın vaat ettiği popüler algı da kadını farklı mekânlara hapseden bir anlayış olarak değerlendirilebilir.

Popüler algının dayattığı mekân örnekleri de en net şekilde *Yeşil Peri Gecesi* romanında verilir. Şebnem'in eşi Osman'la birlikte katıldığı davetlerin, partilerin gerçekleştirildiği mekânlar da kadında belli kriterlerin beklendiği yerlerdir. Bu kriterlerin başında popüler kültüre ait olan güzellik ölçütlerine uygunluk, şık ve pahalı kıyafet ve takılara sahip olmak, daima bakımlı ve makyajlı bir kadın olmak gelir. Bu durum da modern mekânlarda popüler olan algı ile kadınların sınırlandırıldığını ve yine belli kalıplara sıkıştırıldığını gösterir.

[71]Ayfer Tunç, "AVM Tipi Aile", https://ayfertunc.wordpress.com/2014/04/07/avm-tipi-aile/ , (20.04.2018).

# SONUÇ

1964 yılında Adapazarı'nda doğan yazar, babasının tayini nedeniyle çocukluk döneminin birkaç yılını Mardin'de geçirir. Babasının vefatı üzerine ailesinin diğer üyeleriyle Adapazarı'na döner ve burada anne tarafından olan kalabalık bir akraba çevresi içinde yaşar. Öğretmen olan ablasının tayini nedeniyle bir süre de İzmit'e giderler. Dolayısıyla yazarın çocukluk yılları bu üç şehirde şekillenir. Liseyi İstanbul'da yatılı olarak okuduktan sonra İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesine girer. Küçük yaşta yatılı olarak okuması ve yine bu yıllarda tanık olduğu siyasî ortam Tunç'un yazarlığını besleyen önemli unsurlardandır.

Sokak dergisi, Güneş gazetesi, Yeni Yüzyıl, YKY gibi farklı yerlerde çalışır ve buradaki deneyimlerini edebiyatına da yansıtır. Yekta Kopan ve Murat Gülsoy'la birlikte bir süre "Ubor Metenga" adlı programda öykü çözümlemeleri yaparlar. Daha sonra Murat Gülsoy'la birlikte "Diyaloglar" serisine başlar.

Yazarlık hayatına öykü ile başlayan Tunç, ilk olarak *Saklı* adını taşıyan öykü kitabını yayımlatır. Bu kitapta yer alan "Saklı" öyküsü ile de 1988–1989 Yunus Nadi Öykü Ödülü'nü alır. Başarı elde ettiği bu kitabından sonra *Kapak Kızı* adlı romanını yazan Tunç, bu tarihten itibaren hem öykü hem de roman yazar. Ayrıca bu iki tür dışında senaryo, yaşantı, araştırma-inceleme türlerinde de eserler kaleme alır.

İyi bir yazarın edebiyatın önemli eserlerini okuyarak kendisini geliştirmesi gerektiğini düşünen yazar, çocukluğundan beri yaptığı okumalarla yazarlığını besler. Okuduğu yazarlar arasında Ahmet Hamdi Tanpınar, Oğuz Atay, Leyla Erbil ve Edip Cansever'i kendine yakın bulur.

Yazarlığı geçim kaynağı olarak görmeyen Tunç, yazarlığı meslek olarak görmenin yazar açısından olumsuz sonuçlar doğuracağını söyler. Yine daima okurun

beklentilerini göz önünde bulundurarak tamamen popüler kültüre odaklanan yazarın da nitelikli eserler veremeyeceğini ifade eder. Bu nedenle eserlerinde popüler kültürün ortaya çıkardıklarını malzeme olarak kullansa da hiçbir zaman popüler kültüre hitap etmeyi hedeflemez.

Günümüzde türler arasındaki ayrımın silikleştiğini düşünen yazar, kendisi de türler arasında ayrım yapmaz. Yazmaya başlamadan evvel tür konusunda karara varmanın yazarı kısıtlayarak yaratıcılığı engelleyeceğini düşündüğü için yazmadan önce tür konusunda bir tercih yapmaz. Eserin türü ne olursa olsun sağlam bir kurgunun hikâye ile bütünleşerek eseri nitelikli hâle getireceğini düşünür.

Hikâye ve romanlarında aile, ölüm, aşk, yalnızlık gibi temalara sıklıkla yer verir. Hem hikâye hem de roman kişilerinin hayatlarındaki asıl yarayı aile içinde aldıkları görülür. Aile içinde yaşanan sorunlar bireyin hayatındaki farklı acıların, savrulmaların da başlatıcısıdır. Yazar bireysel olan bu temaları işlemekle yetinmez, bunların arka planında asıl unsur olarak toplumsal sorunlara da değinir.

Anlatmaya bağlı edebî metinlerin yapı unsurları açısından Ayfer Tunç'un eserlerine bakacak olursak öncelikle yazarın 'zaman' unsurunu kullanma şekline değinebiliriz. Eserlerinde geriye dönüş tekniği ile zamanda genişletmeyi tercih eden yazar, hâli hazırda yaşanan olayların geçmişe dayanan sebeplerini de bu şekilde ortaya çıkarır. Kullandığı bu teknik onun doğrusal zaman anlayışını kırdığının da göstergesidir. Mekân konusunda da Dünya üzerinde bulunan gerçek mekânları kullandığı gibi kendi yaratımının bir sonucu olan itibarî mekânlara da yer verir. Onun eserlerinde mekân sadece olayların geçtiği bir sahne değil, simgesel boyutuyla kurguyu da destekleyen bir unsurdur. Bu bakımdan eserlerinde ev, tren, otel, taşra gibi mekânları sembolik değeriyle kullanır.

Öykülerinde daha çok birinci tekil (ben) anlatıcıyı kullanan yazar; *Aziz Bey Hadisesi*, *Kapak Kızı, Dünya Ağrısı, Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi* adlı eserlerinde üçüncü tekil (o) anlatıcıyı tercih eder. Yine hacimli

romanlarından olan *Yeşil Peri Gecesi* ile *Suzan Defter* ve *Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura* adlı eserlerinde birinci tekil (ben) anlatıcıya yer verir. *Suzan Defter* ve *Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura* bir erkek ve bir kadın olarak iki farklı anlatıcının yer aldığı ve aynı olayların farklı bakış açılarından sunulduğu eserlerdir.

Eserlerinde içeriği ön planda tutmakla birlikte biçimsel denemeler de yapan yazar, modern edebiyatın anlatım tekniklerinden de yararlanır. Geriye dönüş tekniği, tasvir, iç konuşma, iç çözümleme, leitmotif yazarın sıklıkla yararlandığı tekniklerdir. Yine modern edebiyatın önemli yöntemlerinden biri olan metinlerarasılık yöntemine de başvurur. Eserlerinde hem başkalarının ortaya koyduğu eserlere gizli veya açık atıfta bulunur hem de kendi eserleri arasında metinlerarasılık yöntemini kullanır. Yazarın eserlerinde içerik ve kurgu kadar dil ve üsluba da önem verdiği, eserleri üzerinde bu konuda titiz bir çalışma yaptığı görülmektedir. Yazarlık hayatının başlangıcından bu zamana kadar olan süreçte dil ve üslup konusuna da eğildiği ve zamanla daha olgunlaşmış bir üsluba sahip olduğu söylenebilir.

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında ön plana çıkan temel konulardan biri olan "kadın" konusunu Ayfer Tunç da hem hikâyelerinde hem de romanlarında derinlemesine işlemiştir. Eserlerinde her yaştan ve çeşitli mesleklere sahip kadınlara yer verildiği gibi annelik ve eş rolleriyle ön plana çıkan kadınlara da çokça yer verilir. Yaptığı gözlemlerden yola çıkarak kurguyu oluşturan yazar gerçekliğe bağlı olarak idealize edilmiş hikâye ve roman kişilerinden de uzak durur. Bu bakımdan onun çizdiği kadın karakterler de idealize edilmiş kişiler değildir.

Kadının toplumda ikincil role sahip bir varlık olarak görüldüğünün farkında olan yazar, bu cinsiyetçi anlayışın ortaya çıkmasında erkekler kadar kadınların da sorumlu olduğunun bilincindedir. Nitekim bu anlayışını yansıtacak şekilde eril anlayışı devam ettiren, erkeğin tahakkümünü bir miras gibi kendi kızlarına aktaran kadınlara da eserlerinde yer verir. Eserlerinde kadını aşk, cinsellik, aldatmak, yalnızlık, ölüm, intihar, psikolojik rahatsızlıklar, şiddet, kıskançlık gibi bireysel

temaların yanı sıra gelenek, bekâret, namus, kültürel farklılıklar, mekân unsurunun kadına etkisi gibi toplumsal faktörler açısından da ele alarak yansıtır.

Eserlerde yer alan aşk temasına kadınlar yönünden bakıldığında ömrünü bir aşka adayan hatta bu aşk için çok ağır bedeller ödeyen pek çok kadın vardır. Sevdiği erkekten aynı tutkulu aşkı göremeyen kadın, bunun sonucunda ya ömür boyu süren yalnızlığı tercih eder ya da intiharı seçer. Yaşadığı aşk nedeniyle içinde bulunduğu aile ve toplumla ters düşen bazı kadın karakterler de ömrünün geri kalanını işlediği bir günahın bedelini öder gibi yaşamaya devam eder. Aşk ile ömrünü heba eden kadınların birçoğunda ailede göremediği sevgiyi dışarıda arama, bu sebeple de karşısındakini onun kaldırabileceğinden çok fazla sevme durumu söz konusudur. Ailesinden sonra karşısına çıkan erkekten de beklediği sevgiyi göremeyen kadın, kendisinin sevilmeye değer bir insan olmadığını düşünerek değersiz biri olduğuna inanmaya başlar. Bu inanış da ya ölümü ya da başka kötü olayları beraberinde getirir.

Aşkın yakıcılığını hisseden, aşk uğruna tüm ömrünü harcamaktan çekinmeyen kadınlar gibi kendisini gerçekten seven kişinin değerini bilmeyen kadınlara da yer verilir. Bu kadınlar, kendilerini seven insanlar yerine asla sevgisine karşılık bulamayacağı erkeklere âşık olurlar. Aşkı yaşayan kadınların yanı sıra ömür boyu aşktan uzak duran ya da aşka hiçbir şekilde kıymet vermeyen kadınlar da Tunç'un hikâye ve roman kişileri içindedir.

Bireyi, dolayısıyla da kadınları da, her yönüyle yansıtmak isteyen yazar cinsellik temasını da ele alır. Özellikle *Kapak Kızı* ve *Yeşil Peri Gecesi* romanlarında kadın bedeninin metalaştırılarak cinselliğe indirgenmesi ele alınır. Şebnem'in erkek dergisine verdiği çıplak pozlar sadece cinselliği değil, toplumsal ahlakı da sorgulayıcı nitelikte kullanılır. Bu iki eserde Şebnem'in intikam aracına dönüştürdüğü kadın bedeni, diğer eserlerde bazı kadınlar tarafından da çıkar elde etme aracına dönüştürülür. Bu bakımdan kadın bedeninin cinsel bir meta hâline gelmesinde bedenini çıkarları için kullanan kadınların rolü de vurgulanır.

Hikâye ve romanlarda aldatmak teması da işlenir. Aldatıldığı için acı çeken hatta intihara yönelen kadınların yanı sıra eşine sadık kalmayarak aldatmayı tercih eden kadınlara da yer verilir. Akrabalar arasındaki aldatma olaylarına da yer verilerek toplumdaki bazı değerlerin çözülüşü de yansıtılır.

Ayfer Tunç'un eserlerinde ontolojik açıdan irdelenen en önemli temalardan biri de yalnızlıktır. Yalnızlık teması, sadece fiziksel yalnızlık boyutuyla değil; kalabalık ortamda yaşanan bireysel yalnızlık ve yabancılaşma boyutuyla da ele alınır. Eserlerde başkişi konumunda olan kadınların pek çoğu yalnızlık duygusuyla baş etmeye çalışır. Çoğu zaman aşkı, yalnızlıktan kurtuluş reçetesi olarak gören kadın, ayrılıkla neticelenen aşktan sonra yine yalnızlığın esiri hâline gelir. Tunç'un özellikle romanlarında kurgu, iki yalnız bireyin karşılaşmasına ve sohbetlerine dayalı olarak geliştirilir.

Ölüm teması ise cinayet ve intihar izlekleriyle geliştirilerek sunulur. Hastalık veya kaza nedeniyle ölen kadınların yanı sıra bir cinnet anına ya da namus davasına kurban giden kadınlara da yer verilir. Tunç'un eserlerinde dikkat çeken önemli noktalardan biri ise eserlerde bir kaçış yolu olarak intihara başvuran pek çok kadının yer almasıdır.

Yazar çoğunlukla *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi* adlı romanında olmak üzere diğer eserlerinde de psikolojik rahatsızlıkları işler. Hikâye ve romanlarda depresyon, obsesif kompülsif bozukluk, takıntı, bipolar affektif, anoreksiya, isteri, somatoform bozukluk gibi psikolojik rahatsızlıklara yer verilir.

Şiddet; fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet şeklinde ele alınarak yansıtılır. Kadından itaatkâr olmasını bekleyen erkek, beklentisi karşılanmadığı durumda öncelikle psikolojik şiddete, ardından da fiziksel şiddete başvurur. Şiddeti zaman zaman da bulunduğu mekânda erkekliğini pekiştiren bir unsur olarak gördüğü için uygular. Yazar bu iki şiddet çeşidinin yanı sıra cinsel şiddetin de çarpıcı örneklerine yer verir. Ayrıca sadece erkeğin kadına uyguladığı şiddeti değil; kadının kadına,

kadının erkeğe uyguladığı şiddeti de anlatır. Kıskançlık teması da kadının hem özne hem de nesne konumunda olduğu pek çok örnekle ele alınır.

Toplumsal bir olgu olan gelenek kavramının kadını konumlandırışı ile birlikte, gelenekle gelen birtakım unsurlar da eserlere yansır. Kadının yetişme tarzı, okutulması, evlenmesi, çocuk sahibi olması gibi konularla birlikte görücü usulü evlilik de geleneğin yansıması olarak irdelenir. Toplum tarafından kadında aranması gereken, kadınla ilişkilendirilen kavramlar olan bekâret ve namus temalarına da pek çok örnek üzerinden değinir. Özellikle bu iki kavram sebebiyle toplumda meşrulaştırılan cinayetlere de yer verilir.

Kültürel farklılıklar ise farklı millet, din ya da mezhepten olan kadınların yaşadığı sorunlar üzerinden yansıtılır. Mekân unsurunun kadın üzerindeki etkisi de kapalı mekânlardan ev, açık ve geniş mekânlardan taşra ile değerlendirir. Kadınla özdeşleştirilen, kadının toplum içindeki sınırlarını çizen mekân olarak ev ön plana çıkarılır. Ayrıca taşra gibi küçük yerlerde kadına olan bakış *Dünya Ağrısı* başta olmak üzere pek çok eserde yansıtılır.

Sonuç olarak gerçek hayatı gözlemleyerek eserlerine yansıtan Ayfer Tunç, hikâye ve romanlarında kadını hem bireysel hem de toplumsal yönden pek çok örnekle ele alarak yansıtır. Bu yönüyle edebiyatımızda “kadın” meselesini işleyen önemli yazarlar arasındadır.

# KAYNAKÇA

## 1. Ayfer Tunç'un Eserleri

Tunç, Ayfer, *Kapak Kızı*, Simavi Yayınları, İstanbul 1992.

----------, *Bir Maniniz Yoksa Annemler Size Gelecek*, YKY, İstanbul 2001.

----------, *Aziz Bey Hadisesi*, Can Yayınları, İstanbul 2005.

----------, *Harflere Bölünmüş Zaman*, Altkitap, 2007.

----------, *Mağara Arkadaşları*, Can Yayınları, İstanbul 2014.

----------, *Kırmızı Azap*, Can Yayınları, İstanbul 2014.

----------, *Dünya Ağrısı*, Can Yayınları, İstanbul 2014.

----------, *Kapak Kızı,* Can Yayınları, İstanbul 2016.

----------, *Suzan Defter*, Can Yayınları, İstanbul 2016.

----------, *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*, Can Yayınları, İstanbul 2016.

----------, *Yeşil Peri Gecesi,* Can Yayınları, İstanbul 2016.

----------, *Evvelotel-Saklı*, Can Yayınları, İstanbul 2016.

----------, *Ömür Diyorlar Buna,* Can Yayınları, İstanbul 2016.

----------, *Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura*, Can Yayınları, İstanbul 2018.

**2. Yararlanılan Diğer Kaynaklar**

Adler, Alfred, *İnsanı Tanıma Sanatı*, Say Yayınları, İstanbul 2013.

Akçam, Alper, "Kapak Kızı'nda Kahramanlar Karnavalı", *Turnalar Dergisi,* Ekim-Aralık 2012.

Aktaş, Şerif, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş,* Akçağ Yayınları, Ankara 2003.

Aktulum, Kubilay, *Metinlerarası İlişkiler*, Öteki Yayınevi, Ankara 1999.

*Almanca-Türkçe Sözlük,* Türk Dil Kurumu, Ankara 1993.

Aysan, Şebnem, "Ayfer Tunç'un "TAŞ-KÂĞIT-MAKAS" Adlı Kitabında Anlatı(cı)ların Hâlleri", *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Özel Sayı II, 2014.

Baştürk, Mehmet, "Anayurt Oteli ve Dünya Ağrısı'nda Otel (S)imgesi", *folklor-edebiyat*, C. 21, S. 84, 2015.

Bayraktar, Betül, "Mekânın İronisi: Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi", *Uluslar arası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(2), 2017.

Beauvoir, Simone de, *Kadın Bağımsızlığa Doğru*, Payel Yayınevi, İstanbul 1970.

----------, *Kadın Evlilik Çağı*, Payel Yayınevi, İstanbul 1970.

----------, *Kadın Genç Kızlık Çağı*, Payel Yayınevi, İstanbul 1976.

Belge, Murat, *Edebiyat Üstüne Yazılar*, İletişim Yayınları, İstanbul 1998.

Bergman, Ingmar, *Büyülü Fener*, Afa Yayıncılık, İstanbul 1990.

Bourneur, Roland; Quellet, Real, *Roman Dünyası ve İncelenmesi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989.

Butcher, James N.; Mineka, Susan; Hooley, Jill M., *Anormal Psikoloji*, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2013.

Butler, Judith, *Cinsiyet Belası (Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi),* Metis Yayınları, İstanbul 2016.

Cioran, E.M., *Ezeli Mağlup*, Metis Yayınları, İstanbul 2016.

Çetin, Nurullah, *Roman Çözümleme Yöntemi*, Öncü Kitap, İstanbul 2009.

Çetişli, İsmail, *Metin Tahlillerine Giriş/2*, Akçağ, Ankara 2014.

Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2006.

Durkheim, Emile, *İntihar*, Pozitif Yayınları, İstanbul 2013.

Ecevit, Yıldız, *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*, İletişim Yayınları, İstanbul 2014.

Eren, Zerrin, "Karnavalesk Roman Örneği Olarak Ayfer Tunç'un Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. 51, S. 2, Şubat 2011.

Forster, E.M., *Roman Sanatı*, Milenyum Yayınları, İstanbul 2016.

Gümüş, Semih, *Romanın Şimdiki Zamanı*, Can Yayınları, İstanbul 2014.

Günay-Erkol, Çimen, "Ayfer Tunç'un Modernizmle Derdi: Faillik ve İktidar", *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2017.

Harmancı, Abdullah, "Ayfer Tunç'la Öykü Serüveni Üzerine", *Hece*, S. 87, Mart 2004.

----------, "Karanlığın Şarkıcısı: Ayfer Tunç", *Hece*, S. 87, Mart 2004.

Harmancı, Abdullah; Solak, Ömer, "Ayfer Tunç Öykülerinde Sevgisizlik Teması", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 23, 2010.

Horney, Karen, *Kadının Ruhsal Yapısı*, Payel Yayınları, İstanbul 1998.

İnci, Handan, "Tunç'un Öykülerinde Deneyimin Aktarılışı", *Virgül Dergisi*, S. 78, Kasım 2004.

----------, *Ayfer Tunç'la Karanlıkta Kelimeler*, Can Yayınları, İstanbul 2014.

Kabaağaç, Sina; Alova, Erdal, *Latince Türkçe Sözlük*, Sosyal Yayınlar, İstanbul 1995.

Kantarcıoğlu, Sevim, *Türk ve Dünya Romanlarında Modernizm*, Paradigma Yayıncılık, İstanbul 2007.

Kurt, Tunç, "SöyleşiYorum", *Hayal Dergisi,* S. 40, 2012.

Kutlu, Mustafa, "Saklı", *Dergâh,* S. 1, Mart 1990.

Lekesiz, Ömer, *Yeni Türk Edebiyatında Öykü 5*, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2001.

----------, *Kuramdan Yoruma Öykü Yazıları*, Selis Kitaplar, İstanbul 2006.

----------, "Aziz Bey Hadisesi", *Hece,* S. 45, Eylül 2000.

Lukacs, Georg, *Roman Kuramı*, Metis Eleştiri, İstanbul 2011.

*Pons Kompaktwörterbuch Türkisch,* PONS GmbH, Stuttgart 2009.

Selçuk, Seval, "Ayfer Tunç'un Öykücülüğü ve "Saklı" Öyküsünün Çözümlenmesi I", *Hece Öykü*, S. 12, Kasım-Aralık 2005.

----------, "Ayfer Tunç'un Öykücülüğü ve "Saklı" Öyküsünün Çözümlenmesi II", *Hece Öykü,* S. 13, Şubat-Mart 2006.

Stevick, Philip, *Roman Teorisi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004.

Şahin, Seval, "Kapak Kızı", *Varlık Kitap Eki*, S. 157, Haziran 2005.

----------, "Ayfer Tunç'un Mağara Arkadaşları'nda İroni ve Acı", *Hürriyet Gösteri*, S. 279, Nisan 2006.

Tekin, Mehmet, *Roman Sanatı*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2002.

Tosun, Necip, "Aşk kırgınları, yalnızlık ve ölüm", *Eşik Cini*, S.4, Temmuz-Ağustos 2006.

----------, *Modern Öykü Kuramı*, Hece Yayınları, Ankara 2014.

Tunç, Ayfer; Ayman Büber, Oya, *İkiyüzlü Cinsellik*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1995.

Tunç, Ayfer, "Öykü Soruşturması", *Hece(Türk Öykücülüğü Özel Sayısı)*, S. 46/47, Ekim/Kasım 2000.

----------, "Aklın Kayması", *Hayalet Gemi dergisi*, S. 65, Mart-Nisan 2002.

----------, "AVM Tipi Aile", https://ayfertunc.wordpress.com /2014/04/07/avm-tipi-aile/, (20.04.2018).

*Türkçe Sözlük,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011.